

De astrologia diuinatrice epistolae D. Thomae Erasti

<https://hdl.handle.net/1874/437380>

D E

ASTROLOGIA

DIVINATRICE EPISTO-
LAE D. THOMAE ERASTI, IAM OLIM
ab eodem ad diuersos scriptæ, & in duos libros di-
gestæ, ac nunc demum in gratiam ueritatis stu-
diosorum in lucem æditæ, opera & studio
IOANNIS IACOBI GRYNÆI.

Origenes.

*Si quis uestrum Mathematicorum delirameta sectatur, in terra Chaldeorum est.
Si quis natiuitatis diem supputat, & uarijs horarum momentorumq; rationibus cre-
dens hoc dogma suscipit, quia stelle taliter ac taliter figurata faciunt homines luxu-
riosos, adulteros, castos, aut certe quodcumq; eorum, in terra Chaldeorum est.
Iam quidam existimant ex astrorum cursibus Christianos fie-
ri, &c. Hom. 3. in Ierem.*

B A S I L E Æ,

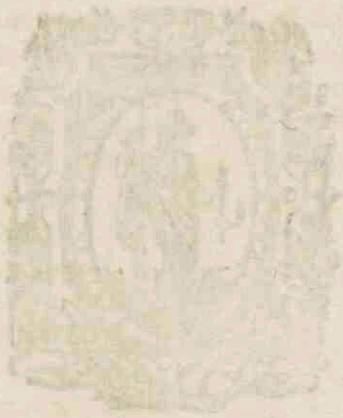
PER PETRVM PERNAM.

M. D. LXXX.

ASTRONOMIA

DIVINA TABULA EPISTOLA

AV. D. THOMAS HARRIS TAB. DIV.
in octavo editio Epistolae & in duas libros de
... ..
... ..
JOHANNIS JACOBI CAVALLI

Origines

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

BABELLE

111 TAVAN BERNARD
M. R. LXXX

CANDIDO LECTORI,

S. P. D.

IOHAN. IACOBVS GRYNÆVS.

Vemadmodum non solum Magistratus virum indicat, sed etiam magistratum vir, ut laudatissimus ille Thebanorum dux Epaminondas olim dicebat: ita non tantum Disputatio erudita virum eruditum ostendit, uerum etiam Disputator subtilis, Disputatione, cuius finis est ueri cognitio. Quod enim de Gubernatoris Politici animo cognoscendo, Sophocles in sua Antigone prudenter uereq; monuit:

καὶ χαλεπὸν δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐπιμαθεῖν
 ἀυλῶν τε καὶ φρόνιμα, καὶ γνώμην, καὶ πρῶτον
 ἀρχαῖστε καὶ νόμοισιν ἐστὶ βίης φρονί:

id nos de homine, opinione nostra, seu iore quadam & solida doctrina praesate, & ad eruditā placidāq; de utilibus rebus συμφορῶν γινώσκων egregie instructo, quando calculi cognitionem prauertere non debet, prius restari nō possumus, quā multis & illustribus speciminibus exhibitis se uὲ διαλέγεσθαι, ut Plato dicere solebat, re ipsa cōprobauerit.

Tantisper enim, donec eius ordinis hominibus uisum est φρονεῖν ἰσοπαρῶν & ingenij vires & opes modeste dissimulare, cū δὲ λάβει βίωσας, à uiteratione ad studiorū institutum reuocent: de ea qua pollens differendi in uiramq; partem facultate, deq; eorum σωφροσύνης καὶ τῆ γνώμης in rerum dijudicatione & aestimatione, spectatores non magis quā de abscondito thesauro, diuinando pronunciare possunt.

At ubi, propter rerum varietatem, hominumq; imperitorum καὶ ἀντιλογικῶν turbam, veri falsiq; censurā, palestra & olei rem esse, ac disputatione, tanquā ueritatis cribro (sententia nobilissimi genere & doctrina uiri Ioan. Pici) sibi uerilandā, & ab opinionum commētitiarū quisquilijs purgandā persuasum habentes, in theatrū et phōtisteriū, praesidijs erudita doctrina uelut armis instructi, progrediuntur, ueritatisq; inuestigandae & tuendae studio, primas hastas argumentorum probabiliū in initio iactant, respondentis tentandi causa: sermonē interim tam ἀντιτικῶν ἢ διωρητικῶν prudenter instituūt, sic ut oratio cum rebus ipsis crescat & cōsentiat, nihil habens ἐφευδνῶν καὶ ἀκούστων: deinde demonstrationum signis in medium agmen opinionū illatis, adhibitisq; κερταγοῖς minime fallentibus, illas fundunt & in fugam uerunt, ut solae ueritatis ueritati locus sit. deniq; cū, iux-

P R A E F A T I O.

ta proverbiū, adsciscūt ad extremum scientiam & eas artes, ad quas confugiendum est, cū veritas periclitatur, eoq̄. extremis ingenij viribus utendum, tum demum, quae ipsorum in differendo virtus & dexteritas sit, res ipsa docet: secundum illud Pindari in Nemcis dictum: *ἢ δὲ περιτὰ τέλη δὶ ἀφαινεταί, ὧν τις ἄροχότερος γγίνουται*

In tanta autem seculi nostri licentia, opinionum confusione, & altercationū de rebus sacris & profanis turba, sepe numero animū meū subijt cogitatio, de Sientorum quorundā τὰς ὡραεὶδ' ἰατρειῶν, risūne illa nobis, an verò gemitu planctūq̄. prosequenda sint?

Cū enim ἰατρογνώμονες isti verè εὐμενεταὶ τῆ δ' ὄρα, ut Arist. scribit, vel sint ἰδιογνώμονες, uel ἀμαθεῖς, utriq̄. suam fabulam sic saltāt in prosenio publico, ut non possit non in mentem venire spectatorib. eruditis illud Horatianum;

Spectatum admissi risum teneatis amici.

Virig. enim Moria fascino occacati, se solos sapere, ceteros autem oīs umbrarū more circumuolitare opinantur. Priores illi, opinionū suarum τερατισμῶν, haud secus ac simia turpissimos suos catulos, mirantur, alijs ostentant & obtrudunt, ab omnibus velut è tripode prolata in pretio haberi volunt: eos qui ea ἀνεχῶς expendunt, tanquam vngues in ulcere auersantur: cōtradicentes, cane peius et anque oderūt. Posteriores, canina facundia & Sophistica armati, ut cū eruditus paria facere videātur, Logica quaedā instrumenta adhibere conātur, ut si Deo placet, disputatores subtiles & exercitati uideantur. Virig. paupliis abusu, imperitia videlicet suae τεκμηρίω sese doctis deridēdos propinant. Ad disputandū enim perinde instructi accedunt, ut Theritem aliquem, armorū quae ἐπιωτήρια καὶ φυλακτικῶν, Graeci vocant, usum confundentem, parram à tergo gestātem, thoracem capiti, ensē iugulo, cheirothecas tibijs adhibentem, & in lancea aduersus hostem tanquam in arundine longa equitantem, representēt. & ut μορῶν rerum imperitos videantur.

Iam verò cum Panico apparatus, uelitationum & pugna ratio respondet, lepidusq̄. Andabata, clausis quidem oculis, sed gladiatorio animo ad eum quem sibi oppugnandum duxit, viam affectat, & uel illud Homericum dicere videtur:

Δούρ' ἀγέπερ θύτω ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίλω,

ἢ ἐπύξ, ἢ ἐπάλη, ἢ ἔποςίρ' ἔτι μεγαλύτερ,

resq̄. ad summum venisse, & ut vulgò dicere solemus, in acie non acem laiam

PRÆFATIO.

le, iā periclitari videtur, tum verò rationum & argumentorum per-
 duelles, conuitorum spūto, exprobrationum sordibus, dirarum im-
 precationum veneno, velut æstro quodam perciti, sic debacchatur in
 aduersarium, ut etiam thescos sue obliiti, palmarium facinus esse pu-
 tent, sic pingere, immò verius deformare hominem, ut putetur esse
 monstrum, horrendum, informe, ingens, cui lumen ademiū, quodi-
 gnem spiret. Ex potestate tunc exisse illos non immeritò dicas, cum in-
 terim ipsi omnium plausu se dignos censeant.

Fortassis minus mali (si scandalū publicū et quidē nocentissimū ex-
 cipias.) in eo fuerit, si cum Bitho Bachius congregiatur, habeantq;
 similes labra lactucas. Nam & Mandrabuli more res illis Mirmillo-
 nibus inter se rixantibus succedit, ut multa huius ætatis *ἄποικοι*
ἄποικοι testantur, & bonis doctisq; viris, nonnihil respiradi,
 & ea *ἄποικοι* in lucē producēdi, & exponēdi facultas interim
 conceditur. Sed enim i' ad modis omnibus dolendum et deplorandum
 est, Harmostas istos, secundum veterem versum:

ἄποικοι *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι*
 tri & culina sue consulant, syncretismo iungi, & occupatis Midarum
 quorundam auribus & animis, summa cum impudentia & conten-
 tione bellum inferre viris doctis, quibus tamē hoc vnum cordi est, ut
 in omni genere doctrinae veritas queratur & illustretur. Quid autē
 in hac illorum *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι*
 te laborat, oppressis futurum sit, cordati homines nō obscure animad-
 uertunt: ipse equidem nolim male ominari.

Verum omīssis ijs, qui pro Hierophantis Sycophantas agunt, nec ni-
 si Cyclopum more omnia & facere et dicere consueverunt, suaq; intēs
 perie non solum barbariem, sed etiam Religionis uerae corruptelas, ni-
 si Deus pro immensa sua bonitate auertat ista mala, reuocaturi sunt:
 quantum ijs debeamus, qui collatis argumentis placidē inquirunt ue-
 ritatem, eamq; ut sunt candida Musarum ianua, publici boni ergò sic
 profutetur, ut sint *ἄποικοι* et duces boni, qui & comites reddunt bo-
 nos, sic ut gratos memoresq; decet ingenue fateamur.

Qui in disputationibus serijs, utilia & necessaria argumēta sic tra-
 ctat, ut *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι* *ἄποικοι*
 multoq; minus applausum hominum, sed ut alicubi grauissimè mo-
 net Augustinus, bonum rectum, & verum iduplici beneficio veritatis
 studiosos afficiūt. Nam, & rerū pulcerrimarū & viliissimarū Metho-
 a 3 dicas

P R A E F A T I O.

dicat expositiones subministrando, iudicium in multis studiosis hominibus informant, & eruditionem augent & confirmant: & illustribus disputationum utilissimarum exemplis, usum Logices totius ostendunt, quaque ratione & via alia res tractando velut è tenebris in lucem producenda, quo ordine, quo etiam orationis genere nobis utendum sit, ostendunt.

Ut etiã in tota virorum bonorum vita virtutum pulcerrimarum viva & expressa imagines, non liberali solum voluptati, sed etiã magno usui sunt ijs, qui amabili donorum Spiritus sancti spectaculo delectantur: sic in bonorum & doctorum disputationibus iucundum & utile est φιλαργείας, candoris, modestia, diligentia & aliarum virtutum egregia documenta intueri, mirari, imitari.

Inter ceteras autem Disputatoris ingeniosi virtutes, neatiquam postremo loco illa, quae, ut citra contumeliam ab alijs in parte aliqua doctrina communis dissentiamus, efficit, mihi numeranda videtur.

Etenim cum eius Πραξιμας multa sint causa, eaque partim ingenio & ingenio, partem institutioni, partem alijs causis accepta ferenda sint: aequissimum fuerit aeterni sapientissimiq. Numinis exemplo, τρυποροφειο & hominum infirmitati nonnulla benignè tribuere. Is cuius ingenium σωφρων est, non poterit per omnia paria facere cum eo, cuius ὑπερσφρων ingenium est. Videmus quosdam minimo ferè negociosiores apprehendere, dijudicare, ad usum transferre, memoria non item excellere. Alios contra magno studio agrè paria, fideliter retinere. Et cum intelligamus res, perinde ut successione temporis fiunt, hoc est, non simul omnes, sed unam post aliã: ne mirum videatur, si proportionem quadam institutio nostra intelligentia respondeat.

Præceptorum ingenijs, sic quidam (occulti ingeniorum conspiratione moti) delectantur, ut nunquam non illis satisfaciat illud Pythagoricum: ἄνδρες ἄφρα. Et hac quidem in re tanto minus est periculi, quo magis aliena fuit ab omni furo, sophistica & impostura Præceptoris illius institutio. Humanitatis etiã fuerit, variè occupatis uiris, ut maxime præcipuis solidae doctrinae praesidijs instructi sint, non eandem, quam requirimus in ijs qui philosophico ocio abundant, ἐξεῖ Βαου, in omnibus doctrinae membris, exigere. Pracocia esse Melanchthonis scripta, M. Nizolium dicere solitum accepimus. Certum tamen est virum illum opt. & eruditissimum, in summa ocij penuria, ea doctrinae tum sacrae tum profanae capita exposuisse, quae si hic uel attingisset, aequior forsitan illius

PRAEFATIO.

illius studijs fuisse. Alias dissensionum causas, eo nomine non probo, quia culpa non vacant. Sunt qui prauidicij, cuius fons est προσωποληψία, fascino ita dementati sunt, ut nullum planè locum dent aliorum fideli admonitioni & posterioribus curis, quae tamen meliores sunt. Horum placitis si λόγου καὶ πείρας, indubitata sanè κριτήρια, cū Galeno opponas, cum nullo modo de opinionis semel concepta possessione sese deijci patiantur, ne iacturam faciant doctrina magno ut nideatur labore parta, non magis profeceris, quam si hydropico aqua, si ebrioso vini vsum potumq; dissuadeas. Alij natura εριστικοί, Sectarum studio delectantur, de quibus admodum scitè Galenus dicit: εως αρα δυσαστοριπτόν τι κακόν εστιν η̄ περι τὰς αἰρέσεις φιλοτιμία, καὶ δυσενπίτου ψ̄ τοῖς μάλισα, καὶ ψ̄ρας ἀπ' ᾱτης δυσιατώτερον. Idem in opere de facultatib. naturalibus verè adfirmat: εως ε̄ μόνου ε̄δ' ἂν ὑγιές ιτασιν οῑ τὰς τοιαῦτας αἰρέσεις διαλύουσες, ε̄λλ' ε̄δ' ε̄ μάλιστ' ἐβελυσσι, καὶ λοιδοροῦσι προσέτι. Alij quasi iam ad eruditionis apicè peruenierint, doctrina, quam sibi parasse videntur, citra omnem delectum contenti, subsistunt, surdi caciq; ad ea omnia quae nō didicerunt. De his praclare idem Galenus scripsit: αἱ γὰρ ψ̄ δ' ε̄ς δ' ὄρα, προκαταλαμβάνουσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀθρώπων, ε̄ μόνου κωφῶς, ε̄λλὰ καὶ τυφλῶς ἐργάζονται, ἢ τοῖς ἄλλοις ε̄ναργῶς ὀρωμῶν.

Ego ut ingenijs fauendum, & de dissidetijs sententijs mihi neuti quam se mere pronounciandum, duco: sic viris praestantibus, et si inter eos sit sententiarum aliqua discrepantia, venerationem & amorem me debere nunquā dubitavi. Et cum ut de religionis doctrina loquar cuiusq; hominis fidelis illuminationi ac huius gradibus, optimo providentia diuina consilio, certa temporis momenta praestituta esse noverim, eam erga alios humanitatem & ἐπιεικέα mihi pro virili declarandam arbitror, quae uelim alios erga me multiplici profecto infirmitate laborātem, uti. Delector sanè eam ob causam, patru mei magni, Simonis Grynai uersiculis,

Non eadem sentire bonis de rebus eisdem,

Incolumi licuit semper amicitia.

Habēt autem studiosi, in hisce de Astrologia diuinatrice Epistolis, multa virtutum pulcerrimarum, quibus ingeniosum disputatorem instructum esse oportet, exempla: quae monēt, nos quoq; τῆς μεθόδου, ἢ σαφλήτας καὶ φιλαληθείας in collatione erudita sententiarum & opinionum, amantes esse debere.

Non

P R A E F A T I O.

Non est autem mihi illud dissimulandum, quod res est, hasce videlicet Epistolas, meo quodam consilio editas esse, cum Epistolas, Viri clarissimi, & publicè de Re Medica, priuatim etiam de me praclare meriti, D. THOMAE ERASTI, à magni nominis Viris, ac inprimis à Generoso & illustri viro ANDREADVDITHIO ABHOREHOVVIZA, Casarèa Maiestatis Oratore et Consiliario, desiderari intellexissem. Et si autè homini diligenti semper aliquid superest, auctore Ioãne Chrysostomo: eoq̄, credibile est d' ἄρ' ἕως ποὺ ἰδίας, aliquid addere potuisse istis Epistolis iã olim scriptis: quas ante sedecim annos relegit, nec vnquam postea inspexit D. Erastus, qui etiam cū absens de editione admonitus esset, quòd nondum excusas iudicaret, editionem differendam censuit: tamè cum viderem opere iam absoluto, mira perspicuitate & euentia argumentū hoc ab illo tractatū, & argumentis Antagonistarum satisfactum esse, ac futurum sperarem ut non solum nō moleste ferret, se absente Epistolas hasce editas esse, sed etiam Aduersariarum Epistolarum copiam nobis aliquando faceret, studio publica utilitatis ductus, Typographum, cui eas dederam, in lucem easdem proferre passus sum.

Scio nec nostrorum nec alienorum Scriptorum editionem precipitadam esse, sed tamè, nisi me fallit iudicium, nonnūquam è re est videre etiã in summorū Artificum Libris, τὰς π' ὀφείας & progressiones in rerum maximarum intelligentia & explicatione. Prima enim ætatis d' quia ἡγ' ἐκωνδ' ἔτι μὴ δ' ἰωαυ'ς, senilis prudentia & sapientia & eloquentia vbertatem & perfectionem mirificè commendat.

Est etiam humanitatis ea Scripta, qua mediocrium ingeniorum vsibus seruire possunt, eo nomine nō suppressere, quòd Dei dono sapientia & intelligentia vbertas et sublimitas alicui data sit, ut summis ingenijs satisfacere, immò etiam admirationi esse, captumq̄, inferiorum superare liceat. Dominus IESVS det vt ista omnia ipsius gloria seruiant, Amen. Basileæ Cal. Aprilis, M. D. LXXX.

THOMAS ERASTVS

MEDICVS

Pio & candido lectori, S. D.

V Me Principes Illustrissimi Hennenbergen-
sis ex Italia Schlesingam cucocassini, arg-
apud eos Medicinam exercere incipissim,
valde præter opinionem accidit mihi, quod,
siue pharmacum exhibere, siue venam seca-
re, siue aliud agris remedium afferre ter-
rem, in quo signo Zodiaci Luna tunc esset, & quem positum
ad alios Planetas haberet, pleriq; percunctarentur. Etsi enim
non nescirem Germanos præ Italici vanitati Astrologica tribu-
ere, tamen quia Italicis medicationibus assueueram, insolens mi-
hi ea superstitio videbatur. Ante profectiorem in Italiam se-
pe Ephemerides seu Calendaria videram, in quibus notari es-
sent dies fausti & infausti ad stercorandum agros, ad ablaetã-
dum infantes, ad præcidendum ungues & capillos, ad scarifi-
candum cucurbitulis, ad secandum venam, ad exhibendum
vel potum purgatorium vel Electuarium, vel catapotia. Et
quanquam scarificationes & vene sectiones iuxta Ephemi-
dum notas institui scirem: non tamen ita superstitiosè observa-
ri cum hac tum alia huius farina sciebam, ut Medico prescri-
benti non libenter parerent, tamen si non omni ex parte cum E-
phemeridum notis consentiret. Caterum cum ex tabella in ijs-
dem Ephemeridibus descripta cernerem, multos etiam dies fau-
stos uel infaustos eligere ad faciendum iter, ad induendum ue-
stes nouas, ad migrandum in alias ades, ad mercandum, ad ne-
gociandum cum viris principibus, ad uenandum, & denique
ad quoduis auspiciò inchoandum dies certos ut faustos eligere,
alios uel infaustos abycere: non potui non imperitiã uulgi ad-
mirari, & infelicitatem miserari. Quis non grauiter ferat, ho-
mines Christianos contra pietatem & manifestum Dei præce-
ptum, dies hoc modo obseruare? Dico hoc modo, ut illas temporũ,
electiones discernam à superstitiosa Astrologorum electione,

quis recte Agricola, Nauta, Medici, & alij quidam obseruat.
 Sanè Agricola certa tempora serendi, metendi, ligna cadendi,
 uites & arbores putandi, & reliqua opera rustica faciendi
 eligunt: non quia cœlum aut huius sidera felicitatem
 aut infelicitatem operi promittant, sed quia ab aeris tempera-
 rie res ita mutata sunt, ut eo ipso tempore uel facienda, uel
 omittenda sint, quæ faciunt omittuntq;. Alia namq; hyeme,
 alia æstate, & alia alijs temporibus commodius sunt. Sic Me-
 dici & Nauta tempora obseruant, ac dies eligunt: non quia
 occultam certos dies habere maliciam bonitatemue possidere
 opinentur. Huc accedit, quod per sepe contingit, occasum
 rei alicuius bene gerenda, propter expectationem felicitis diei, et
 labi. Quod quàm frequenter & facile Medicis accidat, non
 ignorat. Equidem timide aliquando id egi, quod ratio facere
 iuberet, quod nonnunquam culpã eorum, quæ uolentia mori
 secus euenissent quàm sperabatur, in pharmacum intempèstini
 exhibitum relatam audiuissem. Et cum ex sententia cuncta
 accidissent, non desuere tamen aliquando, qui periculosam cura-
 randi rationem opinarentur, quotiens non inspecto Calendario
 aliquid circa egrum Medici tentarent. Hinc factum uidi,
 ut eger quidam ualde periclitaretur, quod non ausus fuisset
 Medicus sanguinem mittere, propterea quod Luna fuisset in
 Scorpione. Ego certè uocatus & sanguinem misi, & uanas esse
 eas obseruationes re & opere docens, persuadere tamen non potui,
 uanas esse. Quanquam uerò adulari uetulis imperitijs
 hominibus nunquam uolui, sepe tamen ab initio quedam, ubi
 certò scirem egro nihil inde mali accersitum iri, dissimulare ac
 inueteratè superstitioni tribuere, seu potius concedere coactum
 sum. Postea maiore audacia deliria ista reprehendere, ac
 nulla in re cedere cepi, valde absurdum pariter & iniquum
 uidebatur, ut artem quam per tot annos in Italia à pra-
 stantissimis, prudentissimis, & experientissimis uiris, curatio-
 nes eorum obseruando, & eosdem quantum ingenio & diligen-
 tia consequi potuissem, non sine optimo successu (Dei Opt. Max.
 ea laus esto.) imitando, magno labore ac studio didiceram, ad
 præscriptum Astrologorum & delirantium annum aduer-
 sus rationem, certamq; experientiam exercere temperareq; iu-
 beret.

berer. Hanc ob causam Hieronymi Savonarole viri sanctissimi & eruditissimi libellum, Italico sermone conscriptum, quem penes me habebam, in Germanicam linguam conuerti, atq; ad vulgi captum pro viribus attemperavi, quo vel aliquos ab ista uana superstitione retraherem. Hunc docti quidam valde aptim voce partim verò literis, nec non prefationibus in suas Ephemerides vel prognostica scriptis, eundem condemnarunt, & me unà cum eo diris deuouerunt. Conuicia & criminationes illorum, qui rationes suæ opinionis nullas adferrent, ut canū latratu facile tunc contempsi, & nunc etiam contemno. Non enim, si qua maximè possim, hic victor euadere. Vinci hic prorsus malo, dum impietatem illi suam hoc pacto magis patefaciunt. Alij quidam argumentis ostendere conati, haud rectè me fecisse, qui Astrologiam oppugnare in animum induxissem, responsione digni uisi sunt. Atq; hac occasione Epistolas in præse ti uolumine comprehensas conscripsi, & præter has alias complures, in quibus tamen eadem propè tractantur.

Editionis suæ publicationis occasio hac est. Cum Christophorus Stathmion Medicus, me ad scribendum prouocauisset, atq; ego me ad eum unum scribere putarem, exempla ternarum apud me literarum nulla retinui. Nihil tunc minus cogitabam, quam in publicum tales dare. Post aliquod tempus, ubi cum ex alijs, tum ex ipso met Stathmione cognouissem, ipsum eas ad doctissimos viros VVitebergam transmisisse, & tantum non publicasse, non immeritò dolui. Non enim ea perscripta accuratio ne fuerant, qua elaborari decet, qua in conspectum doctorum hominum sunt uentura. Multa quoq; in ijsdem erant ad rem, de qua disputabatur inter nos, nihil attinentia, utpote qua ad nos duos solos pertinerent, quaq; alios scire minimè utile erat. Attamen cum primum opera amicorum exempla superiorū literarum recepissem, ne parum iudicaret me causa confidere, dixi, me eas editurum esse, ut non aliqui solum, sed plurimi legere possent. Presi autem hucusq; quia grauioribus negocijs non occupatus modò, sed propemodum obrutus relegere, & que ad rem & quæstionem nihil facerent, sed de alijs rebus scripta essent, refecare non potui. Ergo superiore hyeme, cum discie-

AD LECTOREM.

Et propter pestem à schola & urbe exularemus, nec aliud face-
 re eo tempore propter librorum absentiam, & loci extremam
 angustiam incommoditatemq; possem, predictas epistolas reco-
 gnoui, & inutilibus amputatis ea tantum suo manere loco sui
 que ad rem controuersam aliquo modo pertinere iudicavi. His
 alias etiam quasdam ad alios de re ferè eadem conscriptas ad-
 didi, illas uidelicet, que aliquid operapretij, hoc est, utilis ali-
 cuius rei questionisue decisionem vel explicationem contine-
 bant. Et horum quidem nomina non expressi ferè, propterea
 quòd parum constaret, an nominari hic uellent. Qui uolent,
 aut seipsos nominabunt, aut alio loco & tempore à me, si Deo
 secus uisum est, nominari poterunt. Intellexi etiam non multo post
 unum ex his quorum in his literis mentio fit, abreptum peste fu-
 isse. Quocirca mox nomen expunxi, ne mortuos insectari uelle
 uiderer. Ac de Stathmione quidem alios malo iudicare. Di-
 ceteris quorum hic litera confutantur, non vereor affirmat
 doctrina eos & ingenio omnino plurimis antecellere. Et si enim
 hanc causam frigidè egerunt, nihil tamen ex hoc laudi & exci-
 stimationi eorum detrahitur. Quis enim quantalibet doctrina
 preditus, malam, imò pessimam causam doctè & solide defen-
 dat? Quanquã iudico aliquos ex his, non tã oppugnare scien-
 tiam meam, quàm exercere me uoluisse. Editionem uerò lite-
 rarum mearum ad ipsos, ideo non agrè ferent spero, quod ue-
 ritatis studiosi hinc discere poterunt, quantum in utraq; cau-
 sa insit roboris & certitudinis. De hisce lectorem admonendum
 putavi, ne factum meum aliquis sinistrè interpretetur. Vale.
 Heidelbergæ, Calend. Nouemb. Anno 1564

THOMAS ERASTVS. D. CHRISTO-

phoro Stathmioni, Medico Coburgensi S. D.

Epistola I.

ITERAS tuas, vir clarissime, quas prid. Calend. Augusti scripsisti, postridie accepi. Ais te gaudere, te occasionem nactū fuisse mecum conuersandi propter cōmunia studia. Puto te id voluisse, gaudere te opportunitatē tibi datam esse, mecum conferendi de rebus Astrologicis.

Non enim vnquam, dum istic essem, ad nos venire, tametsi vocatus fuisses, voluisti. In sententia me confirmat, quod mox addis, te intellexisse, me Astrologicæ considerationi infestum esse. Quod me præter rationem diuinatricem Astrologiam ridere putas, in eo non leuiter falleris. Ratio qua te cōmoueri ostendis, quia scilicet philosophus sim atque medicus, euanida est. Hoc enim docuerit potius, me si fidem Astrologiæ habeam, neque philosophum neque medicum esse. Ego, mi Stathmion, hactenus cū in philosophia tum medicina mediocriter sum versatus, nec intelligere videreque aliud potui, quàm vestra illa deliramēta & rationi & philosophiæ principijs aduersari.

Philosophi munus esse veritatem indagare & amplecti, rectè à te dictum est. Si philosophus ego essem, (contentum me esse in præsentī oportet, quod esse fierique cupio.) maiore vtiq̃ue industria & conatu contra philosophiæ hostes, Astrologos, pugnem, cum præsertim multorum per Germaniam animos infatuatos ab illis non sine dolore perspiciam. A Galeni & Hippocratis placitis vt discedam tantum abest, vt eos maximè leues existimem, qui vel non ob iustam, vel ob leuem causam viros tãtos reprehendere solent. Apud Hippocratem nihil reperi, quod Astrologiæ patrocinetur. Galenus vix vnquam meminit, præterquam in 3. de diebus decretorijs libro. Quid eum permouerit illa vt scriberet, ipsemet in 10. cap. satis declarauit. Deos aduocat testes, se ea non nisi paucis quibusdam amicis cogen-

tibus scripsisse. Quod causæ quam ibidem tractauit parum consideret, ex eo potest intelligi, quòd cum omnes propemodum commentarios suos amicorum hortatu scripserit ac ediderit, tali nunquam excusatione usus fuit. Sed non iam quid Galenus senserit quæritur. Illud in controuersiam potius venire arbitror, vtrum Galenus perficiente concludenteque ratione propositum confecerit.

Credo te non ignorare, Galenicum illum mensẽ, cuius gratia Astrologiæ ibi commemorat, fictitium esse, nullaque vel parum probabili ratione niti. Adde quod à Doctioribus medicis omnibus antiquis & recentioribus contemptus ac neglectus est. Astrologorum nostræ ætatis decretis minimè consentaneus existit. Neque facile eum approbauerint. Si ocium mihi sit maius, non admodum difficile mihi fuerit ostendere, quæ Galenus in 3. decretorum de vi & efficientia siderum affert, vera & concessa philosophis esse, modò non perperam intelligantur. Nam si, vt Astrologi opinantur, interpretari aliquis velit, falsa pleraque sunt, & à philosophia maximè dissentanea. Quare non miraberis, si à Galeni sensu recedam in crassa illa philosophia, quam in suis scriptis alijs nec docuit nec probauit vnquam. Hoc loco (iam enim ita eum sensisse pono) ad probandum diem 20. non verò 21. decretorium esse omnia talia proposuit. Quid hac de re alibi, post hos libros scripserit, tibi non incognitum arbitror.

Cum porrò Hippocratem etiam studiosum Astrologiæ diuinatricis fuisse scribis, pergrauem seni optimo iniuriam facis. Nisi si per Astrologiæ nomen Astronomiam aut æris qualitates intelligis. Id si est ita, de nomine litigas. Quod antiqui non vno modò semper hoc nomen vsurparint, iam olim didici. Ergo si non diuinatricem intelligis, causa excidisti: & cū Astrologiam te defendere putas, eiuscemo di adfers, quæ ad rem propositam nihil faciunt. Ego mehercle iam pridem sciui, Hippocratẽ & Galenũ (alios taceo) æris mutationes in prænoscentis, iudicandis & curandis morbis optima ratione obseruasse, nobisque obseruandas proposuisse. Noui illud etiam, Hippocratem anni

tempora per certorum siderum ortum & occasum inter-
stinguere solitum fuisse. At hæc nihil Astrologiam iuuant,
quod tute ipse nosti.

Quæ ex Galeno verba adfers, ea sunt clarissimis quibus-
que philosophis & astronomis concessa, vt rectè Galenus
monuit. Si ita interpretari voles, vt philosophi ea intellex-
erunt, perlibenter vera esse dabo. Quinetiam aliter non
posse rem habere, si sit opus, probabo. At inde sequi, vt tu
putas, Astrologiam certam esse, aut futura contingentia ex
coelo prælagiri posse, id est quod pernego, falsumque
esse contendo. Hoc si tu probaueris, facies quod Astrolo-
giæ patronum decet.

Quod postremo loco Nautas & Agricolas de quibusdã
rebus ex astris iudicare scribis, nihilo magis ad rem perti-
net quàm superiora. Non enim ex siderum conuersioni-
bus, motibus & aspectibus vocatis tempestates futuras præ-
sagiunt, sed ex aëris affectionibus præsentiant, de quibus
proprium habes apud Ptolemæum caput. Hæc si tu ad
Astrologiam tuam refers, rursus de nominibus litigas. Ta-
lia namque ita ferè indicant aeris mutationes, sicut vrina
& alia excrementa facultatum naturalium actiones medi-
cis ostendunt.

Quoties Astrologiam falsam esse aio, eam intelligo,
quæ ex mutuis siderum aspectibus, conuersionibus, re-
trocessionibus, exhalationibus, mansionibus & similibus
futurorum præensionem pollicetur. Hinc si vel Nau-
tas vel Agricolas diuinare probaueris, aliquid certè dixis-
se videberis. Quod enim lunam interdum retusis corni-
bus, obscuram, rutilam, pallidam aliterue affectam vide-
re videntur, ex quo aut ventos aut pluias secuturas conij-
teora referre debes. Etenim à vaporibus siue exhalationi-
bus in aëre perficiuntur. Habes ad omnia, quæ de
Astrologia scripsisti, responsum certum minimeque ambi-
guum, tale scilicet, quale in maximis occupationibus
scribere licuit.

Cæterum non præter rem fuerit, omnia summamim

repetere, vt quid ego negē clarius perspicias. Sic ergo scribis. Quamuis audieris me Astrologiæ infestum esse, crede re tamen non potuisse, cum scias hominem Philosophum & Medicum damnare eam iure non posse. Me porro inter hos (vtinam rectè) numeras. Ex quo confectum tibi censeres, rectè fuisse te, qui persuaderi tibi hoc de me ante fueris passus, quàm ex illis cognoneris, qui mecum in arce fuerant pransi. Summa hæc est, Philosophi & Medici non contemnunt Astrologiam. Ad hoc respondeo, Platonem, Aristotelem, Alexadrū, Auerroē, Hippocratem, Galenum, Auicennam, summos Philosophos & Medicos extitisse & Astrologiam tamen vel despexisse vel improbasse. Certè pro euentis fabulis plerique philosophorum habuerunt, quæ tanti æstimant Astrologi. De Medicis satis multa diximus.

Reliquum epistolæ tuæ ferè in eo probando consumitur, quod Hippocrates & Galenus in morborum curationibus Astrologiæ præcepta secuti sint, hoc est, quod morbi Astrologorum siderum oppositiones, coniunctiones, varios, multiplicesque rerum aspectus obseruarint. At falso te hoc illis attribuere iam dictum est. Quàmquam enim Galenus causam adferre tentauit, cur 20. diem, non verò 21. Hippocrates decretorium statuerit, Medicis tamen eam obseruationem non iudicauit sequendam aut cognitu necessariam, quod partim ex 10. cap. partim ex peroratione, qua in hac materia vsus est, apparet. Sed hæc res longiorè postulat orationem, si pro dignitate explicari debeat, apud eos præsertim, quibus nihil satis est.

Hortaris me ad extremum, vt Hippocratem potius & Galenum quàm Manardum & Picum imitari velim. Manardum præstantem Medicum pariter & philosophum fuisse negare non audebis. Picum plurimis iisdemque clarissimis philosophis plurimum antecelluisse cuncti intelligunt, qui scripta ipsius cum iudicio perlegerunt. Hi ab Hippocratis & Galeni sententia nunquam discesserunt, nisi quòd Astrologica Galeni, quæ in vnico illo 3. de diebus decret. libro propter commemoratam causam scripsit, probare

re non potuerunt. Quod si Astrologum fuisse Galenum constaret, ac præceptis Astrologicis omnes ipsius libri referri essent, & denique ipse decreta Astrologorum in curâ do obseruasse sciretur, hæc inquam si omnia certa forent: & extaret aliquis qui non bene Galenū talia scripsisse certis argumentis demonstraret: an tu Galenum falsa docentē sequi malles, quàm alium quemuis veritatem profitentem? Apud me certè nullius hominis authoritas est tanta, vt non maior sit veritatis. Ergo cum & Picum & alios cōplures hoc effecisse constet, cur hac in re Galenum potius audiam, quàm illos? Picum facile est reprehendere, vt alios omnes doctos. At confutare eius sententiam & argumenta dissoluere, hoc verò est difficillimum, imò impossibile. Qui hucusque tentarunt, ita tentarunt, vt ne ipsi quidem Astrologi probare possint. Tu quidem hic errasse eos affirmas, quod etiam antea in libello tuo fecisti, sed nihil probas. Sine ratione quodlibet damnare quilibet quantumuis rudis potest. Accipio nihilominus tuam adhortationē in bonam partem, atque animum, non rem ad quam me hortaris, specto.

Proinde vt ne ingratum me putes, te vicissim hortor ac oro, vt anilibus istis nugis relictis veritatem complectaris. Quod vt facere aptius possis, argumento vnico falsitatem Astrologicæ diuinationis tibi declarabo. Vtar autem argumento tali, quod nemo Christianus (iam enim philosophiam sepono) falsum aut elumbe iudicabit. Nulla quantumuis pura spiritualis & intelligens creatura futura contingentia nouit, nisi si Deus peculiari inspiratione illis manifestarit, sed solus Deus hanc notitiam obtinuit. Atq; ita solus nouit quid futurum sit Deus, (loquor semper de contingentibus) vt suam hanc esse gloriam velit: vt sibi soli tribuat: vt hoc argumento probet se vnum Deum esse, præter se Deum non esse. Dæmones hoc argumento Deos non esse efficaciter probat per prophetam Esaiam, quia futura ignorent. Porrò Astrologos non Deos, sed mortales homines esse non negabis opinor. Quinetiam non ex inspiratione diuina, sed ex arte futura præsentire

posse videri volunt. Hinc necessariò duo sequuntur. Honorum primum est, Astrologos non posse arte indusiriatic vlla futura præcognoscere. Alterum est, ipsos illud sibi arrogare, quod sibi soli seruare Deus voluit. Hoc si non est cum Deo pugnare, quid Deum oppugnare sit nescio. Astra de coelo detrahere nos velle clamant Astrologi, quoties veritati contra figmenta ipsorum suffragamur. Multò sanè rectius de se ipsis hoc prædicauerint. Equidem Deus suum se honorem nolle alij tradere dixit. Quare cum scientia futurorum ad Deum pertineat, diligenter cauendū nobis erit, ne nobis hunc adscribamus honorem, & non astris duntaxat iniuriam faciamus, sed Deum quoque ipsum spoliare velle iudicemur.

Hæc ad tuas literas respondere volui, quas ob eam causam te scripsisse satis apparet, vt quid hac de re sentiam intelligeres. Quæ præterea hic de Medicis prædictionibus disputari solent, explicari hoc in loco non possunt. Neque est necesse apud te, quem nō ignorare arbitror, quantum inter Medicas & Astrologicas prædictiones sit discrimen.

Dabitur fortasse ocium ista copiose & cum meo

thodo tractandi, id quod facere statui, pro-

pterea quòd multos non satis per-

spicere video, quantum inter

ipsas interfit. Vale. Ma^s

feldia, 4. Nonas

Augusti.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTOPHORO

Stathmioni Medico Coburgensi, S. D.

Epistola II.

Magna attentione tuas literas perlegi, quas 23. Augusti scripsisti, quod mihi persuasissem, te aliquid solidi scripturum fuisse. Verum pro argumentis, quibus Astrologica vanitas propugnari posse videretur, aceruum conuiciorum legi. Vocas me *ἀμέθοδον*, indoctum, amentem, & nescio quid non mihi tribuis. Præterea *λόγον* te & *λαλίαν* in mea narratione requirere ais. Acerbè reprehendis, quod citra distinctionem prænotiones ex astris falsas, inanes, futiles dixerim. At parum bene, vt ne quid tuo iudicio dicam acerbius, hic me accusas. Etenim pro causâ proposita aptè satis omnia distinxim. Non puto te nescire, aliam esse rationem scribendi, cum alicui respondemus, & intentata crimina depellimus: aliam cum ipsi aliquid tractare instituimus. Nihil mihi probandum tractandumq; hæcenus præcipuè summi, sed ad tuas tibi literas respondere tantum volui. Ad extremum, quia me adhortatus fueras ad complectendas nugas Astrologicas, admonendus mihi visus es, quanto cum periculo id esset coniunctum, quamq; pugnaret cum pietate Astrologica professio. Animum, non rem quam mihi laudabas, spectavi. Ideo officium officio compensare volui. Quam ergo Methodum hic aliam desiderabas? Species, ais, diuinationum non distinxisti. Cur hoc à me postules non video. Nam in tuis literis, quibus respondendum mihi erat, solius Astrologicæ mentio facta fuit. Cuius cum esse partem credere videreris eam, qua Nautæ atque Agricolaë futuras præsentiant aëris mutationes, quod inter eas discrimen esset, obiter solum indicaui.

An non apertis verbis, de qua Astrologia intelligi vellè, exposui? Non de genere, sed de specie vnâ litem mihi monuisti. Ergo cum de sola diuinatrice Astrologia sermo nobis esset, non de alia loquendum mihi duxi. Quinetiam sidera vniuersali ratione terrena hæc exornare, immutare,

disponere, concedere me, licet obscure, significari. Tantum futura contingentia ex cœlo præcognosci posse negavi. Idem hoc iam repeto, ne iterum querere me indistinctè sententiam meam tibi proposuisse. Appello autem futura contingentia, quæ non magis fieri possunt, etiam quærarè eueniunt, ac non euenire poterant. Horum ex astris præensionem, quo modo Astrologi se præuidere dicunt, vanam & futilem esse, nullisq; vel naturæ vel rationis principijs niti dixi. Quare non est, vt naturalem esse hanc diuinationem me credere credas, quæ principijs naturalibus caret, ac falsis tantum nititur nugacium Chaldæorum Aegyptiorumq; opinionibus. Quod si non hoc modo in vniuersum quasi fascè collecta reperisti, colligere debebas, non tam acerbè reprehendere.

Cum nullius creaturæ, sed solius Dei esse dixi futura contingentia intelligere, debebas utiq; me non admonente, hoc de talibus accipere, quorum causæ nondum agunt, vel agere non sciuntur. Causas intelligo non remotas, vt Astrologi solent, sed definitas, proprias, & proximas. Etenim cum ita Deus per prophetam argumentatur, Dæmones in Idolis non sunt Dij, quoniam ignorant futura: nemo tam est iners, qui de talibus cum loqui intelligat, quæ iam fieri produciq; incœperunt. Non enim nesciunt Dæmones, plumbum quod in ignem iniectum est, nisi aut resinguatur ignis, aut rursus eximatur plumbum, mox esse dissoluendum. Norunt Medici, cum ex vrina alijus excrementis, naturæ vires, actiones, opera perspiciunt, nihilquæ adesse quod eam impedire queat, intelligunt crisim certo quodam tempore futuram. Antea verò quàm à natura morbi materiam superari, (& quæ alia huc pertinent) cognouerint, de futura crisi percipere nihil possunt. Quis enim medicum doceat, quo modo morbus, qui nondum natus est, finiendus sit? Ex hisce haud difficulter intelligitur, Medicos non ante futurum aliquid præuidere, quàm esse iam incœperit, siue produci à propinquis & proprijs causis perspexerint. Hoc inter artificem & imperitum interest, quòd ille exilia principia videt, quæ huic nondum appar-

apparent. Itaq; cum artifex, quod iam esse fieriq; incoepit, at propter paruitatem cæteros adhuc latet, futurum prædicat, diuinasse ipsis putatur.

Iam igitur argumentum, spero, intelliges. Futura contingentia solus Deus, non vlla creatura, nouit. Astrologi non Dij sunt, sed mortales homines. Quare futura contingentia ignorant. Addamus iam reliqua. Astrologica prædictiones versantur penè omnes circa futura contingentia. Ea igitur profitentur & pollicentur Astrologi, quæ præstare nulla creatura potest, nisi Deus peculiari modo patefecerit. Vbi nam à Methodo & à proposita nobis causâ aberrauit? Dicis alicubi ista perspicuè exposita esse vniuersa, vt non opus habeas τὴ θεολογίῳ mecum. Ego verò cum nomen authoris taceas, non possum diuinare (neque enim Astrologus sum) quid, quando, quomodo scripserit. Hoc tibi affirmem, ante hæc nostra tempora nullum probatæ eruditionis & vitæ Theologum extitisse, qui non vestras nugæ, ea distinctione, quam nuper exposui, adhibita, damnarit ac repudiarit. Dixerim hoc amplius, nullum philosophum insignem fuisse, qui easdem probaret. Omnes enim aut neglexerunt, aut palàm lacerarunt. Ficus principio aliquid huic vanitati tribuere visus est. Sed in epistolis ad Picum & Politianum omnino deridet. Quinetiam commentario quodam in Plotinum, philosophum Platonicum solidissimè vniuersam confutat: parum igitur rectè scripsisti, me pro mea sapientia præclarissimos Philosophos & Medicos, qui hæc studia coluerint, contēnere. Ego, Stathmion, si sapere est mendacijs Astrologorum non credere, plurimum hac in parte sapio. Etenim diuinationibus Astrologorum fidem nullam adhibeo, sed vt veritatis hostes vitò. In cæteris rebus nemini me ipsum, non dicam prætulerim, sed temerè comparauerim.

Ad ea quæ de Pico scribis, nihil opus est respondere. Vnū hoc scio, neminè veris argumentis confutaturum esse, quæ contra Astrologos scripsit. Vt enim quædã reprehēdi possint, nō tamen non pleraq; sunt vera. Ptolemæum insignem fuisse philosophum, neque tu neq; alius quisquam

probabit, at Astronomum fuisse præstantissimum, facile ostenderis. Nolim hic mihi insultes, quasi Astronomiam à philosophia excludam. Ego namq; Ptolemæum naturalem philosophum fuisse alicuius nominis nego, Mathematicum existitisse summum libenter concedo. In huius libris Astrologicis (quos tu me sine delectu damnare putas) si quid inest veri & boni, id perexiguum est, atque ita fabulis & mendacijs conspurcatum, ut nō omnino avarus homo facilius ex stercore aurum colligat, quàm veram ex illis libris sententiam is excerpatur, qui bonas horas non malè collocatas velit. Galenum me cum Pico nugatorem nominasse scribis. Quam verè non attinet dicere. Quod si nugari eum hac in parte, in qua Astrologica tractat, dixerim non graviter, puto, peccaverim. Non sunt prorsus eadem si aliquem nugas aliquot scripsisse dicam, & si absolute nugatorem esse affirmem. Ego tamen ita me eum appellasse non recordor.

Tandem sic ratiocinaris, si in certam formam reducantur quæ confusè tu proponis. Quod manifesta probat experientia, id nullis potest eludi rationibus. Atqui principia naturalia secundum lunæ, & astrorum circuitusque alterari, mutari, disponi, manifesta probat experientia. Nullis itaque rationibus refelli id poterit. Ego neque *ἀναδιήτος*, neque truncus sum, neque cum Democrito niuem atram esse assero (Omnia ista pulchrius ac verius in Astrologos, quàm in me, quadrant, quibus à Ptolemæi Arabumq; Astrologorum mendacijs vel paulùm discedere maior est religio, quàm Pythagoreis fuit à sui magistri placitis dissentire) sed totam ratiocinationem ut veram admitto. Quinimò veram esse firmissimis me rationibus demonstrare posse confido. Astra certè horum sublunarium causæ sunt generales, ordinis & dispositionis effectrices causæ. Et præterea ita omnia hæc conseruant, ut si vim cœli nobis eripi, vel momento temporis cogitemus, omnia sint collapsura. Non enim causâ duntaxat cœlum est, ut apud nos hic omnia fiant, verum etiam actum dat singulis, ut vnumquodque id agere possit, ad quod agendum à natu-

natura factum est. Sicut corporis nostri pars nulla viuit aut viuere potest, si non à corde vitam recipiat: ita sublu-
narium rerum nulla sine salutari vi cœlitus infusa persiste-
re, & pro sua natura agere valet. At hinc sequi, quod tu pu-
tas, illud est quod & nego, & falsum esse dico. Quis enim
hanc putet ratiocinationem veram & efficacem esse? Cœ-
lum & astra sunt generales horum inferiorum causæ, er-
go ex ipsorum motus aspectuumque obseruatione pos-
sunt futuræ particulares mutationes præcognosci. Nemo
certè præter Astrologos vitium siue falsitatem non videt.
Si argumento illo Galenus fuit permotus, vt dierum de-
cret. causas in cœlo quæreret, nihil ipse habuit, quod non
omnes docti ante & post ipsum habuerint. Et nihilomi-
nus hi causam eorū in cœlo non reperiri euidentibus &
certis argumentis confecerunt. Exemplum quod ex Ga-
leno adfers, ipse ex Aegyptiorum placitis se desumpsisse o-
stendit, quod tam est falsum, quàm tota Astrologica ariola
tio falsa & ementita est. Si experientiã vrgeas, negabo tibi
vllam de his rebus experiëntiam haberi posse, scilicet quòd
à siderum positu hæc fiant alia quàm vniuersali ratione.
Neque debes à me hic probationem expectare, qui ad ea
tantum respondeo, quæ mihi tu proposuisti. Dabitur for-
tasse occasio ista probandi alio tempore.

Valde miror te, dum sic scribis. Adde quod Galenus
ipsem et ingenuè fateatur, se in accommodando lunæ mo-
tu diebus Hippocratis, nullam discriminationem adferre,
sed verisimilitudinem tantum. Hæc sunt tua. Primum il-
lud consideratione dignum est, quòd Galenum contendis
nihil demonstrasse. Idem consuerunt in hoc negotio om-
nes docti, qui eum secuti sunt. At verò Galenus aliter sen-
sisse iudicari potest. Sexto namq; cap. libri illius sophistas
illos appellat, qui lunæ tetragonas & diametras stationes
non credunt in principijs bonis bonas facere alterationes,
in malis malas. Affirmat etiam principio se vti omnibus
confesso cap. ii. à sideribus terrena hæc exornari disponiq;
asserens. Quod si ex vero principio rectè conclusionem
deducit, non verisimilis ea ratio dicenda erit, sed necessa-

ria. Cæterum istud iam sinamus, & quod ex dictis inferi, secundo loco perpendamus. Galenica seu potius Astrologica non putas nugas vocari posse, quia Galenus non necessaria, sed verisimili ratione pro illis asserendis vsus sit. Ex ista tua ratiocinatione sequetur, nihil pro nugis habendum esse, nisi is qui dixit, demonstrasse se affirmarit putarit.

Non multo post falli nos scribis, quod disputationem Galeni de causa dierum crifimorum ad artis opera exercenda minimè necessariam esse diximus, & quod non alia de causa ipsum scripsisse vniuersa illa affirmauimus, quam vt 20. diem probaret decretorium esse. Ego vtrumque ex Galeno probari posse existimo. Et quod ad primum attinet, ex 10. cap. cognoscere quilibet poterit. Satis namque explicatè ostendit tertium illum librum Medico non esse necessarium. In 4. Aph. 36. tam clarè ab eo scriptum est, quæ in tertio libro de causis horum dierum differuerit, nihil ad artis opera conferre, vt planius dici vix queat. Quibus addi potest, quod in nullo alio commentario horum mentionem facit, quàm in hoc loco. Et facere tamen sæpe debuerat, si vtilia iudicauerat. Quod verò præcipuè propter 20. diem opus illud scribere aggressus sit, argumento illud est, quod ex lunæ tetragona & diametra statione de die septima & in 14. probare aliquid conatus est. De reliquis diebus nihil propemodum dixit, quo pacto scilicet à lunæ motu efficiantur decretorij. Deinde in alijs com. vt in prognost. præcipuè 20. diei meminit. Quod si non placet, vt propter hunc diem præcipuè comm. illum scripsisse dicatur, non repugnabo. Facile namque cessuro cuiuis, quoties non firmis argumentis sententiam tuam possum. Hac igitur in re viceris, & non magis propter 20. quàm omnes alios scripserit eum librum.

Iam tuam conclusiunculam inspiciemus. Breuiter ergo, cum reuera planetarum consideratio hoc commodi præstet, quod in ea morborum & naturæ vires nec non mutationes eorundem, augmenta item & decremента antequam fiant perspiciantur, vnde commodius feliciusque

tum dierum pharmacorum modus & vsus, gubernari potest, nō video semel quo pacto astrorum observatio vel Philosopho vel Medico indigna sit, &c. Hactenus tua.

Vehementer scire velim, ex quibus ista sequeretur conclusio. Non poteris ex eo deducere, quod Galenus dierum decretorum causas ad lunæ motum retulit. Ipse enim hanc notitiam nihil adferre commodi Medicinam exercenti affirmavit. Neque ex eo, quod sidera vniuersales causas horum inferiorum rectè ponit. Nam ex vniuersali & remota causa nihil certi de particularibus rebus cognosci potest. Sed & tu quoque ais, Galenum non motum lunæ diebus, sed dies motui accommodasse. Quibus hoc significare vel le videris, non ex luna dies hoc habere, vt sint decretorij, vel non sint, sed Galenum in lunæ motum, vt potuerit reddidisse, quo causam aliquam reddidisse iudicaretur. Ego certè non video, quomodo non æquè debeat ac possit motus lunæ diebus aptari, atque dies motui, siquidē ille causa est, hi autem sunt effectus. Est enim mutua inter effectus atque causas relatiō.

Tot ferè occurrerūt quæ rescriberem ad tuas literas. Quòd si præter institutum atque officium meum probasse tibi videbor, Galenum dissertationem de causis dierum decretorum neque vtilem neque necessariam existimasse ad artis opera rectè exercenda: id eo me fecisse cogitatore posthac necessitatem huius vanitatis auctoritate Galeni prædices.

Ergo vbi paucula hæc adiecero, finem scribendi faciam. Mensis Galeni figmentum falsum est tuo etiam testimonio. Sed nec probat 20. diem decretorium esse potius quàm 21. Neque ex lunæ motu probari potest decretorium ipsum esse vel alium quemuis, vt Galenus credidisse videtur. Etenim si lunæ motus efficit, vt dies alij decernant, alij nō decernant, omnium erit causa decretorum, vt scilicet decretorij sint, non quorundam tantum. Erit ergo & 3. & 5. & 11. & 17. & tandem 20. Si verò aliquorum & non omnium causa existit, quæ erit excogitanda ratio aliorum? Aut

quid habebunt. 7. & 14. dies, quod non omnes alij dies habeant? Si de indicibus & in utilibus dubites, saltem creatoriorum ratio erit eadem omnium. Ego multò rectius Galenum causas reddidisse passim in suis commentarijs, cur hi, non verò alij morbos iudicent, puto, quàm in præsentì loco. Et in hoc ipso libro falsas veras causas permiscuit. Non ex luna repetendæ videntur causæ, sed ipsa agentis causæ natura, scilicet in humoris quantitate & qualitate, in corporis structura, in virtutis robore aut imbecillitate, in perpeffi loci conditione, & in alijs talibus quærendam potius existimo, vbi etiam inueniri eam certò mihi persuadeo. Sed hæc quoque extra rem dixi. Feci verò ob eam causam, vt neque Galenum vobis, nec vos Galeno consentire cerneretis. Vale. Die 17. Augusti. Masfeldiæ.

THOMÆ ERASTVS D. CHRISTOPHORO STATHMIONI MEDICO COBURG. S. D.

Epistola III.

VM heri vesperi ex Thuringia domum reuertissem, tuæ mihi redditæ sunt literæ. Quas cum longiusculas esse viderem, non mediocri voluntate affectus sum. Nam fructum aliquem ex illis me percepturum confidebam. At cū legere incepissem, antiquam te cantilenam canere deprehendi. Etsi verò nihil propè sit, cui non antè responderim, placuit nihilominus iterum tibi respondere, non quidem ad conuicia, sed ad ea quæ ad propositam nobis controuersiam propius accedere vidètur? Hoc modo in superioribus literis rationatus fui: Solus Deus nouit futura contingentia. Astrologi non sunt dii, sed homines, vti nos sumus, mortales. Nō possunt igitur arte aut industria in horum præsentionem peruenire. Dixi postea, ne qua relinqueretur in verbis obscuritas, me de illis loqui contingentibus, quorum causæ vel ignorarentur, vel nondum agerent: vel si agere incepissent, nobis nondum innotuissent. Hæc si tu candidè interpretare-

terpretari voluisses, non tam absurda & aliena effutiuiesses. Quamuis autem supra exemplo rem, breuiter licet, declarauim, non grauabor tamen eandem exemplis tum Medicorum, tum Nautarum iterum exponere.

Medicus cum in vrinis videt naturam inceperit iam morbi causam euincere & concoquere, ac præterea quousque progressa sit perspicit, artificiosa coniectura colligit hoc vel illo tempore totam superatam iri, vt crism expectare tum possit. Similiter etiam Nautæ ex motu vaporis aut nubeculæ in aëre futurum ventum tempestatemque cognoscunt. Vtrique non ante intelligunt, quam effectus iam fieri, siue quam causas proximas iam agere inceperit & perspexerint. Ista causarum actio quia ab initio pertenuis & obscura est, à peritis tantum & exercitatis in qualibet arte deprehenditur, vulgares & imperitos latet. Vt igitur nec Nautæ futuram tempestatem serenitatem uè præscire, nec Medici morbi finem & euentum præuidere possunt, quam utrique propinque & propriæ causæ actionem inceperit cognouerint, ita omnes alij artifices futura prædicunt, in sua quilibet arte. Quod si proximam causam ignorent, illud autè agere coepisse videant, quod illam excitare commouereque potest, ratio eadem omnino existit. Ex istis, nisi me proflus fallit mea de te opinio, apertè perspicies quid per contingentia intellexerim, id quod hætenus intellexisse non videris. Sic enim ad supradictum argumentum respondes: *Maiorem tuam nego, falsamque esse pronuncio. Quid ita Stathmion? Quoniam, inquis, omnem præscientiam, non eam tantum quæ ex astris sumitur, tollit.* Quàm erudita sit responsio ista tua videamus.

Nō sequitur, si solus Deus norit futura contingētia, omnium propterea rerū præscientiam è medio tolli, sed contingentiam tantum, non autem necessariorum. Deinde non omnium contingentium, sed eorum duntaxat, quorum causa vel non sunt notæ nobis, vel nōdum agunt, vel si agunt, non sciuntur à nobis agere. Sic quæ de Medicis & Nautis adfers, quibus te deleuisse argumentum, quod rectè indissolubile vocauim, putabas, inefficacia & elumbia proflus esse

cernis. Vtrique enim non de contingentibus illis vaticinantur, de quibus argumentum loquitur, sed de illis solis, quæ iam fieri produciq̄ue vel in caussis vel aliter animaduuerterunt. Equidem nullus reperietur Medicus, nisi ide forte sit etiam astrologus, qui se de certi alicuius hominis morbo aliquid pronunciare ante posse credat, quam naturæ actionem in morbum, eiusdemq̄ue causam perdiderit, quanta sit, quousque progressa sit, quando inceperit, & quæ his similia sunt. Quare minimè probasti falsam esse meam propositionem, quæ immota adhuc suo consistit loco, & ab omnibus omnium astrologorum machinis facile tuta permanebit.

Quæ de certorum dierum obseruatione, quos Germani Iostag nominant, scribis, magnam mihi admirationem attulerunt. Fieri potest, vt, cum tot sis iam annos natus, nec dū perdideris, vix vnquam euenire (& si quandoque ita euenierit, casu fuisse factum) vt annus illis diebus respondeat. Non nescis, arbitror, multos etiam Astrologos confiteri, nullam hanc dierum obseruationem in natura causam habere. Alia est ratio temporis, quod in cædendis lignis obseruatur. Hoc enim certam habet euidentiq̄; causam. Similiter aëris mutatio sub exortum Pleiadum, Arcturi, & similibum non sine ratione plerunq̄; expectatur similis, quemadmodum etiam æstas & hyēs, & ethesie & huius generis alia quædam. Hæc, inquam, partim ad necessariò euenientia (vt in natura necessitas consideratur) partim verò ad ea quorum causæ iam agere inceperunt, referuntur. Quòd si sol moueretur aliquando, mox non moueretur, neque nobis motus ipsius natura & tempus non tam foret, nec æstatem nec hyemē prauidere ante possemus, quàm perciperemus, aut certe quàm solem vel accedere ad nos, vel recedere a nobis inceperisse percognouissemus.

Hinc vides nō tam esse me rudem & hebetem, vt propositioni distinctionem addere nesciuerim, quod parum verè de me scribis. Vtinam tam rectè tu eam intellexisses, quàm bono ego consilio addidi, certè non tam absurdè fuisses intercepte-

terpretatus. Nō enim de contingentibus locutus sum, quę
caussis carent. Quis enim hoc apud se cogitet? Nihil
absque causa fieri à qua producat, notius est, quàm vt
ignorare potuerim. De illis locutus sum, de quibus me iam
fatis multa disputasse existimo. Non ideo contingentia ali
qua carent caussis, quia nos eas aut non nouimus, aut non
antenuimus, quàm effectum suum producere inceper
int. Quamobrem plumbea, imò herbacea tela sunt, quę
in propositionem nostram contorquere tibi visus es.

Est quòd gaudeam, quòd causam mihi recitas, cur me
amethodum in superioribus literis, stupidum & indoctū
appellaueris, scilicet quia me Dialectices imperitum ani
maduerteris. Quantam tibi huius facultatis peritiam ar
roges, tuę declarant literę. Quàm turpiter te ipsum fal
las, eadem docent. Vbi mox tua quędam examinare cœ
pero, tuam in disserendo peritiam obiter attingemus. De
Ptolemæo hic nihil dicam, præsertim cum propter occu
pationes mihi festinandum sit. Si, quantus ille Philoso
phus fuerit, scire cupis, lege ipsius libros, non quidem vt
Astrologus, (sic enim aurea esse omnia prædicabis) sed vt
Philosophus, & tantus, quantus videri vis, Dialecticus. Spe
cimen quoddam philosophiæ Ptolemæi in libello Hiero
nymy Saonarolę, viri nunquam satis laudati, à me con
uerso & edito reperies, non vno tantum in loco. Quòd si
tu probabis, quę ibi rectè reprehenduntur, frustra sperem
te de meis rebus rectè iudicaturum. Hactenus ad primam
epistolę tuę partem responderim.

In secunda parte acerbè me reprehendis, mendacijque
accusas, quòd Galenum in curandis morbis Astrologica
decreta non obseruasse scripsi. Deinde quòd nihil utilita
tis Medico ad opera artis rectè exercenda conferre dixi.
Vtrunque verum esse per se patet. Sanè si aliquo in loco
Galenum in curationibus Astrologicos siderum aspectus
obseruasse docueris, errorem libenter confitebor. Si ad 3.
de diebus decret. prouoces, ne ibi quidem reperies, quibus
tuã sententiam confirmes. Etenim Galenus ipse in eo libro
apertè satis testificatur, disputationem illius libri nihil ad-

ferre commodi artem exercitanti. Quod hic obscurius dixisse videri potest, in 4. Aph. 36. explicatissimè affirmat. Per ocium inquirere talia cum iussisset (idem alibi quoque fecit) tandem sic scripsit: τὸ μὲν εἰς τὴν χρείαν τῆς τέχνης ἀναδύον, ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δύο διαλύσεις, τὰς δ' αἰτίας αὐτὰς ἐν τῷ τρίτῳ παραγγέλνεται ζητῆσαι. Quomodocunque interpretari ista coneris, semper tamen quod affirmavi verum esse comperies. Sed & ipsum libri propositum suis argumentum idem probat. Nihil enim de curationibus ibi docet, sed rationem duntaxat adferre studet, cur ex diebus alijs quidem decernant, alijs verò non decernant, & cur alijs in iudicando alijs fortiores tutioresque existant. Hæc inquit Galenus, rationes qui ignorauerit, (modò reliquorum nihil ignoret quæ ab eo in alijs commentarijs exposita fuerunt) rectè poterit ægrotos & cum gloria curare.

Sed quid opus est probatione cum tumet tuis in literis idem affirmes? Sic enim tu met scribis. Verum hoc dicit (Galenus) quòd 3. liber, si cui videatur difficilior propter disputationis subtilitatem, quæ vulgo Medicorum non conuenit, sed eruditis & Arithmeticæ Astronomiæque peritis, bona ratione præteriri queat, cum causarum inquisitio, cur dies decretorij sint, nihil ad curationes iuuat Medicos. Hæc tua sunt. Quomodo ergo me, cum Galenum ista scripsisse affirmavi, mentitum esse ais, cū aliud in his scripserim, quàm quod tutemet Galeno tribuisti? Si verò tu de Galeno dicere hoc potuisti, cur ego non potui? Sed hoc omnibus penè accidit, qui veritatem oppugnant, vt, quòd ipsi faciunt, in alijs damnent. Ergo cum Galenus nullibi legatur in morborum curatione Astrologica decreta Medicinæ coniunxisse, & illam ipsam de astris dissertationem, quàm in 3. illo libro legimus, minimè vtilem ac necessariam, ad artis opera rectè exercenda Galenus tuo etiam iudicio affirmet, liquet vtrumque à me rectè dictum fuisse.

Sed quid te deceperit video. Quando cum Galeno inquisitionem ac notitiam causæ dierum decretoriorum, vt

vt à Galeno traditur, inutilem esse Medicinam facturo scripsi, tu me idem dixisse putas, ac si ad Medicinam inutilem esse affirmassem. Verumtamen multa nos *ἐν τῇ θεωρίᾳ* sapere inquirere constat, quæ inter agendum nobis non sunt vsui. Cum enim in scholis artem profitemur, multorum causas peruestigare tentamus, quorum in operibus artis *τὸ ὄν* scire sufficit. Hinc Aristoteles rectè affirmavit, ibi elegerant ordiri Medicum, vbi Philosophus desierit. Ostendit etiam Galenus multas in arte nostram olim quoque logicas quæstiones omnem artis vsum excedentes agitatas fuisse. Hæc tu tantus logicus quomodo non animaduertis & distinxeris non parum admiror. Sed iam tempus est vt ad eam ratiocinationem descendamus, qua te efficaciter probasse opinaris, Astrologiam Medico necessariam esse.

Si mihi concedas, inquit, Hippocratis ac Galeni doctrinam perfectissimam esse, & præcipuè Medico imitandam, ac vtrumque diligenter dies criticos obseruandos præcepisse, vt qui magnum medentibus vsum præstent. Et (præterea des) Galenum demonstrasse, causam horum dierum lunam existere, etiamsi te in omnes formas instar Prothei transimutes, tamen lunæ cursum Medico obseruandum esse fateri cogaris ad intelligendas criseis videlicet menstruas. Hactenus tua recitavi. Si tibi dederò & concessero quidquid propones, probabis perfacile quicquid voles. Hippocratis ac Galeni doctrinam libenter summoque studio amplector. Dies criticos Medico rectè curaturo maximè obseruandos esse fateor. Sed non ideo non errasse Galenum, cum in luna veram eorum causam quærit, concedo. Sed vt tuam incogitantiam planius perspicias, ecce dabo tibi in præsentia Galenum rectè vereque demonstrasse causas dierum decret. ad lunæ motum pertinere. An hinc efficitur Astrologiam Medico necessariam esse ad exercendam artem? Dico Astrologiam, propterea quòd per motum lunæ te hanc intellexisse suspicor. Nisi enim hæc fuerit mens tua, nihil ad rem dicis. Deinde cum mox aliorum quoque errantium

siderum motus necessarios eidem esse scribas, facile quid senseris apparet. Ad rem redeo.

Etiamsi Galenus probasset lunæ motum veram & proximam criticorum dierum causam esse, non vniuersalem solum, non tamen necessaria futura fuisset illa motus lunæ consideratio artis opera exercenti, vt ex Galeno te ipso teste supra ostendi. Deinde si ad theoriam aliquid faceret, non necessario in opus referretur. Multa namque exquiruntur in theoria, quæ in vsum non veniunt, imò vsum transeunt, ex supra dictis patet. Postremò constat illud etiam, Galenum talia inter curandum nunquam obseruasse. Hæc inquam si Galenus propositum validissime probasset, concedere nihilominus cogereris. Atque ex his tuam logicam discere. Cæterum nihil probasse horum Galenum certum est. Quare multo minus obtinebis. Tu quidem, quia vocem *ἀποδείξεως* usurpauit, demonstrasse ipsum omnia putare videris. At falleris plurimum si ita existimas. Non enim in proprio semper significato hac dictione vtitur.

Argumenti quod pro Galeno, ex ipso maiore desumpta struis, hæc est summa. Omne naturale principium iuxta lunæ & astrorum circuitus mutatur, alteratur, disponitur. Ad hoc probandum frustra tot verba quot sequuntur, fundis. Totum enim pro confesso tibi do, modo vniuersali ratione cœlum ista facere intelligas. Aliter enim vera non fuerit sententia. Adijcis deinde assumptionem, principium illud à quo morbi magis vno quàm alio die commouentur & iudicantur, est naturale. Ergo à motu lunæ & astrorum afficitur, mutatur, disponitur. Omnia sunt vera, sed tibi nihil prosunt. Quis nesciat aliter affici hominem à febre pituitosa laborantem, & aliter biliosa ægrotantem? Si igitur eodem tempore luna homines aut res diuersas, diuerso modo, quamlibet nimirum pro sua natura afficit, vniuersali ratione id, vel ob eam tantum rationem, fieri à nemine sano dubitari negari ué potest. Ergo cum demonstratio per causam fiat proximam & propriam, Galenus autem remotissimam maximeque communem attulerit, necessa-

necessario sequitur ipsius probationem non esse veram demonstrationem. Sic vides nihil te probasse, & rectè à me dictum fuisse disceptationem Astrologicam in 3. de diebus criticis nihil præstare commodi ei qui ægros rectè curare studet. Equidem philosophus ille qui quadratum circulo æquale se demonstrare putabat, longè melius ex probabilibus ratiocinabatur, hoc modo: Vbi potest maius & minus inueniri, ibidem reperiatur etiam æquale. At in circulo quadrato reperitur maius & minus. Ergo æquale etiã inueniatur. Quid ad hæc Aristotelis? Ridet, ac nihil probatum esse affirmat non sine optima ratione, quia scilicet ex communibus constata esset ratio. Quid ad argumentũ Galeni dicturum fuisse censes?

Age breuiter repetatur. Mutationum naturalium omnium astra causæ sunt. Morborum permutationes siue motiones sunt naturales quædam mutationes. Astra igitur harum causæ sunt. Vides in ipsis expressum verbis, tamen, astra vniuersales causas esse. Etenim si sunt rerum omnium causæ, etiam hominis, leonis, brutorum omnium, & herbarum & cæterarum rerum vniuersarum atque earũdem motionum siue mutationum causæ sunt. At quis est tam iners, qui harum rerum ortum ad cœlum potius referat, quàm ad veras & vniuocas earum causas? Dicendum igitur est, astra ita esse criticorum dierum siue motionum naturæ, quæ illis fiunt diebus, causas, vti sunt rerum iam enumeratarum omnium causæ. At non sunt harum causæ aliter quàm modo generali. Proinde nihil hac ratione probas aliud, quàm generales causas esse, quod ego nunquam, quod quidem meminisse queam, negaui. Addantur cætera.

Inter astra maximè agunt sol & luna. Sed critici dies nõ ad solem reduci possunt. Ad lunam ergo referri debebũt. At hæc septimo ferè die est dichotomos siue quadrata, & decima quarta die plena. Ergo dies septimus & decimus quartus potentiores sunt cæteris. Tunc enim euidentius luna agit. Hac eadem ratione, si pro verissimis ambæ propositiones admittantur vtriusque, dico, syllogismi, aliud

nihil probabitur, quàm illos dies cæteris felicius & efficacius iudicare, qui in lunam vel quadratam vel plenam incidunt, propterea quòd tum lumen eius est efficacius, quàm antè. At hoc modo magis decernet 9. quàm septimus. Et u. efficacior erit omnibus præcedentibus. Sed sufficiat indicasse, quomodo ista sint vera. Deinde quòd nihil parrocinentur Astrologis.

Inscitè etiam improbas, quòd naturam crises efficere dixi pro humorum qualitate & quantitate, ac alijs circumstantijs. An tu nunquam legisti, Naturas morborum indicatrices ac medicatrices esse? Post hæc qua in parte Galeni demonstratio peccet, ostendi tibi cupis. Si quæ dicta mihi sunt hæcenus recto iudicio examinare voles, abundè perspicies quid de argumento Galeni sentiam. Mox hæc addis.

Tu ne igitur effectus astrorum in sublunaribus deprehendi posse negas? Experientia enim nihil aliud est, quàm sensuum confirmatio. Hæc tua sunt. Vires astrorum universales deprehendi posse, præcipuè solis ac lunæ sæpe dixi. Addidi ne momento quidem hunc inferiorem mundum, aut actiones ipsius consistere posse, nisi perpetuò à caelo regatur. Exemplo cordis, quomodo intelligam, expolui. Hoc tu exemplum ieiunum esse scribis atque eiusmodi, quo memet ipse instar furiosi, proprio scilicet ense iugulè. Pro confirmatione addis: *Hæc enim (cordis videlicet similitudine) sentiri, & evidentes esse astrorum effectus clarè concedis, quos tamen eosdem rursus, velut attonitus quispiam nuntius, negas.* Non ego Stathmion attonitus sum, sed tu potius, qui quod planè & apertè dico non aduertis. Nolo enim dicere non intelligis. Particulares illas astrorum actiones, de quibus Astrologi multa nugantur, esse ac deprehendi nego. Vniversales sentiri non eo inficias, solis præsertim atque lunæ. An falsi aliquid tibi dixisse videor, cum fictitias illas astrorum vires siue actiones percipi à nemine posse asserui?

Nescio quid in mentem tibi venerit, aut quid tibi velis cum experientiam, ut aliud valeat, adueras, quàm sensuum confiteri.

confirmationem. Secus eam nobis Aristoteles, Galenus alij auctores describunt. Velim cum dices Aristotelem & Galenum astra non pro vniuersalibus tantum caussis effectuum sublunarium (intelligo particularium) agnouisse, locum aliquem ex operibus eorum produxisses, quo sententiam tuam probasses. Ego certè nullum inuenire hucusque potui. Tu quoque tametsi longo tempore quæras, nullum inuenies. Non enim aliter locuti sunt, quàm vniuersales causas esse cœlos horum inferiorum siue terrenorum.

Quæ iam sequuntur in tuis literis fateor me non intelligere. Si enim interpretari velim iuxta verba, tam est absurda eorum sententia, vt te quidvis potius, quàm quod illis verbis significatur, cogitasse ac sensisse opiner. Repetâ proximè dicta, vt sententia fiat planior. Ea sic habent. Has enim (cordis similitudine) sentiri & euidētes esse astrorū effectus clarè concedis, quos tamen eisdem rursus, velut alterationis quispiam nunc negas. Nisi fortè per effectum alterationem intelligas, & dicas, alterationem dum afficimur ab astris, non sentiri aut deprehendi posse. At tute non *ἀλλοίωσιν ὅσα εἶναι αἰσθησιν*, si non ex Aristotele, saltem ex Galeno. Quapropter alteratio nisi sensibilis fiat, effectus dici non potest. Donec enim effectus sensu non iudicatur, effectus dici nequit, nec est. Hæc tua sunt verba, quorum libenter sensum ex te ipso didicerim.

Mox, inquis, nihil referre siue vniuersali ratione siue particulari agant in hæc inferiora cœli. Si tua non refert, quod equidem credo, mea multum refert, qui non defendere nugas, sed veritatem inuestigare enitor. Quantum referat ex illis quæ hæcenus disputata nobis sunt, præclare cognosces, modò animum aduertas. Si nâque vniuersales duntaxat causæ sint astra, fluxa & inutilis est Galeni rationatio, si id sensit, quod tu putas. Præterea est tota Astrologica vaticinatio nil aliud quàm merum figmentum & ludibrium Sathanæ. Si res aliter habet, non prorsus erraueris. Tantum interest hoc ne an illo modo cœli agant. Quæ te non ignorare decebat, si tantus es, quantum te esse

prædicas, logicus .

De mente Medicinali nihil admodum dicam in præsentia, propterea quòd cõmentum hoc ne peritioribus quidem Astrologis probare Galenus potuit . Nemo sanè doctus inde à Galeni vsque temporibus inuentus est, cui non hæc partitio displicuerit . Tu qui tantum tibi logices peritiam arrogas, rationem tecum Galeni studiose expende, vt me nihil temerè dicere perspicias . Et vt facere commodius possis, pro mea tenuitate te adiuuabo .

Mensis peragratiõnis, si cum apparitorio coniungatur, & summa per medium diuidatur, atque medietas quadripartito rursus secetur, atq; ex partibus quatuor hisce, tres tantum coniunctim sumantur, orientur dies 20 . horarum cum aliquot minutis . Hoc fundamentum est . Iam ratio cinatio breuiter hæc sit . Proximè dicta summa propinquior est viginti, quàm viginti & vno diebus: ergo vigesimus, non autem vigesimus primus est decretorius . An tibi probabilis hæc ratiocinatio videtur? Mihi sanè non probatur, vt nec vllis alijs, qui non prorsus nihil hic vident . Cur puerili isto tibi argumento vsus videtur? Responderet & quidem rectè, meo iudicio, & Hippocratem ostenderet benè 20. diem, contra quàm alij quidam Clarissimi Medici fecissent, decretorium statuiffe . Futura autem videbatur res credibilior, si alios etiam dies aliquot inde hoc accipere declararet . Hinc factum est, vt tertium illum librum tibi scribendam duxerit . Hoc tu suprâ negabas verum esse . Neque ego quamuis probabile sit, de eo cum quoquam contenderim, vt antè etiam monui . Parum etenim refert siue hoc, siue alio quopiam consilio eum librum consecutiferit . Consecutionis gratia hæc dixi, iam pedem refero .

Hortaris me postremo loco, vt cauillari desinam, neque nugas scripsisse Galenum porrò dicā, ne ignominia illa in caput meum redundet . Quicquid enim horum fecit Galenus, inquis, non fallendi aut decipiendi quempiam, sed Hippoc. tuendi causa fecit, nō nugaci, vt tu illi iniurius es, sed probabili sanè ratione . Quàm sit bona & verifimili hæc in parte vsus ratione, satis superque dictum & declaratum

tum est. Cæteris omnibus missis, tuam in differendo peritiam cōsiderare libet hoc etiam loco, cum ita argumentaris. *Galenus non fecit fallendi causa, ergo non est nugatus.* Quid nugationem vocent logici, non est opus hic pluribus exponere. In præsentia sufficiat monere, non eadem esse nugari & fallere. Potest enim quis infirma & friuola uti ratione, cum se firma admodum uti putat, nec aliter persuasus est. Non enim nugax ratio semper est sophistica siue captiosa, si animum eius, qui ea utitur, spectes. Sed frequenter pro infirma & lubrica minimeque momentanea, atque adeò pro ridicula ratione sumitur. Nugator inaque potest non esse, potest etiam esse sophista.

Quod necessariam me rationem à probabili non posse distinguere scriptitas, parum me mouet, dum video, quam aptè sciteque, si Dijs placet, tu inter ipsas distinguas. Sophistam me immeritò appellas, cum fallere nunquam argumentis vel te vel alium quempiam propositum habuerim. Si quid tale in meis literis reppereris, imprudenti utique excidit. admonitus non grauatè corrigam. At Galenus, inquires fortè, ita te appellat. Scio quid Galenus dicat. Nec ignoro pleraque posse commodè exponi. Vbi res postulet, non sit admodum difficile ostendere, non continuò sophistam esse qui non credat, quæ illo in libro Galenus Astrologica scripsit. Cæterum non cum Galeno, qui se defendere nequit, sed tecum in

præsentiarum res mihi est. E-

pistolæ tuæ satisfactum esse

se puto, quare finem

facio. Die 5. No.

Malfeldiæ.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTOPHORO Stathmioni, Medico Coburgensi S. D.
Epistola IIII.

LITERAE illæ tuæ, quas Cal. Ian. scripsisti, atq; ego ad septimum Id. accepi, paulò mihi æquiores visæ sunt quàm priores. Hoc præcipuè in te iam desidero, quòd non satis attentè mea lege, re, tuaque scribere videris. Quod si facere voluisses, nihil erat cur has scriberem. Sic enim quæ de Galeno adfers declarata & confutata mihi sunt in superioribus meis ad te literis, vt hæc omnia superuacanea censei possint. Id vt dilucidius appareat, breuiter ea repetam. Dixi Astrologiam nihil artis opera exercèti commodare posse, etiamsi vera esse ponantur, quæ Gal. in 3. Decret. diuina proposuit. Hanc meam sententiam inde probari posse indicauit, quòd Galenus in curando & prænoscendo ea nunquam vsus fuisse reperiatur, neque nos, vt ea vteremur, iussisse alicubi legatur. Clarissimos quoque omnium ætatum post Galenum Medicos, quorum nomè est illustre & monumenta per Galliam, Italiam, Germaniam, extant plurima, summa cum gloria & felicitate sine Astrologiæ auxilio, quam & despexerunt & repudiarunt, medicinam exercuisse affirmavi. Quia verò te protinus videbam testimonium Galeni ex 3. decret. contra me producturum, addidi suo loco, me non ignorare quòd illo in libro plus æquo huic ei fauisse videretur, atque adèd sophistas illos appellasset, qui nò fidem adhibere suæ ibi disputationi voluissent. Quam autem non alij modò, sed etiam Astrologorum alij qui Galeni studium illud probarint, te non ignorare imò quoque existimo. Monui etiam Galenum amicè exponi atque excusari posse, præsertim quòd ad ea probanda, quæ illo in loco proposita habebat, Astrologiæ aliquid tribuere coactus videretur. Nam quòd aliter senserit, neque necessaria illa ad rectè medendum existimarit, cum ex illo ipso libro, tum ex commentarijs in Aph. Hipp. patere posse docui. Etenim quæ vsus aliquem conferre ad artis operam censuit,

cenfuit, ea se vniuerfa in prioribus duobus libris complexū
 fuiſſe ſcripſit, quæ verò in 3. docuit, ea per ocium legi poſſe
 putauit. Quòd ſi, ad artem exercendam vel neceſſaria vel
 vtilia exiſtimafſet, nunquam id dixiſſet, præfertim cum in
 deſeſſum vbiq̃ue ſtudium in talibus requirat. Præterea in
 illo ipſo libro etiam indicia quædam inueniri ſcripſi, ex
 quibus intelligatur, cum ſibi neque ſatiſfecifſe, neque cauſ
 ſe ſatis cõfiderere potuiſſe. Per Deos immortales iurat, quòd
 alibi non ſolitus eſt facere, ſe inuitum & coactum ea planè
 paucis ſcripſiſſe amicis. Poſtea cum horum alibi meminit,
 non pro ſua conſuetudine confidenter aſſerit ſe ea de
 monſtraſſe, ſed ſe tentafſe ea probare aut inuenire tantum
 dicit. Locum ex Aph. produxi. Alter eſt in 3. Comment. in
 Prognof. Hippoc. Equidem quoties alibi hoc libros citat,
 quantum obſeruare hætenus potui, propter priores duos
 citat, in quibus quæ docuit, vtiliſſima maximeq̃ue neceſſa
 ria meritò cenſentur. Hæc ſi non ordine & deinceps, ſed
 ſparſim in prioribus poſui, factum ob eã eſt cauſam, quòd
 tibi reſpondendum mihi memini. Ideo paſſim ea tuis ſo
 lum oppoſui, quæ ad propositam mihi in quouis loco ſen
 tentiam declarandam ſufficere viſa ſunt. Quòd ſi tibi col
 ligenda & examinanda duxiſſes, ex alijs Galeni libris testi
 monia conquiſiuiſſes, non ex hoc tertio citafſes, in quo ip
 ſum Astrologica non aſpernatum fuiſſe, iam antè conſeſſus
 fueram.

Vt autem non querare poſthac, age ex Galeno perſpi
 cùè valideq̃ue probabo, eum in curando & præſagiendo
 Astrologia nequaquam, ſed ſola arte Medica vſum fuiſſe.
 Conqueritur non vno in loco tantum Galenus, quòd pro
 uate habitus ſit, & quòd, quæ prædixiſſet aliquando, diui
 naricis alicuius artis ope præcognouiſſe creditus fuerit.
 Ne ſim longior, vnicum ex tertio cap. libri de Præcognit.
 ad Poſthumum teſtimonium huc adſcribam, vbi de Mar
 tiano medico loquens ita ſcribit: *At adeò non ex medica
 facultate, verùm ex diuinatricibus ſcientijs prædictiones meas
 fuiſſe mentiebatur, interrogatusq̃, à quibusdam, quaſnam diui
 narices ſcientias diceret, interdum augurium, interdum extis*

spicium, nonnunquam coniectatricem, aliquando Mathematicam respondebat. At non explicatis hîc verbis audis Galenum accusare Martianum Medicum mendacij, quia dixerit ipsum vsûm in prænotionibus mathematica siue Astrologia? Non puto pluribus opus esse, præsertim si addidero Galenum multis in locis docere, quomodo futuri morborum euentus præuidendi sint, & in nullo tamen Astrologiæ mentionem vnquam fecisse. At si vtilem aut necessariam ad hæc prænoscentia cognouisset, nunquam omisisset. Etenim aliorum nihil omittit, quantumuis exiguum conferant, vbi ista ex professo tractat.

Præterea quoties narrat quomodo in ægris aliquando futura siue crises præsenferit, omnia ex quibus intellexerit enumerat, Astrologiæ ne syllaba quidem vna comminuit. An non satis tibi hæc sint ad intelligendum, quibus nullibi ea sit in curationibus ipse vsus, nec vtendum ea nobis existimarit? Hæc si cû antè recensitis coniunxeris, haud difficulter videbis, quæ in 3. Decret. ex Astrologorum placitis protulit, minimè vel necessaria vel vtilia ipsi visâ fuisse ad ægrorum curationes. Quibus illud etiam docere, potest, quod in illo tertio ipsi non fuit propositum docere, quomodo crises essent prænoscentiæ, vel ægri percurandi. Illud solum inuestigabat, an ratio aliqua inueniri posset qua probaretur, naturam vno die facilius & felicius decernere quàm alijs. Hoc enim experientia notum erat, sed cur ita vsueneret, eo in loco indagare, decreuerat. Ergo cum in prædictionibus Astrologia non sit vsus Galenus, vt probatum est, ne in curationibus quidem ea vsus credi ab homine sano poterit. Nam si vsus aliquis ipsius sit, in prænotione futurorum esse oportet, vel ipsis Astrologis testibus. Quod si vsus ipse non est, an nobis ea vtendum putauit. Nihil minus credibile est. Iam, opinor, intelligis prudentissimè fecisse, atque etiam nunc facere, præstantissimos per Italiam & Galliam Medicos, cum Galenum imitantes, ex Medica arte, non ex astris de euentu morborum coniectant ipsi, & coniectare nos præclarè docent. Horum ego auctoritate, & præterea falsitate impietateque Astrologorum n ugarum

nugarum permotus, Astrologiam nihil ad curationes cō-
 ferre bene, rectè, vereque dixi. Iam ad tuas literas redeo.
 Locum, quem ex 4. Aph. 36. produxi, nihil ad rē facere ais,
 imò iugulare me eundem illum scribis. Quid tibi velis
 nescio. Ego Galenum eo in loco affirmare asserui, quòd
 quæ ad opera artis vtilia censeantur, in prioribus duo-
 bus libris persecutus sit, causas verò in 3. reddere tentarit,
 quas per ocium legi posse dixerit. Hic tu quid reprehende-
 re possis, equidem non video. At *experientiam*, inquis, *ne-*
gas. Nunquam ego negavi, imò ne dubitavi quidem ali-
 quando, alios dies magis felicitusque decernere, quàm alios.
 Nihilominò improbo ex omnibus quæ in præsentiloco
 Galenus asseneravit. Sic sentio, Galenum, si, quæ in 3. de die
 bus Decret. disputavit vtilia ad exercendam Medicinam, co-
 gnouisset, non fuisse permitturum, imò præcepturum, vt
 perocia talia exquireremus. Non enim quæ necessa-
 rium in arte vsum habent obiter addisci debent, sed sum-
 mo studio cognoscenda sunt. Quòd experientiam me ne-
 gare dicis, quomodo probaturus sis nequaquam intelligo.
 Quanquam si verè id de me dicere posses, non tamen hic
 rectè argueres. Negas experientiam, ergo hic te locus iugu-
 lat. Egregia verò ratiocinatio. Sed de tua logica postea
 Fortasse arbitratus es me experientiæ aliquid detrahere,
 quia dixi particulares istas siderum effectiones, quas Astro-
 logi somniant, nulla experientia ostendi atque cognosci
 posse. Etenim quòd non est, cognosci nequit. Proinde nihil habes,
 quo mihi hunc locum è manibus eripias, quo validè neruoseque probatur, Astrologicam
 Galeni dissertationem, quæ in 3. Decret. continetur, nihil
 iuuare Medicas curationes. Adde quòd Galenus primum
 se fuisse scribit, qui Decret. dierum causas in lunæ motu
 quæsierit. Quòd hinc etiam credibile fit, quia nullus est ex
 antiquioribus Galeno Medicis vel ab ipso, vel ab alio quo-
 siam citatus, qui hinc propriè pertineat. An tu ante Galenū
 neminem rectè curasse ægros iudicas? Certè si neminem
 alium extitisse contendas, ipsum saltem Hippocratem mi-
 hi relinques. Quid igitur pro te excogitabis, vt Galeni illā,

Astrologiam vsui nobis esse doceas ex Galeni sententia
Locum adfers ex l. cap. libri ad Posthumum, quem si ali-
quid hîc probare existimas, in doctiores multo quam ego
putem.

Quæ porro ex libro peculiariter Astrologiæ dedicato
(ita enim tu scribis) tanquam Galeni legitimo & genuini
opere citas, responsione minimè digna sunt. Tres leuissi-
mæ coniecturæ te impulerunt, vt contra omnium doctorum
iudicium Galeni esse legitimum credas. Stilus est Ga-
leni, ergo ipse autor est. Argumentum huius simile est ei
quod in 3. Decret. tractatur, ergo idem vtriusque operis
est autor. Galenus citat Dioclem. Hic autor citat eundem,
ergo Galenus autor fuit. Hæ sunt grauissimæ illæ tres cau-
sæ, vt tu loqueris, quæ tibi persuaserunt Galenum ista con-
posuisse. Quisquis autor fuerit, parum Medicæ artis per-
tinet, quod omnes ij affirmabunt qui cum iudicio perite-
ne, tum artis disserendi peritia coniecturam capere licet.
Ita enim ferè arguit, vt tu in tertia tua coniectura. Oro te
considera quantus sis logicus, vt cautius posthac agas. Si
quia Dioclem citat autor, Galenus tibi autor est. Oro te
certè Galenus libros scripsit, quos nunquam vidit, multos
bus aientibus in secunda figura nihil efficitur, nisi vera cau-
su aliquando inde exoriatur conclusio. Arte talis collectio
prorsus caret. Stilum Galeni esse nemo præter te dicit faci-
le. Quo fit vt laboris me hîc meritò pigeat. Simile argu-
mentum, hic & in 3. Decret. tractari quomodo sis probatu-
rus, & quibus argumentis, libenter equidem videam. Ne
prudentiores quidem Astrologi tibi hac in re assentiantur.

Ego quia petis, argumentis duobus hic longè firmius-
mè probabo non esse eum Galeni. Plura si quis cupiat, fa-
cile per se inueniet. Docti omnes Medici Galeno indigni,
& ab ipsius doctrina prorsus alienum iudicant. Negare nõ
poteris ita rem habere, nisi si quod testatum notumque
est cunctis, audacter negare velis. Addo alterum. Gale-
nus in Catalogo suorum librorum huius non meminit. Gale-
go non est autor. Si ergo nec Galenus pro suo eum agno-
uit,

uit, nec viri clarissimi eruditione Galeno dignum censu erunt, miror quomodo plus tibi credas hac in parte, quam vel Galeno vel summis ingenio, iudicio, eruditione viris. At Galeni catalogum, dices fortè, mutilum esse. Verum id est, sed in ea tamen parte, in qua recensendus fuisset (fuisse autem inter prognosticos reponendus) mancus nō est.

Cum causarum alias dico esse generales & remotas, Erasistrati simile facere pronuncias. An ignoras non me ita excogitasse, sed causarum istam distinctionem ab omnibus philosophis, qui vnquam extiterunt, agnitam, probatam, traditam fuisse? Si demonstrationem, vt tu opinaris, non intelligo, vix ex te discam. Illud mihi hoc loco satis est, quod nihil tu meorum falsum docere hucusque potuisti, cum ego penè omnia tua refutarim, falsaque esse, aut ad rem nihil pertinere docuerim. De experientia quam me iterum affirmas negare, & alijs huius generis pluribus nihil præterea dicam. Nam aut respondi ad ea, aut extra rem proposi tam dicuntur.

Illorum verborum expositionem, quæ nuper interpretari nolui, (ne, cum absurdam continerent sententiam, iniquè tecum agere dici credique possem) ita tu iam interpretaris, vt ego tum quoque intelligenda fueram suspicatus. Facile iam præterissem, si non tu repetiuissem. Nō enim me mineram amplius. Nunc perpendere examinareque libet, vt non sine errore te esse opineris. Dixeram particulares siderum vires & earundem actionis effectus, de quibus Astrologi loquuntur, sentiri non posse. (Quis enim quod non est in rerum natura percipiat sensu?) generales posse. Et qualem esse putarem generalem istam vim coeli, exemplo cordis exposui. Quod cum minus probè tu perpendissem, me, quod antè negassem, mox velut attonitum iterum affirmare scripsisti. Et cum suspicatus fuisses me responsum, quod per effectus astrorum in hisce terrenis rebus alterationem intellexissem, omnem mihi elabendi occasionem præclusurus, nullam alterationem, qua alteratio est, effectum esse dicique posse scribis. Quid aliud volueris,

excogitari non facile queat. Etenim si aliud voluisse rogi-
 teris, nihil ad rem dicis, nec probas aduersus me quicquā.
 Verba tua hæc sunt: *Sic confirmauit (Galenus, astra in hæc
 inferiora agere) ut nihil opus sit quicquam tua similitudine
 cordis ieiuna, ad hoc probandum amplius, quia tamen tu te ip-
 sum iugulas non secus quàm demens aliquis aut mentis improprio
 proprio se ense confodit. Hoc enim sentiri & euidenter esse astro-
 rum effectus clarè concedis, quos tamen eosdem rursus attri-
 tus quispiam nunc negas. Nisi fortè per effectum alterationem
 intelligas, & dicas, alterationem dum afficimur ab astris, non
 sentiri aut deprehendi posse. At tuæ nosti ἀλλοίωσιν ἢ ἀλλοίωσις
 αἰσθητὴν si non ex Aristotele, saltè ex Galeno. Quapropter alte-
 ratio nisi sensibilis fiat, effectus dici nequit. Donec enim effectus
 sensu non iudicatur, effectus dici non potest nec est. Hactenus
 tua recitauit.*

Primùm non adduxi exemplum cordis ad probandum
 cœlos inferiora ista permutare. Non sum enim tam rerū
 imperitus, ut nesciam exempla nihil probare. illud decla-
 rare exemplo eo volui, quomodo cœlestia in hæc terrena
 agere concederem. Quare non memet eo confutauit, aut
 mihi contradixit, multò minus me iugulaui. Aliud est cum
 dicitur, cœlum vniuersalem causam esse permutationum
 huius mundi inferioris, & cum negatur esse particularis &
 propinquā seu proxima causa eorum, quæ hic fiunt. Hanc
 posteriorem cœli vim cum esse nego, & experientia nulla
 astrui posse assero, tu me falli probaturus, duo tibi sumis
 non falsa modò, sed etiam ab omni tum philosophia tum
 eruditione aliena. Horum alterum est, Nullam alteratio-
 nem esse sensum. Alterum verò, Effectum non aut esse aut
 dici effectum posse, antequam sensibilis sit factus. Idem
 enim puto hæc duo (sensibilem fieri, & sensu iudicari) si-
 gnificare. Sed præstiterit fortasse in syllogismos redigere,
 vt clariora omnia fiant.

Cum probare statuisses alterationem nō esse effectum,
 sic ratiocinaris. Omnis effectus est sensibilis. Nulla altera-
 tio est sensus. Nulla igitur alteratio est sensibilis. Si in pri-
 ma figura videre mauis, reducetur per minoris transposi-
 tionem

tionem & conuersionem hoc pacto. Nullus sensus est alteratio. At omnis effectus est sensibilis. Nullus ergo effectus est alteratio. Et per conuersionem, Nulla ergo alteratio est effectus. Si liber formetur sic: Quod non est sensibilis, non est effectus: Atqui alteratio non est sensus, ergo alteratio non est effectus. Vel sic, vt tu posuisti. Alteratio nō est sensus, ergo alteratio nisi percipiatur sensu, non est effectus. In istis te tanquam in speculo contempleris licet. Et si feceris, rectè sanè facies. Sic enim quantus sis logicus pariter & philosophus discere incipies. Quomodocunq; rationem formare coneris, si tuas sumtiones conseruare uoles, quatuor semper terminos reperies. Deinde non minus ueram esse hanc argumentationem intelliges. Cor non est oculus, ergo non est corporis pars aut membrum, nisi uideatur. Firmior certè hæc est quàm tua.

Sed uideamus quomodo probes omnē effectū esse sensibile (Alteram propositionē tam putas esse ueram, vt ab Aristor. & Galeno probatam, & ab his disci posse putes. Tam es feliciter in his autoribus uersatus) Donec effectus non percipitur sensu, non est effectus, ergo omnis effectus sensu percipitur. Hoc pacto quiduis probaueris. Donec intellectio non sentitur, non est intellectio, ergo intellectus actio sensu iudicatur. Donec coctiones, distributiones, nutritiones, autiones sensu nō iudicantur, non sunt hoc ipsum quod esse perhibentur. Ergo sensu iudicantur. Sed & contra tuam positionem argumentabor, & probabo alterationem omnem sensibilem esse. Donec alteratio non percipitur sensu, non est alteratio, ergo omnis alteratio sensu comprehenditur. Vel ita, ergo omnis alteratio sensus est. Non ego repentè tuam perdidici logicam? Docilem me esse fateberis, scio, cum meam hanc in te imitando industriam perspexeris. Nolo hæc logica examinare amplius. De ipsis aliquid rebus dicam.

Apud quem tu autorem legisti, effectum non esse quod dicitur, tantisper dum sensu percipi nequit? Effectus nostri cum sensu, sed cum efficiente sui causa confertur. Ab hac quatenus producit, aut productus intelligitur, effectus

est ac nominari effectus debet, siue in sensu cadat, siue nõ cadat. Ratio docet, quòd ab aliquo efficitur, id eiusdem illius rei effectum esse oportere. Suspitor te pro opere dixisse effectum. Verùm hìc etiam te ipsum falleres. Etenim naturæ actiones docet Galenus naturæ opera etiam dici que. Quid præterea diceres motiones illas esse, quas opus nullum relinquitur, qualis est saltatio, cantio, & huiusmodi alia penè infinita? An non istæ omnes motiones, tametsi nihil quod permaneat efficiant, earum facultatum à quibus producuntur effectus sunt, atque etiam opera? Non nescio talia opera ab illis plurimum differre, quæ actione abeunte relinquuntur. Post scriptas literas incidit mihi suspicio, te per effectum intellexisse affectum. Verum quidem est, Galenum rectè affirmare affectum *ἄσβεστον*, antè non esse, quàm alteratio desierit in permanentem qualitatem, hoc est, qualitatem esse, quæ permanet aut certè permanere, si naturam eius consideres, potest etiam cum alteratio desijt. Sed hoc si dicere voluisti, neque contra me aliquid probasti (Nulla enim nobis hac de re lis est) neque verum est omnem affectum esse sensilem. Omnes etenim dispositiones siue affectus & habitus animi sensu nullo percipiuntur, vt de cæteris nihil dicam.

Porrò ne alteram quidem tuam positionem veram esse declarabo. Tu Aristotelem & Galenum testes aduocas. At hi viri tam absurdæ & falsæ sententiæ testimonium nullum vnquam perhibebunt. At verò in proximis, iniques probaui. Itaque videamus probationem æquum est. Ratio tua in hisce verbis consistit. Nemo enim vnquam se pinguescere aut macrescere, longum aut breuem fieri, aut in summa, augeri minuiue sentit, licet auctū, minutum, iam clarè deprehendat, &c. Argumentum hoc est. Nemo se sentit alterari, aut nemo alterationem percipit sensu, ergo alterationem non est sensus. Si antecedens verum sit, hoc sequetur, alterationem non esse sensilem. At sensum non esse, quomodo ex positis consequatur, tu videris. Ego omnibus omissis cæteris, de tua positione duntaxat aliquid dicam.

Sensus apud philosophos tria significat, licet nomine ad tria ista notanda abutantur aliquantum, scilicet actionem sensus, vt visionem, instrumentum, vt oculum, & postremò facultatem, vt aspiciendi virtutem. Sic propositio tua, qua alterationem sensum negas, vera concedi poterit, si pro instrumento, vel pro ipsa met facultate posita sit. Non enim alteratio potest alterutrum duorum esse. Falsum nihilominus erit, nullam alterationem esse sensum. Etenim ipsa sensio est alteratio quædam. At hæc aliquando sensus dicitur omnibus bonis autoribus. Sensus enim ex sententia Peripateticorum, quorum princeps est Aristot. atque Galenus (in eadem opinionem Platonem fuisse vel ex ipso Galeno cognoscere promptum est) in quodam pati consistit. Et omnis sensio est passio, non quidem corrumpens, sed perficiens. Porro omnem passionem esse alterationem tumet, nisi planè nihil intelligas, confiteberis. Hinc sequitur, omnem sensationem esse alterationem: & per conuersionem, quandam alterationem esse sensum. Falsa igitur tua est oratio, quæ nullam alterationem sensum affirmat. Nunquid melius ipse tibi, quàm tu facias, quod volo perficere concludere que videor? Si propositionem maiorem conuerteris, quod volo in tertia figura aptissimè conficies.

Quòd si obijcias te non pro generali hanc posuisse orationem tuam, sed pro particulari, facilis est responsio. Tuam simpliciter veram iudicasti, imò necessariam, quod ex tua probatione liquet. Quare pro generali posuisse videris. Deinde nisi ita tu senseris, nihil aduersus mea attulisti. Hoc enim propositum tibi fuerat probare, nullam alterationem effectum dici posse. Cæterum cum particulares effectus astrorum nulla experiètia cognosci posse dixi, quod scilicet vim habeant astra particulares effectus producenti, non de alterationibus solum id intellexi, sed de rebus cunctis quæ & nascuntur & intereunt non necessario. Frustra igitur si quæ attulisti vera, maximè essent, illis me oppugnare tentasses. Sic ad interrogationem tibi responsum vides, qua quæris quid absurdi, & à philosophia alieni in tuis verbisprehenderim. Cuncta namque cum à philo-

sophia; tum à logica discordare perspicis. *Succē-*
dit Rursus me trahis ad dissertationē de experientia. Sententiam tuā
 mihi propterea quod me non probare sententiam tuā
 ostendi, qua nihil aliud quàm sensuum confirmationem
 esse asseuerabas. In hisce igitur idem illud pro tuo more
 eruditè hoc modo probas. *Cum enim sit rei eodem modo se-*
pius euenientis observatio experientia, illud non tam de visu,
quàm de gustu, olfactu, & tactu intelligi debet & solet. Unde
etiam addo illud, quod qui negat experientiam, eum etiam sen-
sus ipsos negare. Quid ergo culpas hic quoque, nisi forte nodum
in scirpo quaris? Hæc tua sunt. Quid culpam quaris? Oni-
 nia ferè culpanda sunt, sed ego hoc loco non extra propo-
 situm egrediar. Tu experientiam aliud nihil esse scribe-
 bas, quàm sensuum confirmationem. Iam scribis e-
 iusdem rei eodem modo sæpius factæ observationem,
 à me doctus es. Quod si ergo prior tua sententia vera est,
 & posterior negari nequit, oportebit concedere duas istas
 tuas orationes idem significare. At hoc falsum est. Culpo
 præterea ratiocinationem tuam, est observatio rei eodem
 modo sæpe factæ, ergo est sensuum confirmatio. Culpo etiā
 quod sensuum confirmationem dixisti. Aut enim instru-
 menta, aut facultates aut actiones sensuum confirmabit.
 At horum nullum confirmare potest. Culpo quod nondū
 didicisse videris, ex sensuum observationibus eiusdem in eodem modo
 euenientis, sæpè repetitis, gigni memoriam, ex quarum
 deinceps collectione seu observatione oriatur experien-
 tia. Culpo quod memoriam sensuum confirmare putasti.
 Memoria est quasi quidam thesaurus simulachrorum
 per sensus ad animum ingressorum. Quæ licet à sensibus
 profecta sunt, ad sensus tamen non redeunt. Unde patet
 memoriam per sensuum actiones fieri, & ab his tanquam
 à causa, non tamen sine medio, procedere. Quomodo er-
 go sensus confirmabit, aut quomodo nil erit aliud, quàm
 confirmatio sensuum experientia, quæ ex multis memo-
 rijs, ut sic dicam, coalescit constat? Culpo quod non cō-
 siderasti observationem esse quandam veluti ratiocina-
 tionem, quæ neque est sensuum confirmatio, neque con-
 firma-

firmationis eorum causa. Opiniones quas de certis rebus habemus, per tales obseruationes confirmari non nescimus. At sensus quomodo confirmant non intelligimus.

Suspicio te hoc dicere voluisse, experientia opiniones, quæ per actiones sensuum ortæ sunt, confirmari atque comprobari. Similiter ferè supra quoque cum diceres *ἀλλοίωσιν* *οὐκ ἔναυ αἰσθησιν*, cogor cogitare te dicere voluisse, *ἀλλοίωσιν* non esse sensum. Hoc enim probationes additæ significare posse videntur. Verumtamen siue hæc siue alia quædam utrobique intellexeris, aut te dicere putaris, non est cur diuinare velim, cum præferim artem vaticinandi nullam (nulla enim extat) didicerim. Tua ita exposui, vt tu ipse ea intelligi voluisti. Cum tibi per imprudentiam excidisse cogitarem, atque ideo vt corrigeres monerem, non modò nihil impetraui, sed calumniari propterea à te creditus sum. Iam opinor perspicias, quo animo tecum hæctenus egerim. Vale. 8. Id. Ianuarij, Massfeldiæ.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTOPHORO Stasimioni, Medico Coburgensi S. D.
Epistola V.

Vm heri domum reuertissem, tuas reperi literas, in quibus tui similis es. Miror te ne duplici quidem responsione contentum esse posse, sed eadem identidem odiosè repetere. Excidisse ne tibi credam qua de re controuersia inter nos sit? Hoc quærebat, An Galenus in curando Astrologia vsus fuisset. Ego nunquam ipsum adhibuisse multis ostendi, quæ tu certè non labefecisti. Cæterùm quia te ad 3. Decret. prouocatum præuidebam, firmis coniecturis & ipsiusmet Galeni testimonij probaui, Galenum illo in loco præter suam & voluntatè & consuetudinem Astrologum fuisse. Non enim ignorabam te aliud nihil habiturum, si illum tibi locum extorsissem. Quod præterea neque confiderit satis causæ, id quoque est declaratum. Tandem copiosè demonstrauimus cum præceptis illis Astrologicis in curandis morbis nun-

quam vsum fuisse. Quæ cum ita habeant, libet iam videre, quo pacto refellere ea, quæ pro meæ sententiæ confirmationem attuli, tentaueris.

Ad locum de Martiano Medico Romano respondes, nõ dixisse Galenum quòd falsò ab eo sit accusatus, aut quòd mentitus sit, cum ipsum dixit mathematica vsum. Ait, inquis, Martianum criminatum & cauillatum esse quasi mathematicus esset. Διέβαλε enim scribitur in textu, non εψεύδεται. Et hæc prima est responsio. Addis alteram hoc modo. *Potest hoc loco mathematica de non naturali diuinatione intelligi, quod species enumerata Augurij, Extispicij, &c. declarant.* Hic me contra meam voluntatem grammatica, quæ supra data opera aliquoties dissimulaui, tentare oportet. Cauillari Latinis duo ferè significat, scilicet *σώφισεν* aut *κροτομῆν*, iocari aliquis dixerit, & *σοφίζεσθαι*, quam vocem Cicerone Latini omnes penè interpretantur verbo cauillari. Martianus ergo cum non luserit aut iocatus cum Galeno sit, quem propter inuidiam pessimè oderat, cuius odium apud omnes conflare studebat, ergo in posteriore significato intelligi accipi que vox ea debebit. Vnde sequitur tuam primam responsionem Astrologicam, hoc est, putridam, euanidam, falsam, ineptam, esse. Quid quæsi aliud græcis *Δαβάλλειν* significat, quàm calumniari, seu falsa de aliquo spargere ei vt noceat? Siue igitur cauillari pro *σοφίζεσθαι* positum velis, siue pro calumniari, perinde erit. Sic rectè interpretem conuertisse confitebere, cum Martianum mentitum fuisse posuit. Tu si, quid criminari significet, & quid *Δαβάλλειν* notet apud te considerasses, non hic sine ratione interpretem suggillasses. Constat hic esse prædicti loci sensum, Martianum vt Galenum redderet inuisum, & prædictiones ipsius conuelleret per mendacia persuadere alijs conatum fuisse, ipsum non vt Medicum, sed diuinatricis artis ope futura præagire solitum fuisse. At Galenus id constanter negat, ac solam Medicam artem ista docere contendit.

Veniamus ad secundam responsionem Dicis Galenum de nõ naturali Astrologia seu mathematica locutum esse. Vbi

Vbi Galenus vel antiqui alij mathematicam diuinationē distribuerunt in naturalem ac non naturalem? Aut quid intellexit per non naturalem mathematicam Galenus? Certum est non naturalem eam esse, quæ nullis nitatur rationibus naturæ consentaneis. Talis illa est, quam tu profiteris, & de qua huc vsque contendimus inter nos. Aliam tu mihi nūquam probabis Galenum intellexisse. At, inquis, *Auguria, Extispicia, &c.* diuinationes sunt non naturales. Nego tibi Galenum minus naturales has diuinationis species quàm Astrologiam existimasse. Qui commentarios ipsius volet legere, facile intelliget, ipsum Augurium & Extispicium non minus credidisse naturales quasdam artes esse, quàm Astrologiam. Vtrobique enim abutuntur corporibus naturalibus, qui ex ipsis futura venantur. Galenus hinc discrimen non facit, sed Martianum solitum dicere asserit, quod diuinatricis artis auxilio futura præcognosceret. Et cum interrogatus sepe fuisset, ait, qua nam arte vterer, modo vnam modo aliam respondit. Galenus in genere negat, se vlla diuinatrice arte adiutum fuisse ad præsciendum, siue naturali siue nō naturali, sed ex arte medica se omnia percepisse quæ prædixerit euentura. Falsa igitur & puerilis & inepta est tua responsio.

Tantundem valet quod de abusu artis affers, de quo Galenus nihil dicit. Nec Martianus id voluit, Galenum mathematica abuti, sed hoc illi crimen seu vitium falso intēdit, ipsum non ex facultate medica, sed alius artis præsidio futuros morborum euentus præintelligere. Si potuisset crifes Martianus, sicuti Galenum posse videbat, præuidere, nunquam eum ita fuisset calumniatus. Vbi Mathematica diuinatrix ars aliqua pro abusu Astrologiæ posita sit ab antiquis, ipse videris. Ego non magni facio quæ tu citra omnem probationem temerè & inconsideratè dicis, vel potius effutis. Cauillatio est, nihil aliud, quicquid hic adfers, & argumentum meum non modò non obscurant, sed maxime illustrent, ac firmamentum ipsius quale sit, declarant.

Videris credere, me negasse illum locum, quem ex cap

1. libri ad Posthumum protulisti de diuinatrice Astrologia intelligi debere. At ego nunquam negavi, sed nihil ad eam rem, de qua nos agimus, facere dixi. Iterum dico, si eum huc facere putes, te multò esse opinione mea imperitiorè, vt ne quid asperius dicam. Nec loquitur ibi de Medicis Galenus, vt tu perperam interpretaris: sed diuites, ait, artes utilitate metiri, ac quod in singulis inest pulchri & eruditi non vel minimum curare.

Tale illud etiam est, quod asseris, Galenum in 3. Decret. cap. 10. tantopere sese excusasse propter causam 20. diei. Verba ipsius probant eum de omnibus Astrologicis loqui. Qui iam disputationis huius, inquit, subtilitati succentet, ac difficilem eam existimat, hunc nemo ipsam addiscere cogit, verum primus huius operis liber ei sufficit. Quod si non laboris fugitior sit, secundum quoque adijciat, tertio autem absteat. Nos siquidem hæc paucis planè, ijsque inuitò scripsisse affirmamus. Vos ò Dij immortales nouistis, vos in testimonium voco, hæc me amicorù quorundam precibus vehementer adactum scriptis mandasse. Ex his verbis tam clarè patet, eum de tertio libro toto, non de parte vna tantum loqui, vt cæcum esse oporteat qui videre nequit.

Ad locum ex Aphor. productum respòdes, Galenum ibi solum de causis dierum criticorum dicere inutiles eas esse ad exercitium artis Medicæ. At inde non efficitur, ais, Astrologiam inutilem esse. Age dabo tibi eum de solis criticorum dierum causis loqui. Quid inde habebis utilitatis? Ego enim hunc locum non ideo adduxi, vt Astrologiam inutilem docerem esse, sed vt Galenum in ea fuisse sententia demonstrarem, illa quæ in 3. Decretorum disputat, non esse ei qui artem vellet exercere necessaria, modò aliorum nihil ignoraret, quæ passim aliàs necessaria dixit esse. At verò si non est utilis quatenus docet causas dierum decretorum, vt iam apparuit, ad quam rem confert? Ad præsciendas crises? Malè ergo Galenus omisit, cum quomodo prænoscedæ sint docere nos voluit. Docuit autè multis in locis, atq; ex professo quidem in lib. de Crisibus. Hoc in loco

in loco omnia quæ ad hanc partem vtilia & necessaria iudicauit tractauit, sicut debuit. At Astrologiæ facta mentio nulla ei fuit. Malè quoque Hippocrates, qui in suis Prognosticis nunquam rei tam necessariæ, si tibi credendum sit, meminit. Ne hîc quidem igitur elabi potes.

Si non tibi probaui librum Astrologicum de decubitu ægrorum ex mathematica scientia spurium esse, oblectate te in eo quantum voles. Similes habent labra lactucas, non ineptè hîc dixerim. Video te nihil gustare posse & admittere, quod non mendacia & lutum Astrologicum sapit oletque. Ego ad illius authoris testimonia tibi posthac nihil respondere statui.

De contingentibus tam absurda adfers, vt quid confutem vix sciam. Ergo pauca quædam tantum attingam. Galenum risurum puras fuisse, si dicentes nos audiuisset, Astrologiam circa contingentia solum versari. Tua si legisset, sine stomacho & fastidio nunquam, credo, facere potuisset. Contingentia sunt, quæcumque cum non extant, extare possunt: & cum extant, extare non etiam possunt, & contra necessaria distinguuntur. Huius quasi genera tria sunt. Aut enim in pluribus cernuntur, qualia ea sunt, quæ vel Natura vel Ars efficit. Aut æquè sunt ac non sunt, vt quorum voluntas est causa. Aut in paucioribus reperiuntur raroque eueniunt, quæ casu accidisse dicimus, fortuitaque nominamus. Omnium ne tu horum causas ignorari contendes? Non, respondebis, tantum posteriorum duorum generum causas ignorari dico. Hæc in literis tuis responsio videtur posita esse, non quidem his verbis, sed hac sententia. Ergo stulti & vani ac mendaces omnes fuerunt philosophi, qui secundi generis euentuum causam esse statuerunt optimo iure προαιρεσι voluntatemque. Videtis quam habeam occasionem hîc te exagitandi? Meminisse te saltem decebat, artes omnes circa contingentia versari, & earum effectus esse contingentes.

Crisis præterea cum à corporum nostrorum natura tanquam proxima & propria causa perfici concedis, concedere te quoque oportebit, eas fieri quoque non posse. Si

negas, planè imperitè & inscitè facis. Si affirmas, ex contingentium numero rerum erunt. Quid igitur Pius & Marnardus peccassent, (quos tu viros conuicijs & maledictis impudenter laceras immeritò) se Astrologiam circa sola contingentia versari affirmassent? Mendacem & futilem atque adèò impiam esse demonstrarunt, tantum abest, vt aliquid ex ea de contingentibus rectè præsciri censuerint,

Fortuitorum causas à nobis ignorari quod dicis accipio, & quod arte comprehendi nulla posse concedis, similiter probo. Si iam addidero, pleraque eorum, quorum fibi præscientiam inscitè arrogant Astrologi, fortuita esse, rectè me inde conclusurum non puto negabis, ipsos tentare quæ fieri nequeant. Sed hæc extra rem. Ad vniuersale descendendo.

Cum cœlos vniuersales causas & generali modo in hęc terrena agere dico, tu duobus id modis intelligi posse indices. Sic enim scribis: *Aut enim illud vis, quod effectus astrorum qui in inferioribus cernuntur à solis astris pendant, quoniam hæc vniuersalia sunt tantum. Aut illud, quod astrorum facultates seu vires perpetuò inter se vniantur & coeant, &c.* Mox priorè partem confutaturus dicis, *In omni actione necessarium esse patiens, &c.* Dispercam si credere vquam potui, talia mihi ab homine, qui doctus videri cupiat, nec tamen deliret, obiectum iri. Tu ne contra libellum à me editum scribes, neque ex eo hæctenus intelligere quiuisti, quomodo cum philosophis & doctis omnibus cœlestia vniuersales causas appellem, aut generali modo in hæc terrena agere intelligam? Si primo modo tuo, cœlos dicerè aut putarè causas vniuersales esse (hoc est, si stupiditatis deuenirem) tu tamen non posses me erroris convincere tuis putidulis ratiunculis. Dicerem, frustra te patientium rerum mentionem inijcere, cum mihi de causis efficientibus sermo foret. Cum cœlestia generali ratione in hæc terrena agere dico, quis non me terrena pro patientibus ponere, præter vnum te, perspicit? Quæ igitur te causa impulit, multa vt de patiente inaniter disputares? Si aliquid vidisse videri volebas, hoc probare debebas, non

solas cœlestes causas hîc efficere aliquid posse, sed aliâs præterea interuenire efficientes causas oportere. Hoc si fecisses, nihil quidem ad rem propositam protulisses, cum ego longè aliter cœlos generales causas & vniuersaliter huc agere docuerim, attamen: tuum propositum probafes, sicque venia minus indignus censeri potuisses. Sic autem clarè probas, te nec vera intelligere, nec quæ palam falsa sunt confutare scire. Hæc cum ita sint, nihilominus quæ verissima sunt te conuellere argumentis posse imprudenter equidem credis.

Pars altera, quam longissima oratione declaras, & quasi iam vicisses ex aggeras, te prorsus digna est. Si enim inter verum & falsum distinguere didicisses, aliter loquaris. Attigit hoc argumentum Sauonarola in edito libello, sed longè aliter eo vtitur ac tu putas. Ego, Stathmion, nec hoc nec illo modo cœlos vniuersaliter huc agere vnquam vel credidi vel somniaui, multò minus docui. Quare nihil huc faciunt ea vniuersa. Vnū in te demiror summopere, quòd non vidès te tibi in paucissimis versibus manifestè contradicere. Etenim astra concedis causas esse vniuersales, remotas & communes rerum omnium, & nihilominus Astrologum ex vario eorum situ de particularibus euentibus horum inferiorum diuinare artificiose contendis.

Dixeram clarissimos per Galliam & Italiam Medicos omnibus floruisse ætatibus, & hodie quoque florere, qui Astrologiam exemplo antiquorum nunquam adhibuissent, & felicissimè tamen suos ægros percurassent. Ad hæc tu, multos te sine astrologia, plures etiam sine pulsu curasse scribis. Vt autem non sequitur, pulsum propterea inutilem esse: ita neque astrologiam sequi inutilem esse, quia multi multos sine astrologia curarint. Sic tibi argumentari licet, qui nouam excogitasti logicam, qua quiduis de quouis vel approbes vel improbes. Non habet eandem cum arte medica cognitionem astrologia, quam cum eabus pulsus habent. Nec tu ex eorum es numero, de quibus ego loquebar. Hos enim monumenta quæ extant doctissimos & optimos Medicos fuisse & esse, quos eorum

nihil latet, quæ ad artem necessaria rectè iudicantur. Deinde non illi aliquando quidem vsi sunt astrologiæ beneficio, aliquando verò non sunt vsi, sicuti te non semper non obseruasse pulsus suspicor, si modò aliquid hîc intelligis, sed nunquam sunt vsi, nec vtî voluerunt, quod falsam esse vanamque intelligerent. Tam multa sunt in tuo simili dis similia quæ ad rem pertinent. Tu tuos, si libet, vt fortè etiam aliquando facis, etiam sine alijs rebus necessarijs curato. Illi de quibus ego loquor, nihil talium omiserunt, quantum ingenio, studio, iudicio, eruditione, vsu, consilio, consequi potuerunt, quæ ad artem rectè exercendam vel necessaria vel vtilia esse cognouerunt. Astrologiam autem despectui habuerunt ac riserunt, quoniam inutilem & vanam esse perspexerunt, quod de pulsu dici nequit.

Tandem controuersia nostræ statum in hoc situm esse affirmas, vt doceam Galenum Astrologum non fuisse. Quæ bonus fuerit Astrologus, & quam benè de Astrologia in 3. Decret. disputarit, multi Astrologi iam antè docuerunt. Quæstio propriè non hæc est, sed, An Astrologiam in curando adhibuerit aliquando, nec ne. Si Astrologus est appellandus, quisquis Astrologicum aliquid quacunque de causa scribit, negare non possum quin fuerit Astrologus Galenus. At verò præter & contra suam voluntatem Astrologus, vt ipsemet Deos testes aduocans docuit, fuit. Necessitate quadam non voluntate, vt iam sæpe diximus, in 3. Decret. Astrologica quædam tractauit. Quod illa ipsa non probarit, supra quoque ostensum recordor. Sanè si causam sententiæ nullam haberemus aliam præter hanc vnam, quòd in tam multis libris, quos ante & post illos ^{scripsit} & in quibus non tantum occasionem habebat de ea ^{dicere} rendi: sed etiam cogebatur, si perfectam rei doctrinam, vt promittebat, tradere nobis volebat, nullam vnquã ipsius mentionem fecit, quasi conferre medico aliquid posset non sine efficaci ratione ita sentiremus. Iam cum alias habeamus, & aperta ipsius proferre possimus testimonia, nõ video quid desiderari queat amplius. Ex hoc illud etiam sequitur, in quo status controuersia nostræ existit, eum nō fuisse

fuisse astrologia in curando vsus. Nam si semel tantum, & contra suam volūtatem de ea disputauit, eadem que omit- ti posse absque omni artis incommodo significauit, satis manifestum est, ipsum ea postea non fuisse vsus. Hæc pri- ma sit ratio, cui validiores iam alias adijciam.

Ignominiam & iniuriam sibi fieri putauit, si quis eum Astrologia vsus dixisset, non igitur ab ea adiutus est. Con- stat quod diuini verum esse, cum calumniam appellat, quod Martianus id de ipso affirmasset.

Idem ferè testatur in eiusdem libri cap. 7. sic scribens. Hic ego vt pueri in brachio venam pulsantem attingi, sine febre quidem ipsum esse pronunciaui, me verò deludendi hisce, & ego, inquit, in comparatione illorum soleo te reuera Va- tem, vt scis, appellare, quoties aliquid prædicis, quod amu- litui negant, præcognosci Medica facultatè posse. Atqui hæctenus, subiunxi, ea omnia te docui Medica arte inueni- ri, priscosque aliquot Medicos hisce de rebus conscripsisse.

Iterum in fine huius cap. affirmat Boëthus iterum, se nõ mirari, quòd ipsum quouis modo alio, quàm Medica disci- plina suas prædictiones facere diuulgent.

Item cap. 10. ait, se, quomodo quis diem criseos præno- uisse debeat, & possit, in libris de Crisibus docuisse. At nul- lam in his mentionem astrologiæ fecit, ergo sine ipsa præ- nouit futuras crises.

Paulo post addit, se suos idèd prædictiones non solere prædicare, ne delusorem & vatè se appellent, & huiusmodi alia de se obloquantur.

Mox hæc addit. Quanquam hæc prædictio nihil quod mireris continet, si eorum es memor, quæ tibi in commēt. quos in 1. Hipp. librum de Vulgar. morb. conscripsimus, & præterea quæ in libris de Crisibus docuimus, didicisti.

In 13. cap. cum riderent astantes, quòd sanguinem ex na- re dextra fluxurum prædixisset, ait: At, inquam, vel vtrūque eueniat oportet, vel alterutrum me decipiat. Nam & quod sanguis fluxurus est, & quod è dextra nare venturus, arte Medica præsciri potest.

Ex his testimonijs quæ ex vnico libro attuli, nec omnia tamen, satis arbitror patet, Galenum non ex coeli inspectione, sed ex arte Medica crifes omnes præuidisse. Si cum hisce argumenta superiorum literarum, quæ te non dissoluisse non ignoras, modò nō prorsus cæcuriat animus tuus, coniunxeris, non ratione tantum, sed autoritate etiam positum me abundè probasse intelliges. Plura in præsentia addere non libet. Postrema verba literarum tuarum hæc sunt: *Scito rem ad doctos arbitros peruenturam.* Idem hoc nuper cum in arce pranderem istic ex nobilissimo viro arcis præfecto intellexi Literas à te sibi paulò ante missas legis in quibus te Vuirebergã transmisisse exempla scripturum erat. Ego ingenuè fateor, me putasse initio vni tibi à me scribi, quò factum est, vt priorum exempla mihi nulla seruauarim, quæ recepi tamen postea. Quod si publicandas exigitassem, accuratius quædam scripsissem. Nolim putes me doctorum hominum iudicium aspernari aut detrectare. Vnam veritatem omnium hominum autoritati, gratiæ & commodis omnibus anteferendam præclare intelligo. Neque vllum pro ea defendenda existimationis meæ periculum defugere certum est. Quamobrem licet ita non scripsi, vt qui pluribus scribere se cogitaret: facile tamen, spero, doctis & æquis hominib. causam meã probabo. Si igitur, quos tibi arbitros causæ nostræ elegisti, te tuãq; amicitiam, pluris quàm veritatem, (quod minimè spero) fecerint, me nec veritati, nec causæ meæ defuturum iidem perspicient. Et quoniam te id cupere video, plures vt nostra hæc legant, cum primum ocium naçtus à grauioribus negocijs fuero, efficiam ipsæmet, tibi vt gratificer, vt omnino plurimi peruidere possint, quàm sis egregius Astrologiæ patronus.

Vale. 18. Febr. Mas-

feldiæ.

Epistola VI.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTOPHORO Stathmioni Medico Coburgensi, S. D.

Esi literæ quas Id. Martij accepi, nihil continēt, cui non sit à me iam sæpe responsum: nihilominus tamen, quia te solam veritatem spectare in tota causa asseris, iterum respondere placuit, vt si sanabilis es, remedium tibi denegatum non queraris. Non in eo controuersia nostra amplius versatur, An Gal. in 3. Decret. Astrologis fauere visus sit, (Hoc enim tibi non semel affirmavi) sed, An in exercenda arte medica, Astrologorum more cœlorum positus obseruarit, quærebatur. Ego ex nullo Galeni testimonio probari posse aio, nisi quæ in 3. Decret. dicta sunt, malè huc aliquis detorquere conetur. Erenim non vnum duntaxat extare locum in legitimis ipsius operibus, quibus diuersum ostendi valeat. Tales in libro ad Posthumum scripto inueniri plures monui, & ex ijs aliquot produxi, quibus apertè testificatur Galenus, se non ex arte diuinatrice aliqua (Astrologiæ inter has nominatim sub nomine mathematicæ commemorat) sed ex sola Medica futuros morborum euentus præcognouisse, aliosque præcognoscere docuisse. Ex alijs libris nihil proferre volui, & ne nunc quidem volo, quod hæc abundè propositum demonstrent. Repetam ergo breuiter, vt me nihil temerè affirmare appareat.

Vbicunque Galenus narrat, quomodo & ex quibus aliquem futurum in morbis euentum præcognouerit, tamen si plurima recitet, Astrologiæ tamen nunquam meminit, sed ex arte Medica sola se præuidisse affirmat. Ergo nõ est in præsentiendo vnquam vsus Astrologia.

Vbicunque Galenus docet (siue obiter id faciat, siue ex professo eam rem tractet,) quomodo crises prænoscentiæ sint: itemque quales & quando futuræ sint cognoscere docet, omniaque se ad eam rem facientia persecutum asserit, Astrologiæ tamen non meminit. Ergo non necessariam aut vtilem iudicauit.

Galenus asseuerat,artem prænoscendorum euentum in morbis ab Hippocrate perfectè doctam, vna doctrina de pulsibus excepta: neque Astrologiæ is vnquam meminit, ergo ad præfagiendum non iudicauit vtilem. Quare ne vsus quidem ea credi poterit.

Galenus Astrologiæ auxilio se aliquid præsensisse negat, atque adeò illum qui hoc de ipso affirmasset calumniatū mentitumūe ait, Ergo non est ea vsus.

Vides, opinor, non idèd me negare quòd ea vsus fuerit, quia in curationibus nominatim eius non meminert (Quanquam non leue hoc etiam argumentum censeri debeat) Sed quod ea se vsūm disertè neget, quod cum ea enumerat, per quæ præuiderit omnia, Astrologiæ non meminerit, quòd præensiones nos docens & necessaria atq; vtilia se omnia adferre asserens, nullam huius tamen vnico verbulo mentionem faciat. Equidem vbi diem vò adeò horam futuræ criseos cognoscere docet, quòd tu Medica arte præsciri posse negas, & à Galeno eam rem doctos nos esse ignoras, huius vanitatis præcepta nulla enumerat. Quòd si faciendam ipsius mentionem illis in locis neges, quis sis, te apertissimè prodas. Si tam obliuiosum fuisse censes, vt rei tam necessariæ tamq; vtilis tot in locis & libris ne semel quidem recordari potuerit, rursus quis sis ostendis. Non ignorabat Galenus, cum ex professo, non consequentię sermonis gratia, doctrinam de crisibus & prognosticis tractaret, nihil sibi omittendum esse illorum omnium, quæ ad rem propositam vel necessaria vel vtilia cognouisset. Iam quid ad hæc tu dicas consideremus. *Et Aristoteles, inquis, nemo dixerit non vsus Astrologia, quia in suis doctrinis prognosticis & curatiuis non meminerunt ipsius, ita ut de Galeno quidem sequitur.*

Qui à simili argumentum vult ducere quomodo conuenit, eum similia non dissimilia adferre decet. Quòd cum hïc tu non facias, non mirum est, si argumentum sit elumbe, nugax & puerile. Si mihi Arabem ostenderis qui id faciat, quòd Galenus fecit, in historijs curationum & prædictionum particularium, & eūdem tamen Astrologia vsūm fuisse.

fuisse ostenderis, tum quod debes perfeceris quidem: at nequaquam mea refutabis ideo. Quid aliud obtenturus sis, quã mendacem illum esse, nescio. Etenim Galenus enumerat ex quibus & per quã cognouerit & curarit. Deinde Medica arte se præsensisse dicit. Postea se in libris ubi de Astrologia altissimum est silentium, docuisse monet omnia, ex quibus talia possint præsagiri. Postremò neque alia diuinatrice arte, neque Astrologia se adiutum asseuerat. Hæc si Arabem in particularibus suis curationibus & prædictionibus cõmemorantẽ ostenderis, cõcludã ego ipsum Astrologia non usum. Si contrarium tu probaueris, mendacissimum esse hominem argues, quod de Galeno tibi nerata concedat. Vides ne quã ieiuna, inania & inconsiderata sint, quæ pro te & astrologia adfers? Qui ex Arabibus Astrologiam cum Medicina coniunxerint, vt nunquam eius meminerint, aut coniunxisse eam negent, tu videris. Ego nescio nec scire cupio. Hoc de talibus affirmare ausim, eos non modò non tacuisse, sed frequentissimè prædicasse. Etenim maiorem in modum tales nugatores sibi in suis nugis placent, nec prædicare satis possunt.

Verum enimvero istos mittamus, & de Auicenna, qui omnium Medicorum Arabum facillè princeps fuit, aliquid dicamus. Hunc si tecum facere ostendere posses, Deum immortalem, quã triumphares? quã mihi insultares? At quã non dubiam tibi victoriam polliceri auderes? At damnasse eum vanitatem hanc clarissimi iam pridem viri monuerunt. Contrariam philosophiæ, partès ipsius omnes esse falsas, fieri non posse vt vera prædicant astrologi, nisi casu quodam interdum ita eueniat, scripsisse eum de clararunt. Et quidem quæ hîc dicis, Astrologica, hoc est, vana & falsa omnia esse, si quid omnino vides, cernis. Quòd si iterum ad 3. Decret. tanquam ad sacrum asyllum confugas, non est vt à me aliã responsionem expectes. Coniecturis minimè leuibus docui, Galenum illa ipsa quæ partim ex Astrologorum sententia, partim verò ex sua ipsius opinione scripsit, non omnino probasse. Si voles tuum hoc argumentum vnicum cum meis conferre pluribus, & stu-

dio aliquo veritatis cognoscendæ teneris, per facile tibi responsum esse cognosces.

Maiorem in modum miratus sum te, cum in tuis legi, nullum post 3. Decret. librum Galeni extare (de legitimis loquor) & quo certiora argumenta promi queant ad probandum Galenum Astrologiam adhibuisse ad curationes, quàm ex eo, quem ad Posthumum scripsit. Nullus est ferè, ex quo plura suppedientur nobis argumenta eandem expugnandi. Certè si nullo alio in loco meliora, aut æquè bona habes, in hoc autem omnia habes aduersa, quid aliud desperare præsidij poteris? Dicis cū ab initio statim quæ Astrologiam, vt & reliquas disciplinas, negligi. Debebas primum obseruasse, Galenum Astrologiæ nomen pro Astronomia vsurpasse. Deinde quod ait vsus artium duntaxat homines requirere, quod verò in singulis pulchrum est, ac demonstrationum certitudinem negligere. Hæc si obseruassess, Galeni hanc fuisse in præsentis loco mentem, percipisses etiam, scilicet Astrologiam diuinatricem propter vsusum ab omnibus illis expeti, at Astronomiam quæ certis nitatur demonstrationibus, quia non utilis æquè videatur, despici ac negligi. Quomodo ego sperem te desiderio aliquo veritatis teneri, qui aperta loca tam confidenter audes peruertere ad stabiliendas conceptas animo nugæ? Miror non minus, quòd ea pro te imprudenter adfers, quæ tibi oculos eruunt, aut certè ostendunt te instar cæci obuium quodlibet arripuisse, delectum habere non potuisse.

Quæ de sexto in eodè libro scribuntur, parocinari tibi putasti, quia scilicet horā atq; diē crisis prædixit, quod tu ex arte Medica cognosci posse negas. sic enim scribis: Si ^{est} Medicina, horā crifium sciri posse alia, quàm ex astrorum, maximè autē lunæ, crifium veluti reëtricus, motu, cum illud neque pulsus, neque vrina, neque morbi, neque accessionis natura vel singula vel omnia simul, nisi verifimiliter & coniecturaliter, quomodo Gal. Sexto non prædixit, sed nominatim & certè secundam ei noctis horam diei 17. criticam præfinit, id Seuero Consuli, &c. Si tam fuiffes in Galeni scriptis

scriptis versatus, quod te Medicum in primis decebat face-
 re, quàm in mendacijs Astrologicis te exercuisti, nunquam
 hæc scripsisses. Vel sola ista declarant & probant, qualis
 Medicus sis. Etenim Galenus docet, quomodo sola Medi-
 ca arte crisis præcognoscenda sit, & quomodo nō dies mo-
 do, verum etiam hora præciri valeat. Nec docuit tantum
 paucis verbis, sed fusè explicauit, explicandoque probauit.
 Quare non est huius rei vt vel à me vel ab alio probatio-
 nem expectes, quam apud Galenum inuenire iam olim po-
 tuisti comprobata & declarata. Galenus in illo ipso lo-
 co, negat, se ex Astrologia aut obseruatione motus lunæ
 præuidisse, sed ex illis quæ in i. Epidem. & in lib. de Crisis
 docuit. Quæ si quis norit, nihil admiraturum scribit. Ro-
 go te caput illud iterum vt legas, quo tandem quàm in-
 consideratè pleraque scribas, perspicias. Vides iterum quā
 tuam sôcordiam prodas, nihil verò obtineas quocunque
 te vertas. Nolo iam singula examinare diligentius, ne occa-
 sionem captasse videri queam tuam negligentiam, ne di-
 cam imperitiam, in lucem protrahendi. Vnum certè hîc
 dicere cogor, si quod sentio dicere debeo, me vehementer
 vereri, ne nullo veritatis studio ad hæc scribenda impul-
 sus fueris.

Cum dicis, Crises non esse ex numero illorum contin-
 gentium, quorum causæ incertæ vel nullæ habeantur, rur-
 sus te parum in Medicina iuxta ac philosophia exercitatū
 declaras. Etenim crises particulares ex numero contin-
 gentium esse, nemo sanus vnquam aut Medicus aut philo-
 sophus negauit. Deinde causas eas habere extra omnem
 controuersiam est. Nihil enim fit sine causâ ipsum efficiē-
 te, nisi aliquid seipsum facere dicatur, atque tum cum nō
 dum est, se producere cogitetur, quæ fortassè facilè ab A-
 strologis sententia admittatur. Concedunt enim & do-
 cent,figurationes cœli sæpe multis post mensibus agere,
 primum incipere, quàm esse in rerum natura desierunt.
 Hoc dixi, causas crissum varias multiplicesque esse, & tã
 inter se variè & diuersè concurrere, vt earum congressus
 antè sciri nequeat, quàm conuenerunt iam effectumque

producere inchoarunt. Vnde sequitur, particularem crifim nullam præfiri posse & prædici, nisi cum iam fieri produciq; cœpta est, ac impedimentum accessisse nullum cernitur. Hinc illud etiam liquet, malè te credere, contingentia esse quæ causas nullas habeant. Habent res omnes causas certas quidem, aliter enim fieri nunquam possent, at nobis non sunt semper cognitæ etiam tum, cum effectû productum videmus. Multò minus nouimus eas, cum producturæ adhuc sunt, nec tamen producere adhuc incoeperunt, imò cum ne determinatæ quidem adhuc sunt ad illum vel hunc effectum hoc vel illo modo producendam. Sed hæc spinosiora esse putabis fortè, quàm vt tibi conueniant.

Suprà dictis hæc addis. *Neque vniuersali tantum ratione vel causa fiunt eadem, sed pro speciali & proprio solius Lunæ motu, naturam, quæ proxima crifum causa est, et vera certis interuallis ad sui exonerationem inuitante & iuuante.* Hic alijs missis, ne essem longior sine causa, illud considerabam, quæ nam tua esset in his verbis mens atque sententia. Ego sic intelligo, ac si dicere velis, Crises non à lunæ solum motu, hoc est, ab vniuersali causa fieri, sed oportere etiam particularem & propriam causam, Naturam scilicet, à Lunæ motu impulsam ad sui exonerationem accedere. Si igitur Lunam vt causam vniuersalem, Naturam, videlicet proximam causam, impellere censes, rectè quidem sentis mecumque facis. Neque hac de re vlla posthac nobis lis futura est, si in sententia persistere voles. Ego namque multis alibi ostendi, (& exemplis quomodo intelligi velim exposui,) non Lunam modo, sed & alia astra omnia vniuersales, communes, remotas, indefinitas omnium rerum terrenarum causas existere. Hoc autem omnem ex astris prædictionem funditus euertit, vt intelligere omnes poterunt, qui rerum consequentias videre queunt. Quare aut non intelligis hoc consequi, aut aliter tua explanari voles.

Quod si ita est, hunc esse sensum tuum suspicor, Lunam speciatim magis hoc tempore quàm alio, & hanc magis quàm aliam quamuis Naturam ad crifim mouere impelleque.

Iereque. At hæc sententia rationi, sensui, euidentiæ, experientia, omnium doctorum hominum iudicio aduersaria est, quippe quæ Lunam non sinit vniuersalem causam, sed particularem & definitam aliquo pacto statuit. Etenim quæcunque causa vnum quàm aliud magis minusue afficit, mutat, mouet, nec omnia, quantum in se est, ex æquo alterat, eadem omnibus, hoc est, communis & generalis omnium similiter causa dici atque esse nunquam poterit. Lunæ verò motus & facultas omnibus eadem est, omnia ex æquo, quantum in ipsa est situm, commouet alteratq;: Quo fit, vt vnus rei non possit magis minusue causa dici, quam alius cuiuslibet. Dico quantum in ipsa est, propterea quòd pro naturæ eorum, quæ motum eius recipiunt, diuersitate, nihil prohibet, imò necesse est, effectus diuersissimos, & planè dispares atque adeò contrarios enasci. Quod enim recipit non pro dantis seu mouentis natura, sed pro sua propria recipit agentis actionem cuiuslibet. Nisi ita esset, posset res quælibet in quodlibet transmutari. Quocirca diuersissima vno tempore efficit communis causa, modò non aliter in rem vnam, quàm in alias agat, sed vnum eundemque effectum in singulis per se exercent. Quæ hoc modo agit, rectè communis & vniuersalis causa dicitur.

Sol quia ex æquo lutum atq; ceram calefacit, non hanc magis quàm illud, & parem vtrique calorem, quod in se est, impertit, rectè causa communis vtriusque effectus, qui in vtroque consecutus est calorem ab eo impresum, appellatur. Sed hæc satis hoc loco sunt. Non magno pete sollicitus sum, cur ad mea respondere nolueris: quinimò consilium laudo. Sic enim minus te cognoscendum nobis exhibes, minusque negocij facessis. Claris viris cum innotuisse controuersiam nostram per me scribis, quid dicas non intelligo. Te publicasse tua causa ex animo doleo. Mea tatum abest, vt ægrè feram, vt, quoniam te id velle video, publicaturus sim vltro, quòd vel sic plures habeas recondita & raræ tuæ doctrinæ laudatores, & Astrologi tibi multi pro frigida, (dicere volebam strenua) defensione

gratulentur. Quàm eruditè ac neruosè Astrologiam affe-
rueris, & quàm rectè ac validè Sauonarolæ argumenta dif-
solueris, ex ea defensione, quam pro eo iam conscripsi, pro-
pe diem, Deo volente, perspicies. Vale. Maffeldiæ. 17. Mart.

Epistola VII.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTO-
phoro Stathmioni, Medico Coburgensi, S. D.

Verissimè Galenum alicubi dixisse ipsa compe-
rio, falsas opiniones eos quorum occupant an-
imos, surdos ac cæcos reddere, vt nec audire
nec videre possint, quæ alij omnes tum audiunt
tum vident. Nam si, quæ pro me protuli, non vidisti, me-
tò te cæcum esse putem. Si vidisti, & à falsa opinione
discedere noluisti tamen, haud persuadebis tu mihi, te
veritatis indagendæ studio commoueri. Argumenta mea
te refellere non posse, periculo facto, intelligis, nec tamen
de sententia cedis. Quinetiam positiones, nescio quas, vl-
tro citroque, vt audio, dimittis, scilicet, vt vel sic aliquibus
probes, te bonam contra me causam defendere. Si ad me
illas misisses, fortasse ad eas respondissem, sicut ad omnes
me literas tuas respondisse expertus es. Iam vt non tu mo-
dò, sed etiam alij, qui hæc nostra legent, liquidò cernant,
me rectè vereque scripsisse, Galenum in artis operibus ab
Astrologia subsidium nunquam petiuisse, pluribus hæc re
mihi tractandam duxi. Non iam ad te solum, vt in præce-
dentibus, sed ad alios multos respicio. Quam ob rem ea
quoque proponam, quæ tu fortasse minus commodè fue-
ras percepturus. Ac si me non fallit animus, ita meam sen-
tentiam argumentis communiam, vt qui veritatem amat,
nihil præterea sit desideraturus. Demonstrationes mate-
ria proposita, in qua quid Galenus fecerit, quæritur, nullas
quidem admittit. Argumentis talibus nihilominus proba-
bo, quæ in proposito demonstrationum verissimarum vni-
prorsus habere ratione putentur optima.

Antea verò quam ad ipsam rem accedam, scilicet vt om-
nia

nia magis dilucida apertaque fiant, ostendere conabor, Hippocratem in medendo Astrologiam non adhibuisse vnquam. Vnde nam hoc probare incipiam? An inde, quod in suis ille scriptis Astrologiæ (Loquor autem de sola diuinitatrice, quam iudiciariam nominant) nunquam meminit? Verum falli me vociferabis, & logices me imperitum dicēs, si, quia illius non meminerit, nunquam ea vsum putē. At verò si rectè artenteq; consideres, vel hac ipsa ratione, quod positum est, me commodè effecturum esse placeat, ac certè videbis. Etenim si in curando vsus ea esse putetur, credere cogemur ipsum ea in præsentiendo vsum fuisse. Siquidem dici facile non potest, in qua parte Medicinæ vsum habeat, si ei parti, quæ futura præcognoscere docet, nihil vtilitatis confert. Ipsimet Astrologi hætenus nullum ipsius vsum alium præcipuum indicare potuerunt. Quæ namque Bellantius atque alij omnes, quos ego vidi, de ipsius vtilitate commemorant, huc omnia referri aptissimè possunt. Ratio etiam futura eadem est, siue huc, siue aliò referre malis. Consentaneum quoque est rationi, vt diuinationi ars, non nisi ea in parte, in qua præsciētia futurorum tractatur, locum habere putetur. Dubitari ergo nō potest, quin Hippocrates, siquidem vsus Astrologia in curando concedatur, ad præfagiendos corporum motus morborumque euentus præuidendos eam adhibuerit. Hoc si falsum comprobetur, liquebit, Astrologiam eum cum Medicina non coniunxisse in ægrotorum curationibus. Sic igitur arguo.

Vbi Hippocrates methodum ac rationem præcognoscendi futuros in morbis euentus siue successus exponit, Astrologiæ ne vno quidem verbo meminit. Astrologia igitur non est ipse in præcognoscendo vsus. Non, arbitror, dubitabit quisquam, quin vniuersam & absolutam nobis Hippocrates præfagiendi artem, (vna de pulsibus doctrina excepta) præscripserit, qua instructus ipse tanta omnium doctorum admiratione futura præuidit. Equidem Galenus præter pulsuū tractationem doctrinæ Hippocratis nihil addidit, & in præfagiendo omnes omnium ætatum Me-

dicos post Hippocratem longo post se interuallo reliquit. Ex quo certè necessariò efficitur, eandem uobis artem integre perfecteque ab Hippocrate, quanquam obscure & breuiter, traditam fuisse, si pulsus demas, quos obseruasse eum non constat. Quod autem non meminerit Astrologia, manifestius multo est, quàm vt probari à me debeat. Cui satisfactum nondum est, is plura in sequentibus reperiet, quæ hoc ipsum comprobent. Sic habet igitur argumentum: Hippocrates totam eam artem, quam ipse ad præintelligendas corporum morborumque permutationes adhibuit, scripto nobis tradidit, Astrologia verò nullam mentionem fecit. Ergo Astrologia non est usus. Ex indicijs atque signis quæ in corpore, non in cælo, apparet, additis circumstantijs alijs præsensit ipsemet omnia, & præsentire nos quoque eadem docuit.

Ad hanc rem cognoscendam, cui non hi libri sufficiunt, quos Galenus interpretatus est, alios etiam adiungat, ac quæ in 2. lib. Prædictionum narrat, expendat. Solus ille veritatem amanti abundè satisfecerit. Nec mouere quemquam debet, quod Hippoc. non legitimus esse creditur, in qua sententia Galenum quoque fuisse probè scimus. Sine Hipp. siue alium quempiam faciamus autorem, constat vicarij fuisse antiquissimum ac doctissimum, & Hippocrati- cæ doctrinæ sectatorem diligentissimum, nec parum in arte exercitatum.

Cui ne hoc quidem probatur, is ita secum cogitet, Hippocratem Astrologiam prorsus ignorasse, ideoque vti illa, si maximè voluisset, minimè potuisse. Non obscure patet historias legentibus & considerantibus, post Hippocratis ætatem Astrologiam primum ex Aegypto in Græciã fuisse illatam. Equidem non Astrologia modò Græci Hippocratis seculo ignari fuerunt, verum etiam Astronomiæ vix elementa adhuc cognouerant. Tempore Platonis primum ferè cœperunt aliquid certi, quodq; notatu sit dignum, in Astronomicis intelligere: id quod cum ex alijs, tum ex Aristotele eiusdemque interpretibus conijcere licet. Hippocratem ætate Democrati non vixisse modò, sed etiam

in tota Græcia celeberrimum fuisse propter incredibilem artis Medicæ peritiam, vel vna ista res probat, quod Abdædum ad Democritum sanandum euocatus est, quemadmodum in suis ipsemet Hippocrates epistolis testificatur. Hoc tempore floruerunt etiam Heraclytus & Anaxagoras phisici.

Hic primus inter Græcos causam Lunæ luminis atque vmbra scriptis mandasse scribitur. Quam ob rem ab Atheniensibus est in vincula coniectus, & vix Periclis precibus seruatus. Non enim tutum erat illo tempore de cœlestium motuum & affectionum causis disputare, propterea quòd astra pro Dijs tum colerentur haberenturque, vt Plutarchus refert. *ὁ γὰρ ἠνείχοντο, ἰνκὺιτ, τὰς φυσικὰς καὶ μεταωρολέγχα, ὅτε καλεμὲνα, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγχα καὶ δυνάμει ἀστρονομήτα, καὶ κατὼλαγκασμὲνα πᾶσι διατρέγοντα πὸ θεῶν.* Qui plura requirit, & apud eundem, & alios quoque autores facile reperiet, si modò quæret.

Annis plus minus octoginta post Anaxagoram, ita fuit adhuc vulgo eclipsis lunæ causa incognita, vt Nicias dux Atheniësiū vir clarissimus, propter huius rei ignorationem non parum in Sicilia Atheniensium opes affligerit. Etenim ab eclipsi, cuius causam nesciebat naturalem esse, territus, classē ex portu educere cum deberet, nō est ausus. Si quis Hippocratis testimonium flagitet, ne hoc quidem destituimur. In principio nanque libri de Veteri Medicina, quem legitimū esse constat, apertè affirmat, Cœlestium siue sublimium & subterranearum rerum scitiā incertam esse, atque aded nihil in his esse, cui quis innoxius progredi longius valeat. Facile hinc perspicitur, Græcos tum rerum Astronomicarum non admodum peritos fuisse. Quòd si aliquos cœlestium rerum studiosos tum quoque per Græciam fuisse contendas, nō repugnabo, sed vltro concedam. Satis habeo in præsentia ostendisse, Hippocratem Astrologiæ ignarum fuisse, & qui ne Astronomiæ quidem valdè peritus esse potuerit. Rectè ergo assueti rauī suprā, Hippocratem in curationibus ab Astrologiā subleuari non potuisse.

III. Diceret hîc fortè Astrologus, quomodo verum esse possit, quod dico, cum ortus & occasus certorum siderum obseruare iusserit Hippocrates? Non nescio Astronomiam siderum ortus, occasus ac motus inquirere, ac docere. Hac de causâ ad perdiscendam eam hortatur Medicinæ candidatos Hippocrates. Sed illo tempore nihil ferè docebat hæc scientia aliud. Non ita erant cœlestium motus, vt hodie sunt, explorati. Vix incerrantium omnium motus, hoc est ortus & occasus tum sciebântur. Nec Hippocrates aliud præcepit, cum siderum certorum ortum & occasum inspicere cognoscereque imperat, quàm vt mutationes anni temporum, quæ ab illis sideribus orientibus occidentibus uè circumscribebantur & denominabantur, diligenter inter se distingueremus, & quæ cuiusque priuatim temperies esset, singulis annis & locis attentè obseruaremus. Ac vt non me ista fingere putes, Galenum legito in commentis in Aphor. & Epidem. libros Hipp. maximè in 1. conscriptis, nihilque me dicere perspicies, quod non antè Galenus explicatissimis verbis asseruerit.

Hoc magis aliquem mouerit, quod Galenus in 3. Decret. cap. 12. in hunc modum scripsit: *A me itaque veritatem ipsam, quantum homini licet, inuentam a se puto, quam quidem Hipp. prius cognouerat, sicut & præscriptis verbis nobis indicauit: vulgare autem Medicorum genus præsegnitie eam subiticiuit. Item in 3. com. Prognost. com. 1. Caterum, inquit, cognouit non primus solum, sed etiam maximè admirandus Hippocrates, decretoriorum dierum naturam, atque etiam indicauit causam generationis eorum, quam nos quoque tractata de diebus criticis docuimus.* In duobus hisce locis apertè Galenus dicere videtur, Hippocratem cognouisse. Lunæ motum in causâ esse, cur alij dies magis ac melius iudicent quàm alij. Ego verò, etsi hæc omnia concedam Astrologis, non video quid contra dicta inde concludere possint. Nō enim sequitur, Hippocrates putauit Lunæ motum causam esse dierum Decretoriorum, ergo fuit Astrologiæ peritus. Sunt enim hodie permulti, qui hoc credunt, (perperam tamen) & sunt nihilominus Astronomiæ paritet & Astrologiæ im-

peritissimi. Quinimò certum est Hippocratis ætate Lunæ motum nequaquam cognitum fuisse. Iam enim monui, Anaxagoram sub illa tempora non sine suo periculo de eare primum scripsisse. Constat multis post seculis, hanc rem demum peruestigatam inuentamque esse.

Sed istis omisis, illud potius, quod ad rem propius accedit, expendamus, an Hippocrates crediderit, Lunam esse horum dierum causam. Profectò nisi aliud adferatur, non probabitur. Atqui Galenus, dices, affirmat. Ego non quid affirmet hîc specto iam, sed quid sit verum considero. At probavit, respondebis. Hoc si sit, facile cessero. Videamus igitur quo argumento probauerit Hippocrates neque annum neque menses docuit integris diebus numerari. Ergo putavit dierum Decret. causam Lunam esse. Vel hoc modo, Ergo Hippocr. putavit menses ita miscendos esse, & ego miscui. Hæc aut similis est Galeni ratiocinatio, vt videre quisque poterit qui locum perpenderit. Præscriptis, inquit, verbis indicauit. Ea in principio 9. capituli habentur. Non puto quenquam esse, qui aliquid à Galeno hîc probatum existimet. Ego ne quidem voluisse hoc Galenum suspicor. Vix enim credo ipsum tale quid de Hippocrate credidisse. Hoc fortasse voluit ostendere, se in eo nihil præter Hipp. mentem fecisse, quod non integris diebus septimanas numerari dixit. Verum siue hoc siue aliud voluerit, nemo non videt, rectè à me dictum ac probatum fuisse, Hippocratem Astrologia non fuisse in curando vsurum. Quinetiam monui supra, non posse eo Astrologos iuuari, si Hippocratem Lunæ motum dies Decret. efficere concedam existimasse, quod tamen probari nullis vnquam poterit argumentis.

Quare cum Hippocrates Astrologiam prorsus ignorauerit, vt quæ Græcis nondum esset cognita, vt illa inter curandum non potuit. Plato certè & discipulus ipsius Eudoxus Cnidius atque Callippus Cyzicenus primi ferè Græcos Astronomica paulò fufius, luculentius & verius docuerunt, cum ante illa tempora vix amplius quàm elementa degustauisse non sine grauibus causis credantur. Nō erat

neceſſe, cur Plato, Eudoxus atque alij in Aegyptum pro
ijs addiſcendis nauigarent, ſiquidem domi aptos habere
præceptores poterant. Hos ſecutus eſt Ariſtoteles, & eorū
inuentionibus addere aliquid conatus eſt, quem tamen ip-
ſum quoque non peritiſſimum harum rerum fuiſſe con-
ſtat. Quòd ſi totius Græciæ lumina illo tempore tam pa-
rum adhuc profecerant, quid de antiquioribus dicere nos
oporrebit? Vixit Ariſtoteles annis ferè 140. poſt Anaxagoram,
cum quo Hippocratem floruiſſe clariffimumque fuiſſe ſu-
prà indicauimus. Et hæc de Hippocrate ſatis.

Iam verò quòd & alij omnes poſt ætatem Hippocratis
ad Galeni uſque tempora Aſtrogiam vel ighorant, vel
non uſurparint, haud difficulter oſtendatur. Equidem in-
ter Græcos neminem ſcimus Aſtrogica ſerio tractaſſe
ante Ptolemæum, quem cum Galeno uiſſe notiſſimum
eſt, quantumuis hic illius libros nō legiſſe videatur. Quòd
Eudoxus, cuius ſuprà memini, apud Aegyptios *Aſtrogia*
ca pariter cum Aſtronomiſis hauſerit, certum eſſe puo.
Quomodo enim deſpectui habendam iudicaſſet, falſamq;
affirmaſſet, ſi non guſtum ipſius aliquem percepſſet? In-
dicat Strabo locum in Agypto eſſe ſpecularum Eudoxi no-
men habens, quòd huc, duce Platone profectus, res coele-
ſtes ex æditiori loco obſeruafſet. An aliquis alius inter
Græcos ante Ptolemæum huic vanitati opera aliquam
nauauit, mihi nondum innotuit. (hunc quia Græcè ſcripſit,
quanquam Aegyptium fuiſſe natione minimè neſciam
inter Græcos pono.) Loquor de aſtrogia, vt in ſuperio-
ribus literis aliquoties oſtendi, non aërea illa diuinandi ſci-
cultate, qua Nauæ & Ruſtici rectè vtuntur, & de qua *Aſt-*
tus multa crudiriſſimè ſcripſit. Attigerunt eandem poete
interdum. Rerum ruſticarum quoque ſcriptores non ra-
rò præcepta quædam ipſius expoſuerunt.

Porro, vt ad rem redeam, Ptolemæi libros Galenum nō
vidiſſe, argumento eſſe videtur, quòd, cū de Lunæ motu
& menſium interuallo diſſerit, Hipparchum citat: vbi ad
Aſtrogica delabitur, autorem Græcum habet neminem
ſed Aegyptios teſtes aduocat. Valde veriſimile eſt, ſi Gra-
cum

cum habuisset autorem, non fuisse eum Aegyptios pro re-
 stibus adducturum, quos pro deliris alibi habuit, Græcis ve-
 ro semper plurimum fauit. Fortè tum non erant Ptolemæi
 opera edita, aut ad ipsius manus non peruenerant, quod ij
 facile credent, qui norunt, quàm difficile esset ante inuen-
 tam artem typographicam exempla librorum ad multos
 peruenire. Quòd si legisse eum contendat aliquis, mea nõ
 multum refert, præsertim cum negare talis nequeat, quin
 sit indignus Galeno visus, vt à se citaretur. Certè Aegyptio-
 rum potius testimonio vti eum voluisse fatendum erit.

Hæc in eum finem paulò exposui verbosius, vt facilius
 intelligatur, Medicos qui Galenum præcesserunt, Astrolo-
 gia non fuisse adiutos. Nõ enim ita fuisset neglecta à Græ-
 cis omnibus, si tantum ipsius vsus percepissent. Ac quòd
 nullus ante Galenum Medicus Astrologica scripserit aut
 docuerit, illud primum probat, quòd nemo id de ipsis
 prodidit. Leue argumentum, dices, est hoc. Fateor & scio.
 At si quo pacto ego proponam peruideris, & cætera coniu-
 xeris, locum ei fortasse hîc suum esse sines. Alterum est,
 quòd Galenus in omnibus penè artis nostræ dogmatibus
 priorum Medicorum sententias citare, opinionesque re-
 censere solet, quò vel suam illorum autoritate compro-
 bet, vel qua in re aberrauerint, demonstrat, nusquam autè
 Astrologiarum rerum ipsos vel gnaros vel studiosos fuis-
 se indicat. Sanè si quid illos tale vel scripssisse vel docuisse
 cognouisset, illorum potius quàm Aegyptiorum testimo-
 nio sua comprobasset. Huc addatur, quòd affirmat, se pri-
 mum fuisse, qui Decret. dierum causam inuestigare tenta-
 rit, atque in Lunæ motum deducere studuerit. Postremò
 nec Galenus nec alij eius ætatis Medici probri loco duxis-
 sent, si ex Astrologia præsentire morborum mutationes
 dicti fuissent, si quidem exemplo maiorum id facere se pos-
 se arbitrati fuissent. At Galenus, vt infra compluribus ip-
 sius testimonijs apertissimis demonstrabo, ignominiam si-
 bi fieri & contumeliam putauit, quoties ab Astrologia in
 suis prædictionibus adiutus diceretur. Deinde ne Roma-
 nenses quidem Medici Galeno, cui propter eruditionem

inuidebant, ac malè cupiebant, nunquam pro crimine ipsi obiecturi fuissent, si quid tale à superioris ætatis Medicis factum sciuisent. Equidem argumentum hinc quoq; minimè leue nobis sese offert ad probandum, quòd Hippocrates non adhibuerit Astrologiam in curationibus ex Galeni sententia. Non enim Galenus pro calumnia & re turpi reputaturus fuisset, si ea facere dictus fuisset, quæ antè Hippocrates absque omnium reprehensione fecisset.

Non vereor, vt boni doctique viri mihi hac in parte sint assensuri, & mecum confessuri, argumenta quæ proposita satis efficaciter propositum probare, præsertim cum, qui contrarium sentit, pro sua sententia nihil æquè firmum habebat allaturus. Nihil enim reperient, quod vel minimam habeat probabilitatem, nisi fortassè illius libri autorem Galeno superiorem antiquioremque suspiceris, cui titulus est *Prognostica ex mathematica de infirmorum decubitu*, quem pro patrono supra quoque adducebas. Antiquior Galeno an fuerit, nec ne fuerit, in præsentia non possum certis vel argumentis vel scriptorum testimonijs affirmare. At Galenum non esse autorem, supra satis ostendi. Argumento satis valido esse illud poterat, quòd præter aniles fabulas, & ineptissimas superstitiones atque nugæ nihil continet. Deinde quod arti nostræ maximè aduersatur: Demum quòd nugaciss. & ineptiss. homo fuisse præclare conspicitur ab omnibus, qui cum iudicio illum librum legerit. Ex hoc ipso, si autoritate illius vti me non puderet, facile probarem, Medicos ipsum nullos legisse, qui Astrologica tractarint aut probarint. Anxiè namque testimonia vndique conquirat, vt suas nugæ Medicis vtilis esse poterit. Sed frustra sese fatigat. Hoc dici fortè non malè potest, cum si apud Medicos Hippocrate posteriores aliquid præsidij reperisset, nunquam ex Hipp. ad rem nihil facientia producturum potius fuisset, quàm certa ex alijs testimonia.

Hactenus Hippocratem Astrologia non vsum fuisse, copiose valideque probatum à me est. Quinetiam plus præstiti, quàm initio pollicitus fui, quando ne alios quidem Hippo-

Hippocrate posteriores Medicos ipsam adhibuisse docui-
 Tempus iam esse videtur, vt, quod me in primis ostensu-
 rum recepi, Galenum scilicet in arte facienda nunquam
 Astrologicis obseruationibus siue præceptionibus vsum
 fuisse. Maiore hic mihi conatu opus fore video, propterea
 quòd in 3. Decret. non obscure Astrologiæ patrocinari vi-
 deri potest. Hinc illa in multis superstitione nata est, ipsum
 in medendo & præfagiendo Astrologiæ opera vsum fuisse.

Præsens quæstio hæc est, vtrum in artis operibus exercē-
 dis Galenus solius artis Medicæ opera vsus sit, an potius
 Astrologicas obseruationes Medicis præceptis coniūxerit.
 Tu vtriusque beneficio ipsum futura præuidisse in ægris
 affirmas, ego nego, sed ex sola Medica arte præcognouisse
 omnia aio. Ratio, qua te moueri ostendis, hæc est, quod in
 3. Decret. Galenus Astrologiæ visus sit fuisse, dum sophi-
 stas illos appellat, qui talia non crederent, qualia ex Aegy-
 ptiorum placitis promississet. Ego verò hanc ratiunculam
 tuam imbellem, euanidam & lubricam esse probaui. Non
 enim rectè sequitur, Galenus opinatus est causam dierum
 Decret. esse Lunæ motum. Ergo in exercenda arte Medica
 vsus est etiam Astrologia. Suprà monui complures inue-
 niri qui idem putant, non tamen Astrologia vnquam vti
 in medendo, vt quam nunquam didicerint. Imò ne hoc al-
 tero quipem modo rectè colligas, Galenus causam die-
 rum Decret. censuit esse motum Lunæ siue lumen Lunæ.
 Ergo ista notitia vtilitatem affert medenti talem, cuius
 causa Astrologiam addiscere debeat. Si, inquam, verum
 esset, pro mutatione luminis Lunæ mutationes istas in æ-
 gris accidere, non tamen sine Astrologia non possemus
 optimè exercere Medicinam. Tam enim est ista res iam
 nota, vt omnes idiotæ norint, & ex ephemeridibus annuis
 perfacile videant. Sic hodie post exactam illam anni in-
 sua mensis distinctionem, quæ à C. Iulio Cæs. introdu-
 cta fuit, facile nos carere Astronomia posse existimauit Ga-
 lenus. Etenim quæ tum ex ea sciētia nos discere oportebat,
 per nos ipsos iam scimus, & veluti cum lacte materno
 imbibimus. Sed hæc extra rem.

Naturam morborum medicatrices esse, eorūque causas certis temporum periodis concoquere, mox noxia ab vitilibus separare, separata extra corpus propellere Medicum sanè conuenit. Vtrum autem sola temperatura corporis, an alia in corpore substantia, anima scilicet, per temperaturam hæc efficiat, nihil prodest Medico scire, si Galenoma nostra hæc operationes bene aut malè, citò aut tardè, per temperaturā semper sine ea nunquam perficit. Ergo prout hæc est bene aut malè affecta, fiunt istæ operationes quoq; vel temporius vel tardius quomodo cūque anima esse cogitet in corpore inesse. Eodem modo inutilis est in Medicina ista disceptatio de anima, quid sit & quomodo corpus moueat. Item hæc, an anima congenita uel à Deo sibi infitis viribus corpus moueat, an potius à Læne motu impellatur. Quòd si ex ipsius animæ contemplatione, quæ sine medio corpus mouet, sicut mouere aptum est, intelligere non possumus quando sit concoctura, separatura, expulsura: quomodo quæso ex causæ extreme & præterea generalis siue communis consideratione horum aliquid intelligatur? Etenim cælum multò magis corpus nostrum, prout aptum est, magis minusque mouet, quam anima. Qui temperaturæ bonitatem nouit, & quomodo in morbum agat perspexit, crism futuram præintelligit, etiam si de anima, quæ tamen principium est motuum omnium, nunquam cogitarit. Multò ergo magis qui hæc pernouerit, crism præuidebit, etiam si cælum esse nesciat, aut saltem harum rerum causas non esse, quo modo non sunt sciat. Hæc pluribus ideo exposui, ut cernerent omnes, non temerè argumenta tua despiciere & ridere, ac uelut inutilia & puerilia omni neruo carentia abijcere. Tu iam mea quæ afferre statui, considera, examina & pondera diligenter, & si quod vitium deprehenderis, similiter contemne & ride.

Ratio prima, & quæ minus fortasse neruosa alicui censeari possit, non contentioso tamen abundè satisfecerit, hæc est. Galenus in curando & præsagiendo solam Hippocraticam

eam artem, vt nihil ei addiderit præter doctrinam de pulsibus, est securus. Ergo Astrologia non est vsus. Quippe Hippocrates nec vsus ea fuit, nec vti potuit. Ac si vsum etiã darem, Galenus imitari tamen non potuisset, cum ipsius partem nullam Hippocrates docuerit, imò nec docere potuerit. Quis enim tam sit temerarius, qui Hippocratem in aliquo suorum operum loco Astrologica docuisse asseueret? Equidem vbi prædictiones docet, nunquam Astrologiarum obseruationum meminit, quod tamen facere ipsum oportebat, si vtilem esse suspicabatur.

Sed quia hæc res est per se testata omnibus, nosque supra de ea plura differuimus, illud potius comprobemus, non ex alijs Galenum, ex alijs rursus Hippocratem futuram præsensisse. In libro Galeni ad Posthumum, in primo stellarum capite affirmatur, Hippocratem sicuti aliorum bonorum omnium, ita etiam artis præfagiendi autorem esse. Decimo deinde cap. hæc legimus: *Quamquam hæc prædictio nil, quod mireris, continet, si eorum memor es, quæ tibi in com. in Hipp. Epidem. librum conscripsimus, & præterea quæ in libris de Crisibus docuimus didicisti, &c.* Porro nihil docuit in illis libris Galenus, quod non ab Hippocrate se accepisse fateatur. Vnde cap. 13. eiusdem sic scribit: *Ego verò tibi mearum rerum studio, quo pacto id præsciuissem, idq; ex Hipp. monumentis exposui.* Et in 3. de Cris. cap. 8. Equidem hîc omnia quæ ad Crisim attinent, vel futura prænoscere, vel iam præsentia dignoscere ex alijs principijs haud inuenio, quàm ex ijs quæ supposuit Hippocrates. Complures alij loci passim reperiantur. Ego vnicum adhuc ex cap. 12. libri iam antè citati adscribam. *Tu verò, inquit Galenus, mi Posthume, scis omnia me ab Hippocrate dicta monstrasse, quacunque hisce de rebus cōscripsi, & te vidente prædixi, præter pulsuum scientiam nihil adiciens, quam etiam solam Hippocrates non attigit.* Non puero apertius aliquid dici posse. Neque necesse iudico esse, vt pluribus confirmare coner, ex ijsdem vtrunque prædixisse.

Sic igitur argumentum, si paucis complecti omnia velimus, habet. Galenus non ex alijs vllis indicijs aut signis prædixit, quàm ex illis, quæ Hippocrates nobis obseruanda

præscripsit in libris, quos hodie quoque habemus, nec quæquam illis adiecit præter doctrinam de pulsibus. Atque Hippocrates Astrologiæ non meminit, nec discendam eam nobis putauit, quin ipsemet ignorauit. Ergo ne Galenus quidem ab ea adiutus fuisse in suis prædictionibus censeri poterit. Argumentum efficax & validum foret, quod ad conclusum attinet, etiam si concederem, Hippocratem Astrologia usum fuisse, nobisque eam commendasse. Non enim desunt, qui inscitè locum supra expositum, & præterea quod in prognosticis τὸ θεῶν obseruandum imperauit, ad hoc probandum in medium adducere solent. De prioribus loco dixi, quomodo eum Galenus intellexerit, longè aliter nimirum quàm uellent Astrologi. Quod posteriorem quoque non de Astrologia intellexerit ac exposuerit, sed de aëris temperie accipi uoluerit, ex ipsius commentariis tam dilucidè patet, ut planius explicari à me non possit. Quare si Hippocratem aliquid Astrologici scripsisse concederem, quod falsum esse, atque ad eò fieri ab eo non potuisse ostendi, nihilominus rectè conclusissem, Galenum ea non fuisse usum. Etenim Hippocratis præcipua tantum, nihil illis præter pulsus adiciens, imitatus secutusque est, ut ipse intellexit. At quæ Astrologi suis fabulis stultè arbitrantur patrocinari, Galenus secus explanauit, atque intellexit. Quare perinde est, quod ad hanc rem attinet, siue usus Hippocrates fuisse putetur, siue non usus Astrologi- cis figmentis sciatur. Ex his apparet quibus nitantur fundamentis Astrologi, falsis scilicet, quæque, si concedas, nihil tamen eos iuuent. Rarè etenim ex datis conclusio rectè ac necessariò sequitur. Sed hæc alio in loco, iam ad in-

Ratio altera hæc est. Galenus artem præcognoscendi omnes in morbis mutationes sæpe nos studiose docuit, atque ita quidem docuit, sicut ipse eam per omnem vitam exercuit, Astrologiæ uero nullo in loco meminit. Ergo huius beneficio siue præsidio nihil unquam præiudicauit. Non arbitror quemquam ita distorto esse animo & iudicio, qui ipsum aliquid nos celare uoluisse sibi persuadecat, atque ali-

quid eorum omisſe credat, quibus adiutus ipſe in præſa-
giendo fuerit. Non hanc modò partem, ſed vniuerſam
artem abſolutè integreque docuit, nihil aut neglexit, aut
omifit, quod præcipuum aliquem vſum habeat. Id vel ex
eo vnufquiſque perſpiciat, quod ne hodie quidem aliquis
melius ſe eam perfectiusque docere poſſe ſperat, quàm ip-
ſe docuerit. Porrò paſſim affirmat, ſe ſolius artis Medicæ
præſidio & curaffe & prædixiſſe, nulla diuinandi facultate
vſum fuiſſe. Ex quo certè efficitur, ipſum eadem illa præce-
pta in curando ſimul & præſagiendo obſeruafſe, quæ nobis
obſeruanda præſcripſit. Teſtimonia huius rei qui apud ip-
ſum cupit videre, legat cap. 5. 7. 10. libri ad Poſthuumum, ex
verò verba, quæ in fine 10. cap. ad Poſthuumum ſcripta ſunt,
homini moderato abundè probent perfectiſſimè ipſum
nos præſagiendi artem docuiſſe, non grauabor tamen alijs
quoque teſtimonijs idem illud plenius confirmare.

Præcognoscere nihil aliud eſſe, libro citato cap. 12. in fine
ſcribitur, quàm exactam affectuū corporis notitiam obti-
nere. Quòd ſi hoc eſt verum, is nos optimè præcognoſce-
re docet, qui nos affectus corporis perfectiſſimè cognoſce-
re docet. Atqui nemo Galeno melius nos docuit quomo-
do affectus corporum cognoſcamus. Quare omnium ipſe
optimè nos docuit futurorum præſenſionem, nec aliquid
neglexiſſe dici poterit. In cap. 9. eiufdem libri hæc habètur:
Si per te ipſum diſcere voles, qua diſciplina prædixerim ea,
quæ in altero Quintilij filio prædixi, facile tibi & dilucidū
erit, ſi libros de Criſi à me conſcriptos leges. Porrò in libris
de Criſibus omnes morborum mutationes docere ſe affir-
mat, quomodo ſcilicet cum præſentes dignoſcendæ, tum
futuræ prænoſcendæ ſint. Huc illa etiam pertinent, quæ 18.
cap. de conſt. artis Medicæ, & vlt. cap. libri primi ad Glauco-
nem, & 4. de Præſag. ex pulſib. cap. 11. idem ſcripta reliquit.
Non verò obijci nobis poteſt, illis nos libris, in quibus ex-
plicata hæc ſint, carere. Extant enim nunc omnes, neque
vllam Aſtologicarum fabularum mentionem continent.
Conſidera hoc loco, quantæ ignauitiæ & tarditatis Gale,

num infimulent, qui absque Astrologia non facile eum aliquid prædixisse, imprudenter affirmant. Quis quæso rã fuit vnquam iners & obliuiosus scriptor, qui artem aliquã ex professo docturus, eius partis, quæ in proposta dissertatione si non primas, at secundas partes obtinet, nunquam meminerit? Mirum profectò sit, Galenum eius rei, sine qua pauca ipse præfagire præuidereque solitus esset, recordari nunquam potuisse, cum præsertim tam crebrò illa ipsi repetenda fuerit disputatio. Si libri, quos de Crisibus composuit, postremi fuissent, non tamen ex animo excidisse poterant, quæ tam necessaria vtiliaq; expertus ipse frequenter fuisset. Multò minus id nobis de eo nunc cogitare ipsum videmus. Quòd si in illis oblitus fuisset, in his saltem indicasset. Quamuis verò semper asseueret, se omnia quæ vtilia esse cognouerit docuisse, Astrologiæ tamen præsertim nulla vnquam tradidit, quæ obseruare nos inebet. Quare ne hanc ignauix notam ei inurere velle putemus, (Quamquam non Galenum ignauum & obliuiosum, sed se ipsum stupidum, obstinatumque declarat, qui aliter sentit.) id quod res est fateamur potius, ipsum nihil omisisse, quibus est in præfagiendo vsus: sed summa nos fide cuncta in tota illa doctrina nullam Astrologiæ mentionem fecit, ideo ab eo factum esse confectarium est, quia nec ratione nec experientia vtilem esse inuenerit. Ex quibus omnibus apparet, ipsum non aliter tum affectus ipsos corporum tum eorundem permutationes præcognouisse, quam in suis nos libris vtrunque cognoscere præclarissime docuit. Equidem qui mediocriter est in Galeni lectione versatus, non ignorat, ipsum, dum suas quasdam siue curations siue prædictiones recitat, & ex quibus tum curarit tum prænouerit, percenset, illorum tantum meminisse, quæ quidem vnico verbulo recordari. Exempla si quis videret ac legere cupit, cap. 2. & 3. ad Posthumum de Eudemo philosopho.

Philosopho, & cap. vltimum, libri de Locis affect. de Medico Siculo inspiciat. In omnibus ferè commentarijs, ne in citatis tantum locis tibi quærendum opineris, aliquid inuenies, quo hæc nostra tum illustrentur tum confirmentur. Nos in re minimè dubia longiores esse nec volumus nec debemus, præsertim cum, quæ dicenda supersunt, præcedentia semper magis corroborent. Sic enim inter se omnia connexa esse, meminisse te velim, vt non minus præcedentia sequentibus comprobari, quàm sequentia antecedentibus confirmari & illustrari queant. Quare si Galenus ex sola Medica arte, quam nos perfectè docuit, præfagiuit, si exactam corporis affectuum notitiam nobis tradidit, si denique, cum suas prædictiones enarrat, ex iisdem illis, nõ alijs, se omnia præcognouisse asseueranter affirmat, ex quibus nos eadem præintelligere docuit: consecrarium prorsus est, eadem ipsum ratione prospexisse futuras in morbis permutaciones, quas nos prospicere docuit. At sine Astrologia nos omnia talia docuit. Sine igitur ipsa præuidit eiusmodi omnia.

Neque est cur aliquis argumenta hæc effugere se posse speret, si eodem modo Galenum futura prænouisse dicat, quo nos prænosse absque Astrologia docuit: multò tamen facilius ac melius hanc rem nos consecuturos esse, si ad Galeni præcepta Astrologiam adiungamus. Non enim id in hoc loco quærimus, an ars præfagiendi, quam Hippocrates primùm docuit, deinde Galenus illustrauit ac perfecit, ab Astrologia perfectior ac facilior reddi possit. Hoc quærebatur, an artem, qua ipse præfagisset nos perfectè docuisset, id quod satis ostensum iam arbitror. Cæterùm si rem accuratè examinemus, faciliè intelligemus nihil ei posse addi. Et quod ab Astrologia nihil ipsi commodi perfectionisque accedere queat, nemo ignorat, qui mendacium veritatem perficere non nescit. Sed hic Medicè, quod dixi, probandum est.

Hoc mihi ab omnibus concessum iri nihil dubito, Galenum, post Hippocratem, talem ac tantam curandi ac præfagiendi facultatem atque peritiam adeptum fuisse, qua

nemo ampliorem ac perfectiorem temerè expetat. Nemo certè post ipsum tanti ingenij tantæque eruditionis extitit, qui se in arte Medica ipsi parem, ne dicam superiorem esse profiteri auderet. Talis ac tantus præfagiendi artem, cum solius Medicæ artis beneficio fuerit, frustra præstuderamus perfectionem hac quam nobis Medicina præstado nunquam offendamus, sed omnes omnium morborum mutationes, quæ arte præsciri possunt, præterea diem & horam in qua futuræ sunt, cum Galeno præuideamus, nihil purò amplius desiderabimus. Dixi quæ præsciri possunt. Non enim omnes mutationes, sed illas tantum, quæ ui morbi eueniunt, postquam causa ipsius certo in loco constitit, præsciri posse Galenus atque ratio probant. Ceterum quod in re nulla prædieenda Galenus offendit, ipse de seipso grauitèr testatur in expos. 17. sententiæ in 3. comm. libri 1. Epidem. & in interpretatione 20. sententiæ com. 2. in lib. de humoribus Hippocr. Quod verò diem atque horam prænouerit, notius est, quàm vt probationem eius hic à me aliquis expectet. Quod quomodo hæc omnia ipse cognorit, ac nos cognoscere possimus, planè copiosè apertè docuerit, contronersia iam carere existimo. Cui ergo hæc doctrina imperfecta videtur, ei quid perfectum sit non video. Quamobrem frustra & inaniter perfectum nem reddere Astrologi tentauerint.

Sed præstat hanc rem exactius tractare. Exactam corporis affectuū notitiam, non ex astris, sed ex illis indicijs, quæ in corporibus apparent, & quæ ars Medica docet, perentia & cognoscendam esse cuncti Medici intelligunt & conuertunt. Quinimò non Medici tantum, sed omnes omnino homines sani verum esse vident. Atqui futurorum cognitio nil est aliud, teste Galeno in fine cap. 12. ad Post. humum, quàm exacta corporis affectuum cognitio. Ergo ex indicijs istis, quæ ars Medica docet, non ex astris desumendum & cognoscendum est, quid sit in morbis futurum. Ex istis clarè intelligitur, quòd nihil adfert cõmodi notitiæ affectuū corporis, præfensionem adiuuare, melioremque reddere

nequaquam posse. Quomodo verò aliquid hîc nos lunæ motus doceat, ne fingi quidem potest. Etenim in ipso corpore signa ista, non in cœlo, tum morbum tum causam eius consequentia apparent. De his Galenus in multis libris disputat, fontesque eorum omnes diligentissimè expliat. In i. com. m. in librum Hipp. de humoribus, in declaratione n. sententiæ inter alia sic scribit Galenus: *Vult enim ipse, (intellige, Hippocrates) è morbis sumi rationem presagiendi quid futurum sit, quod nos prolixo sermone, cum in lib. de Crisibus, tum verò etiam in comment. in Aphorismos editis expliare potest, probare velle videar.*

Omnes certè in agris euentus & mutationes morborū, aut vi morbi, aut naturæ aut vtriusq; efficiuntur, vt à causis proximis & proprijs. Nemo arbitror tam est imperitus, vt Lunā vel astra hæc efficere in nobis credat, non interuenientibus iam dictis causis. Nec moueri quidem has ab illis cogitabit aliter, quàm aptæ natæ sunt moueri. Quo fit, vt perfectionis nihil conferre notitia remotæ istius causæ prorsus rectè credatur. Non cuiusque rei perfectissima cognitio tunc solum habetur, cum causâ effectus cuiuslibet propinquissima & immediata est exploratè cognita? Equidem quanto causâ minus est propinqua & propria, tanto notitia effectus est incertior. Atque hoc est, quod philosophi omnes affirmarunt, confusam esse notitiam, quæ ex remota & vniuersali causâ orta sit. Confusissimam autem & ad nihil rectè intelligendum vtilem, eam esse, quam remotissima & maximè generalis parit causâ, quisque per se intelligat, etiam si ab illis non fuisset dictum. Doctrinam Hippoc. ac Galeni non alia de causâ omnes omnibus ætatibus docti tantopere commendarunt, quàm quòd ex proprijs causis effectus quoslibet intelligere cogoscereque docet, non ad improprias communes remotas, quod Astrologia facit, lectorem dimittit. Quis negare poterit cœlestia corpora earum rerum, quæ hîc apud nos sunt, remotissimas generalissimasque causas esse, ideoque non nisi confusissimam earum notitiam in nobis gignere

posse? Quamobrem Galenus, cum nos præfagiendi artem distinctè docere constituisset, ac ex proximis eam proprijsq; causis, non remotis & indefinitis, petendam præclare intelligeret, ex affectibus & indicijs in corporibus apparentibus, tanquam certissimis & continuatis quasi causis, futuros euentus prospicere docuit. Vnde quodam in loco scriptum reliquit: *Nam futurorum præfagia ex presentibus sumi, quamuis iam antè sepe demonstrauiamus, tamen omnino nunc etiam summam necesse est ut percurramus, hinc in ditto exordio de euentis qui expectantur, dignoscendis.* Sed hæc mox pluribus exponentur, magisque confirmabuntur.

Hoc in loco vnicum adhuc monebo, Galenum non potuisse per Astrologiam aut aliam diuinandi quamlibet facultatem, veri aliquid de ægris prædici potuisse. Romæ Vates tale nihil potuisse disertè affirmat, de aliarum urbium Vates tibus periculum se non fecisse dicens. Recitabuntur infra verba Galeni hac de re. Quo in loco illud etiam infertur, ipsum ex hoc numero Astrologos non exemisse, sed non minus de ipsis, quam alijs quibuslibet, locutum fuisse. Ex istis quæ hæctenus exposuimus liquidò patet, nihil adde re Astrologiam perfectionis arti nostræ posse, ne ex Galeni quidem sententia. Ergo validè me conclusisse iam prædixisset, Quia Galenus per eandem methodum futura in ægris prædiuinarit, quam nos perfectè, vt addi nihil possit, docuit, neque tamen Astrologiam mentio rem aliquam fecerit, ipsum Astrologia minimè vsurum, vel in curando vel præfagiendo fuisse. Has neque tu, neque alius Astrologus, sciorationes dissoluet. Nihilominus tamen alias adhuc euidētiores etiam causas adijciam, vt argumentis nos destitui non posse perspiciatis.

Tertia ratio principalis hæc sit, Galenus, quem in medendo optimi quique omnibus post ipsum seculis secuti & imitati sunt, nihil vnquam circa ægros futurum prædixit, quod non iam præsens aliquo modo esse, ac fieri incerpisse cognouerit, hoc est, cuius non iam aliquid factum ex signis in corpore apparentibus perdidicerit. Quod quomodo intelligi debeat, accuratius exponere tentabo. Ita Galenus

nus futuras in ægrotis mutationes præuidit, vt Nautæ tem-
 pestates, Rustici fructuum copiam aut inopiam prospicere
 solent. Nautæ cum nubeculam, perpusillam licet, certo mo-
 tu per aërem ferri cernunt, atque inde vnde illa mouetur
 ventum exortum perspiciunt, eam paulò post orituram
 tempestatem, quam ventus, qui spirare incoepit, secum tra-
 here consuevit, pronunciant. Imperiti harum rerum, qui
 in imas & vix apparentes ipsis motiones non obseruant,
 nec obseruare possunt, talia admirantur, atque pro mira-
 culo habent, ignorâtes scilicet illud ipsum, quòd futurum
 esse audierunt, iam tum cum euenturum diceretur fieri in-
 coepisse, se autem id latuisse. Simili ratione & modo Agri-
 colæ tempestates, ex alijs tamen indicijs, fructuum vbera-
 tem, & huius generis alia præcognoscunt. Galenus exem-
 plum arborum & plantarum proponit considerandum.
 Quod quia nō modò illustrat negocium propositum, sed
 etiam corroborat, adscribendum duxi. Sic igitur in princi-
 pio comm in lib. Prorrh. Hippocratis scribit: *Nempe in il-
 lis rationi consentaneum esse videtur, non postea venturam præ-
 cognoscere nos accessionem, sed incipientem iam dignoscere ex
 pulsuum permutatione. Quontiam verò nondum insignem
 acceperit magnitudinē, vt agro quidem tanquam dicenda con-
 spiciē videatur, à nobis vero, vt tanquam iam facta cognosca-
 tur. Hac res non aliter, quàm planta è terra orta dignoscitur.
 Quas Rusticus quidā, vel qui in herbis omnibus dignoscendis
 est peritus, confestim internoscit, cæteris verò incognita manēt.
 Agros siquidē herbas germinatione simillimas ferre cōspicimus,
 quas nos quidē non internoscimus, Rustici verò internouerunt,
 quid nā scilicet ex his herba sit, quid triticū nuper enatū, quid
 hordeū, quid Zea, quid aliorū vnūquodque. Ad hunc modum
 quoque res habet in arboribus, nēpe & eas, cū sunt partibus suis
 omnibus absoluta vniversi cognoscimus. Cū verò enasci incipi-
 unt, omnino à paucis cognoscuntur. Sermonē igitur hunc tan-
 quā admodū probabile commendare oportet. Eodem ferè exē-
 plo vtitur in 2. lib. de Crisibus, cap. 2. Item lib. 14. Meth. Tho-
 rept. cap. 9.*

Ita, inquit Galenus: *Cognoscit Medicus faturas morborum*

mutationes, sicut Rusticus nouit ex qua planta nuper ex terra orta aut quercus, aut ficus, aut hordeum aut aliud tale quippiã sit nasciturum. At Rusticus hic quercum, ubi ficum nascituram ex eo nouit, quòd iam natas conspicatus est, atque propter experientiam usumq; nouit inter pullulantes plantas distinguere, quos imperitus aliquis non internoscit, sed eiusdem esse omnis generis opinatur. Ex quo efficitur, Medicum quoque ex Galeni sententia hoc aut illud quodlibet euenturum prædicere, quia exortum iam sit, at propter paruitatem imperitos adhuc lateat.

Et ne aut dubites hanc fuisse Galeni mentem atque sententiam, aut non de omnibus affectionibus mutationibusue intelligendam cogites, lege quæ in expos. 4. sententiæ in eodem comm. scripsit. Dixi autem & antè, ait Galenus, exordientis affectionis notas, prognostica signa esse eius quæ iam completa est. Adhuc clarius mox in declaratione. s. dictionis ita scribit: Primum quidem promptè assumunt illud, solos eos sunt, licet morbos, qui cum proprijs magnitudinibus absoluti sunt, proprijs nominibus appellari, confirmantes non parum cum sermone, qui inter initia à nobis dictus est, nempe, quòd nullum futurum pathema à Medicis præsentatur: verum eorum quæ iam principium quidem generationis habent, sed nondum propter paruitatem vulgò cognita sint, facta ab artificibus cognitio idiotisq; pronunciata, præsensio apud illos existit, ita ut & Phrenitici iam ab artificibus cognoscantur, affectione in cerebro nuper consistente, &c. Idem ferè inuenies in 3. comm. in eundè librum in explanat. sententiæ 8.

Neq; in prædictis locis solū, quæ huc faciūt, sed sepe alijs in illis cõmentarijs, sed nec in isto libro tantū ita sensit. Quod ut intelligatur planius, vnū atq; alterū adhuc proferā. In fine 8. cap. libri 3. de difficultate respirationis hæc leguntur: Est autè bonorū Medicorū opus, non quæ idiotis iam apparè prælagire, sed quæ ipsos latèr: & cum nihil eger mali habere putetur, apparent. Præclare hanc rē illustrent & cõprobant quæ in interpret. 6. sententiæ in 3. Prognost. & cap. 18. de artis Medicæ constitutione scripsit, quæ huc transferre nimis longum foret. Hinc iam omnes intellecturos spero, quam verè

rè dixerim, Galenum nihil in ægris futurum antè prædixisse, quàm fieri iam atque produci à proxima caussa cognouisset, siue esse iam perspexisset, id què ex signis, quæ non in cœlo, sed corporibus ægrorum apparuissent. Hoc postremum suprâ satis est ostensum, quando ab Astrologia nihil arti huic perfectionis accedere posse probaui. Qui plura desiderat expos. 5. sent. in 1. Prognost. & quæ ex fine 12. cap ad Posthumum suprâ adduxi. Item cap. 18. de art. Med. constitutione. Clarissimè verò in 4. de præfagio ex pulsibus cap. 11. Hoc in loco tam apertè & disertè ostendit Galenus præfagia futurorum ex præsentibus in corpore affectibus sumi, vt qui præterea aliquid desideret, is meritò carere iudicetur atque communi sensu. Totum illud caput diligenter perlegat, cui nondum est satisfactum. Quinetiam qui rem per se ipsam cognoscere cupit, modò non prorsus iudicio priuatus sit, perfacile ita necessariò habere eam, vt diligens & Hippocr. doctrinæ, imprimis consonum esse, negarique non posse, quin rectè affirmauerim, Galenum nihil futurum prædixisse, nisi hoc ipsum quod iam aliquo modo esse fierique explorasset, quantumuis imperiti perspicere propter exilitatem & paruitatem nondum possent. Hoc enim artifex maximè ab idiotis differt, vt in Prognost. loco paulò antè citato pulchrè exemplo inter se pugnantium declarauit Galenus.

Hunc locum diligenter vnà cum alijs ponderare & examinare illos velim, qui quomodo sæpe triduum vel quadriduum Galenus crism prænorit, secum dubitant. Nò enim tum incoepisse dici potest, & paulatim aucta esse donec cõpleretur. Est enim subita quædam mutatio crisis. Qui ita, inquam, hæsitat, hunc & similes locos perpendat, facile què ex difficultate, quæ reuera nò magna est, se extricabit. Qui hoc modo, quæ futura in ægris essent, præsensit, poterit is ex Astrologia præuidisse? Neminem quantumuis stupidum affirmaturum censeo. Ergo cum Galenum haud secus prædixisse iam constet, velis nolis concedere omnino cogis, eum Astrologia in exercèda arte Medica nò fuisse vsum.

Tribus huc vsque argumentis præcipuis (Nam qui nuncrum magis, quàm robur spectat, is in vno facile plura inueniet) Galenum in curando & præfagiendo nõ fuisse ab Astrologia adiutum neruosiſſimè perfecti concludunt. Primum huiusmodi ferè est. Galenus ex iisdem futurorum morborũ euentus præuidit, ex quibus Hippocrates eisdem præcognouit, ac præcognoscere alios docuit, nihil illis præter pulsum notitiam adiecit. Atqui non vsum fuisse Hippocratem Astrologia, non ipsi tantum verè diximus, ac validis argumentis probauimus, sed ipse etiam Galenus credidit, vt est expositum. Galenus igitur nihil subsidij aut auxilij ad curandum ab Astrologia vel expectauit, vel percepit. Altera talis est ratio: Galenus artem ac methodum qua instructus futura in morbis omnia præuidit, nos integre perfecteque docuit, Astrologiæ verò non commentus est: Non est igitur ipsa vnquam vsus ipse, nec vti nos ea roluimus. Equidem legimus aliquot narrationes, in quibus sicut quædam tum curationes tum præfensiones recitat, ac quibus & quomodo vel curarit, vel præuiderit, vniuersa præcenset, nunquam tamen Astrologicis vsus sese affirmat. Vnde non rationibus tantum, sed etiam exemplis, (quibus causa nihilominus quam cæteris argumentis comprobatur) nostra confirmari vndique omnes perspiciunt. Tertiam hæc est: Galenus nihil præsciri prædiciute posse censuit, cuius non iam aliquid factum, & quasi principium appareret, aut cuius vera & propria causa non iam actu futurum producere effectum incœpisset. Hinc nemo non videt, Astrologia eum vti non potuisse. Non ex cœlo, sed ex indicijs, quæ in corporibus extant, quorum dignationem, affectionem, & significationem sola Medica ars docet, affectiones cognosci & distinguere possunt. Ex his præsentibus futura conijciant Medici, vt supra verbosè satis declarauimus. Valde stultum esse oportet, imò prorsus insanum, qui cum iam aliquid fieri ac generari ante oculos suos videt, ex cœlo hoc ipsum cognoscere velit. Neque enim res vlla, vt trum sit, an non sit, melius ex alijs, quàm vel sua ipsius præsentia, vel immediatè causæ actione cognosci potest. Has

Has rationes tamen si certò scio neminem confutaturum esse, ut ut obscurare & inuoluere eas Astrologi conentur, non tamen scribendi finem antè mihi faciendum hìc duxi, quàm etiam quartam adderem, quæ iam dictis adhuc euidentius & clarius propositum demonstrat.

Galenus probri loco habuit, & pro calumnia atq; ignominia reputauit, si ope atque auxilio diuinatricis facultatis, inter quas Astrologiam etiam cõnumerari uoluit, prædixisse aliquid dictus fuisset. Ergo solius Medicæ artis beneficium absque Astrologia omnia circa ægros præuidit. Primum, quod solius Medicæ artis ope prædixerit, frequenter ab eo dictum est. In 7. cap. libri ad Posthumum, sic ait. *Hic ego ut pueri uenam pulsantem in brachio attigi, sine febre quidem esse pronunciaui, me uerò deludendi hisce qui me uatem appellare consueuissent ansam dare. Excipiens Boëthius, & ego, inquit, in comparationem illorum soleo te re uera uatem, ut scis, appellare, quoties aliquid prædicis, quod amuli tui negant Medica præcognosci facultate posse. Atqui hæc tenui, subiunxi, ea omnia te docui Medica arte inueniri, priscosq; aliquot Medicos de hisce conscripsisse. Et sub cap. finem, Hæc simul atq; Boëthius audiuit, per Deos, inquit, non miror, cum ita inuestiges, si nullus alius Medicus ista sciat? Per spicuum autem est eos nescire, cum ipsi quod tu facis nunquam efficiant, & te ista alio quouis modo potius quàm Medica arte facere diuulgant. In eodem lib. cap. 5. Mibiq; perinde atque omni ex parte superati detrahebãt, (Medici Romanenses) huc illuc per urbem uentantes varia diuulgabant, Alius casu me quempiam sanasse, periculososq; admodum curationis genere uiri, alius diuinatrice peritia, nõ arte Medica, quid in morbis futurũ esset prædicere. Eandem sententiam reperies cap. 10. eiusdem libri. De causis procatarct. cap. 1. Secũdo de febr. differ. cap. 7. Prognost. 3. in principio expositionis. 7. sententiæ. De Simpl. med. fac. 10. cap. de sanguine Crocodili, ubi sic scribit: *Et cauebã ne præstigiaturæ opinionẽ merito referre, cũ iã etiã improbi quidã Medici, ex diuinandi quapiã arte, non ex speculatione Medicæ, me in morbis solere prædicare calumniarentur.**

Satis, nisi fallor, propositũ demonstrauissem, nisi Astrolo-

gos mihi obiecturos suspicarer, Galenum nullam fecisse
 Astrologiæ nominatim mentionem, ideo non debere præ-
 dicta testimonia de ea intelligi. Hos iubeo, vt cum aliis hu-
 iusmodi locos, quorum capita notauimus (omnes adscribere
 superuacaneum & longum nimis fuisset) tum postremū
 diligenter examinent. Id si fecerint, nullam excipi diuina-
 tricem facultatem, qualiscunque tandem ea sit intelligēt,
 vna Medicina excepta. Ex sola arte Medica se prænomine
 omnia asseuerat, artem diuinatricem nullam se adhibuisse
 se asserens. Sanè qui de omnibus loquitur nihil eximit. Ina-
 nis igitur est hæc Astrologorum excusatio. Quinetiam Va-
 tem se esse negauit constanter, vt ex dictis dicendisque in-
 telligi poterit. At omnis Astrologus, quatenus talis, Vates
 (μαβτις) rectè appellatur, atque etiam existit. Ars etenim
 quam profitetur, & à qua denominatus est, ex genere est
 τῶν μαβτικῶν. Malè ergò Galenus negasset, Vatem se esse, si
 Astrologica vaticinia coluisset vel cum vel sine Medicina.
 Futile ergo est hoc eorum effugium, & verè Astrologicū.

Hæc quanquam satis probant doctis ac moderatis veri-
 tatisque amantibus rem propositam, non tamen non fir-
 miora & planiora subijciam, atque ostendam Galenum
 nominatim etiā Astrologiæ fecisse mentionem, vt quo se
 recipiant, omnino non inueniant. Quo autem intelliga-
 tur res melius, ac verum simul perspiciatur, eum sub gene-
 re etiam speciem hanc complecti voluisse, duos locos de
 eodem casu atque ægro scriptos producam, in quorum al-
 tero generatim, in altero speciatim Astrologiæ cum alijs
 quibusdam Hariolandi modis commemorat. Prior est in
 Epid. comm. 3. expositione 17. sententiæ. Ego verò hanc specu-
 lationem etiam cum apud Eudemum philosophum prædicem,
 qui tribus tenebatur quartanis, primam de illis recessuram pri-
 mum, quæ certis diebus inuadebat: & post totidem circuitus ab
 hac depulsa alteram certo die: similiq; modo cum postea tertiam
 prænunciarem, ex diuinandi arte hæc prædicere iactabant ve-
 ra Roma de agris prædicentes. Nam illorum qui alijs in urbi-
 bus sunt, nullum feci periculum. Nos, quod Deo approbante di-
 cam,

cam, nullare vnquam prædicenda offendimus. Atque si ea qua de iudicijs sunt exposita mediteris, Hippocrate eris arteq; dignus. Hactenus Galenus. Eandem istam historiam reperies in 2.com. in lib.de humoribus expositione 20. sententiæ, vbi postremò hæc etiam verba leguntur: *Ac nos non modo in illo homine, sed etiam, quod Deo approbante dictum sit, in nula vnquam prædictione offendimus.* Hunc locum Astrologos diligenter examinare maximè velim, quo tandem intelligere inciperent diuinandi modos, vel Galeni experientia inutiles esse ad Medicas præfagitiones. *Nunquam, (obserua quod ait, Nunquam) Romæ Vates, quicumque tandem illi essent, aut per quemcumq; modum vaticinarentur, vera de agris prædixisse suo tempore visos.* (Nam quod sub his etiam comprehendendi Astrologos velit, partim ex iam dictis, partim ex dicendis patebit.) Ergo Astrologi nunquam Romæ visi sunt vera de ægrotis prædicere. An in alijs vrbibus vera prædixerint vnquam, ignorare se fatetur, quod nullum fecerit periculum.

An non hinc liquet, ipsum nec Romæ nec alibi Astrologia vsum, aut modum alium quemlibet diuinandi cum Medicina coniunxisse? Si nullum alijs in vrbibus Vatum periculum fecit, ac Romæ semper mendaces deprehendit, quomodo quis vtilem ab eo existimatam credat? Non ignauissimos Vates Romæ fuisse, ac in suo genere imperitissimos, sed omnino summos atque optimos nemo dubitat, qui vrbis illius statum, qualis tunc esset, vel ex Gal. vel ex alijs autoribus nouit, ac considerat. Hos tamen omnes, nunquam veri aliquid de agris ex artibus suis præscire potuisse asseuerat. Vnde facilè apparet, ne aliarū quidem vrbium Horiolos aliquid hinc præstare valuisse. Se verò, ait, nunquam errasse, cum ex arte Medica præfagiret. Nec vno tantum loco id affirmat, sed totidem penè verbis repetit alibi, nè excidisse ipsi aliquis existimare posset. Hac de causa in postremis verbis hortatur, vt, qui velit Hippocrate arteque dignus videri, hoc est, perfectè & absque errore omnes in morbis mutationes præuidere, ea mediretur, nõ quæ de astrorum conuersionibus & aspectibus commentan-

tur Astrologi, sed quæ in libris de Crisibus exposita ipsi
sint. Ex quibus nemo tam iners est, qui nō videat, nihil ac-
cedere perfectionis arti præfagiendi nostræ, à diuinatrici-
bus modis accedere, quippe quos mentiri semper, cum de
ægris vaticinantur, obseruatum sit. Et me hercle qui sine-
ro & incorrupto iudicio intendere huc animum voler, is
certò deprehendet, nunquam non Astrologos in suis de
morborum mutationibus mentiri, nisi fortè casu aliquan-
do quod dixerunt, aut simile quippiam, eueniat, quod ad
suas prædictiones ipsi postea accommodare tentant. Nega-
re ne ipsi quidem possunt, ex Medicis indicijs omnia rectè
us accertius (loquor ex ipsorum mente) prædiuinari &
præsentiri, quàm ex siderum motibus. Hactenus de priorè
loco.

Alter locus de eodem Eudemo tribus laborante quar-
tanis, quo prædictus quasi exponitur in 3. capite libri ad Post-
humum scriptus est hoc modo: *Atque ideo non ex Medi-
ca facultate, verum ex diuinatricibus scientijs prædictiones
meas fuisse mentiebatur.* (De Martiano Medico loquitur
interrogatus, à quibusdam, quædam diuinatices scientias
diceret, interdum Augurium, interdum Extispicium, nonnun-
quam Coniectatricem, aliquando Mathematicam, respondens
An non hîc Galenus explicatè negat, suam Astrologia effe-
tum fuisse in prædicendo? Quinetiam contumelia se men-
tus fuisse. Legat qui volet quæ in sequenti capite sequun-
tur, vbi Galenus ait, se vidisse quidem, quæ in 2. Prædictio-
num libro Hipp. scripserit (aut quisquis libri autor est) nè-
tamen vaticinari. Hic vt multò plura Galenum responde-
se perspicias, quàm verba obiter inspecta significare viden-
tur, & hunc ipsum locum, & 2. librum Prædictionum at-
tè vt legas moneo. Quæ si diligenter tecum considerabis,
intelliges etiam, ipsum, in genere cum loquitur de Vati-
cibus, Astrologos non excludere. Nemo arbitror ignorat,
Mathematicos illo tempore vocatos etiam Genethliacos,
siue Astrologos, vt hodie ferè loquimur, appellatos fuisse.
Quo fit, vt negari nullo modo possit, quin per diuinationem

nam Mathematicam, vocatam à nobis Astrologiam intellexerit.

Ex istis manifestissimè liquet, ac necessaria consecutione concluditur, Galenum, vbi suprà diuinatricium ab ipso vocatarum seu facultatum, seu artium, seu scientiarum mentionit generatim, Astrologiam quoque comprehendere voluisse. Cur verò sapius in genere loquatur, quàm speciatim omnes enumeret, in causa fuit, quòd non de vna semper aritinandì facultate aduersarij ipsius loquerentur, sed modò de vna, modò de alia, vt ex proximè citato loco pulchrè apparet. Quare cum sigillatim semper enumeraretur, atque improbos Medicos mentitos de se fuisse calumniariosque asserit, quòd ex diuinatricibus artibus futuros morborum euentus prælagiret. Ita quod suprà quoque, cùm perfici non posse prælagendi artem nostram ab Astrologia declararem, facturum me promisi, perspicuè ostendit, Galenum non minus Astrologiam, quàm vel Augurium vel Extispicium, vel alium quemuis vaticinandi modum intellexisse, quoties ait Romanenses Medicos falso (detrahendi scilicet causa) dixisse, ipsum ope, diuinatricium artium futura præsentire. Si quem hæc non permouent, vt falsam illam opinionem, videlicet Galenum in medendo Astrologia vsum esse, abijciat, huius ego, morbum insanabilem esse verè ac certè affirmare possem. Neque enim certiora in præsentì dissertatione argumenta quisquam sanæ mentis homo postulauerit. Quamobrem nihil iam restare videretur amplius, quàm vt totam hanc disputationem concludam, finemque faciam. Puto enim me quod ab initio recepi liberaliter præstitisse.

Verùm enim verò, quia te, cum aliud nihil habebis, ad sacrum tuum asylum, nimirum ad 3. Decret. nos relegaturum suspicor, non fuerit fortasse præter rem aliquid, de eoque loco hîc dixisse. Ergo totam illam disputationem ad artis opera faciendam inutilem esse dico. Etenim vsum omnem transcendit, & planè Logica disceptatio est, vt Galenus alicubi appellauit. Non enim vt Medicus, sed vt Phi-

Iosophus Decret. dierum causas ibidem inuestigare tentavit Galenus. Quod tam est consideranti apertum, ut dubitare nemo possit. Duos eundem ægrotum Medicos curare cogita, quorum alter quidem dies decretorios optime norit, causam eorum ignoret tamen: alter non hoc modo sciat, sed etiã Lunæ motum causam eorum esse arbitretur. An hunc tu melius cogniturum putas, quãdo morbus sit solvendus, altero illo, qui in omnibus alijs æquè sit tum peritus tum exercitatus? Ego sanè non credo. In causa quid sit quæris? Quia vterque ex iisdem indicijs cogitur de futura solutione morbi coniecturam capere, ex signis, inquam, quæ ars Medica docet in corpore & excrementis ac similibus obseruare. Deinde quia ex Astrologia aut motu Lunæ de ægris nihil prædici potest, ut iam ex Galieno probatum est. Sed quoniam res hæc nota est doctis omnibus, paucissimis hic me expediam, & rationes aliquot digitis quasi monstrabo solum, quibus tractatio illa probetur Logica & ad artem exercendam inuulsi esse.

Prima ratio hæc sit, quod Hippocrates, & qui ipsum secuti sunt illustres Medici omnes, hanc dierum decretorios causam, quam Galenus confinxit, nesciuerunt, & suos nihilominus ægros rectissimè optimeque percurauerunt. Galenus primum se hoc tentasse scribit, alios ante se omnes ne dicere quidem aggressos vnquam fuisse. Huc & illud facit, quod clarissimi præstantissimi que nostræ ætatis Medici per Galliam atque Italiam in suis curationibus obseruant. Calendarijs istis nugacibus carent, nec venam fecaturi in scorpio aut piscibus Luna moueatur inspiciendum vnquam iubent. Qui horum aliquid obseruât, quod tamen Astrologicum esse negari possit, operam dant, ne in coniunctione aut oppositione Solis & Lunæ corpus aut venæ sectione aut purgatione vacuent. Et ne hoc quidem facerent, nisi à vulgo quasi cogèrentur interdum. Hic se terminis continetur omnis eorum Astrologia.

Deinde nemo est Medicus bonus, qui crism bonam non sciat in statu aut declinationis initio, hoc est, post curationem expectandam demum esse. Quæ ante illud ten

pus accidunt crises, nec laudabiles sunt ac fidæ, nec arte à Medico præintelligi sicut veræ & bonæ possunt. In malis autem, quæ mortem exitiumque afferunt, contraria ratio locum habet. At verò ex Lunæ motu nõ posse intelligi certissimum est, quando & quomodo Natura morbi causam cõcoquat, quando status futurus sit. Ad quod probandum non est cur hîc aliquid adferam, cum per se notum sit, atque ipsi etiam prudentioribus minusque pertinacibus Astrologis confessum. Nihil igitur Lunæ motus ad præsciendâ particularem crîsim adiuuat.

Tertio notum illud est etiam, Auicennam artem Medicam methodo tractauisse, & ex omnibus veteribus quicquid vtile cognouit in suum canonem collegisse. At hanc quæstionem tanquam inutilem & falsam reiecit, locumque in opere suo habere non est passus. Ex quo satis perspicitur, nihil eã nobis conducere. Non enim tam imbecillo iudicio vir ille fuit, vt aut non videre vsum eius posset: aut tam imprudens, vt omittendam sibi putaret: aut tam obliuiosus, vt non recordaretur: aut tam tardus, vt non intelligeret. Astrologos certè longo post se interuallo omnes reliquit.

Quarto putauit Galenus, & rectè quidem, Lunam quælibet morbum ita mouere, vt moueri aptus est, pro natura corporis ægrotantis, morbi huius causæ, facultatis & similibus. Talem verò notitiam qui inutilem ad artis opera nõ intelligit, is morbos curare cum ratione nondum didicit.

Possim hoc loco illud etiam addere, Astrologiam Galeni falsam esse, atque ab eo ignoratam vel ipsis Astrologis testibus. Certissima ratione supra mihi confectum memini, Astrologiam perfectissimam, qualem hodie ipsam esse dicunt, arti præfagiendi nihil commodare posse, multo ergo minus Galenica illa falsa conferre ei possit.

Huc & illud tanquam auctarium accedit, quod Galenus suæ illius disputationis vsum nullum indicare potuit, cum maxime cupere videretur. Qui non mihi fidem habet, vltimum illius libri 3. caput legat, ac consequentiã orationis & argumentorum diligenter obseruet, quo me non decipi perspiciat.

Postremò Galeni testimonijs probari potest, ipsummet in ea fuisse sententia, vt totam illam disputationem iniuriam ad vsum artis censeret. Primum quidem in ipso libri principio id ostendit: Deinde cap. 10. multò apertius. Quo in loco tali vtitur excusatione, quali nullo in loco alio vti legitur. (Tantum non Deos testatur, se, quæ ibi disputat, minimè omnium credere.) Longè autem explicatissimè & apertissimè hoc fatetur in 4 Aph. 36. ad quem locum legendum & perpendendum mittendus est, quisquis nondum persuasus est.

Iam, nisi me fallunt cogitationes meæ omnes, occasionem ac materiam vberem habes te exercendi, & argumentum quod obiectare vnum soles ac potes Galenum in Decreto. Astrologis fuisse, cum hisce meis conferendi rationem nactus es amplissimam. Satis ostensum esse astrotror, quicquid pro te adfers, planè Astrologicum esse, hoc est, euanidum, inutile, falsum, puerile, nugax. Quod vero ipse produco firmum, solidum, cōstans, verumque esse, hoc me rectè negare, nec interpretando lenire, aut contemneredo effugere queas. Vnusquisque quantum potest antiquos imitari studeat.

Si ætatis nostræ Medicos clarissimos consideres, omnes aut imperitos huius vanitatis esse, aut non adhibere eam comperies, atque his, vt antiquis omnia felicissimè succedere perspicias. Contrà verò, qui Astrologica avidissimè consectantur, ineptissimos esse ad præfagiendum & curandum inuenies. Hoc ego cum multis annis studiose obseruassèm, & dogmatis incredibilem absurditatem, & manifestam falsitatem percognouissèm, mirari desij, & manum qui illi Medici cum Galeno magna se affici iniuria putarent, si Astrologia in medendo vti existimarentur. Vale.

Heidelbergæ.

Epistola VIII.

THOMAS ERASTVS D. H. M. MEDICO, amico & D. suo plurimum colendo. S. P. D.

Vdiciū tuū de postremis literis meis ad D. Stathmionē Medicū, uir præstantissimē, per te libenter vidi ac legi. Neque grauatē tibi petenti respondebo, vt, quemadmodum cupere te ostendis, hæc etiā in parte meam sententiā perspicias. Et ne sim longior, tuarū literarū summa hæc esse videtur. Primum præclarē me demonstrasse putas, neque Hippocratem neque Galenū in prædicendo Astrologiam vsurpasse. Inde tamen non sequi, quin vel alter vel vterque ea fuerit ad præuidendas tempestates vsus. Et de Hippocrate quidem minus, quā de Galeno dubitare videris, propterea quod ex Hippocrate certiora videaris tibi testimonium producere posse, quā ex Galeno. Etenim Hippocratem cum alibi, tum in libro de aëre, aquis & locis non semel præcipere, vt siderum exortus occasusque intueamur, vt sic qualia tempora anni futura, & per consequentiam, qui morbi in quolibet loco regnaturi sint, prænoscamus. Neque verò possunt, ais, hæc de Astronomia propriè dicta intelligi. Nam hæc scientia non considerat, quid in hæc terrena sidera efficiant. At in citato loco de siderum actione Hippocrates loquitur. Ex Galeno sola verba illa, quæ in principio vltimi cap. libri 3. de dieb. decretorijs leguntur, profers. Et hæc in prima tuarū literarū partē habentur.

In altera parte ratione probare tentas, ex astrorum notitia temperiem aëris præuideri posse, etiā si neque Hippocrates neque Galenus hoc intellexerint. Et particulares quidem euentus alios ex situ astrorum non præsciri posse concedis, ad tempestates autem præintelligendas horum considerationem vtilem censes. *Cum enim astra, inquis, in aërem ante, velut viciniorē agant, quā in composita ex elementis, haud absimile verò est, ea suas vires in elementa, præsertim verò in aërem efficacius infundere, quā in composita.*

Quamobrem siderum mixtiones rectè videntur dici aërem pro sua natura permutare posse, licet ex omnibus 4. elementis composita non aequè citò & facile permutare concedantur. Sol enim citius aërem quàm terram aut homines calefacit, ac facilius purum quàm impurum aërem illustrat. Qua de re tempestates producere sidera poterunt, etiam si animalia non tam subito alterare possint. Non verò soli Astrologi hoc senserunt, sed præter hos multi philosophi doctissimi superioris temporis idem dixerunt. Quid igitur prohibet, ex sideribus tempestates, ex his futuris morbos prædiuinare? Sic ad victus rationem rectè instituentiam non parum utilis iudicanda erit. Hæc tua oratione re à te oratione exposita. Nihil me puto omisisse, quod huic pertinere possit.

Ego serió ne ista scripseris, an vt me tentares siue exeres potius, & quàm aptè responsurus sim experiaris, non facile dixero. Nisi te delectatum istis rebus aliquândo scribere non possem iudicare aliter, quàm te iocari nobiscum vel exercere nos hoc pacto voluisse. Non enim quæ tua est eruditio, hæc non optimè intelligis, vt mea tibi hæc in re opera minimè sit opus. Huius rei causa vulgaris te adducere noluisse scribis, quod quomodo aptissimè ac verissimè talia refelli queant, minimè ignores. Quoquo modo hæc habeant, ad proposita breuiter respōdere, cum vt mihi timet, tum verò etiam vt tibi gratificer, constitui.

Hippocratem ex astrorum inspectione, quo Astrologi modo solent, futuras præuidisse tempestates, ais. Hoc si probasses, rem mihi non parum gratam, & tua doctrina digna fecisses. Ego in illis meis literis ad Stathmionem mihi videor non inconcinnè nec etiam inualidè, si rei qualitas consideretur, probasse, Hippocratē ne scire quidem Astrologiam potuisse. Deinde nullus extat locus vel apud ipsum Hippocratem, vel aliquem autorem alium antiquum, qui affirmet, eum ex motu siderum aëris temperiem præcognoscere studuisse. Huc Galeni testimonium accedit, qui cum, quomodo futuræ cognoscantur pluuia, docet, simulque rationes aliquot ex Hippocrate producit, nullam huius rei mentionem vnquam fecit. At nihil Hippocrates dixit

xit ad artem Medicam vtile, quod non in tam multis in ipsius libros comment. commedarit, confirmarit, laudarit. Quinetiam quod probare nequiuit, aut ab Hippocrate profectum ac legitimum negauit, aut certè interpretando leniuit, & quatenus probari posset indicauit. Quàm sæpe de aëris mutationibus locutus sit Hippocrates, notum est. Quàm multos locos tales, & quàm diuigenter Galenus interpretatus fuerit, nesciri non potest. At neque illum tale quippiam, quod huc detorqueri commodè queat, dixisse, neque hunc dictorum aliquid secus, quàm in literis meis declaratum est, intellexisse, nullo labore probari poterit.

In præsentia vnum illum adscribam locum, quem in 3. com. in lib. Hippocr. de Humoribus nuper edito, ante biduum opportunè admodum legi, in 20 sententiæ enarratione. *Pluuie autem futura, inquit, multis modis cognoscuntur, vt à Luna velut Aratus cecimisse videtur his verbis.*

Cum verò incedit sublimi Cynthia cornu,

Tum segnes Borea campi spirante rigeunt:

Sin prono, terris pluuium denunciat Austrum.

Hippocrates verò ait, *Arcturo exoriente pluuiam cum ventis frigidis plerumq; decidisse.* Scribit verò etiam hæc, *Pluuie, inquit, multæ, continuæ, lenes, vt cum flat Auster.* Hæc Galenus.

Tres hic modos Galenus recitat, p quos futuras pluuias nouisse possumus. Primum ex Arato mutuatus est, duos reliquos ex Hippocrate sumsit. Ac primum non pertinere ad Astrologos confessum omnibus puto, qui vel Aratum legerunt, vel Galenum non obiter solum inspexerunt. Etenim eadem, hæc in duobus alijs imò tribus locis, in Galeno legimus, ex Arati libro, de illis quæ in aëre cõspiciuntur, citata, nempe in 3. Decret. cap. 5. In princip. comm. i. in librum Hipp. prorrheticorum, & demum in 1. com. in Prognost. in longa enarratione illa. In omnibus istis tribus locis docet per hunc modum, Nautas & Rusticos pluuias præfagire solere. Porrò non esse hos Astrologiæ peritos, frustra probare coner. Præsentiant igitur ex Lunæ variata luce & imagine, non vt ex causa, sed vt ex signo, quod à va-

poribus in aërem eleuatis philosophi euenire præclare intelligunt ac docent. Simili ferè modo ex auium atq; animalium quorundam gestibus, aëris mutationes, quas nõdum perſentiunt homines, animalia verò illa ſentiunt, prædicimus, non vt ex cauſſis, ſed vt ex ſignis, atq; ad eò ex iam factæ mutationis effectibus. Huc pertinent omnes aëris affectiones reliquæ, quas enumerare hoc loco non eſt neceſſe. Neque probare me iſta oportet, cum ipſa libri inſcriptio id nobis indicet, atque rei natura ita ſentire nos prorsus cogat. Non eſt hæc ad Aſtrogiam referenda alibi diximus. Sed & ex iam dictis patet.

Alter modus, nempe, tertius in loco ſuprà citato, ſumitur à natura ventorum. Auſtro namque ſpirante nemo idiota non expectat pluuiam. At cum Boreas ſpirat, ſerinitatem futuram prædicimus. Et ne hunc quidem ad Aſtrogos pertinere certum eſt.

Tertius ſumitur à natura quatuor anni temporum. Etenim ab ortu Arcturi autumnus incipit, ac deſinit æſtas, quo tempore ſol ad Virginis medium, & vltra pertranſiit. Hinc & frigus & pluuiæ in aëre ſeſe rursus exerunt. Neque alia de cauſſa nos Hippocrates iuſſit ſiderum quorundam ortus occaſusque obſeruare, vt ex ipſo tu citati. Hoc enim tantum docere voluit, in quolibet loco Medicum obſeruare debere, quomodo Arcturus oriatur, Pleiades occidant atque orientur: Quomodo ſolſtitium vtrunq; habeat, hoc eſt, quomodo aëri in loco quouis in Autumno, Hyeme, Vere, Aëſtate, temperatus affectus ſit. Hiſe enim ſideribus, ſiue horum occaſu & ortu anni tempora antiqui deſcribebant, & circumſcribebant. Porrò vt non aliam ob cauſſam Hippocratem nobis imperaſſe perſpicias, que in productis à te locis iubet, diligenter lege quæ Galenus hac de re ſcripſit in i. Epid. com. i. expoſit. ſententia primæ.

Atque hæc mihi, inquit, ſemel iam dicta ſunt, quæ ad omnia, quæ ſub hæc docemus, memoria velim teneri, quo promtius ad omnium nationum menſes, qui alijs alijs ſunt tranſire queas. Nam ſi idem ſunt apud omnes, nullam Hippocrates faceret neque Arcturi, neque Vergiliarum, neque Canis: nullam etiam aut.

aut æquinoctiorum aut solstitiorum mentionem, sed tantum diceret. In Macedonia, verbi gratia, initio Mensis quem Macedones Dion appellant, eiuscemodi fuisse statum in temperamento aëris. Nunc quia Dion solis est Macedonibus clarum, contra obscurum Atheniensibus ceterisq; mortalibus (volebat autē omnibus nationibus iuxta prodesse Hippocrates) non potuit melius, quam neglectis mensibus, solum scribere æquinoctium. Est enim æquinoctium vniuersale, at menses singulis gentibus sui. Qui ergo Astronomia imperitus est, hunc calatum nolim, ipsum haudquaquam obsequi Hippocrati, ad illam ob prædictorum usum cohortanti. Hæc Galenus, & quæ antecedunt ac sequuntur plura.

Non poterat apertius dicere Galenus, quàm dixit, Hippocratem scilicet ideo tempora per siderum ortus & occasus describere, quia menses non omnibus iisdem sint, ipse autem omnibus prodesse cupiuerit. Neque aliam ob causam Astronomiam discere Medicos iussit, quàm vt horum siderum ortu & occasu obseruato, tempora anni interstinguere, & qualia in loco quolibet sint, inspicere valeant. Addit postea Galenus, si ita sint menses, vt apud Romanos, constituti, vt dies æquinoctiorum & solstitiorum certus nominari possit, non est opus obseruatione ista Hippocratica. Neque Hippocrates, ait, mentionem fecisset, si omnes Nationes menses habuissent rectè similiterque constitutos. Hinc luce meridiana clarius patet, nihil ista Hippocraticis testimonia Astrologis ad vaticiniorum suorum assertionem prodesse. Quòd si Galeni iudicio standum nobis censet, obiecta iam planè dissoluimus. Sin aliter sentis, de siderari fortasse aliquid adhuc poterit. Quanquam non videro, cur quisquam se melius mentem ac sententiam Hippocratis videre, quàm viderit Galenus, existimet. Vt enim concedam esse aliquem hodie, qui neque iudicio, neque studio & diligentia, neque doctrina Galeno cedat, id quod mihi non temerè persuaderebit Astrologus, non tamen ille æquè commodè Hippocratis sententiam perspexerit atq; Galenus. Etenim si alia in re nulla, in hac saltem meliore est conditione vsus, quòd plurimos & præstantissimos

Hippocratis interpretes legere potuit, quorum vix nomina sola ad nos peruenerunt. Ab his quoties dissentit in re alicuius momenti, libenter commemorat. Facit quoque horum & similium tam frequenter mentionem, vt credi non possit, alios secus istos Hippocratis locos intellexisse, quàm interpretatos ab eo paulò antè audiuimus. Qui sapit, Galeno hac in re assentietur potius, naturæ & sententiæ Hippocratis consentanea afferenti, quàm nugacibus Astrologis diuersum affirmantibus. Longiore enim intervallo Galenum subsequuntur, quàm vt comparatio inter eos aliqua iniri tentarique debeat ac possit.

Quod si verò contentus esse nolis ista Galeni expositione, ipsos locos diligenter vt introspicias hortor, & alteri locum per alterum (Bis enim in eodem libro aperte, & alteri plus obscure & implicitè, vt vocant, idem dixit) exponi moneo. Sic enim ipse peruidebis, non aliam ipsius fuisse mentem, quàm eam, quæ dicta est. Equidem non dicit Hippocrates, ex siderum ortu & occasu & ad cætera aspectu vario præciri aëris futuram temperiem posse. Hoc ait Obseruare Medicum debere, quomodo sidera iam sepe nominata orientur & occidant, vt sic temperiem omnium temporum notet. Qua cognita, facile ei fore, adhibitis cæteris coniecturis, de futuris morbis in qualibet vrbe rectè aliquid præscire præsentireque. Quocirca cum eo ipso ostendat se de Astrologia vaticinatrice ex sideribus non qui, quod neque omnibus annis similiter, neque vno in omnibus locis modo sidera ista orientur & occidant, satis esse hoc diligenti poterit lectori.

Deinde est, quod ab eo dicitur, ac si hoc modo pronunciasset ea verba: Studiose obseruare in qualibet vrbe Medicus debet (si peregrinus sit) quæ sit autumnus, hyemis, veris, æstatis, eo in loco temperies. Hoc intellecto, facilius de morbis qui nascituri videantur præsentiet. Non enim ratio eadem est horum temporum in locis omnibus. Sæpe nanque vicinas duas vrbes, propter situs diuersitatem, vt cum altera in montibus, altera in planitie posita ædificataque est, reperias plurimum habere discriminis hac in parte.

parte. In altera frequenter pluet, ac frigus aërem occupabit multo maius longioreque tempore, quam in altera. Ventorum quoque alios omnibus communes, alios certa regioni proprios & peculiare esse præter experientiam ipsemet Hipp. in principio libri à te citati affirmavit, vt Aristotelem & Theophrastum omittam.

Ex istis, nisi fallor, manifestè liquet, non aliud Hippocratem, cum ad certorum siderum obseruationem nos adhortatur, voluisse, quam quod Galenus eum voluisse certum fuit. Confirmat eandem sententiam illud etiam, quod non nisi paucorum semper siderum meminit, scilicet illorum quibus anni tempora antiqui circumscribere ac denominare soliti erant. Quid contra hæc dici excogitarique possit non video, si modò qui contradicere volet, non indiligenter Hippocratis tempora consideret, & quam tunc istarum Astrologorum ineptiæ non multis per Græciam notæ fuerint non ignoret. Qui indissimulanter est malus & rixosus, (qualem esse neminem aliquando stultè putavi,) is certe & incerta ex æquo despiciet, ridebitque. Sed dum ineptè ridet, à non stupidis quis sit facilius agnoscitur. Tibi me in præsentia satisfecisse, nihil prorsus ambigo.

Restat vt de Galeni loco aliquid attingam solum. Non enim alia refutatione indiget, quam vt cum antegressis ac mox sequentibus conferatur. Hoc qui fecerit, ingenuè fatebitur, nihil eo probari posse. Deinde nullus extat in tam multis Galeni comment. locus, qui ipsum ex cælo de futura aëris temperie iudicasse vel indicet solum. Quinimò in 3. Decret. vbi maximè conatus est Astrologus esse, nihil tale dixit. Quod de tempestatum prænotione in eo libro profulit, ex Arato desumfit. Et quidem ex eo libro, in quo quid meteora in aëre apparentia significant, descripsit. Superà etiam docui, quot modos venturæ pluuiæ prænotoscendæ cognitos habuerit. Certè si plures norat, tacere illo in loco, & alijs compluribus, vbi de aëris temperie & qualitatibus loquitur, minimè debebat. Hic satis est declarasse, neque Hippocratem neque Galenum ex cæli sideribus more Astrologico de futura aëris temperie vnquam diui-

nasse, atque locos illos, quibus nituntur ad deliria sua comprobanda Astrologi, nec prodesse ipsis posse, nec à Galeo ita intellectos & expositos esse, ut perperam ipsi intelligunt. Possim hoc loco disputationem abrumpere, & plura me in illis literis non quærere voluisse, dicere. Sed ne ita quæstiones argumentaque tua soluere videat voluisse, ut Gordonis nodum Alexander Magnus, cum soluere nequireret aliter, nec insolutum sinere vellet tamen, secuisse legitur: illa quoque perpendemus breuiter, quæ in altera tuarum literarum parte mihi propofita à te sunt.

Quod siderum coitiones variasque radiorum mistiones non iudicas veras & propinquas causas euentuum, qui circa hominem accidunt particularium, libenter accipio & agnosco pro vero. Quod deinde Solis atque Lunæ (arbitror te de alijs quoque sideribus idem hoc dicturus velle,) facultates primum & magis in aëre cerni ac deprehendi affirmas, quàm in conflatis ex omnibus elementis corporibus, id quoque rationi consonum est. Etenim quoties causa aliqua vna in duo agere apta est, semper in id, quod propinquius est, tum citius tum efficacius potentiusue agit. Aërem esse sideribus viciniorem nobis, assertum est. Aristoteles sententiam in Analyticis hanc posuit: *Propter quod res qualibet talis, id magis tale est.* Hæc semper veritatis existit, cum rectè intelligitur. Intelligi autem eo pacto debet, sicut præclari in philosophia viri rectè docuerunt, ac ipsum, quod adfert, exemplum probat. Nempe cum affectio vna in duobus reperitur, atque in altero propter alterum inest, tum sequitur semper magis illud tale esse, propter quod alterum tale factum est, quatenus mirum tale existit propter aliud. Nisi hoc adijciatur, saltem interdum regula.

In nostro proposito concessum est, elementis pariter ac ex his coalitis rebus hoc adesse, ut à cælo mutari, alterari, perpetuè, possint. At hæc id adest propter illa. Quicquid enim non ex elementis natum effectumque est, id mutationi siderum minimè subijcitur. Vnde Astrologi quoque fatentur, animos nostros verè ab actione siderum non pa-

ri aliquid posse, nisi quatenus mutatae corporis temperatura ipsi consentiant. Ex quo patere potest, elementa tum celerius tum amplius & facilius ab omnium siderum actionibus permutari, quam ex his conflata corpora. Est tamen in illis quoque discrimen. Facilius enim rarefit atque incalcescit aer quam aqua, & hac difficilius etiam rarefit terra. Haecenus ergo, cum nihil dictum à te videam, quod ab ipsa rerum natura alienum dissentaneumque putem, nihil etiam reprehendo.

Ceterum quod cum hisce mox connectis, id mihi neque verum, neque ex dictis consequi videtur. Sidera citius, facilius, potentius, in aërem agunt, quam in composita elementum, futurae tempestates aëris praedici queunt. Non requireres à me hic, puto, verbose, ut probem argumentum nihil concludere. Solem ego potentius ac facilius aërem calefacere quam aquas, terras, corpora animalium, facile concedo. At hinc non sequitur aëris propterea qualitates praedicturum hinc esse. Non enim iam calefacit, mox humectat. Sol per se aërem: attamen iam siccitatis, mox pluuiarum causa existit, alia tamen ratione, interuenientibus scilicet alijs multis. Ratio eadem est Lunae & siderum aliorum. Non semper eodem modo agunt, siue idem efficiunt in aëre, uti neque Sol eundem aequaliter semper calefacit. In ipsis certe diebus canicularibus saepe admodum frigidum aërem experimur, in ipsa etiam meridie. Quod cum dico, non id intelligo, Solem, quod ad ipsum attinet, non simili semper modo agere. Causa & corpus naturale est, ideoque semper eodem modo agit, & quantum omnino potest, praesertim cum mutationi nulli subijciatur. Quare semper aërem pro suis viribus calefacit. At non similiter hic semper calefit. In causa est, quod modo putra, modo impurior per administrationem vaporum de terra eleuatorum existit. Idem de ceteris mihi dictum putra. Si igitur ne de Solis quidem viribus aliud praedici potest, quam calefacturum ipsum aërem ac terram, quantum pro affectione eorum possit, quomodo de alijs certi quip-

piam prædixeris, quorum actiones sunt exiles valde, & impedi-
pediri facilius multo possunt? Sed redeamus ad argumētū.

Sidera magis mutant aërem quàm cætera, ergo pluuie
ex eorum motibus prædici poterunt. Hoc tantum ad an-
tecedens sequitur. Ergo aërem permutabunt tunc etiam,
cum composita non sensibilibiter permutata conspiciemus.
At verò hoc ipsum volui, respondebis fortè, inferre. Rectè
hoc sequi dixeris. At ne sic quidem propositum conclusè-
ris, nempe Tempestates indicari à cælo. sic existimo, (vt ni-
hil dissimulem) te voluisse argumentari. Sidera quædam
naturali vi prædita sunt, pluias aut ventos aut alia simili-
lia efficiendi. Nec frustrantur sua actione, sed in aëre faci-
le quod possunt perficiunt: ergo qui congressus eorum ra-
les obseruare didicerit, futuras aëris mutationes præintè-
liget.

At hîc percunctari me oportet, quæ sit ista in sideribus
vis suscitandi ventos, aut procreandi pluias, scilicet, an
hoc per se efficiant sidera, eo quòd aërem permutant, an
verò vapores quos in aëre cogunt? Si prius affirmeretur,
necessarium est nil aliud esse pluias & ventos, quàm aë-
ris affectiones & qualitates, non autem substantias. Sic re-
ctè antiqui aliqui, quos Aristoteles primùm, deinde etiam
Galenus confutauit ac reprehendit, Ventum nihil aliud
esse, quàm aërem motum dixerunt. Nisi, inquam, hæc sen-
tentia vera sit, vera esse ista opinio de generatione Ven-
torum nequit. Et vt de ventis id rectè dici contendat ali-
quis, de pluuia, niue, grandine, nubibus, defendi sententia
tamen nequaquam poterit. Etenim iam enumerata, sub-
stantiæ sunt, non simplices ac nudæ qualitates. Ergo per
coactionem vaporum ex aqua & terra in aërem elatorum
pluias generabunt, ac ventos sidera. Hoc posito, frustra
illud positum est, sidera facilius aërem permutare. Non
enim aëris, sed aquæ ac terræ permutatio necessaria erit,
si generari pluiæ debent.

Sed hîc quoque tuam sententiam de omnibus elemen-
tis accipio & concedo. Non quidem quasi veram esse nihil
dubitè, sed vt quid hinc effici queat animaduertam. Sic
igitur

igitur argumentum instituendum est, si rectè colligere velis: Sidera, quæ vim habent insitam pluias creandi, facilius vapores ex terra & aqua extrahunt, quàm composita ex elementis corpora sensibiliter permulent. Ergo cum ex talibus generentur pluiæ, niues, grandines, &c. rectius ac certius tempestates ex sideribus prænoscentur, quàm corporum permutationes, alijque particulares effectus. Vt totum argumentum concedatur, inaniter tamen gloriantur Astrologi. Nam si paulò etiam certius prænosci pluiæ & tempestates queant, quàm aliarum rerum permutationes, quid inde concludetur? Hæ nullo modo prævideri possunt, illæ ergo paulò minus non cognoscuntur. Nil hinc aliud concluseris, quàm incertam esse totam hanc prædicendi rationem. paucula quædam tamen, eaque perobscure posse conijci, quæ tamen nullum habeat momentum notitia.

Sed exactius perpèdenda sunt. Qui siderum effectiones sine actiones facilius ab elementis recipi hoc modo, vt certus ex ea re consequatur effectus, concedunt, non illud etiã concedere coguntur, ex siderum inspectione futuras tempestates prævideri posse. Etenim non ita agunt in hæc terrena sidera, vt statim euincant, sic dico euincant, vt particulares isti effectus consequantur. Actum dare ea omnibus, vt pro sua natura res singulæ id agant, ad quod peragendū factæ sunt, non negamus. At similes hinc in omnibus operationes & effectus prodire, id est quod negamus. Sol certè omnia, quod in se est, ex æquo calefacit, & calefaciendo etiam rarefacit, quæ rarefieri possunt. Sed neque æquabiliter omnia calefiunt ac rarefiunt à Sole, nec duobus etiam diebus deinceps res eadem similiter à sole semper afficitur, aut similiter semper patitur. At huius facultas longè manifestissima & efficacissima est, si cum aliorum omnium astrorum viribus comparetur. Multò ergo minus alia sidera eisdem semper producent effectus.

Quare vt verum sit, esse quædam sidera quæ peculiari vi ex terra excitare vapores valeant, non tamen eodem semper modo poterunt. Nam terra aliàs magis, aliàs mi-

nus apta erit ad excipiendas astrorum vires. Reddet vno tempore vapores inuitata à cœlo plures, quàm alio. Quod dum ignoratur, necesse est illud etiam ignorari, an sidera terram preparatam ad reddendos vapores repertura sint. Et quòd non semper similiter sit idonea, vel ipsis demonstrum astrologis testibus. Princeps eorum Ptolemaeus hinc plurimum variari præensiones ipsemet confitetur, & explicando docet. Cæteros libenter non nomino, quòd ineptiores multò sint. Frustra igitur sciet Astrologus, siderum quandam coitionem futuram, quæ aërem vaporibus referre possit, nisi hoc simul non ignoret, aptam esse futuram eo tempore terram, vt radijs illorum percussio vaporum copiam effundat.

Si semper paratam esse dicas, & sola attractione opus esse in sublime, nugari videberis. Etenim hoc modo omnia sidera talia semper pluuiam producent. At non semper, inò raro pluit, cum prædicunt astrologi pluuias, id quod negare nec possunt nec etiam solent, cum serio argumentis premuntur hoc in parte. Certum est, Solem, Lunam, aliaq; omnia astra, facultatem habere attrahendi vapores sursum de terra. Si ergo latis magna semper eorum preparata est copia, semper tot attrahentur, quot suscitando vento ac pluuijs suffecerint. Quòd si non tã multos suppetere cogitemus, educi eos ex terra oportebit & aqua. Sed hoc nõ fit, nisi calore rarefiant. At frigus resistit calori. Facile ergo imbecillus & non sensibilis astrorum calor eludetur irritusque fiet, in frigidiorum incidens terram. Etenim ne Sol quidem calefacere eam semper potest. Hyeme, exempli gratia, tametsi Sol sit infirmus apud nos, potentior tamen est alijs sideribus quæcunque tandem proponere libeat. At non posse tunc ab eo terra frigus ita superari, vt in vaporem aut fumum soluta, in aërem ascendat, notius est quàm vt probationis egeat. Quanto ergo minus reliqua id sidera tum perficient? Taceo iam quòd primo loco dictum oportuit, impossibile esse vt tam breui tempore, quàm Astrologici aspectus perdurant, mutatio aliqua notabilis vel in aqua vel in terra effici possit. Vix momento oculi

tales permanent. At Sol sæpe magna vi aquas calefacit, neque multis tamen horis in vapores conuertit. Quo pacto igitur de alijs hoc credere poterimus, quorum actio à nobis distinctè nunquam deprehensa est?

Breuitè sic habet res: Astrorum figuratioues Astrologica vix sunt momentaneæ. Et si longissimo etiam tempore perdurent, nullo prorsus modo Solis atque Lunæ vires æquare possunt. Quinimò nulla est eorum virtutis ad potentiam Solis comparatio. Cum igitur pluuias & ventos non nisi per vaporum suscitationem gignere queant, hi vero non nisi à calore rarefaciente suscitentur, manifestum est, vix vnquam quod debebant effecturas. Etenim vt omnem repugnantiam sua potentia Sol hæcenus superet, vt quatuor anni tempora producat, non tamen eiusdem hæc semper sunt temperamenti. Simili modo, vt aliquid agere ista concedantur sidera, non tamen eodem modo perficiunt perpetuò. Atque tanto consequetur minus effectus certus, quanto Sole imbecilliores obtinent vires. Quare aut rarissimè aut nunquam desideratum sibi finem consequuntur. Luna menstrua facit temporum discrimina. At non similiter hæc etiam eadem facit, cum cætera omnia astras similiter habent. Quid in causa est? Non aliud quàm quòd actio non pro natura agentis causæ, sed pro affectione varia & dissimili patientum variè dissimiliterque recipitur. Deinde quia sidera ista efficiunt vt vniuersales causas. Postremò quia per accidens ab ipsis talia efficiuntur. Interueniunt enim valdè multæ aliæ causæ, quæ vel promouent atque adiuuant, vel impediunt siderum actionem generalem. Difficilius calefit à Sole terra perfrigerata & humectata, quàm si aliter affecta sit. Minus illustratur à densioribus nebulis refertus, quàm purus. Interdum à densioribus nubibus tantum non prorsus nobis lumen Solis eripitur. Idem àer crassior calefit tardius à Sole, at calefactus refrigeratur quoque difficilior. Exhalant sæpe plurimi ex loco aliquo terræ vapores siue spiritus, qui multis antè temporibus inde nunquam exire visi sunt. Qui sub terra metallis effodiendis operam dant, mirabilia narrant de

subterraneis mutationib. quas inclusus in terra calor efficit tunc, cū in aëre nostro omnia æquabiliter fiunt. Sic etiā sæpe in corporibus nostris non omnia omni tempore eodē modo habent, tamen si exterius nihil admodum sit mutatum. Non factum est nunquam, vt vapores in nubem coacti pluuiam nobis minitarentur, ac vento repente exortogratia tantum recensui, vt quàm nihil hīc certi sit cernas.

Iam verò sic cogita: Nihil certi est, vbi admittuntur pro veris quæ incertissima & prorsus controuersa sunt. Quid igitur efficere nos posse sperandum fuerit, si probare principia cogamur? De veritate huius sententiæ quæritur, scilicet, an certa sidera vel ex insita vi, vel propter positum & aspectum ad alia, peculiarem vim nanciscantur pluuias potius quàm aliud quippiam producendi. Hoc tu pro vero & certo ponebas, quod aliud nihil est, quàm principium ponere. Ego concessi ea de causa, vt nihil tamen inde iuari Astrologorum causam perspiceres. Iam si, vt probent ira rem habere, iubeantur, quo id sint facturi modo ipsi viderint. Certè ratio nulla ab ipsis hætenus excogitata productaue est, quæ vel leuiter institutum defendat.

Quas Ptolemæus in principio suorum de Astrologia librorum adfert, admodum sunt ridiculæ. Et vehementer miror quomodo inuenire potuerit, qui ei fidem in illa parte habere potuerint. Nō iam vt veras esse ei concedamus. nihil tamen de nostra causa nobis decedere poterit. Etenim calefaciendo, frigefaciendo, humectando, exiccando, omnia ab ipsis effici sideribus affirmat. Sic Solem hæc permutare notum est. Ipse quoque plerosque planetarū à Solis vicinia calorem, ab eiusdem distantia frigus, à terræ humore humectandi vires mutatos asserit. Idem tu quoque hætenus sensisse videris in his tuis literis. Quod si ita res habet, plura prædici ex congressibus astrorum nō poterunt, quàm calefactura terram atque aërem magis niuisque prout plura paucioraue talia coierint. Eadem de humiditate & cæteris qualitibus ratio est. de

de humiditate quæstio esse minimè leuis potest. Nō enim videtur aliquid humectari, sine humidi corporis accessione. Frigus & caliditas se ipsas propagant, generando scilicet similem sibi qualitatem in uicinis sibi corporibus. Hoc in caliditate ignis apertissimum est. Etenim quæ in igne caliditas est, dum calefit aqua ab eo, per generationem caliditatis in aqua, calefacit aquam, non verò per trāsitionem seu transmigrationem eiusdem illius caliditatis ex igne in aquam. Hoc modo vt exiccari corpora posse concedamus, quod tamen tardè admodum fiet, de humiditate quomodo dici queat, non video. Nisi enim aqua aut humidum aliud corpus arido permisceatur, humectari nunquam debimus. Sed præstat breuitatis causa te remittere ad lib. 4. Meteororum Arist. vbi hæc diligenter exposita sunt. Ergo si astra quædam humectant aërem, aut ita humectant, vt ignis ceram euocando & soluendo concretam humiditatem, aut substantiam in aërem demittunt humidam, aut denique ex terra & aqua excitant vapores, & in sublimè ad se attrahentes aërem humectum reddunt. Priores duos modi inepti sunt. Postremus ipse quoque valde lubricus est & dubius. Etenim non tam humectare ex Ptolemæi sententia aërem tales Planetæ videntur, quàm humectari. Siue igitur ab illis met stellis humidi vapores de terra eleuentur, per quos ipsæ humiditatem cōcipiunt, siue ab alijs, calor opus esse semper videbitur. Sed hæc libenter sino, de quibus multa non malè dici præterea possent, & ad propositum redeo. Nihil, inquam, aliud prædici posset, quàm terram vel calefaciendam (siue aërem) frigefaciendam, humectandamque esse. Verùm hîc quoque addere oportebit, modò apra sit, vt vapores tam multos tam facile, tam leuiter inuirata, tam breui tempusculo irritata, de sese spargat. Quæ ratione rursus spe sua frustrari se vident, qui hinc aliquid certi sibi pollicebantur.

Verùm enim vt luculentè videas quàm sint falsæ & futiles Astrologorum de tempestatibus prædictiones, sic experiaris rem velim. Nota in libello aliquo, vel ephemeride ad marginem, vel vt aliter libet ac potes, qui singulis

totius anni diebus venti spirarint, & quæ ceciderint plu-
 uia, niues, grandines, & huius generis omnes aëris tempe-
 ries bonas pariter ac malas. Anno confecto cura vt habeas
 prognostica omnium aut plurium, qui scripserunt in tuo
 horizonte aut vicino. Vbi animum negocijs defessum re-
 laxare & recreare voles, primum considera quos illi Anni
 Dominos statuerint siue gubernatores, in qua re nunquã
 aut perrarò duos concordés reperiés. Taceo cætera, quæ
 non facere quilibet potest. Deinde vide quam tempesta-
 tem illi diebus singulis, quorum mentionem fecerunt, esse
 debuisse scripserint, & cum tuis annotatis confer. Si fece-
 ris, rarissimè eos scopum attigisse deprehendes. Sanè vel
 hinc eos nõ ex arte, sed casu aliquando verum dixisse reip-
 sa comperies. Discrimen porrò tantum reperiés, quantum
 nemo fuisse credere ausus. In plerisque omnibus, neque
 ipsum fortè consonantia dicant, cum frigus circa brumam
 & niues, calorem verò & siccitatem sub Canis tempus de-
 nunciant. Quidam prudentiores non dies nominant, sed
 iuxta quartas Lunæ vocatas vaticinantur de hisce, & ita
 quidem temperant, vt difficilius errorem hinc redarguas.
 Dum enim generalia quædam dicunt, & pro ratione anni
 temporum aut ventos aut aliud simile futurum asserunt,
 vix accusari mendacij possunt. Rarò enim non aut ventus
 aliquis toto illo octiduo, præsertim Vere & Autumno spi-
 rat, aut pluit semel iterum quæ. Habebis tamen & hinc nõ
 nunquam illustres occasiones perspiciendi falsitatem præ-
 dictionum. Possém, si quidem res postularét, quid expertus
 ego sim narrare. Et facerem etiã, nisi aliquos ita inter-
 pretaturos vererér, quasi perstringere ipsos in animo ha-
 buissem. Proinde finem faciam, vbi vnum præterea supra
 dictis addidero. Id huiusmodi est.

Etsi Astrologiam vtilém esse ad prænoscentias tempesta-
 tes concedam, non tamen aut vtilém aut necessariã pro-
 pterea Medico fateri me oportebit. Nam cui rei in Medi-
 cina hæc notitia sit vsui, non facilè dixeris, nisi vel ad præ-
 uidendos futuros morbos, vel ad instituendam victionem

tionem prodesse, contendas. At neutri admodum prodesse, facile consideranti apparebit. Quod ad victus rationem attinet, sanè nihil prodest, quod vel hinc intelligas, quod neque Galenus neque Hippocrates cum de instituendo victu agunt, nos temporum istam præscientiam docent. Loquor hic de ægris. (Nam in sanis nemo victum iubeat mutare propter suspicionem temporis futuri, quod quale futurum sit certò nequeat sciri. Non enim negant, puto, Astrologi, probabilem tantum esse hanc præsentionem, minime verò necessariam.) Nam tempus futurum status còbulæ, an grãdo casura sit spectare nos iubet. Quod si aut utile hoc aut necessariũ iudicassent, præterituri nõ fuerant.

Præterea non mutauerit vnquam rationem victus præsentibus conuenientem prudens Medicus, quia vel speret vel metuat aëris aliquam mutationem. Primum quidem, quia neque obesse neque prodesse nouit, quod non est, sed futurum expectatur. Victus autem iuuare, & quatenus ratio fert, opponi lædentibus causis, etiam aëris intemperiei noxiæ solet. Quare ei quæ adest, si noceat, opponetur, quæcum adest: ubi adesse desierit, ipse quoque oppugnare eam Medicus desinit. Quis non iudicaturus sit fatuum Ducem, qui ab hoste oppugnatus non se strenuè velit defendere, aut etiam hostem profligare, cum possit promittam spem auxiliij aduenturi? Quo quisque dux melior est, tanto superat hostem libentius præsentibus copijs, quàm vt incertus expectet auxiliarios, atque interea cum suis periclitetur. At similis imperito huic Duci Medicus est, qui cum præsentis aëris statui opponere se possit victus ratione id facere nolit, quia mutandam post dies aliquot suspicetur aëris temperiem præsentem. Deinde hæc etiam de causa non mouebitur futura spe Medicus, quia nouit certum non esse quod astra promittunt. Nolet igitur propter incertam spem præsentem & certa occasione nõ uti. Vbi aduenerit expectata tempestas, non antè, victus rationem, re ita postulante mutabit.

Esto febriat aliquis tempore calido & sicco. Promittat

Astrologus frigidum pluuiumque cœlum in diem crastinum, aut inde ad biduum. An hîc minus frigidum ac humidum cibum offeret ægro Medicus, quàm ratio morbi flagitat, quia frigus expectat? Infaniam, si id fecerit. Primum non pugnat aut defendit ægrum contra morbum quantum debet. Deinde cum incertum sit tempus ita mutandum ægroto interim plurimum obfuerit. Ex quibus aperte vides, nihil habere hanc rem, cuius causâ laborare Medicus prudens & doctus velit vel vnicum diem, vt addiscat.

Sed neque ad præsciendos morbos utilis est. Nam aëris temperies non ipsa per se parit morbos, nisi malis succis repleat corpora, aut repleta excipiat. Prius non nisi longo tempore fit, ac facile tum cum incidit mutatio, occurri et tum cibo ac potu, tum alijs potest. Cum enim longo tempore intemperiem perseverare videt, satis tempestivè remedia adhibere poterit. Equidem non aliter antiqui omnines morbos prædixisse leguntur, quàm ex præsentè vel præterita aëris temperie, non ex futura, quæ & dubia est, nec quàm diu duratura sit sciri potest. Decet autem artifices bonos, non nisi comperta præfagire, ne in contemptum artem trahant falsis prædictionibus. In posteriore casu utilis certè esse posset tempestatum certa prænotio, vt facilius corpora ad perferendam ipsam præpararentur, vt facilius quoque brevis mutatio non magnum adfert periculum. Vt autem hîc utilis esse posset, ita in plerisque nihil commodi adferret, imò potius incommodaret. Frustra verò de hac re dicam plura, quum falsam, vanam & impossibilem esse constet, ab Astrologis traditam ex astris prædicèditi ratione. Quod qui non credit, perfacile experientia certissima discet verum esse, si quidem ita, sicut monui, rem tentare & experiri non grauetur.

Vale. Heidelbergæ,

Anno 1560.

Durimum gaudeo, & non immeritò, me tibi viro præstanti doctrinâ aliqua ex parte, (maluissim omni ex parte) satisfecisse. Nosti quàm varijs disparibusq; negocijs distrahatur animus, quæ res in primis fecit, vt quæ cogitarem mihi commodè explicarem. Hanc ob rem prorsus tibi credo, ideo quædam à te in superioribus literis negligentius scripisse, quia neque meditando neque scribendi ocij satise habueris. Est quod gaudeam, quòd me tua rectè intellexissem affirmas. Quæ nunc desideras, tunc scribenti mihi in mētem sanè non venerunt. Sed bene habet, cum adijcere nunc potero, quæ antè omiſsa putas. Tantum certè abest, vt graue mihi hoc futurum sit, vt vehementer tibi pro eo gratificari cupiã. Quatuor sunt quæ declarari tibi planius petis. Primum, vt Hippocratis mentem non aliam fuisse doceam. Deinde an coelos siue sidera caussas tempestatū arbitrer. Tertio quomodo eas à sideribus effici putem. Postremò quid ad argumenta autoris illius responderi possent existimē, qui librum conscripsit, cui titulus est, Prognostica de agrorum decubitu ex mathematica sciētia Ad hæc, (siue tria ex his siue quatuor capita facias, nihil refert) tentabo ita tibi respondere, vt nihil te præterea desideraturum confidam.

Quod ad primum caput attinet, minimè erit difficile ostendere, Hippocratem nihil minus aut cogitasse aut docuisse, in lib. de Locis aëre & aquis, quàm ex astris tempestates aëris esse præcogonscēdas, præsertim eo modo, quo Astrologi prægnosci volunt. Ostendam ex ipsis Hippocratis verbis tam planè quàm potero. Ergo in primo capite sic statim proponit: *Quicumque Medicam artem integrè assequi velit, hæc illi omnino sunt agenda.* Mox quæ agenda sint percenset, quæ in 5. capita dispartiri possunt. Primum est, vt norit quam vim & quantam habeat aëris quælibet siue temperies siue intemperies in corpora nostra, & quomodo anni tempora sint distinguenda. Alterum vt quæ

fit ventorum omnium natura & facultas tum communis tum priorum, non ignoret. Tertium est, vt non nesciat aquarum in quolibet loco qualitates, substantiam, & vires. Quartum vt loci situm ad ventos, ad Solis ortum & occasum exploratum habeat, ac terræ siue Soli naturam perspexerit. Postremum est, vt hominum in eo loco victus rationem perceperit ac obseruauerit vniuersam. Qui hæc quinque probè norit, inquit, quātum scilicet fieri potest, is duo præcipuè commoda maxima inde percipiet. Primum enim non nesciet quibus morbis locus aut vrbs quælibet tum priuatis siue proprijs subiecta sit, tum etiam quinam ex communibus eam inuadere plerunque soleant, ac præterea communium morborum naturam peruidebit. Et hic primus fructus est qui ad dignoscendum maximè pertinet. Alter fructus qui ex prædictorum notitia oritur, hic est, quod vniuscuiusque temporis anni atque adeo anni futuri constitutionem prædicere poterit.

Hic iam somniant Astrologi, ipsum de prædictione temperiei temporū siue aëris loqui. At non hoc dicit ac sentit Hippocrates. Hæc est ipsius mens atque sententia, illum qui commemorata cognita habeat, prædicere posse, quomorbi quolibet tempore, scilicet qui æstate, qui hyeme, qui vere & qui autumnō, inuasuri sint eam urbem; non vero, an præter naturam suam vel humidiora vel aridiora tempora anni sint futura. Et vt verissimum esse videas, quod dico, verba quibus semetipsum explicat cōsidera. Sic enim habent: Vniuscuiusque præterea temporis ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi affectione. ciuitatem sint inuasuri tum æstate tum hyeme, &c. Non poterat planius se ipsum exponere quid per constitutionem anni atque temporum vellet intelligi, scilicet non pluuiosam aut squalidam, calidam aut frigidam, sed vel salubrem vel morbosam. Et si non ipse tam discretè se interpretatus fuisset, tamen aliter exponi ista non poterant. Nihil enim aliud ex prædictis consequitur. Astrologi certè pro se facere nunquam fuissent ostensuri. Et enim

Etenim ne verbum quidem vnū de aëttis ac cœlo in quin-
que illis capitibus reperias dictum.

Hæc nisi planè fallor, satis esse poterant ad ostendendū,
quod propositum est. Non enim dicit, qui obseruet quan-
do Mars cum Ioue, Sole, Luna aut Venere hoc vel illo mo-
do congregiatur, is pluuia ne sit futura præintelliget. Hoc
ait, qui suprâ enumerata capita perdidicerit, is, qui morbi
quolibet anni tempore regnaturi præcipuè sint, & à quo
sibi quisque metuere meritò debeat, prælagire poterit.
Quomodo autem ex istis capitibus connumeratis morbi
tum communes tum priuati prævideri queant, in progres-
su libri exponitur, vt mox indicabimus.

Planius adhuc seipsum exponit in verbis quæ mox se-
quuntur, quorum sensus hic est. Nam qui anni tempora
obseruauerit, & ortus occasusque siderum, (quibus quæ-
dam circumscribuntur ex anni temporibus & denominan-
tur) aduerterit quomodo fiant, an scilicet cum pluuia
vel siccitate, cum frigore vel calore, cum vêtis aut sine his
orianantur & occidant, is quid futurum sit postea præciet,
hoc est, qui nam morbi exoritur sint præintelliget. Per an-
ni tempora, tempus solstitiorum & æquinoctiorum intel-
ligit, at per sidera ortum Arcturi & Canis & Pleiadum si-
mulque harum occasum. Nam horum siderum ortu &
occasu describebant antiqui initia æstatis, hyemis, autūni,
atque calidissimam æstatis partem. Et hanc esse mentem
Hippocratis ex 6. capituli sine perspicui potest. Hic tantum
proponit, quæ in processu operis exponit. Suprà dixerat,
Medico necessarium esse, vt quam vim aëris mutatio quæ-
libet obtineret corpora nostra permutandi: differre verò
tempora inter se atque à se ipsis etiam plurimum, propter
factas in ipsis mutationes. Quare hîc ait, eum qui diligen-
ter ipsa inter se distinguat, & qualia singula sint obseruet,
cum de morbis nascituris facillè iudicaturum esse.

Profectò non aliud hîc dicere voluit, quàm quod antè
dixerat: Quin nec debuit. Non enim aliud probare debet
ratio, quàm quod propositum est. Propositum autem erat
docere illum Medicum rectè præcogniturum morbos, qui

cùm alia recensita, tum tempora anni & horum mutationes quales fierent considerasset, non quales futura essent. Non ait, Medicum obseruare debere quomodo sidera ori-
tura sint, & ex eo aëris temperiem prædiuinare: sed iubet eum obseruare qua temperie sit autumnus, hyems, ver, æstas, & ex horum temperie iam obseruata, visa, cognita, conijcere de futuris morbis. Perinde est ac si ita dixisset: Medicus qui cùm alia, tum verò anni tempora quomodo ea habeant, scilicet aut òtùnus, hyems, æstas frigida, pluuio-
sa fuerit, ad aliter affecta apparuerit, is qui morbi quouis in loco regnaturi sint peruidebit.

Atque hunc esse genuinũ Hippocratis sensum, sequentia verba planissimè demonstrant. Quomodo autem singula, inquit, quæ diximus, scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam. Si totum opus hoc perlegeris, videbis omnia quæ promisit diligentissimè explanata ab ipso esse. At nullo in loco vel vnico verbulo docet ex astris iudicare de temperie aëris futura. Quinimò nullo in loco dicit præcognoscendam esse, sed hoc tantum docet, quomodo ex prægressa & visa, aut etiam præsentem adhuc aëris temperie sint præuidendi morbi futuri sequentibus temporibus. Hic tantum, sicut paulò antè quoque monui, proponit capita, quæ in sequentibus edisserit. Quamobrem non aliter verba ipsius hoc loco posita intelligi exponique poterunt, quàm ipsemet tum hic, tum in sequentibus declarauit. At verò sic declarauit, vt ego exposui & probaui. Astrologici nihil interferuit.

Quod vt perspiciatur planius, particulatim capitum argumenta inspiciemus. Secundo capite declarat, quomodo ex cuiuslibet loci situ ad ventos, de morbis conijciendum sit, quod vnum erat ex suprà propositis. Capite tertio, quartò & quinto de aquarum natura & effectibus diuersis pro earum diuersitate disputat. Sexto demum de morbis, qui ex mutatione temporum anni proueniunt, disserit, vbi sic rem orditur: *Ceterum de annis hoc modo consideratione facta quis cognoscere possit, qualis nam annus futurus sit, salubris an morbosus.* Suprà cum dixisset, illum, qui anni temporum

vires pernouiſſet, ac mutationes eorundem obſeruaffet,
 de toto anno & ſingulis temporibus, qualis eorū conſtitu-
 tio futura eſſet, rectè iudicaturum: hoc eſt, quinam morbi
 naſciturus eſſent, intellecturum, ac deinde qua ratione hoc
 foret cognoscendum, ſe indicaturum promiſiſſet, id iam
 præſtare incipit. Et quod ſuprà propoſuerat, planiſſimè
 exponit, videlicet, ſe per conſtitutionem, non aëris tempe-
 riam, ſed morboſitatem, vt ſic dicam, & ſalubritatem in-
 tellexiſſe. Quare cum nihil hîc aliud doceat, quàm quod
 in 3. Aph. libro quoque docuit, ſatis, imò plus quàm ſatis, pa-
 tet, ipſum aliud nihil hîc velle, quàm quod ſuprà expoſui,
 nempe ſi hyemem hoc modo temperatam ſubſequatur
 verita temperatum, æſtate ſequente naſciturus morbos ta-
 les. Statim enim poſt ſuprà citata verba, anni ſalubris na-
 turalemque conſtitutionem qualis ea eſſe debeat descri-
 bit. Deinde in ſalubrium aliquot temporum combinatio-
 nes, quaſi exempla, vt alicubi Galenus monuit, nobis pro-
 ponit, vt ex illis cætera nos addiſceremus. *Si verò hyems
 quidem ſicca ſit & borealis, inquit Hippocrates, ver autem
 pluuiioſum & australe, neceſſe eſt, æſtatem febriculofam fieri & plu-
 ſſitudines inducere, &c. Si verò hyems australis fiat & plu-
 uiosa & clemens, ver autem boreale & ſiccum & tempeſtuoſum,
 primū quidē mulieres, &c.* Quisquis nō videt hoc agere Hip-
 pocratē, vt ex intēperie duorū ſiue pluriū anni temporū,
 ſiue vnius etiam doceat prænoſcere morbos, qui ſequenti
 tempore naſciturus ſint, is parum videt. Qui verò videt, ac
 nihilominus. Astrologiæ hiſce patrocinari Hippocratem
 voluiſſe contendit, is rixoſus eſt ac obſtinatus. Non enim
 vnica extat litera, quę vel ſuſpicionem aliquam faciat, qua-
 ſi ex aſtris docere voluerit aëris mutationes præſagire, aut
 hinc præſciri poſſe crediderit. Illud ſolum & maximè do-
 cet ac vrget, quomodo ex præcedente vel præſente annū
 temporum temperie ſiue natura, morbi futuri temporis
 ſint prædiſcendi. Cui hæc non ſatisfacient, ei aut nihil ſa-
 tisfaciet, aut ſententiam diſſimulat. Tibi me confido præ-
 clarè hac in re ſatisfeciſſe.

Iam ad ſequentes duas quæſtiones, an putem cœlos

causas esse tempestatum, & quomodo ab ipsis sciscitari res arbitrer, descendam. Ad priorem responsio facilis est, ad alteram non æquè. Conabor nihilominus ad vtranque perspicuè simul & quàm fieri poterit breuissimè respondere. Sentio cum Aristotele, cunctisque rectè philosophantibus cœlestia totius generationis & corruptionis (Illius per se, huius verò per accidens) in hoc inferiore mundo causas esse iudicarique debere. Per generationem intelligo etiam conseruationem ac gubernationem. Hoc posito, ambigi nequit, quin & aëris constitutionum siue mutationum causas existimè ac ponam. Etenim ab his & per has vniuersa hæc nostratia, vt sic vocem, potissimum generantur, corrumpunturque. Nihil hinc excipio illorum omnium, quæ ex elementis constant, quatenus scilicet ex his constât. Omnia nanque talia à Sideribus alterari, disponi regi, persuasissimum habeo. Animos autem nostrorum origo non elementaris, sed cœlestis, imò diuinus est, nec Astrologos nostros, quidquid Arabes quidam sensisse putentur, hoc à me postulaturos confido.

Porro causas esse aio, non particulares, sed dictorum omnium cœmunes & generales. Non enim vllum per se, sine ope aliarum propinquiorum causarum, effectum, producant sidera hinc in terris, sed cum secundis causis omnibus omnia efficiunt. Si paucioribus me, quod sentio, dicere inbeas, actum & potestatem omnibus rebus cœlitus dari dixerim, per quam singulæ pro sua inrita propriaque natura mox agere possint. Est hoc in Sole manifestissimum, in cæteris astris obscurius. Et Luna quidem minus, in reliquis intelligitur potius quàm se se percipiatur. In causa fortasse est, quòd Luna nobis vicina admodum est, vel quòd non tam suis proprijs viribus, quàm facultate à Sole accepta huc agit. Etenim lumine ipsius, (quod ex se non habet, sed à Sole mutuatur) augete, omnia ferè naturalis succo abundant: decrescente verò eodem, tantum succi natiui omnibus decedit, quantum ipsa luminis amittit. Equidem quando cum Sole descendit sub horizon-

nec reflexum Solis lumen terris largitur, imbecilliora omnia propemodum videntur. Pleraque certè minus natiui succi obtinent, quantumuis excrementis persæpe redundent. Hæc sententia Galeno minimè displicuit, ne in illo quidem 3. Decre. libro, in quo permulta Astrologica probare visus est. Ipsi quoque Astrologi negare non aut volunt aut possunt rem ita habere, vt dictum est.

Toto isto tempore quo cum Sole occidit Luna, destituitur terra viuifico Solis lumine caloreque totis noctibus, donec ab eo digressa lumen à Sole acceptum terris communicet iterum. Quæcumque hoc tempore animalia nascuntur, aut non viuunt, aut imbecillia permanent. Huius rei causa, quia ex iam dictis intelligi potest, pluribus hic non explicabitur. Hoc sufficiat monuisse in presenti loco, quantum Solis calor interdum exiccat, tantum restituere naturæ humoris noctu per Lunam. Etenim plurima tantum calorem, quantum Sol terris impertit, ferre nequeunt, tepidiore plurimum iuuantur. Quo fit, vt flosculi ferè noctu dehiscant ante ortum Solis. Diurnus enim calor exiccat magis, nocturnus humectat felicius. Ille calorem & spiritum euocat ac dissipat, hic diffundit augetque magis, nutritionemque plurimum promouet. Quod enim à diurno calore excitatus plantarum calor attraxit ex terra nutrimenti, id dispergit ac distribuit beneficio lunaris caloris. Sunt tamen hic etiam quibus nimia sit Lunæ potètia. Vnde cum alia quædam, tum cepe felicius germinant, cum Luna lumen suum amittit, quàm cum idem recipit & plena est. Sic alijs hyberni solis potètia talis est, æstiuæ noxia, plerisque hæc salutaris existit, illa causa interitus euadit.

Quæ ideo tam breuibus & tam multis exemplis declaro, vt rectè me dixisse liqueat, causas generales & communis esse sidera. Dum enim omnia ex æquo afficiunt, fit, vt alia commodum, alia incommodum inde percipiant, pro vt vnūquodque aptum à natura factum est ad patiendum ab ipsis. Neque puto tam esse aliquem vel contentiosum vel imperitum, qui concedere nolit, aut non intelligat, eandem esse Solis ac cæterorum siderum rationem, quod ad

hoc nostrum institutum pertinet. Etenim quibuscunque viribus astr a singula prædita existimentur, res omnes pro suis viribus immutare student. Quòd si non eundem in omnibus effectum pariunt, non ipsorum viribus, sed reru, quas afficiunt, varietati tribuendum est. Quod quomodo eueniat, duobus illustrare exemplis breuiter conabor.

Cogita omnis generis animalia pedes habere vinculis compedibusue ligatos aliquo in loco vno, vt nullum incedere queat. Accedat aliquis, qui similiter vincula soluat, quocunque modo id faciat. Hoc factò continuo expedite omnia ingredientur, tardè, celeriter, cursum, saltim, vnumquodque pro sua natura & consuetudine. Qui hoc modo vincula, quibus pedes eorum constricti tenebantur, dissoluit, gressum dedisse, aut reddidisse omnibus rectè vereque dicitur. Non tamen is aut pedes aut gradiendi currendiue facultatem contribuit. Nec, quia ab vno eodemque homine similiter soluta sunt, omnia similiter etiam incedunt curruntque, sed vnumquodque illum seruat inceduntque hominis suæ naturæ conuenit. Hoc ferè modo Sol cunctis rebus, aut plantis, saltem penè vniuersis, cum post hyemè ad nos reuertitur, hoc largitur, vt pro suæ naturæ viribus singula nutriatur, crescant, augeantur, generent. Frigore nanque impeditæ, quasi vinculis constrictæ forent, nihil agebant, & pleræque emortuæ videbantur. Eo per solis calorem depulso, insitus ipsarum calor alacriter resurgit, humorem de se bi conuenientem ac familiarem attrahit, attractum concoquit, & in omnes partes distribuit, ac folia, flores, fructus, pro sua natura producit, demumque reliqua officia exercet, ad quæ peragenda singula creatæ sunt.

Non dat tum Sol plantis naturas suas & admirabiles illas, quas obtinent singula, dotes. Hæc enim omnia iam antè habebant, atque ita habebant, vt vti eam per propagationem ab illis acceperunt, quas Deus ab initio talibus esse, non alijs, viribus iussit. Hæc nanque quomodo agere ac se in omne tempus propagare iussæ sunt, ita hodie etiam agunt ac se multiplicant. Ergo sicut qui pedum vincula soluit, nec pedes nec progrediendi facultatem dedit, sed im-

pedimentum duntaxat abstulit: ita Sol quoque non vim & potestatem rebus inserit singulis, sed impediens frigus, à quo actiones omnium præpeditæ fuerant, pellit.

Si quid hîc est in similitudine discriminis aut dissimilitudinis, hoc ferè est, quòd qui vincula soluit, impedimentū incessus solum abstulit, facultati nihil contulit. Astra autē non impedimenta solum actionum tollere, sed insitum calorem etiam fouere, confirmare, augere, alacrioremq; reddere videntur. Hinc est, quòd non modò absentia sua Solis calor plurima corrumpit, sed præsentia quoque nonnulla (vtrunque per accidens) perdit. Etenim, vt qui vincula dissecare volens, penitius nonnunquam penetrans pedes vulnerat: ita Solis calor insitum quarundam rerum calorem non erigit tantum ac recreat in initio, sed tandem quoque euocat ac dissipat, præsertim si imbecillior existat. Sic idem calor multis est beneficis, aliquibus verò noxius, vt supra quoque monui.

Quare duplici ratione actum largiri videntur sidera terrenis istis rebus, impedimentorum scilicet remotione, & insiti natiuique caloris corroboratione. Posterior hic modus ex prædicta similitudine intelligi minus fortasse commode potest. Quanquam si quis accuratè perpendat, vtrunque in ea appareat. Vix enim aliter calor confirmatur à Solis calore, quàm frigoris à quo frenabatur cohibebaturque ablatione. Quantum enim contrarij frigoris habet res qualibet, tantò est calor ipsius in agendo imbecillior. Frigore pulso, nutrimentum attrahit, concoquit, assimilat, spiritus copiosè procreat, seque ipsum hoc pacto auget. Attamen vt res minus habeat obscuritatis, sed prorsus fiat plana, exemplo vtat alio, rudi quidem illo, sed aperto & valde appposito.

Imaginare tibi gallinam ouis diuersi generis, anatum scilicet, anserum, gallinarum, & aliorum animalium incubantem. Non hîc propono, quæ non aut videris sæpe, aut certè audieris euenisse. Ex Galeno desumpsi, ex primo videlicet libro de Vsu part. cap. 3. vbi pulcherrimè hanc rem explanat, quemadmodum videre ipse poteris Hæc oua di-

uerſa, non vnum prorsus calorem, sed diuerſos, quolibet in mirum suum, hoc est, suæ tantum naturæ conuenientem in se continent. Qui in anserino ouo inest, nec gallinacis nec anatum ouis conuenit. Et qui in gallinaceo reperitur, haud commodus fuerit anserinis. Ratio eadem est in cæteris. In hoc conueniunt, quòd tam est in singulis calor imbecillus, vt nisi ab externo & moderato calore adiuuentur, nullum vnquam sint animal procreaturi. Ergo cum vnus idemque gallinæ calor omnia hæc oua fouens, frigus quod in singulis inest superauerit, & hoc modo de potentia ad actum perduxerit, temperieque sua confirmauerit, singuli iam agere pro sua natura incipiunt. Sic anserini oui calor, non pro naturâ recepti à gallina incubante caloris, sed pro sua propria, non gallinam, sed anserem fingit ac format: gallinaceus verò, non anserem, sed gallinam uicè creat. Ab vnico igitur incubantis & oua fouentis gallinæ calore, multi ac natura viribusque diuersi calores actum accepere, hoc est, impedimento demto hæc ænus confirmati sunt, vt iam quisque animal pro suo ingenio ex subiecta sibi materia efformare quiuerit. Non enim aliter gallina anserina oua talefecit, quàm reliqua. Neque diuersis caloribus, sed prorsus vno cuncta fouit. Et hinc quamuis vnus & idem esset, ac diuersa genere oua similiter calefaceret, diuersa tamen animalia generauit, nõ quidem per se, sed auxilio diuersorum calorum. Diuersos voces, quia non eadem est omnium temperies, nec idem omnes operantur.

Sic idem hypocaufti calor, in quo diuersas genere plantas aliqui seruant, diuersissimarum actionum causa communis existit. Dum enim calefaciendo insitum in singulis calorem fouet ac conseruat, omnes pro sua natura operantur perinde ac si Soli æstiuo expositæ forent. Proferunt enim folia, flores, fructus, paulò infelicis quæ æstate, quæ in temperato loco dicto modo fouentur plantæ.

Simili ratione ac modo recipiunt hæc terrena aërum ab astris, præcipuè vero à Sole, deinde à Luna. Quo accepto

pto, vniuersa iam, non pro natura à sideribus recepti calor, sed pro infitis sibi à Creatore viribus agunt. Quare tametsi iuxta rutam posita lactuca, ab eodem Solis calore & eodem modo, quo ruta, calefiat: non tamen, vt illis profert. Quæ causa est? Hæc est, quòd Solaris calor frigus, quod infitum harum plantarum calorem quasi strangulabat, dissipauit, & cognata vi auxit. Quo facto, vnuiquisque ira incoepit agere, vt à Creatore agere iussus est. Iussus verò est sibi simile generare. Quare non aliud lactuca generat, quàm lactucam, si nihil interueniat quo actio impediatur, aut quasi adulteretur. Hucusque cœlos docui vniuersales causas me credere rerum sublunarium, atque etiam quomodo intelligi id debeat explanari.

Iam ad tempestatum generationes ista vtcunque aptare conabimur. Exactè me hîc omnia dicere posse neque polliceor, nec expectare te iubeo. Nolim quisquam hoc sibe de me persuaderet. Pluuias, niues, grandines, ventos, ex vaporibus exhalationibusue de terra & aqua fursum elatis generari, confessum est omnibus. Easdem non secus fieri gignique posse, quàm ex aqua & terra attenuatis, similiter notum testatumque est. Nec minus illud verum est ac certum, à calore attenuari hæc elementa prius oportere, quàm hos de se vapores emittant. Ineptissimè fecerim, ista si pluribus probare velim. Nam argumentis demonstrare id velle, cuius contrarium fieri non potest, insania potuis est, quàm sapientia.

Porrò calor extenuans & rarefaciens duplex est, subterraneus & aëreus siue cœlestis. Hic à sideribus omnibus, præsertim verò à Sole & Luna promanat. Ille in terræ visceribus hæret, vnde cum profectum putes. Nec est in omnibus locis æquè vel potèns vel copiosus, sed in alijs parcius, in alijs copiosior inuenitur. Nonnullis in locis igneus reperitur. Tanta ipsius vis cū sit, nō mirū est, quod & admirabiliū operū est effectior, & spiritus siue halitus infinitā penè copiam

generat. Hic maximus & potentissimus est, cum aëris calor est minimus, & contra etiam cum Solis calor imperiū aëris obtinet, exilis admodum imbecillusque existit, si se cum, qualis in hyeme esse solet, conferatur.

Huius similitudo quædam in corporum nostrorum calore cernitur, qui & ipse hyeme copiosissimus, æstate parcissimus est. In causa est, quod vterque æstate propter cognationem euocatur ac dispergitur, hyeme verò vnitur ac cogitur in profundo, propter circumstantes aëris frigus. Quæ huc vsque dixi, tam planè tamque solerter & solide ab Aristotele in lib. Meteororum exposita reperiuntur, vt merito ab vberiore vel declaratione, vel probatione abstinere debuerim. Inspicere vel solam disputationem te velim de Ventorum generatione, quæ in 2. libro ab eo per scripta est. Quanta verò sit vis frigoris æstate in terræ cavitare cõclusi, & rursus caloris à frigore hyemali in profundū repulsi, ibidemque coacti, illustri exemplo breuiter exponam.

In ditione illustrissimorum principum Hennenbergensium, prope pagum Northeim (cui ab ista re, quam narro, re incipio, nomē à frigiditate additū videtur, *Kalt Northeim*) locus est in accliu montis parte, qua meridiem habet, amplius admodum, qui media æstate densissimam habet glaciē, media verò hyeme, cum omnia sunt altissimis tecta niuibus, & frigore omnia ferè pereunt, neque nix neque glacies vlla cernitur in toto eo spacio. Et quāto æstas est calidior, tanto glacies est crassior. Contra quāto hyems est frigidior, tanto caret magis niue & glacie. In ceteris temporibus mediocribus, mediocria omnia visuntur.

Causa huius miraculi minimè obscura est. Etenim terra illo in loco poris meatibusque plena est & caua. Operta est multis lapidibus, inter quos terra quædam rara, porola & muscosa cernitur. Inter eundem si inter duos lapides pedem aliquis ponat, cedit sub pedibus terra. Ex quibus haud difficulter perspicitur, calorem hyeme ibi potentissimum esse, qui viues decedentes facile dissoluat, colligique ibidem non patiat. Contra verò æstate frigus eò repulsum cogi vniri que hætenus, vt vapores incidentes terra atque

atq; pluuia in glaciē cogat, quā neq; Syrii neq; Solis radij soluere queant. Argumento certissimo sit, quod, cum æstas frigida est, glacies aut nulla aut pertenuis & perexigua reperitur. Non potest circumstans calor frigus tunc cogere satis vnireque, sicut cum vehementior est, potest.

Ex hac narratione satis patet, quanta sit vis caloris subterranei, cuius infiniti alij effectus indices existunt. Generat hic magnam, imò incredibilem sub terra spirituum copiam, ex quibus metalla & metallica omnia, si Aristoteli credendum est, fontes, lapides, &c. oriuntur. Ab iisdem collectis, exitumque non inuenientibus terræ motus excitantur, quibus non ædificia modò, verum etiam montes alique quando euulsos legimus. Non malè mihi videntur sentire, qui Gigantum fabulam ad hæc significanda confictam ab antiquis iudicant. Eructant enim sæpe terram, & quasi mōtes montib. imponunt. Ergo à duplici isto calore vapores siue exhalationes suscitantur, ex quibus meteora omnis generis nascuntur. Et solis quidē calor, tametsi lōgè potentissimus est aliquando, vix tamē solus, imò ne vix quidem tantam exhalationum copiam generet, quanta tot sæpe nimis est vehemens, consumens potius vapores quā cogens, nonnunquam imbecillior est, quàm vt tantum generari putantur, quia plus discutiat vaporum Solis calor, quam ferè generet. At hyeme inefficaciorem esse, quā vt excitare satis multos possit.

Hæc vt vera sint, non tamen omnia explicant. Quippe æstate calor subterraneus ab aëreo calore euocatus, terram ferè deseruit, paucioresque multò quàm in vere & autūno spiritus halitusue suscitatur. Vnde cum & pauciores colligantur, & à calore collecti iam magna ex parte dissipantur, non immeritò pauci venti tunc regnant, rarioresque pluviæ decidunt. Hyeme autem etsi calor subterraneus efficacissimus est, & halitus omnino plurimos generat, nec exire tamen facilè, nec à sideribus attrahi aptè possunt. Clausa nāque vndique est terræ superficies, & altissimis

præterea contacta niuibus, vt perpauci ex ea effluant, præter eos, qui ex fontibus, fluminibus, specubus, & terræ hiatusibus siue rimis exhalant.

Non obstat nostræ sententiæ, quòd hycme plerunque hoc fit, quia plures aut æquè multi ascendant ex aqua & terra nostra vapores, ac æstate alijsque anni temporibus eleuari probabile est. In causa hoc est, quòd pauca etiam illæ exhalationes, quas in aëre colligi diximus, propter imbecillam Solis actionem non discutiuntur. Quapropter in coepellantur, nisi Boreæ flatibus dispellantur, alioque pro non videt.

Similiter illud mouere neminem debet, quòd crebriores pluiiæ videntur hycme cadere, quam alijs anni temporibus. Primum quidem, quia non hic necesse est materiã pluiiarum collectam esse, sed aliunde adduci potuit. Ego certè cum vltimam pueritiæ meæ ætatem memoria mecum repeto, non recordor vllam me pluiiam vidisse, quã non præcessisset ventus, qui nubes secum, quibus cœlum obtegeret, aliunde adduxisset. Nebulas crassas in aquam solui aliquando tam multam vidi, vt depluere putarem, & terram madefieri cernerem. At pluiiam sine accessu nubium ex regionibus alijs alioque ex cœlo, decidisse non memini.

Atque haud scio, an ex vaporibus siccis, qui apud nos in aërem ascendunt, ventum hic frequenter generatum, dicere ausim. Quanquam in ea sum sententia, vt putem facilius probabiliusque defendi posse, ventos aliquando etiam hic generari, qui longius progrediantur. Etenim negari nequit, quin certa loca peculiare habeant ventos, quibus alia loca remotiora careant. Experientia probat, atque præter alios autores Hippocrates & Galenus probat, ventos in montibus obseruari, quos in planicie non percipere potuit. Hippocr. etiam non sine causa dixit, ventos nunquam discedere à montibus. Hic enim spirituum

tuum maxima generatur copia. plerique cauitates multas habent, in quas se cōdit calor, cum frigus aëris fugit. Hinc ferè metalla & metallica in montanis locis fœlicius, quàm in planis proueniunt. Certè nubes, nebulæ, & omnis generis vapores circa montes plurimi semper colliguntur. Quod si non generari ex his constet pluuias, quod an defendi possit, nescio: certum tamen est, ventos hinc nasci, & pluuias inde augeri plurimum posse. Nihilominus verum erit, plerumque ex alijs locis nubes adduci, ex quibus hyeme pluuiæ niuesque ferè nascuntur. Hæc prima est responsio.

Altera est, quod non hyeme semper tam crebra decidunt pluuiæ niuesque, sed autumnò potius & veris initio. Quod si hyeme accidat, ex alijs locis aduenire materiam oportet, & expositum est. Vere autem & autumnò etiam hic generari facillè possint, certè plurimùm augeri necessarium prorsus videtur. Hisce nanque temporibus vaporibus omnino plurimis aër repletur. Etenim subterraneus calor vere, frigore iam mitescente, prodire, terramque aperire incipit. Quo facto, spiritus, qui per hyemem sub terra collecti sunt, erumpunt, aërique se permiscet, Solis verò calor tepidus consumere eos nequit. Quare in nubes coguntur, ex quibus resolutis in aquam terra madescit. Similiter ferè ratione autumnò calor sese rursus in terræ caua insinuans, præcal factas ab æstiuo calore humidiores terræ partes facile in spiritum conuertit, aërique miscet.

Ex cōmemoratis liquet, cur nec æstate media, nec hyeme ad summum frigiditatis perducta, tanta exhalationum copia referciatur aër, quanta alijs temporibus impletur. Patet illud etiam, vtrunque calorem necessarium esse ad tēpestatum generationem. Quinimò subterraneus calor, si quis rem exactè ponderet, primas in opere isto partes obtineat, aut saltem non ociosus est, parumque res istas promouet. Quæ quanquam ita habent (Non flagitabis arguere esse omnia) non tamen accusandus erit, qui ab astris omnia hæc solis fieri affirmet, modò quod rectè dicitur, rectè

intelligatur Etenim astra huius quoque caloris, qui sub terram hyeme colligitur, causſæ sunt effectrices, per accidens tanten. Nam à calore aëris augetur, minuitur, cogitur, dispergitur, licet per accidens fiat.

Nec mirum id videri alicui debet, cum multa per accidens cœlestia tum generent tum interimant animalia quoque, nedum plantas & inanimata. Suprà exemplis tota hæc res est declarata copiosius. Equidem Solis ad nos accessu frigus ad profundum terræ pelli, caloremque ibi existentem euocari certum est, quocumque id modo eueniat. Contrà cum à nobis abit, frigori que aëris imperium permittit, in causſa est, cur calor magno impetu ad profundum refugiat, & frigus inde exire cogat. Neque difficulter hoc aduenienti calore cedit, præsertim cum suo se expectat simili coniungere. Quare vt non malè dicimus, Solem ortus atque interitus omnium rerum causſam esse (Quod de Sole exempli gratia dicimus, de omnibus sideribus intelligi volumus) tamen si diuersorum, imò contrariorum istorum effectuum non eodem modo causſa fiat: ita rectè etiam asserimus, Solem causſam esse, cur subterraneus calor modò augeatur, modò minuatur. Quo fit vt serenitatis etiam atque tempestatum causſa rectè affirmetur esse, quocumque tandem modo vtraque ista perficiat. Altra ergo aëris tempestates omnes pariunt, partim per accidens, partim verò per se, terram scilicet atque aquam calefaciendo, extenuando, & in vapores ac spiritus conuertendo.

Iam verò cum manifestum sit, tempestates aliter generari non posse, illud etiam patet, Solem atque Lunam præcipuè tēpestates excitare, minus alia sidera. Illorum enim actio sensibilis est ac manifesta, horum nullo percipitur sensu, sed mente duntaxat percipitur. Quocirca si quid illa hæc possunt, attrahere potius sursum genitos iam vapores à Sole atque Luna possunt, quàm eosdem generare. Hinc est, quòd Aristoteles Solis atque Lunæ tantum ferè meminit, præsertim verò Solis, cum de meteororum istorum ortu differit. Quòd si à subterraneo calore solo omnini tempore satis suppeditari spirituum putes, sideribus, vt necesse

neceſſe non habeant excitare, ſed ſatis habeant, ſi attrahe-
re eos queant, non parum hinc falleris. Quippe hallucina-
tus plurimum fuiſſet Ariſtoteles cum præſtantiffimis om-
nibus omnium ætatum Philoſophis, in reddenda cauſſa
cur vno tempore pluuiæ ac venti naſcantur plures, quàm
alijs temporibus. Deinde ſi ſatis magna ſuppeteret horum
ſemper copia, neceſſariò ſemper plueret aut ningeret, quo-
ties ſidus aliquod oriretur, quod attrahere eos poſſet. At
poſſunt omnia, aut certè plurima, eaque ſingulis 24. horis
ſuper horizontem feruntur. Semper igitur aut nocte aut
die plueret ningeret. Idem de grandine, ventis ac ſimi-
libus intelligi volo.]

Neque effugiat Aſtologus, ſi aſſerat ſidera per ſe vim
hanc non obtinere, ſed ex certo cum alijs congreſſu vel a-
ſpectu adipiſci. Nam vt alia argumenta omnia hinc mittã,
neceſſariò pluuiã fieret, quoties huiuſmodi ſtellarum aſpe-
ctus contingeret. At hoc non minus manifeſtè falſum eſt,
quàm prius, id quod ne Aſtologos quidem prudentiores
negaturos certò ſcio. Falſum ergo illud eſt, ex quo iſta ſe-
quebantur, quòd copia ſemper exhalationum ſatis magna
preſens ſit, vt non niſi attractione opus habeant. Aut cer-
tè cauſſa eſt adferenda, cur non ſemper attractioni paratos
halitus rapere ad ſe poſſint. Quod quia multo difficilius
iſtis erit oſtendere, quàm veritati cedere, libentius qui ſa-
piunt cum Ariſtotele & cunctis rectè philoſophantibus ſã-
tentur: ita ſidera tum aquas tum terras ſemper attenua-
re, inque halitus vertere, vt apta ſit vtraque. Quo poſito, ni-
hil erit inter nos diſcriminis aut controuerſiæ amplius. Iã
pridem enim declarauimus, cœleſtia ſidera terrena hæc
vniuerſa ita permutare, vt permutari omni tempore apta
ſunt ſingula, quod exemplis ſuprà propoſitis copioſe ſatis
declaratum fuit. Et hæc ad ſecundam & tertiam interro-
gationem dicta ſint.

Ad poſtremam tuam quæſtionem haud difficile eſt re-
ſpondere. Nam certum eſt, vel te ipſo affirmante, librum
illum ſuperſtitioſis & anilibus fabulis ita eſſe referatum, vt
vix aliud contineat. Nec minus illud etiam conſtat, quod

Medicorum verissimis placitis autor contradicat. Ipsemet autor vno in loco diffimulare nō est ausus, cum sic scribit: *Licet hoc dictis medicorum nonnihil repugnare videatur.* Postremò argumētis ipsum vti futilib. & falsis, hoc est, verè Astrologicis, facile ex dicēdis apparebit, cui per se id nō patet.

Mathematicam scientiam exactæ veritatis esse, quāuis vel ex Stoicorum sententia constare possit, tamē se id probaturum propter duas causas scribit. Prima est, vt ab omnibus Mathematica cognoscatur. Altera, vt plurimi Medici, non tamen omnes intelligant, se artem præfagiēdi Mathematicæ scientiæ deberē. Atque hīc cum, quod fuerat pollicitus, præstare debuisset, propositi sui oblitus, transit ad probandum, Astrologiam Medico vtilem esse. Quare falso dixit se Mathematicæ veritatem velle probare.

Quod si per scientiam Mathematicam dicatur Astrologiam intellexisse, longè errauit crassius. Primū quidem, quia non probat, hanc exactæ veritatis esse, quod receperat. Deinde, quia nullum existimo Astrologum eò dementiæ peruenisse, vt prædictiones ex astris exactè veras cēseat. Ptolemæus certè aliter scriptum reliquit. Si quis hæctenus insanit, cum eo frustra egero. Præterea si exactæ veritatis eam esse ostensurus fuerat, non tamen inde consecrarium erat, vt Medici præfagiendi artem huic acceptam referret. Et si referre eos oportebat huic acceptam, omnes boni Medici id facturi fuissent. Ipse verò, ait, non tamen omnes.

Quæro quos intelligat per istos, quos hīc excipit. Si Hippocratem, Galenum, & qui inter hoc duos floruerunt, intellexit: illud quod verum est fatetur, hos non debere peritiam præfagiendi Astrologiæ. At hī artem præfagiendi inuenerunt & excoluerunt, vt addi nihil præterea posse videatur: hisce igitur, non Astrologis, artem omnem præfagiendi debebimus.

Postremò quomodo non veritus est Astrologiam Mathematicam facere scientiam? Mathematica veritatur circula lines, superficies, magnitudines, & vt semel dicam, circula ea quæ ἑὸ ἀστρολογίᾳ ὄντα vocarunt Græci. Quamquam enim in subiecto aliquo hæc sunt, at tamen vt Mathematica

ca ea considerat, immutabilia & in mente artificis tantum existunt. At verò Astrologia circa operationes & effectus astrorū versatur, quos naturalis examinat inquiriq; philosophus. Ille certa & immobilia spectat, Astrologus autē contingentia & dubia tractat. Taceo hīc, quòd nihil aliud mendacia confarcinat. Si non plus haberent Mathematicæ scientiæ veritatis, quàm habet Astrologia, tardè ac serò probare hic autor nobis poterat, Mathematicā scientiam exactæ veritatis esse. Iam vt hoc libenter credimus, ita mentiri Astrologos pleraque non nescimus.

Neque ad rem est, quod à nonnullis obijci contra prædicitæ solet, Astrologiam ad Mathematicas scientias pertinere, quia Astronomiam præsupponat, vt loquuntur. Nam si hoc sit satis, licebit vnicuique præstantissimis artibus pro libidine aliquid affingere, & sub eiusdem nomine venditare & nobilitare. Constat Astronomiam non astrorum vires & actiones considerare, sed motum atque magnitudinem eorum inuestigare ac metiri. Quare non erit illa vanitas præstantis huius scientiæ pars aliqua existimanda. Sed ad rem redeo.

Nunquam iste autor suis argumentis probabit Medicos bonos artem præfagiendi Astrologiæ debere. Etenim si meminertis eorum, quæ in superioribus meis literis à te perlectis scripsi, facillè recordaberis Galenū affirmasse, nunquam Astrologos aut alios Vates vera de ægris prædixisse. At ipse ex arte præfagiendi Medicam nunquam errauit. Quomodo ergo quod verum est, mendacio id, quod est, debet? Et non pertinere ad Medicam artem Astrologiā planum testatumque omnibus est non stupidis omnino. Hic certè autor, licet obscure, confitetur. Quo sit, vt magis mirer quomodo non puduerit eum asseuerare, præfagiendi artem nos Astrologiæ debere, cui non plus est cum ea familiaritatis, quàm cum Extispicio vel Augurio vel alia quauis vaticinandi vanitate. Sed argumenta ipsius examinare iam tempestiuum est.

Duobus vtitur argumentis, vel vnico potius, quod duobus comprobatur medijs, ad probandum Astrologiam Me-

dicinæ vtilem esse. Præclarissimi, inquit, Medici ita censuerunt, ergo verum est. Antecedens probat autoritate Hippocratis & Dioclis. Primum hoc modo. Hippocrates ait illos decipi, qui physiognomoniam ignorant, ergo Astrologiam approbavit. Consecutionem sic ostendit. Hippocrates laudavit partem philosophiæ diuinatoriæ, ergo laudavit totam. Porro maxima Astrologiæ pars pertinet ad hanc philosophiæ partem, ergo Astrologiam commendavit. Altera confirmatio primæ propositionis argumenti primi, talis est: Diocles non hoc tantum dixit cum Hippocrate, sed præterea affirmavit, veteres Medicos præcognitiones, quæ in morbis fiunt, ex diuersitate luminis & cursus Lunæ, conficere solitos fuisse. Hæc sunt præclara præclari illius autoris firmamenta, quæ quomodo refellenda putè audire cupis?

Valde miror, cum conquisuisse omnia, corrasisse quæ videatur, quæ aliquo pacto huc inflecteret ac in*torqueret*, Galeni ipsum non meminisse, & ex 3. Decretoriorum nihil protulisse. Aut non legit illos, aut Galenum nō satis æquū Astrologiæ perspexit. Vt enim post Galeni ætatem visisse ipsum credam, non prorsus nulla coniectura est. Et certè cum non omnes Medicos artem præfagiendi Mathematicæ acceptam relaturos scribit, in eam suspicionem venio, ipsum non ignorasse quàm nullum inueniret apud Galenum patrociniū aut subsidium.

Sed neque Hippocratis, neque Dioclis autoritas ei suffragantur. De hoc vt credam id facit, quòd Galenus non demissè de hoc homine sensit, huiusque testimonio libenter vsus est. Quod si in 3. Decretor. potuisset suam sententiam tanti viri autoritate ornare, non prætermisurus fuisse videtur. Adde quòd Galenum mentitum fuisse oporteret, si verum esset, quod hîc dicit. Etenim Galenus apertè asseruit, se primum tētassee causam motus illius in quaternarium & septenarium, in Lunæ motum reducere, Medicos omnes qui ante se fuerint, ne conatos quidem aliquid simile fuisse. Locus in 1. com. Progn. habetur. Quare nec crisis, nec aliis in morbis prædictionem mutationis,

ex Lunæ cursu veteres reddidisse liquet.

Si quid tale dixit Diocles, proculdubio non de Medicis, sed de Astrologis asseruit. Tentasse nanque Vates morborum euentus præfagire, vt hodie, ita olim quoque, ex Galeno colligi potest, cum Romæ nunquam Vates vera de ægris prædixisse asseueranter affirmat. Nisi hoc intelligere velis, veteres Medicos in cōsideratione temporum, etiam Lunæ statum ac lumen considerasse. Omnia nanque cum plena est, tutiora sibi promittere æger potest, quàm cum lumine aut prorsus, aut magnà ex parte priuata est. Verùm ego pro certo mihi persuadeo, Dioclem tale nihil aut sensisse aut scripsisse. Probabilius esse, quòd dico, tūc videbis, cum quomodo Hippocratis testimonium citet, perspexeris, de quo iam dicendum erit.

Non sine causâ iterum hic me mirari dixero, quòd non alia ex Hippocrate testimonia protulerit in medium. Sane nostri temporis Astrologi vix ita inepti sunt, vt hæc profæ adueant, cum verisimiliora se habere putent. Nec potest negari, locū de quo supra ad te, & in literis Stathmionis disserui, facilius & aptius huc trahi posse, quàm quæ hic autor huc inducit: Suspicoꝝ hic etiam Galeni ipsum interpretationem sibi obstare vidisse. Sed vt vt ista habeant, nihil efficit eorum quæ volebat. *Hippocrates, ait, tribuit plurimum physiognomonia, & decipi Medicum, qui non sit in ea exercitatus, affirmat.* Hic nullam ei moueo litem. Neque superstitiosè percunctari volo, quid per physiognomoniã intellexerit, & quousque credendum ei censuerit. Nemo, puto, Medicus ambigit, quin ex corporis habitu, colore, lineamentis, figura, & similibus, rectè quædam conijciamus. Certè talia cum in sanis tum in ægris vtiliter obseruari constat, imò sæpe necessarium est.

Quod mox addit, maximam Astrologiæ partem ad hæc iudicatoriam phylosophiam, hoc est, ad physiognomoniã pertinere, vehementer ab eo ostensum velim. Quid, quæso te, simile habent vaticinium ex astrorum coitionibus, digressionibus, quadratis, trigonis alijsque aspectibus vocatis, & ex corporis lineamentis, figura, forma, habitu,

in cessu, locutione, aspectu, & similibus de causis, à quibus ista orta sunt, conijcere? Hæc omnia, qui, quomodo à temperatura & formatrice facultate fiant, percepit, non nihil ex ipsis vt ex effectibus de causis efficientibus colligit. At verò quam habent cœlestes aspectus connexionem cum particularibus morborum mutationibus, aut moribus hominum? Semel dicam omnia, ineptum esse qui Astrologiam partem physiognomoniam fecit, ineptiorem qui credit, ineptissimum qui defendere studet. Sic enim sapientes iudicant, per imprudentiam ei, qui primus inuenire aliquid tentat, falsi aliquid excidere posse, nec tantopere dandandum hunc esse, quàm qui postea legit & secum perpendit, nec falsitatem perspicit. Maximè verò reprehensionedignum videri, qui, quod falsum esse perspexit, tanquam verum defendere nititur. Neque verò opus esse iudico, vt falsitatem sententiæ istius pluribus coarguam. Ambigitur enim à multis, yter stultior sit dicendus is, qui absurda cogitavit, an qui eadem longiore oratione impugnat.

Quamobrem pessimè iam concludere ipsum liquet, quia partem probavit Hippocrates, totam probasse videri. Non enim aut partem aut particulam vllam huius vanitatis probavit vnquam vir eruditissimus & prudentissimus. Quis non iam cernit Astrologica esse, quæ adduxit argumenta huius libri autor, hoc est, euanida, falsa, & mentita. Iam me tibi præstasse opinor, quod à me petiisti. In primis tribus capitibus explicandis longior paulò fui, quod non indigna opera illa viderentur. Postremum

vix dignum est, de quo tot dicantur. quot

tibi vt gratificarer, dixi. Si quid præ-

terea desiderabis, meq; ad-

monueris, pro virili parte

exponam. Vale.

Heidelbergæ.

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA X.

*Thomas Erastus viro clarissimo, Domino N. N.
Mathematico, amico optimo S. D.*

VI X dici potest quã gratæ mihi literæ tuæ fuerint, quas nuper nobilis ille mihi reddidit, cum propter alias quasdam causas, tum quod te cum coniuge rectè valere, meiq; memoriam te retinere demonstret. In presentia omnibus alijs omis- sis, quæ de Astrologia scribis examinanda putavi. Scribis te opinari, quæ contra Astrologos disputasse me audieris, non tam contra Astrologiam, quàm contra abusum, qui magnus vbiq; sit, dicta scriptaq; mihi fuisse. Ac non alia de causa Romanos aliquot Imperatores Chaldæis imperasse, uti malam artem relinquerent (sic enim appellas) ac si non paruissent, poenas penderent, arbitraris. Quinetiam vrbe aliquoties ob hanc rem pulsos iudicas. Veram Astrologiam, quæ ex crebra naturaliũ causarum obseruatione orta sit, magnum Dei donum te reputare addis. Eam & naturalem esse & ab homine sciri posse, aliquot argumentis te in opere, quod in manibus habere te scribis, probaturum asseueras. Præterea ad calumnias quorundam ex Patribus & historijs respondere te statuisse asseris.

Hæc tua cum legerem, maximè cum Astrologiam quandam verã esse naturalemq; credere videris, substiti paulisper, & quid tibi velles, diligentius cogitare mecum coepi. Nec videre tamen potui te de alia loqui, quàm de iudicia- ria siue diuinatrice, quam *περηνωστικὴν ἢ ἀστρονομίαν* appel- lant. Quo pacto naturalem hanc vocares, multò minus intellegebam. Nam si ita naturalem esse putares, ut diuina- tionum Cicero aliquas naturales facit, atq; artificiosis op- ponit, constare sententiã minimè posse præclare videbam. Quoniam de tali Astrologia nemo vnquã, quod scire poterim, aut scripsit aut differuit vnquam. Deinde non fue- rit ars hæc Astrologia, tu autem de arte mihi loqui vide-

baris, de qua me concertationem suscepisse nō ignorabas.

Quōd si propterea naturalē dicere velles, quia insitam nobis vaticinandi facultatem fingeret, exornaret, perficeret, ne sic quidem defensus opinionem videbaris. Non dubito quidem, quin artibus quibusdam insitas nobis facultates plurimum augere, perpolire, melioresq; reddere valeamus. Vis est hominibus orandi ac differendi ingentia, qua nonnulli sine arte, multō differunt ac orant elegantius meliusq; alijs quibusdam, qui hasce artes perdidicerunt. Hanc nihilominus illustriorem perfectioremq; effici posse, si ars accedat, nemo arbitrator negat. Ptolemæū quoq; minimē nesciebam alicubi scripsisse, illū solum optimum Vatem Astrologum vī fore, qui ad futurorum præsentium natus, & quasi numine quodam afflatus esset. Attamen persuadere mihi nō potui, te hoc pacto Astrologiam conuasci nobis existimare. Nullus enim vnquam extitit Astrologiæ ignarus, qui pro astrologo haberetur. Nullus etiam ex astris futura præuidere creditus est, qui motuum eorum obseruare nunquam didicisset.

Potest præterea illa doctrina, quæ cœlorum & astrorum, (naturalium scilicet corporum,) naturas, causas, facultates, proprias operationes perscrutatur, naturalis Astrologia rectē nominari. At hæc non docet ex astrorum viribus quasq; huc demittunt qualitibus hariolari, nec ad vatem vllum pertinet, sed tota philosophiæ naturali subiecta est. Hanc Aristoteles nō exorsus modō est in sua philosophia, sed propemodum perfecit, diuinatricem nusquam approbavit. Quinimō futurorum præscientiam, quam Astrologi sibi arrogant, supra vires captumq; hominis esse demonstravit. Astra sanè ab ipso non vt particulares & propinquæ siue definitæ causæ (ex quibus tamē solis distincta rerū cognitio oritur) horū inferiorū cōsiderantur, sed maximē tū vniuersales communesq; tū remotas & interminatas omnium, quæ hic sūt, causas docuit. Iā verō constat inter has & particulares effectus, qui hic sunt, infinitas & homini incōprehensibiles causas alias interuenire. Quomodo igitur ex illarū inspectiōne aliquid prædiuinare homines queant.

Quæ à sideribus hic fiunt, non nisi opera secundarum causarum producuntur. Quamobrem nõ minus per accidens ab ipsis particulares euentus efficiuntur, quàm vnum idemq; vinum perficere per accidens dicitur, vt inebriatorum hic quidem ploret, ille rideat, alius irascatur, alius obmutescat, atq; pro suæ quisq; naturæ propensione aliud ac aliud agat. Ceterum Aristoteles in hac de cœlo & sideribus tractatione non fortuitas accidentalesq; causas, sed proprias & per se appellatas tum causas tum facultates inuestigat. Ex quo liquidò cernitur, Astrologiã *μαρτυρω* sub hac doctrina minimè cõtineri. Quòd si per Astrologiam hanc de sideribus & astris scientiam intelligis, tuæ me sententiæ laudatorem approbatoremq; habebis. Quippe donũ Dei esse ac sciri ab homine posse libenter confiteor. At diuinatricem, quam ego solam vitupero, sciri posse, naturalemq; esse haud probabis. Ne hoc quidẽ igitur modo naturalem te Astrologiam vocasse facilè cognoscebam.

Quare in hanc non nihil inclinabat sententiam animus, te doctrinam operationum exercitationumq; Astronomicarum accipere me voluisse, præsertim cum non nescirem Aristotelem cũ veteribus per Astrologiæ nomẽ aut astronomiã, aut eã, de qua nuper dixi, scientiã intellexisse. In hac sententiã me cõfirmabant, primũ quidẽ, quod nullus alius modus, quo Astrologia rectè naturalis dici posset, restare videretur. (Non enim tã iudicare ineptũ te possim, vt naturalem te nũcupare ita crederẽ, quomodo Ioannes Indagine quandã confixit nouã, naturalemq; vocauit.) Deinde quòd supradictas significationes tanquã à tuo proposito alienas minimè amplexus putareris. Iã enim annos aliquot non sine laude Mathesin te profiteri scio, & in explicatione vsus astrolabij versatum felicissimè compertum habeo.

Per astrolabiũ concinnè fabricatũ, siderũ ortus, occasus, cõuersiones, progressus, occurfus, cõgressus, retrocessiones, (hæ obseruationes astronomicæ quædã sunt exercitationes) deprehẽdi posse notissimũ est. At ex illo siderũ positu, quẽ astrolabij auxilio cõprehẽdimus, de futuris effectibus, quos nõ sine multiplici vndiq; cõfluentiũ rerũ atq; causarũ astra

hîc pariunt, vaticinari velle, quomodo Astrologi solent, id iam non Astronomicū porrò, sed Astrologicum fuerit negotium. In hac opinione propterea libens perstitisē, quòd te Astrologicis fabulis addictum esse non libenter credidi.

Cæterum duo me aliter sentire propemodum coegerunt. Alterum est, quòd te in explicatione vsus astrolabij ad quorundam calumnias ex Patribus & historijs respondurum scribis. Alterum, quòd Imperatores, Picum, Manardum, Theologos, non astrologiam damnare, sed abusum duntaxat reprehendere opinaris. Prius interpretabar mollius, ac si eos refutaturus videri velles, qui sententias theologorum, quibus diuinatricem vituperant, ad astronomiam accusationem malè transferre ausi fuissent. Nam etsi neminem scirem hoc fecisse, malebam tamen hoc credere, quàm te astrologiæ fidē adhibere, cogitare. Posterior cum quomodo excusarem non reperirem, diuinatoriam te naturalem putare conieci.

Picus & Manardus, vt præstantes Philolophi, futurorum præfensionem, quam Astrologi pessimè profitentur, damnarunt, & naturalibus viribus eiusmodi præsciri nō posse demonstrarunt. Theologi non abusum tantum, quod tu te credere simulas, potius quàm verè credas, sed totā Astrologiam detestantur. Equidē si rectè examines, nil tibi aliud tota videbitur esse, quàm abusus & *ψευδολογία*, pestis animorum, veritati & sacrosanctæ religioni ex diametro opposita superstitio. Imperatores quoq; idem iudicasse, ex eo potest intelligi, quòd explicatis minimeq; ambiguis verbis, non abusum duntaxat (vt tu ais) sed ipsammet artem reiecerunt, eamq; nec disci nec exerceri permiserunt. Sic in Cod. 9. tit. de Maleficis & Mathematicis, in l. 2. habetur. *Artem Geometria discere atque exercere publicè interest: ars autem Mathematica damnabilis tota est & interdicta omnino.* Hîc certè totā interdictam & omnino interdictam lex dicit, nō abusum duntaxat prohibitum esse, cuius ne mentio quidem facta cernitur. Scire causam cupis? Quia diuinatrix est. Etenim paulo post multis diuinandi modis enumeratis, inter quos Astrologia quoq; nominatim recensetur.

tur, addit lex. *Sileat omnis in perpetuum diuinandi curiositas.*
 Et hanc veram esse causam, non aliam, hinc perspicitur,
 quod parem poenam omnibus statuit diuinatoribus.

Nec reperies magis damnatum auguriū & extispiciū,
 quam Astrologiam. Quinimò de his nullibi dicitur in lege
 nominatim, omnino interdictas esse has artes, quod de
 astrologia expressè dictum audisti. Quamobrem cū nemo
 ausit vel dicere vel cogitare nō Augurium & Extispiciū,
 sed abusus horum duntaxat vetare legē, ne de Astrologia
 quidem rectè affirmari hoc poterit. Imò multò minus dici
 de hac poterit, quia magis est expressè in lege dānata. Lex
 non aliter Astrologum, si in comitatu Cæsaris deprehen-
 datur, gladio puniri iubet, atq; aruspiciem. Pro causā poni-
 nator sit. Ideo somniorum quoq; interpretem, si artem oc-
 cultare diuinandi videatur, lex eadē punire præcipit. Taceo
 quod Constantinus simpliciter mandauit, vt capite plecte-
 retur, quisquis aruspiciem aut Mathematicum cōsulisset.

Ex cōmemoratis intelligis ac vides, apertè Astrologiam,
 Aruspiciam, Extispiciū, Somniorum interpretationē, si
 arte nitatur, ex æquo damnari nō aliam ob causam, quam
 quod diuinatrices sint. Sic igitur Imperatores statuerunt:
*Omnis diuinandi modus ex cætu hominum Christianorum ex-
 terminandus est.* Ergo astrologia quoq;. Quippe diuinandi
 curiositas hæc quoq; existit. Falleris ergo tu plurimum, qui
 ex vrbe Chaldæos eiectos arbitraris propter artis abusum.
 Non enim ideo pellebantur, quod Astrologia abuterentur:
 sed quod Astrologi, hoc est, diuinatores essent.

Igitur cum Imperatores multi Astrologiam sub graui
 poena prohibeant, elegantiores omnes philosophi futilē
 esse affirmant ac probent, præstantiores omnes theologi
 execrentur, sacra Scriptura, hoc est, ipsemet Deus deteste-
 tur: non video ego, quomodo tu vel partium ipsius aliquā,
 vel totam sis probaturus naturalem veramq; esse. Et quæ
 ad Theologos & Sacras literas pertinet, cū alibi tum in
 libello Sauonarolæ, atq; in eiusdem apologia contra Chri-
 stophorum Stathmionem Medicum Coburgensem repe-

ries. Hic philosophica quædam attingere placet, ne dicere nos tantum multa, nihil verò probare, cogitare nobisque obijcere possis.

Astrologorum Vaticinia omnia, nec de rebus necessariò euenientibus; nec de rebus naturalibus in genere, sed de particularibus tantum euentibus expetuntur. Ex quo perspicuè sequitur, omnia arte carere. Nemo etenim in bonis artibus mediocriter versatus non videt, illiusmodi omnia incertam & dubiam habere originem, & non magis fieri, quàm non fieri posse, siue ex eorum esse genere, quæ vitata in scholis voce contingentia nominantur. Hæc autem arte rationeue prædici antè non possunt, quàm vel esse iam, vel certè fieri aliquo modo incœperint. Quare necesse est talium præfensiones inartificiosas & fortuitas esse. Præterea notum est, nihil nos futurorum præintelligere, quod non in suis causis præuideamus. Nã cum, quæ futura sunt, intellectum mouere ipsa per se nequeant, (quippe non sunt in rerum natura,) consuetarium profectò est, talia ne percipi quidem in se ipsis posse. Etenim intellectus noster in se illa tantum apprehendit, quæ præsentia habet. Hæc verò præsentia non sunt, quatenus nimirum futura sunt. Si ergo ea tanquam futura percipit, in suis causis, ex quibus consecutura peruiderit, ipsa percipere eum profus oportet. Nullus est modus reliquus futura prænoscenti arte & ratione, qualem Astrologiam Astrologi esse dicunt quidem, at non probant.

Quanquam verò in suis causis futuri quidam effectus contingentes (de talibus semper loquimur in præsentia) præuideantur: non tamen in quibuslibet causis cerni possunt, sed tantum in propinquissimis, definitis & proprijs. Nam in remotis, indefinitis, & communibus, nihil cognosci potest, quod sit commemoratione dignum. In causa est, quod non ab his, sed ab illis res omnes primo & sine medio oriuntur: nec ut sint tantum, sed ut tales sint, non alius modi & naturæ, omnino obtinent. Canis non à cœlo, ut tale sit animal natum ad latratum, sed à cane generante accipit. Quis dubitet, hominem suam naturam, quatenus homo est,

mo est, à suis parentibus adeptum esse? Pronunciatum hoc in tota est philosophia probatissimum, rebus omnibus hoc à natura siue Deo insitum esse, vt se propagare, hoc est, simile sibi generare velint, ac, nisi per accidens aliquod impediuntur, possint. De illis loquor, quæ generare possunt ac debent. Hac de caussa pulchrè simul ac verè à philosophis dictum est, generans & generatum in omni vniuoca appellata generatione eadem specie existere.

Quare si non in alijs præuideri caussis nascituri effectus possunt, quàm in illis à quibus effici generariq; per se, non verò per accidens solent, frustra aliæ considerentur. Equidem vix puto quenquam tam esse inertem, qui se canis generationem in illius caussæ actione præuisurum speret, quæ canis naturæ nihil habeat, ideoque nulli eam materia communicare possit. Nulla enim res, quod vulgò dicitur, alteri dare poterit, quod ipsa nunquam possedit. Vnde non ex coelo, aut apris, aut ouibus, expectamus canes, sed ex canibus tantum. Illa enim non habent in se aliquid naturæ canis, quam communicare alteri materiæ valeant. Quæ cum in omnibus caussis remotis, interminatis, communibus, & non proprijs, locum habeat ratio: efficitur omnino imperitè facere illos, qui ex talibus futurorum effectuum particularium præensionem venantur. Vt hoc planius perspiciatur verum esse, de singulis paulo pluribus agam.

Et primum quidem, quod ex remotæ caussæ notitia nō possumus euentus particulares, quos multis alijs interuenientibus caussis producunt, præfagire, non est difficile cognitu. Aut enim mediæ illæ caussæ, quæ inter effectum & caussam remotam intercidunt, immutabiles & perpetuæ sunt, necessarioque mouentur, cum primum remotior moueri inceperit, veluti in miraculis illis spontinis & horologijs affabrè compositis cernere licet: aut mutabiles sunt, nec statim prima mota ipsæ quoq; perpetuo ordine vnoque semper modo mouentur. Primum asseuerare nullus, puto, volet Astrologus. Etenim fatalis ista

causarū connexio, siue Stoica necessitas veritati pariter & Aristoteleæ philosophiæ, quæ hac in re magno ab omnibus doctis consensu recepta est, repugnat. Sed & Astrologorum placitis plurimum aduersatur. Putant enim & docent, prudentes homines multa cauere illorum posse, quæ ex cœlo sibi impendere præuiderint. Ac nisi ita res haberet, tunc etiam, cum vera probata fuisset, scire eam nemo sapiens vellet. Duplicaretur namq; malum & infinitè maius redderetur, si futurum intelligeretur, declinari autem non posset.

Deinde tantum abest, vt hoc pacto res omnes necessario accidant, vt ne tum quidem prædictio firma sit, cum effectus iam effici produciq; visus est, vt cum Philosophia docet, tum Medicina quotidie comprobat. Non enim, vt cum posterius est, prius præfuisse oportet: ita cum prius est, posterius quoq; fore oportet. Inter factum atq; factum motus intercedit, habitum non necessario, sed contingenter producens. Quo fit, vt habitus ac finis non semper ad præcedentem motum consequatur. Impediri enim, nõ potest, antequam ad finē præfinitum opus perduxerit. Quæ res in causa est, vt plurima incipiant fieri ac nasci, non tamen perficiantur omnino, sed semiperfecta, aut vix etiam inchoata relinquuntur. Qui in arte nostra versatus est, nõ habet opus longiore expositione.

Quamobrem alteram partem approbare, & medias illas causas mutabiles statuere cogimur. Quo posito, necessarium prorsus est, vt operationes earum variè mutari impediriq; concedamus. Ergo qui ex remotæ causæ actione præfagire effectum particularem ex arte volet, eum quot necesse est scire. Nec hoc solum modo, sed illud præterea scire debet, quomodo vnaquæq; moueri ab alijs possit. Demum ignorare eum nõ oportebit nihil interuenturum esse, quod alicuius harum actionē mutet, impediatur, aliterue determinet. Cæterum cœlū esse remotā causam, quod nõ nisi beneficio aliarum propinquiorum causarum hæc terrena producat, non debet à me probari hoc loco.

Ponatur igitur certa aliqua cœli figura, puerum, qui nasciturus mox fuerat, aut nascebatur, ingeniosum reddidisse. Necessè est vt opera aliarum caussarum hoc perfecerit. Ipsa enim cū ingenium non habeat, non potest iudicij atq; ingenij causa immediata censerì. Nec potest instrumenta animæ, cerebri scilicet spirituumque substantiam repentè permurare, nulla propin quarum ope caussarum. Cum igitur sciri nequeat, quas, quales, quot numero, interuenire causas alias necessè sit, nec quo pacto inter se coire, condatu r ingeniosus, cū inquā ista scire nemo queat, nec in cœlo descriptum reperiatur, quomodo quæso poterit aliquis in speculo cœlo, & causa remotissima, de effectu ipsius aliquid coniectare? Cerebrum & spiritus suam tunc, cum nascitur puer, temperaturam obtinent, non à cœlo accipiunt. Quare mutari temperiem oportet, si mutatur ingenium. At nō repentè hoc fieri potest, sed tempore admodū est ad eam rē longo opus. Nescitur à quibus id caussis efficiatur. Neq; an præsentibus vel omnes sint, vel aliqua earum, dicere licet. Postremò quæ impedimenta sint apparitura incertum est. Ex quibus omnibus apparet, non indoctum modò esse, sed omnino dementem, qui ex remotæ causæ notitia velit talia præcognoscere. Loquor de illis duntaxat, qui rem & intelligunt, & ad trutinam expenderunt, nec persuaderi tamē potuerunt. Plurimi he cogitarūt quidem, an fieri talia possint nec ne possint, quos ego non vitupero, sed vt confiderent moneo.

Iam quòd neque indefinitæ causæ cognitio ad futurorum præscientiam utilis sit, non minus promptum est videre. Etenim tales paribus viribus vtrumq; contrariorum efficere possunt ex æquo, nisi accessione secundarum causarum determinantur in vnam partem potius, quàm in alteram. Quare non vnum magis contrariorum quàm alterum effecturam talem causam, ex ipsius naturæ actionisq; notitia colligi potest, nisi à secundis, caussis circumscripta determinataq; ad certum effectum producendum cogni-

ta sit. Quoties hoc scitur, tunc iam fieri effectum oportet. Præuidetur igitur non ex indefinita causa, sed ex definita, & determinata. Exemplum rem illustrans tale sit. Potest homo exire domo, & non exire. Nec poterit quæquam ex natura hominis intelligere, vtrum tali die & hora domi sit mansurus an exiturus è domo. Quòd si voluntatem, quæ libera est, à certis accidentibus ad exeundum flecti coniecerit, vt quod pecuniam se accepturum speret, probabiliter exiturum ad recipiendam pecuniam præuidet, non vt ex indefinita, sed vt ex definita causa. Nouit enim iam in vtram partem inclinauerit voluntas, quæ sua natura non huc magis quàm aliò inclinabat. Et quæ determinant voluntatem, ferè sunt obiecta sensuum & intellectus. Hæc vix aliter quàm casu offeruntur. Vnde perspicuè patet, arte nulla præscire nos ex huiusmodi causis cognitione, quæ ab infinitis & prorsus fortuito accidentibus in vnâ magis quàm alteram partem inclinatur, particulares effectus vllos posse, de quibus aliquid scire homines desiderent.

Eadem atque adè maior est difficultas in communi causa. Voco autem communem causam, quæcunque vnica & eadem facultate res multas variè, vnâquamque scilicet pro sua natura, substantia, proprietate, aptitudine, potest ac solet afficere, alterare, immutare. Exemplo ignis declarabo breuiter. Hic vnica potestate, scilicet caliditate, vno eodemque tempore alia liquefacit, alia cogit indurâre, quædam dealbat, nonnulla denigrat, alia qua corrumpit, plurima recreat & confirmat, res certas dulciores, alias amaras, acidas, ingratas, efficit. Hæc omnia vt alia infinita præterea, quia calefaciendo tantum perficere potest, pro naturarum diuersitate illarum rerum, quas calefacit, communis omnium horû effectuum causa est ac dicitur.

Iam verò quis tam sit rerum imperitus, qui se ex confidera

sideratione naturæ ignis solius certum effectum prædicere posse cogitet aut speret? Igne inspecto, si plumbum iniici videam, atque ab igne plumbum solui non nesciam, plumbi liquefactionem prævideo. Si verò nulum adjiciatur siue apponatur propè ad eum corpus quod liquefieri aptum sit, aut tale admoueatur, quod ab igne solui ego non sciam, ex ignis consideratione nunquam præscire potero, an aliquid tale sit dissoluendum ab eo. Ex quibus patet, præter naturæ ignis notitiam duo me præterea explorata habere oportere, si certi aliquid tale prævidere cupiam. Primum est, vt quid admouendum igni sit perspexerim. Alterum vt, quid ab igne pati queat, quod admouendū præintellexi, compertum habeam. Istis ignorantis, nihil præsentire futurum, quod quidem ab igne efficiendum sit, vnquam potero ex inspectione ignis. Loquor non de effectū ignis primo, videlicet caliditate, sed de particularibus alijs, quos per caliditatem in diuersis natura rebus efficit longè diuersissimos. Hoc enim Rustici quoque omnes intelligunt de igne, nimirum ita ipsi sum omnia per calorem immutaturum, vt mutari natura possint, quod communis multorum effectuum causæ proprium munus esse præmonuimus.

Quod ignis exemplo valde apposito expositum est, de communi qualibet causâ, quatenus talis existit, intelligendum est. Non enim ex ipsius noticia particularis aliquis effectus prævideri poterit, nisi in quæ actura sit præcognitum sit, & quomodo singula illorum affecta aptaque sint perspectum, & quidem certò præcognitum sit. Nam cum, quæ hoc modo à communi causâ patiuntur, mutabilia plerunque sint, & pro varia naturæ suæ permutatione, accidentibusque causis alijs, non vno semper modo patiantur, prædici artè ne tum quidem aliquid rectè poterit, cum prædicta non ignoramus, nisi talia permansura non inanibus coniecturis deprehenderimus.

Summa est, quia & infinita sunt quæ à communi causa ex æquo omnia mutantur mutariue possunt, & quia eadem res pro diuersa affectione & aptitudine, quam per accidens adipiscuntur, diuerso modo mutantur, non mutari ea hoc modo potius quàm alio quouis, nisi per accidens. At horum nulla est ars aut ratio. Quare ex communi causa nihil artificiose præsciri aliud potest, nisi hoc, ipsam in rebus singulis, in quas aget, perfecturam, quod pati ipsæ queant, siue ad quod patiendum aptæ tum sint. Mutata verò aptitudine effectum quoq; mutatum iri.

Ergo si neque ex actione causæ remotæ, neque indefinitæ, neque communis, futurum aliquid arte præcognosci potest, quis quæso ex illis causis se futura, quæ hic fiunt, peruidere confidat, quæ maximè sunt à talibus effectibus remotæ, & omnium communissimæ? Minus sperabit, opinor, vbi præterea maximè indefinitas perpererit esse, vt non nisi ab infinitis accidentibus determinatæ aliquid tale producere vnquam valeant. Rectè ergo supra affirmavi, particulares istos euentus, non nisi in propinquissimis & prorsus proprijs causis cerni. Qui in alijs quærit huiusmodi præensionem, credere hoc etiam videtur, intercedentes causas immutabili lege atque nequeant, sed prima mota, posteriores omnes certa & inuitabili necessitate similiter semper moueri. Deinde nec sic quidem proderit ei communissimæ istius causæ notitia, nisi illa etiam duo præsciat, videlicet per quot & quas medias causas effectus sit producendus, & an, quod actionem recepturum est, adsit, idoneumq; pro tali receptione existat. Quæ cum sint omnia impossibilia, & captum hominis superent, necessariò sequitur, ex consideratione & inspectione talium causarum, nihil prædictorum arte præsciri præfagiriq; posse.

Porrò sidera nemo sanæ mentis homo vnquam negabit, causas horum terrenorum maximè esse remotas indeterminatas & communes generalesq;. Quare necesse est verum

verum esse, ex inspectione cœli nihil horum prænunciari posse. Omnia à sideribus per accidens, non per se, fiunt, sicut ignis per accidens alia nigra, alia alba, dulcia, amara, facit. Quod vt fiat planius, exponam hoc quoque pluribus, vt quid per se cœli efficiant, cernas, & quid per accidens ab ipsidem perficiatur, videas.

Ignem calefaciendo diuersissima opera efficere supra indicauimus. Non potest autem vlla causa naturalis vnica vi & facultate, (nisi diuersis fortè vtatur instrumentis,) diuersa producere opera. Vnum etenim vnum solum agit ac gignit per se, non autem multa genere naturaq; diuersa seu disparata, multò minus contraria. Ignis ergo per se calefacit, accidit autem ei, vt, dum plurima calefacit ex æquo, alia quidem nigriora, alia verò candidiora reddantur. Simili ferè modo Sol calorem in aërem spargit viuificum, qui innumerabilium operum longèque diuersissimum causa existit, quæ certum est ab eo per se non effici. alijs vitam, alijs verò interitum vno eodemq; adfert calore. Alia liquefacit, alia indurat eodem tempore eademque potentia seu virtute. Quæ si Solis per se opera aliquis existimat esse, is plurimum fallitur. Vnum ergo per se, vt ignis, facit, scilicet calorem nobis salutarem largitur. Ab hoc alia bene, alia verò pessimè affici cum videmus, non in Solem referenda culpa est, quasi per se vtrumque efficeret, sed in naturam earum earum, quas calor attingit.

Qualcunque iam imaginetur aliquis in sideribus singulis inesse vires, (de quo non statui hîc disputare,) cum oporteat eas rebus cunctis communes esse, necesse est, vt in omnibus rebus vnum aliquid gignant, (vt Sol & ignis calorem,) à quo mox singulæ res, pro sua quælibet natura, ita afficiantur, vt affici apta est illarum quæuis. Hoc quod vniuersis ex æquo infunditur, per se à sideribus manat. Quas autem communis iste effectus in singulis mutationes discrepantes & dispares parit, eæ per accidens à sideribus generatæ sunt.

Quibus expositis perfacile est videre, quid ex inspectione cœlestium artificiose prædici possit, & quid non possit. Etenim quæcunque sidera per se absque adminiculo secundarum caussarum efficiunt, ex eorum motu prædici arte possunt. Quæ secundarum caussarum naturam magis, quàm cœli virtutem sequuntur, talia ex cœlo præintelligi nullo modo possunt. Res exemplis patefiet melius.

Sol proprijs viribus generat diem, noctem, æstatem, hyemem aliasque anni consuetas & statas mutationes. Perficit hæc sine ope vllius sublunaris causssæ, sed beneficio obliqui circuli, in quo mouetur, radios in terram demittit magis minusque rectos, pro loco quem in suo circulo obtinet. Hanc Solis actionem nec adiuuare & promouere, nec impedire tardareque res aliqua sublunaris potest. Quæ ergo sol hoc modo efficit, ex motu ipsius prævideri & prædici possunt, multò ante quàm fiant. At hæc non ad Astrologiam, sed Astronomiam pertinent. Ergo quo tempore nec incipiat, quo æstas futura sit, præciri potest ex Solis motus cognitione. At an salutaria hæc tempora futura sint an morbosa, an calidiora vel frigidiora, humidiora, sicciora solito, an fructus paritura sint plures an pauciores, item suauiores ne an minus suaves atque maturos productura sint, & quæ his similia sunt, ad diuinationem pertinet quidem, sed ex Solis astrorumque motu cognosci non amplius hæc talia queunt. In caussa est alijs caussis propè infinitis, aut certè homini non comprehensibilibus. Intelligo per alias causssas, causssas propinquiores & proprias.

Per se igitur sol calefacit. At cum ei salubres causssæ coniunguntur vel insalubres, non calefacit tantum, sed salubriter vel insalubriter calefacit. Exempli gratia: Si cum solis est

lis calore coniungatur ventus salubris tempore aliquo anni, non simpliciter sed cum salubritate calefaciet. Si is vel non sit talis, vel frigidus, vel humidus, non tantum calefaciet, tempusque anni certum pariet, sed vel infalubre, vel solito frigidius vel humidius simul vt sit, non per se quidem, sed per accidens efficiet. Accidit enim vt talis ipsi ventus coniungeretur. Cum per se calefacere dico, id volo, calidiorē fieri semper, ceteris paribus, aerem, cum ad nos accedit sol propius. Non nescio quæ inter se philosophi de modo, quo sol calefacit aerem, disputant. At hæc concertatio huc non pertinet. Hic satis est scire, solem calefacere tantum & semper per se. Quod si iam aliter, quàm aliàs eodem tempore aerem calefacit, certum est ideo fieri, quia secundas causas aliter sibi habet consociatas, quam aliàs haberet. Quare cum calefaciat per se tantum, cum alijs atque alijs causis sublunaribus, inter quas subiectorum aptitudinem in præsentia connumerare placeat, coniunctus aliter atque aliter calefaciat, ex ipsius motu nullus supra dictorum & similium effectuum præconoscitur potest. Ratio eadem est prorsus astrorum omnium, quod ad hanc rem attinet. Omnia namque vniuersaliter siue communiter agunt, hoc est, generales causas sunt eorum, quæ hic oriuntur & intereunt. Etenim omnia & singula siue coniunctim siue separatim agere putes, omnia hæc nostratia ita mouent, afficiunt, coniungunt, distrahunt, vt pro sua natura varietateque accidentium quibus subijciuntur, moueri, affici, coniungi, distrahi, possunt.

Si quod dico obscurius adhuc est, quàm vt planè intelligatur, apertissimo exemplo planissimum faciam, generatione videlicet hominis. Vt enim homo hominem per se generat, pulchrum aut deformem non nisi propter adiunctionem aliarum causarum, qua ipsi per accidens & casu coniunguntur: ita ferè sol æstatem, ver, autumnum

per se facit, salubre aut insalubre vnumquodque horum temporum non aliter efficit, quàm per accessionem aliarum causarum, quæ casu ipsi coniunguntur hoc magis tempore, quàm alio quouis. Quare sicut prædicere possumus, hominem cum generat, hominem generatum esse, at pulchrum ne an deformis futurus sit, qui nasceretur, non possumus præuidere: ita hîc quoque res habet. Vt non eadem omnino sunt, hominis generatio, & huius certi talisque generatio: ita non idem dicit, qui a Solis motu æstatem fieri absolutè ait, & qui talem, salutrem scilicet aut insalubrem, sterilem aut foecundam asseuerat ab eodem fieri. Illa enim per se ab vtrisque fiunt, hæc vero per accidens, hoc est propter coniunctionem aliarum causarum accidentalium. Ex dictis huc vsque manifestè patet, quid astra per se efficiant, & quid per accidens hic generent. Patet illud etiam, astra non esse ex illarum causarum genere, in quibus effectus certus & particularis cognosci queat. Quibus omnibus efficitur, inane talium causarum futura præfagire docet, ex quibus præcognosci nullo modo possunt. Non video quid ad hæc sis responsurus, cum præsertim ipsis sensibus comprobentur.

Nec minus certum est prius argumentum, cuius hæc summa est: Astrologorum Vaticinia circa particularia contingentia solum versantur. At talia arte futura præcognosci nequeunt, antequam fieri iam aliquo pacto visa sunt. Ergo inania sunt & futilia. Futilis igitur ars quæ talia docet. Ac quòd particulares euentus contingentes præciri ab homine per artem nullam possint per se notum est. Concessum etenim testatumque est doctis omnibus, ea quæ per accidens fiunt aut futura sunt, quatenus nimirum ita futura sunt, nullam sub artem cadere. Sed omnes particulares effectus non nisi per accidens fiunt, seu futuri cognoscuntur, vt indissolubilibus argu.

argumentis demonstrare facile poterit. Quid dico argumentis confirmandum esse? Tam est res per se nota & clara, vt si declaratur alicui, probationem præterea nullam expectet. Duo igitur hæc probanda mihi intelligo, scilicet, Astrologos versari circa particulares effectus, & tales per accidens euenire. His comprobatis, necessario perficitur, Astrologorum conatus atque studia vanissima & falsissima esse.

Astrologorum conatus circa particularia solum versari, non longa eget probatione. Etenim artifices & ex arte quadam futura præuidere videri desiderant. Iam constat artifices omnes non circa necessaria, sed circa contingentia, & particularia occupatos duntaxat esse. Etenim ars omnis habitus esse dicitur cum ratione actiuus aut factiuus.

Quo fit, vt artifex omnis (tamen si artes habitus sunt vniuersalium) circa particulare versetur. Nam circa vniuersale neque actio neque factio, vt hoc loco de ipsis differimus, versatur. Sic videmus omnem Medici actionem non circa hominem, sed circa hunc hominem, Petrum videlicet, versari. Astrologus quoque non hominem, sed hunc certum hominem hoc loco & tali tempore natum, felicem aut infelicem fore pronunciat. Qui consulunt eos, non quid homini, sed quid sibi aut suis euenturum sit scire cupiunt.

Quæ cum sint non vera modò, verum etiam ipsismet Astrologis confessæ, satis ostensum est, quod primo loco ostensurum me receperam, Astrologorum prædictiones circa particulares hominum aut urbium aut rerum euentus occupari.

Ex dictis alterum quoque perspici poterit, videlicet, per accidens talia euenire omnia. Vnde consuetarium est, nec arte nec ratione prælagiri posse. Nemo negare potest, quin particularia artium sint ex genere contingentium. Et vt quarundam artium effecta seu obiecta, talia non essent, quod falsum esse constat: Astrologiæ tamen effecta, seu ea, quæ prædicere conantur Astrologi, talia negare nequirêt. Ipsimet affirmant, non semper, quæ coelestia efficere coeperint, euenire, sed multis modis impediri posse, vt supra

quoque monui. At verò particularia contingentia per accidens fieri quis negabit? Etenim res quælibet talis fit necessario, qualem ipsam propria proxima & per se causa efficit ac producit. Non enim ipsi sibi ipse dare aliquid potest, cum non sit. Ab effectrice sui causa proxima & vera, non id tantum habet ut fiat, sed illud etiam ut talis fiat.

Hoc quoque supra ostensum est, res omnes, quod tales sint, proxima & propinquissima sua causa debere. Itaque hæ causæ suos effectus producant, ut quasi se ipsas in illos transfundant, & se totas illis communicent, quantum omnino possunt. Non alia ratione se ipsas perpetuare immortalesque reddere queunt, quod facere à creatore, cui fideliter obtemperant, iussæ fuerunt. Quare non minus interlit in proposita nostra causa, siue per effectus causas, siue per causas effectus contingentes & fortuitos esse, probare studeamus. Ut enim causa necessaria non potest producere per se & sola effectum contingentem, ita nec contingens causa vnquam produxerit effectum necessarium. Manifestissima & verissima hæc esse tunc intelliges, cum me hic non aliter de hisce loqui cogitaueris, quatenus hi tales futuri, illæ verò tales effecturae sint.

Non me latet aliam esse rerum quatenus futuri, & aliam rursus quatenus futurae sunt rationem. Quæ distinctio in causis etiam locum habet. Alia earum ratio est, cum quatenus sunt, & alia rursus, cum quatenus effecturae tale aliquid sunt, considerantur. Quæcunque igitur causa necessario agit, determinatione nulla indiget, effectumque necessario pro suis viribus producat. Quæ autem ab accidentibus & fortuito concurrentibus causis determinatur, antequam agere certi aliquid possit, ab ea effectus contingenter & per accidens talis proficiscitur.

Sed in presentia satis est monuisse, particulares effectus, si, ut futuri sunt, considerentur, contingentes esse, atque adeò à causis produci talibus, nempe contingentibus sic agere. Quare cum tales non nisi per accidens suos effectus producant, certo certius est, eos ut tales futuros non antè præcognosci posse, quàm visi sint fieri. Porro ut nihil de

fideres

sideres, aut obscura hæc nimis esse conquerare, tentabo planissimè alio modo ostendere, particulares omnes effectus, quatenus tales sunt, per accidens tales produci, ideoque præsciri arte nulla posse. Loquar autem de illis præcipuè, de quibus Astrologi vaticinari solent, ex inspectione cœli.

Quæcunque hic in terris particulatim fiunt, eorum causas sunt vel Fortuna & Casus, vel Hominis voluntas, vel Natura aliqua particularis. Cœlum vt vniuersalis & remota causa cum omnibus concurrit ad actionem. De cœlestibus postea, iam de prioribus agendum est. Hæ omnes causas suos effectus solum per accidens efficiunt. Ergo nihil horum præsciri futurum potest. Ac de primis duabus causis nullam mihi tecum controuersiam fore non temerè spero. Equidem Fortunam cæcam hodie quoque omnes fatemur, & ab hac facta dicimus, quorum causam veram nullam inuenimus. Vt Fortuna nil aliud ferè sit, quam veræ causæ ignorantio.

Hominis etiam voluntatem per accidens vnum magis quam aliud facere, minimè ambiguum est. Aristoteles causas ratione præditas, vtriusque contrariorum æquè effectrices esse rectè docuit. Nos ex euidentiibus & à nobis met edocti sumus vt verum crederemus. Quis etenim nescit, voluntatem nostram indefinitam indeterminatamque esse, nec in hanc magis quam alteram partem inclinare, priusquam ab objectis quomodocunque occurrentibus in alteram partem flectatur impellaturque? Hoc qui negat, nihil videt, præsertim cum omnes homines in se ipsis, omnibus horis ita rem habere experiantur. Quis enim neget, se & domi manere & non manere æquè & posse & velle, si nulla ei causa occurrat, quæ indicet quòd vel exire ex ædibus, vel non exire præstet? Has autem causas & cogitationes innumerabiles esse, & per accidens incidere, nemo sanus mente dubitare vnquam potuerit.

Quòd verò Naturales etiam causas suos effectus per accidens & contingenter producant, in philosophorum scholis mediocriter versatis non est obscurum. Qui ex di-

ctis percipere non potuit, ex dicendis perspiciet. Primum constat, quæcunque hic oriuntur & occidunt, hoc est sūt, singularia esse. Deinde causas quoque earum singulares esse. Impossibile nanque est, causam vniuersalem, quatenus talis permanet, nec adiunctione aliarum contrahitur ad hoc, non aliud agendum, effectum particularem generare. Præterea certum est, accidentia ab accidentibus nasci. Ad hæc oculi nobis nostri testes sunt certissimi, indiuidua omnia non modò ab alijs, sed etiam à sui generis aut speciei indiuiduis distincta esse. Postremò concedunt omnes, non verò substantijs, differre.

Ex recensitis liquidò apparet, nullam causam inueniri quæ eodem prorsus modo affecta bis agere, seu duos effectus producere possit. Si nanque nullis in ipsa qualitatibus siue accidentibus mutatis vtrunque pariat effectum, proferet eos prorsus similes. Iam enim à causa, cui aliquid acciderit, indiuiduum aliter affectum produci diximus, vt mox copiosius exponetur.

Non refert hoc loco siue causas immutatas dicas, siue obiectum in quod illa agit. Satis est accessisse aliquid in hac secunda actione, quod in priore non fuerat. Differt enim quod factum est iam, ab eo quod prius factum fuit. At hoc est accidens, quo inter se duo effectus isti differunt. Sequitur ergo aliter actionem nunc, quàm prius, fuisse affectam. Et nunquam similiter prorsus agere causam vllam posse hinc perspicuè apparet. At verò causa, quæ non potest agere, vt non aliter atque aliter ab accidentibus quali informetur & circumscribatur, per accidens effectus suos tales generat. Quod qui ignorat, is quæ dicta iam sunt, præ ruditate non intelligit. Nam si eadem permanens generaret, hoc est, si actio ipsius non aliter ab accidentibus causis & qualitatibus terminaretur, dirigeretur, impediretur, adiuuaretur, & tandem circumscriberetur & cohereret, effectus suos omnes omnino similes necessariò generet. At hoc est impossibile, falsumque, & manifestè experientiæ quotidianæ, vt rationem sciam, repugnans. Quæ

Quare dum varios & dissimiles effectus produxit, variè ab accidentibus mutatam, effectam, cohibitam, terminatam fuisse oportuit. Exemplo pulchrè explicabitur propositum negocium.

Hominè per se hominis causam esse omnino cõstat. Huius autè hominis, videlicet Petri, nō homo absolutè, sed certus homo, Paulus, ex èpli gratia, genitor siue effectrix causa est. Sicut iã Paulus generat non solum quatenus homo est, verū etiã quatenus talis homo est, nimirū crassus, robustus ingeniosus, callidus, iuuenis, sanus, &c. ita non absolutè hominè, sed certis qualitatibus præditum vestitur; q; hominè generat, vt marem, aut foeminam, pulchrum, aut deforme, aut ignauum. Dico igitur in Petro considerata, primùm quidem, quòd est homo, deinde quòd est mas, quòd sanus, quòd pulcher, quòd ingeniosus, &c. Hæc quia toto genere & natura inter se differunt, non potuerunt ab vna eademque causa, quatenus vna, per se facta esse.

At habet omnia hæc à Paulo. Quòd homo est, ab ipso tanquam ab homine per se habet, qua ratione ab alijs hominibus non differt. Siquidem neque Paulus generans, quatenus homo est, ab alijs distinctus est hominibus. Quia ergo homo, qua homo est, nunquam mutatur, similem sibi semper effectum producit, scilicet hominem. At quòd pulcher est Petrus, quòd ingeniosus, &c. à plerisque, imò ab omnibus alijs differt. Quæ cum à generante similiter acciperit, constat generantem illis tunc qualitatibus fuisse circumscriptum, quibus talem, non alium, generaret. Atqui per accidens inerant hæc qualitates Paulo. Accidit enim ei, vt, cum generaret Petrum, tales omnes qualitates & circumstantiæ concurrerēt, per quas posset generare talem hominem, non alium, siue talibus affectum qualitatibus, nō alijs, quibus videlicet differret à cunctis alijs hominibus. Nam si per se ipse adfuissent, perpetuò adfuissent. Semper ergo aut certè plerunque talem præcisè generasset. Hoc autem falsum. Per accidens igitur generauit Petrum, hoc est, talem hominem qualis est Petrus, non alium. Equidè

pulchritudo, deformitas, robur, imbecillitas, &c. accidunt hominibus, non per se insunt cuiquam. Quæ cum non sine causa orta sint, necesse est ab simili, hoc est, accidentali causa effecta esse. Quare accidisse necesse est Paulo generanti talia quædam, propter quæ, qui natus est, hisce potius quàm alijs insigneretur qualitatibus.

Quod si iam Paulum iterum generare cogites, non generabit hominem in omnibus priori similem. (De tempore non loquor, sed alijs accidētibus tum corporis tum animi, quatenus ratione caret. Nam de ratione prædita anima hæc vera non sunt, nisi quatenus pro natura temperaturæ & instrumentorum hoc magis modo quàm alio operatur.) Necesse igitur est, non iisdem omnino accidentibus vallatum seu circumscriptum ad generandum accessisse, aut certè non eosdem comites habuisse. *Supra* nanque monui, nostra non referre siue in generante, siue in foemina matre, siue in vtrisque mutatum aliquid existimetur. Eundem sæpius generare si cogitaueris, dissimiles semper filios generare cernes. Non potest hoc in causam quæ per se ipsi adsit, referri. Nã quod tale est, semper adeft. Semper igitur ager, & eodem modo ager. Ergo accidisse aliud atque aliud, quoties ad generandum processit, omnino confiteri nos oportet, cuius causa ista in effectibus dissimilitudo siue disparitas nata sit. Quia non per accidens, sed per se homo est, semper hominem generat. Quia autem per accidens talis fuit, cum primò generaret, secundo non similiter omnino generavit. Facile nanque & frequenter mutantur huiusmodi accidentia, quibus foetus dispareres gignantur.

Ergo cum à tali, non alia, quapiam affectione causari quæ coitione vnusquisq; generetur talis, qualis est, perspicue apparet, quælibet, quatenus talis est, per accidens generatū esse. Accidit nãq; generanti, dū generaret, vt illo modo non aliter affectus ad generandū progredieretur. Non est satis ut vir foecundus mulieri foecundæ congregiatur, sed certo modo & tempore cōiungi ipsos oportet. Præterea sanguinē, semina, matricē, animos atq; mores, aëris temperiē, aliaq; innumerabilia

merabilia, quæ ne intelligi quidem, nedum verbis exponi possunt, certa quadam ratione, mēsurā & proportione inter se concurrere oportet. Nisi enim ita, non aliter, concurrant, aut non generabunt, aut non talē foetum generabūt. Nam pro diuerso talium concursu, variari in foetu accidentia nemo ignorat non rerum naturalium imperitus. Quid vel vnica faciat aëris temperies dilucidè Hippocr. exposuit in lib. de Aëre, aquis & locis, capitib. 10 & 12. Qui de ceteris similiter cogitabit, nihil frustra hic dictum comperiet.

Ergo sicut infinitè omnia hæc mutari possunt, ita infinita & incomprehensibilia cernimus indiuiduorū discrimina. Qui de his dubitat, is parum se iudicio valere probat. Nam vt cætera mittam, quis dubitet, eundem hominē aliter affectos gignere liberos, cum est ebrius, valetudinarius, tristis, iratus, quàm cū est contrā affectus? Certè, vt ab initio dixi, tā sunt ista cunctis testata & nota hominib. vt non sine reprehensione pluribus probare me posse arbitrer.

Dicebamus suprā, causas naturales & particulares non producere suos effectus particulares aliter posse, quàm per accidens. Causam afferebamus, quia non nisi indiuiduas, hoc est, accidētibus inter se differentes res gignerent. Etenim reperire non est duo vnus eiusdēq; speciei prorsus similia indiuidua, multò minus diuersis in speciebus similia esse aliqua possunt. At verò si non accidētibus differrent, similia esse oporteret vnus speciei omnia singularia. Et accidentium diuersitas cum ipsis nascitur. Quocirca necessarium est, vt vel ipsæ causæ mutatae sint, vel alias atque alias qualitates inter agendum comites habeant, hoc est, in materiam aliter atque aliter affectam agant, vel vtrunque variatum sit. Hæc enim sunt omnis contingentia principia. At hæc accidisse ipsis certum est. Quare accedit ipsis vt dispares effectus generarent, sicut exemplo hominis dilucidè declarauī. Generantur igitur talia omnia per accidens. At de talibus solis Astrologi diuinant, de effectibus scilicet per accidens euenturis. Cæterum hæc arte nulla possunt doceri aut comprehendi, vt omnes omnium ætatum docti homines

summo consensu semper censuerunt. Quamobrem sapientissimè præceperunt, ne talium præsentionem affectemus aut speremus arte nos consecuturos. Qui enim artem se inuenturum speret, per quam, quæ rebus accidens posunt, præsentiat?

Cæterùm quærat hîc fortè aliquis, si particularia tantùm fiant, & præter hæc nihil, hæc autem per accidens omnia fiant, vt expositum est, quomodo non sequuntur homine per accidens nasci, & nullius rei cognitionem ab homine haberi posse? Ego mehercle non vereor cum optimis, partibusque philosophis, & ipsa rerum euentia affirmare, particularia omnia, qua sunt eiusmodi, per accidens fieri, vt est declaratum. Verùm hinc non sequi aio, per accidens omnia fieri, multo minus nullius rei nos scientiam aut cognitionem habere. Nam, vt quæ hîc aptè dici possent omnia, in particularibus communem quandam esse naturam, quæ non per accidens, sed per se fit, *suprà satis clarè exposui*. Homo enim non fit per accidens, sed talis homo, videlicet longus, breuis, pulcher, deformis, robustus, crassus, infirmus, gracilis, pauper, diues per accidens generatur. Siquidem parentibus nostris accidit, vt vel diuites vel pauperes essent, deformes & pulchri, ruffi, pallidi, &c. dum nos generarent. Homo autem ab homine per se generatus est, quia qui generauit nos, non per accidens homo erat. Vnde fit, vt quatenus homines sumus, nullum inter nos discrimen inueniatur. Quare homo per se generatur, talis autem homo per accidens nascitur.

Quæ tamen ita intelligi oportet, si ad nostram cognitionem, non ad Dei max. optimique consilium referantur. Is enim causas illas, quæ fortuito & casu nobis conuenisse cum causis per se vocatis videntur, suo arbitratu & modo nobis ineffabili imperceptibiliq; sic cogit, aptat, iungit, idoneas reddit, vt talem quempiam, non alium, effectum simul pariant. Si rem ipsam spectemus, non ad nostrum captum referamus, non dubium est, quin pulcher & ingeniosus homo ex causis certo modo inter se iunctis per se non autem per accidens, producat. Et si semper eodem

do, non aliter, omnes coirent, certum est semper pulchros & ingeniosos producturas esse, nosq; tales nascituros omnino prædicere possemus. Quia verò ista non pertinent ad hominis substantiam, sed iam accedunt, mox recedunt, neq; naturali aliqua lege colligata sunt, fortuita ratione conuenire nobis dicuntur. Nobis ergo per accidens eueniunt, vt qui nulla vi mentis præintelligere quimus, quæ aut quot & quomodo inter se concursura sint, quæ hoc modo accidunt. Quæ facta iam sunt, cognoscere sæpe possumus, cognitis causis ex quibus & à quibus facta sunt. Non enim quatenus sunt iam, per accidens sunt. At eadem, dum futura erant, & ita, quatenus scilicet futura adhuc essent, considerarentur, per accidens vtique nobis futura esse verè ac rectè dicebantur tunc, cum fieri nondum incepissent, aut incepisse fieri nos ignoraremus.

Summa igitur est, naturalia, si vt verè particularia, hoc est, suis peculiaribus accidentibus distincta ab alijs, & vt futura considerentur, per accidens omnia fieri ac nasci. Nam vt à certo aliquo causarum cõkursu effectus quispiam per se efficiatur, per accidens tamè nobis ortum hoc esse, quia syndrome ista causarum quolibet ferè temporis momento permutetur. Quòd si per se omnia sic in principali generante fuissent, semper in eo permanfura etiam fuisset. Sin autem vt communem in se naturã habent siue essentiam, quæ accidentibus priuatis substernitur, aut quatenus iam facta sunt, cõsiderentur, nihil prohibere, quin & per se facta dicamus, & notitiam plurimarum omnino rerum euidentem ac certam habeamus. Præterea quæ nobis fortuita sint ac dicantur, si ad nostram imbecillem intelligentiam referantur, ea cetta ratione omnia & per se euenire, si ad imensam & inscrutabilem Dei sapientiam reducantur. In quam sententiam scitissimè & planè diuinè Hippocrates scribit, ἡμῖν μὲν αὐτόματα, τῷ δὲ θεῷ μὴ δὲν αὐτόματα. Sic philosophi elegantiores omnes docuerunt. Tales autem appello, qui nec imperiti, nec ἀθεοὶ fuerunt.

Vtrunq; igitur probatum à me iã vides, Astrologos circa particularia præuidenda versari, & eiusmodi, si nostræ

cognitioni comparentur, nō nisi per accidens euenire. An non hinc perficitur concluditurq; necessaria ratione, illa omnia præsciri arte nulla posse, anteaquam fieri iam & esse aliquo pacto incipiant? Dico autem hoc propter Medicos, Nautas, Agricolas, Prudentes viros. Hi enim omnes præscire futura contingentia rectè dicuntur, quantumuis Vagites seu diuinatores propriè nec sint, nec nominari possint. Non enim quæ prædicunt, antè futura enunciant, quàm fieri iam obseruarint, vt alibi expositum mihi memini.

Et si quis Astrologum non prorsus imperitum interroget, qua ratione horum prædictiones præcipuè differat ab Astrologorū vaticinijs, aliud nō poterit respondere, quàm paulo antè enumeratos viros ex actiōe & inspectiōe proximarum causarū de illis rebus duntaxat coniectare, quàm iam fieri aliquo modo cognouerint, Astrologos autē multo ante quàm fieri incœperint, ex motu siderum prædicinare solere. Miror certè eos ne tum quidem sententia sua pudere, cum philosophos audiunt dicentes, harum rerum præensionem anteaquam fiant, captum nostrum excedere, omnemq; diuinationem (*μαντικὴν* vocant Græci) inspiratione Deorum (ita illi Dæmones, quos colebat Gentilitas, appellabant) fieri. Ac sunt interim, qui se diuinatores sive *μαβτες* esse negent, propterea nimirū, quia prædictam vocem ita vsurpatam bonis autoribus perspexerunt, vt iam monebam. Verū enim verò si diuinator est, qui futura contingentia, non cognitis proximis eorū causis, præscire se posse ex communibus remotis, indefinitis & per accidens causis, dicitat opinaturq;, non possunt non veri diuinatores esse Astrologi. Nam ex cœlorū siderumq; motu, situ, viribus hariolantur, causas proximas, à quibus singulæ res naturam, formā, operationes, proprietates, & deniq; totū hoc qd sunt, accipiūt, neq; cognoscūt neq; cognoscere studēt.

Satis iam euidenter ostensum explanatumq; est, etiam proprias & definitas rerum causas hīc nihil generare, nisi variè accidentibus formētur & vestiuntur, seu circumscribantur ad talem aliquem effectum producendum. Quanto magis hoc in remotissimis & generalissimis causis fieri oportet.

oportet: Falsum ergo est, quod se ex veris causis futura prædicere gloriatur. Qui namq; causas rerū per accidēs intuetur, & in illis se, quæ lōgo post tēpore euentura sunt, prospicere inuenireq; credit, is perinde facit, ac si causæ rerū essent, quas ipse esse credidisset, vel esse voluisset. Sed ad rē re-
 deo Quia Astrologorum omnes prædictionēs inuestigant siue præiagiunt de rebus per accidēs futuris, (horū autē ars nulla est) patet Astrologiā nō esse artē, quæ, quod illi sperāt ac optant, præstare queat. Frustra igitur naturalis dicitur, & donū Dei putatur. Nō à Deo, sed aliunde deliramēta & superstitiones istæ profectæ sunt, à curiosis & vanis hominibus. Tametsi nāq; à Dæmonibus excogitatas nō negemus, opera tamen talium vti pro sua consuetudine voluerunt.

Haecenus duobus argumentis præcipuis vanū & falsum ostendi Astrologorū conatū. Primū quia eiusmodi scire, antequā fiant, laboriosè studēt, quæ per accidēs fiunt. Deinde quia non in suis veris causis futura quærunt. Summam vtriusq; breuiter iterum repetere libet, quo vel sic dilucida sint omnia, & facilius adhæreant. Ac quod ad prius attinet, tam perspicuè ostendi, tam apertis exēplis declaravi, & tam copiosè exposui, omnia quæ hīc fiūt particularia, quatenus talia sunt, per accidens fieri, vt non ausim aliquid repetere. Explanavi illud etiā, quomodo nihilominus quædam, imò plurima per se fiant cognosciq; possint. Et de talibus nihil hic amplius. Quæadmodū ne de eo quidē, quomodo Nautæ, Rustici, Medici, Prudētia præstātes viri, plurima cōtingētia particularia rectè tū præuideant, tū prædicāt. Præuidēt enim in suis causis veris. Nec hoc modo, sed tūc solum, cū iam fieri quodammodo, aut certè esse perspexerunt.

Illud certum est, futura nō esse præsentia intellectui, quatenus futura sunt. Nō enim sine tempore homo intelligit, nec semel omnia comprehendit mēs humana, sed aliud ex alio, vel post aliud intelligit, sicut aliud ex alio fit, aut aliud post aliud consequētia quadā nota cōsequitur. Quamobrē si quid, cum non est, videt intellectus futurum esse: necesse est, vt ex eo quod videt tanquā effectum ex causā nasciturum, aut certè necessaria cohæsiōe secuturum peruiderit.

Si causam necessario suum effectum producere nouerit, certo futurum prædixerit utiq; Si in vtrinq; partem æquè inclinet, hoc tantum cognouerit, fieri posse vt sequatur effectus, fieri etiam posse vt non sequatur. Quòd si causam, quæ præsens intellectui est, sciat nõ nisi per accidens effectum suum certum proferre, nihil præsciet aliud, quàm varios effectus consequi posse huius causæ actionem, pro vario secundarum causarum siue accidentium confluxu. Talis namq; semper est præscientia, qualis est causã eum producens. At contingetia à contingētibus manare causis controuersia caret. Quo fit vt prædicti artifices ne ex causis quidem illarum rerum, quarum præensionem inuestigãt, antè concludere aliquid possint ac velint, quàm producere iam incepisse eas obseruauerint suos effectus. Aliàs incepta esset omnis ipsorũ præfagitio, sicut Astrologorum incepta est & inartificiofa.

Sed quoniam ipsos amplis efflare buccis semper audio, causas se obseruare, illud ostendere volui, ipsos causas illorum, quorum præscientiam sibi falso arrogãt, & quorum causa prædictiones à parum cautis expetuntur, omnino ignorare. Nam si proximæ indiuiduarum rerum causa, quatenus utiq; talem aliquem certum producturẽ sunt effectum, homini sunt incognitæ, nec vi vlla naturali percipi possunt, antequam vel produxerint vel iam producãt suos effectus, quis Astrologos arte cognouisse ipsas credat? Sũt enim homines, nec vlla in re cæteris feliciores, imò plerũq; minus sunt in bonis literis multis alijs versati & exercitati. Nisi enim ita esset, non tanto conatu tantas defendere negas tentarent. Quare falsum est, quod perpetuò iactitare solent, se ex celo prædiscere futura posse arte Astrologiæ.

Nõ nego híc, quod suprà declarauĩ, causas per se & proximas plurimarum in natura rerum, vt canis, hominis, pyri, mali, & similibus cognosci. Hoc dico, non cognosci quibus accidentibus circumscriptæ generent, vt talem quempiam, non alium, effectum consecuturum suspicari conijcereq; valeamus. At talia præscire prædicereque se possẽ dicunt Astrologi, beneficio Astrologiæ suæ. Hominem ab ho-

ab homine, canem à cane, & quidem venaticum à venatico, pira à piris generari omnes norunt. Nemo certè talia sciscitetur ab Astrologo, vti nec an mespilus mespila producat. Hoc desideret aliquis præuidere, & Astrologum percontetur fortasse, vtrum pirus multa sui generis pira hoc anno sit productura an non, magna an parua, bene matura vel non, & quæ huius generis alia dici possunt. At per accidens à piro fieri constat, quod vno anno paucos, bonos, coctos: alio autè multos, malos crudos, &c. fructus producit. Quippe accidit ei causâ talis (aut ipsi aut materiæ) propter quâ multa vel pauca, magna vel parua, &c. profert. Sed hæc suprà sunt declarata. Ad rem igitur. Concedo, inquires, futura, quæ sunt talia, non posse aliter quàm in suis causis prospici. At Astrologos causas nescire nego. Norunt enim siderum varios congressus, à quibus talia efficiuntur. Respondeo, sidera vniuersalissimas cunctarum rerum communes esse causas, ideoque non vnam rem magis quàm aliâ quamuis, quod ad ipsa attinet, producere. Vt enim per se sola nihil horum efficiunt, de quibus sermo & disceptatio nobis fuit instituta, ita cum secūdis causis quibuslibet, perficiunt ac generant quælibet. Si in illis causis, quæ sunt rei producendæ quasi continuatæ & proximæ, & ad certum determinatumque effectum producendum à natura factæ, præuidere futura nequimus, quomodo quæso in illis perspiciemus, quæ omnia cum omnibus efficere debent, per se solas nihil talium generant?

Res omnes verè ab illis causis profectæ generatæque dicuntur, quæ suam cuique essentiam, speciem siue naturam contribuerunt, & se ipsas rebus generatis communicarunt. Quæ autem omnia æquè mouent, omnibus eadem sunt, & omnia talia efficiunt, quales intermediæ sunt causæ, quæ in agendo concurrunt, illæ inquam prorsus per accidens particularium causæ existimandæ sunt. Equidem inter actionem siderum, & effectus, qui hîc in terra fiunt, causas alias innumerabiles, homini que incomprehensibiles per accidens interuenire nemo ignorat. At hæc omnes vt effectus

vel fiant, vel non fiant, aut certè tales, non alij, fiant, perficiunt. Si inter hominem generantem & eum qui generatur tam multæ intercidunt causæ actionem generantis adiuvantes, impedièntes, terminantes, & huc non aliò dirigentes, quot putabimus inter hanc generantem atq; cœlum interuenire? Multò sanè plures quàm quisquam nostrum aut intelligere possit, aut cogitet. Tales igitur cum lege nulla certa naturali inter sese cohæreant, sed fortuito concurrant, si nostram intelligentiam consulas, sapienter philosophi proximas & per se causas intuendas proposuerunt. Quod si natura cohærent, nec temerè ita conuenirent, vel semper vel plerunq; sic coirent. Quo posito, effectus semper aut plerunq; omni ex parte similes producerentur. Quod hoc testimonio mentis, atq; omnium quoq; sensuum iudicio falsum sit, ac nunquam aut omnino rarissimè eueniat, nemo nescit.

Rectè ergo ijdem sapientes philosophi, diuinationem suis Dijs, cum verum Deum ignorarent, adscripserunt. Facile illi perspexerunt, ab eo tantum præuideri talia posse, qui cœcursum illum causarum accidentalem perspiceret, imò qui hoc non alio modo cogere eas posset. Quod verò non vlla creatura aut videat, aut cogere possit, certum est. Quare reliquum est, vt Deo opt. max. soli hoc tribuamus, cui etiam soli conuenit. Huius ergo gloriæ & honori tantum detrahunt tum Astrologi tum alij Diuinatores, quantum præscientiæ futurorum sibi arrogant. Ex quibus euidenti & necessaria prorsus ratione concluditur, tam non esse Astrologiam aut Naturalem aut Donum Dei, vt

Deo maximè aduerfetur. Vale felicissimè.

Anno 58. prid. Palmarum, Fracforto ex Nundinis.

Epistola XI.

LITERS tuas Non. Augusti scriptas, ego hinc
 18. Calend. Septembris accepi, attenteq; perle-
 gi. Sic enim sentio, quod de Astrologia tu aliter
 sentis atq; ego. id amicitiae nostrae, quae mutua
 multorum annorum benevolentia plurimum
 creuit, rationes perturbare non debere. Non enim possu-
 mus eadem omnes aut videre aut sentire, sed alijs aliud
 pulchrum iucundumque videtur. Spero te eodem in me,
 quo ego in te, animo affectum esse. Id vt crederem, vel hoc
 mihi persuasit, quod te apud conuictores tuos, magna con-
 tentione defendere, librum à me editum, conatum fuisse
 scribis. Pro quo tibi officio gratias merito ago.
 Scribis deinde, posse te vltra tres significationes huius
 vocis, Naturalis, à me positas, septem aut octo alias apud
 viros doctos, imò apud Hippocratem atq; Galenum osten-
 dere. Hic sanè attentionem atq; diligentiam in te requiro.
 Neq; enim mihi propositum fuit, si non me fallit memo-
 ria, in literis illis meis ostendere, quomodo hanc vocem
 authores vsurparint, sed quot modis de Astrologia diuina-
 trice rectè dici quiret. In Hippocr. & Galeni lectiōe aliquot
 iam annos versor, nec obiter solum obseruavi, quàm mul-
 tiplex esset horum nominum, Naturæ, & Naturalis, vsus.
 Illo autem tempore hoc tantum quærebam, quot modis
 posset Astrologiæ rectè adhiberi. Cumq; ex tribus modis,
 quibus naturalis appellari posse videretur, nullus ei conue-
 nire posset, nec alius tunc mihi modus occurreret, sicut ne-
 nunc quidem occurrit, ignorare me scripsi, quid aut quam
 artem tu naturalem Astrologiam appellares. Et iam quoq;
 me non posse (tu malè suspicaris me nolle) intelligere,
 quid per naturalem Astrologiam tu intelligas, si non sub
 aliquo enumeratorum modorum continetur, libenter fa-
 teor. De quarto namque ne cogitare quidem debui, quasi
 de eo tu loquereris. Quæ motus obseruat, coniunctiones,

oppositiones siderum notat, magnitudines metitur, & huius generis alia considerat, eam nemo cum τῆς μωρητικῆς eandem esse putauit. Rogo igitur te pro nostra amicitia proque tua humanitate & eruditione absque omni simulatione, à qua me semper alienum fuisse nosti, ut si alium tu modum nouisti, eum ut mihi indices.

Scribis post hæc, quæ mihi de Ente per accidens, contingētibus, & causis propinquis ac remotis scripta sunt, à nullo Astrologo, quod quidē tu scias, negata fuisse, nec Astrologiam ea infirmare iudicas. Quis hoc quæso? An non est vera hæc ratio cinatio?

Quæ Astrologi se præscire & prædicere ex arte sua possunt credunt, antequam eueniant, per accidens omnia futura sunt.

At quæ per accidens futura sunt, arte nulla præsciri possunt. Eorum etenim quæ per accidens fiunt, ars nulla, & ratio nulla esse potest. Ergo,

Nihil eorum omnium, de quibus Astrologi diuinant, ex arte futurum præsciri potest.

Non ex his consequetur, Astrologiam vanam & inutilem esse? Quid hic reprehendis, maiorem ne, ut Logici appellent? At ne Scepticus quidem negauerit ipsam. Minorem negare similiter non potes, cum in superioribus literis à me probata sit, ac tu veram illam esse confessus hic sis. Quopactō ergo suum Astrologia retinet usum, si tota inutilis, vana & falsa existit? Breuius colligam.

Per accidens futura, nec arte nec ratione præsciri possunt. Astrologica omnes prædictiones circa effectus per accidens euenientes versantur. Ergo,

Astrologicarum prædictionum ars nulla est, sed inartificiosæ omnes sunt & falsæ.

Conuerte iam rationem & à causis sumito, hoc vel simili modo.

Cœlestia omnes effectus, de quibus Astrologi diuinare solent, per accidens efficiunt siue generant. Per accidens dico, non ut cum dicimus, obstructionem febrem interdum generare per accidens, quia per interuenientem putredinem

nem mediam eam generet, sed ita, vt cum vulneratum aliquem dicimus, vel quia manè de lecto surrexerit, vel quia domo exierit.

At ex talis causæ notitia, nulla eiusmodi effectuum præscientia artificiosa haberi potest. Quinimò ne cognosci quidem tales causæ, quatenus scilicet certum iam producere aptæ sunt effectum.

Nulla ergo potest ex astris haberi artificiosa præsentio illarum rerū quas ab astris fieri Astrologi fabulatur, Astrologia ergo ars non est. Vana itaq; & putida fabula est.

In superioribus literis, si rectè memoria teneo, effectus quosdam à cœlestibus per se nasci, non per accidens, ostendit, quos hîc excipere non fuit necesse. Tales enim suo semper tempore eorū; statuto & necessario, non autem per accidens eueniunt. Siue hâc siue illam rationem magis proficit, & in superioribus ambæ sunt perspicuè euidenterq; comprobata. Astrologicas fabulas ita euertunt, vt vix alijs sit opus argumētis apud non ignaros veritatisq; amantes. Ex Aristotelis principijs desumptæ sunt, & nullum tu philosophum Astrologiam damnare dicere non es veritus. Sic vides te mea vel non attentè perlegisse, vel non satis quid vellem percepisse.

Quòd me Astrologos scribis hæreticos, diabolicos, condemnatos appellasse, in eo parum amicè mecū agis. Nam in parte libri, quam ego addidi, nusquam, opinor, hæc reperies. In huius sine, vbi de origine Astrologiæ quædam scripsi, auxilio Dæmonum inuentam, promotam, auctam, confirmatam aio, & eosdem Astrologis inspirare interdum futuri aliquid, (opinionem hominum, non simpliciter futurum, nisi ipsi hoc facere decreuerint, perficereq; possint) ex autoritate D. Augustini affirmo. Idem hoc si ex propria dixissem autoritate, conuicium tu nominasses? Sic arbitror, at non rectè tamen. Etenim quotidie omnes experimur, callidissimos hostes nostris sensibus se miscere, multa insinuare, ad scelera nos mouere, sæpe etiam permouere, & quod maximè est miserandum, diuini verbi semen

ex animis interdum eripere teste grauiſſimo ipſomet Chriſto. Attamen ex his nō conficiatur rectè, nos hereticos, diabolicos, cōdemnatos ſtatim eſſe. Inanis ergo eſt hæc ratiocinatio. Eraſtus ex Auguſtino ait, Dæmones nonnunquam Astrologis futura inſpirare: ergo habet eos pro condemnatis, hæreticis, & diabolo deditis hominibus. In priore libri parte, Sauonarolæ ſenſum expono & verba interpretor.

Parem negligentiam arguit, quòd parum habere eruditionis librum aſſeueras. Si de ea parte intelligi vis, quæ adiecta à me eſt, facilè tibi aſſentiar. Nō enim præcipuam mihi eruditionem vnquam arrogauit. Hoc verè de me affirmare poſſum, me veritatis amantiſſimū & ſtudioſiſſimum ſemper fuiſſe. Hac in parte nemini facilè ceſſero, in alijs cū nemine temerè certauero. Si verò de Sauonarolæ libello ita ſentis, vide ne ſtadium tuendæ Astrologiæ, vt hoc dices ac ſentires, impulerit. Vtinam hominis eruditionem non dico ſuperare, ſed exæquare nos valeamus. Cogitare etiã debebas, vtrumq; idiotis & vulgaribus ſcripſiſſe, quos ne illa quidem, quæ ruditer explicata ſunt, intelligere ſatis poſſe ex eo perſpicio, quòd ex illis quoq; , qui operam aliquam bonis literis nauarunt, non omnes firmamenta illius libri percipiunt. Cur igitur tantam in ipſo eruditionem deſideras, in quo nimia potius diligentia reprehendi queat? Vulgaribus ſcriptus eſt, non doctis, præſertim cum Picum hi legere poſſint, quem de præſenti controuerſia doctiſſimè ſcripſiſſe, tu quoq; , cum aliter facere non poſſis, concedis. Hunc ſi tu aliquando attentè legiſſes, vt argumentorum quæ in eo leuiſſima videri poſſint, firmitatem intellexiſſes, non te patronum abſurdiſſimæ cauſæ conſtituere voluiſſes. Si viri doctiſſimi ſcripta, qua oportet diligentia non expendiſti, imprudenter ſanè aliquid in Astrologiæ patrocinium ſcribes, priuſquam an ruinoſa ſint ipſius fundamenta nec ne, diligentius exploraueris. Quamquam ſi vel hunc ipſum libellum, vt Picum ſeponam, diligenter perpendere voles, videbis talia in ipſo argumenta contineri, quæ arte nulla labefactari ab Astrologis poſſint, ſiue doctum putes ſiue indoctum.

Maiorem modestiam decere Christianos homines in quaestione dubia, nescio cur dicas. Nam nec immodestius quam hominem Christianum & pium decet, quicquam scripsi, nec dubiam quaestionem tractavi. Nisi dubium id voces, quod non omnes magno animorum cōsensu comprobant. Hoc pacto vix aliquid in rerum natura non dubium reperias. An tu incertum esse ais, vtrum Astrologia falsa sit & impia? At Deus max. opt. damnauit. Prophetæ impiam esse docuerunt. Sacrae scripturae interpretes à Religione alienam iudicauerūt. Philosophi futilem comprobauerunt. Imperatores ex hominū societate exterminandam censuerunt. Ratio inanem & putidam demonstrat. Sensus falsam esse ostendunt. Quid dici potest amplius? Patet te libellum & meas literas parum diligenter legisse & considerasse. Partem huius, quod dixi, aliquam certè vidisses, si totum peruidere nequiuisses.

Quod mox viros quosdam doctos & claros, imò meum Principem me condemnare addis, te non sine perturbato animo hac scripsisse ostendit. Quem ego Principem condemnem ipse videris. Ego librum in vtriusque principis mei nomine prodire volui in publicum, ipsis ita volentibus. Perlectus illis est antea, quam in publicum veniret. Quare quid tibi velis non video, nisi de hoc Principe, sub quo nunc ago & viuo, intelligi velis. At cum illum librum ederem, hic mihi Princeps planè erat incognitus, & ne nunc quidem scio quid hac de re sentiat. Quomodo ergo me condemnare scribis, de quorum sensu nihil conijcere potui. In vtilitatem & vsum vulgi, non in condemnationem editus est. Vnum hoc spectavi, vt idiotas à vanitate superstitiosa abstraherem & premonerem, ne tam facile sibi ab Astrologis imponi paterentur. Certè plurimum impediunt istæ fabulae Medicorum consilia & studia, cum rectè mederi volunt.

De doctis quos me condemnare similiter scribis, nihil affirmare certi possum. Si aliqua in re, & in hac ipsa quoque, errent, nihil mirum. Homines enim sunt, quos in

omnino multis errare omnes constat. Errauit Aristoteles, Augustinus, alij. Erro & ego in plurimis, & admonitus quotidie non erubescō errata corrigere. Vtinam verò sint, qui multos mihi meos errores cōmonstrent. In hac me causā non errare certò scio. Nihil est ab omni parte, vt Horatius rectè scripsit, beatum. Ideo autem veritas explicanda est, quia clarissimi viri eam alicubi non vident, aut nō probant, quamcunq; ob causā id faciāt? Statim ne, qui eam patefacere tentarit, damnare illos existimetur? Quid si errare eos nesciat? Sic potius cogitandum est, nullius quantumuis clarissimi hominis autoritatem veritati præiudicare debere. Certum est illos, qui non argumentis, sed hominum præstantium autoritate aduersarios premere student, aut non satis intelligere concertationem, aut malam defendere causā. Quid opus erat tibi ista mihi obijcere, dum intacta relinquis argumenta quæ produxi? Vbi ad illa responderis, non deerit, quod obijciamus præterea.

Huius generis illud etiam est, quod statim addis: *Habes aduersarios, scribes ipsis, vt relinquunt artem diabolicam, &c.* Neminem aduersarium, quod sciam, habeo, qui non & veritatis, (quam defendendam contra ineptos quosdam, pro uocatus, sumsi,) quoq; sit hac in parte aduersarius. Intellego ergo aduersarium in hac causā esse, qui aduersum me sentit, meaq; oppugnat, quæ vera esse reputo, quantumuis in cæteris sit amicus. Ex horum numero tu quoq; vnus es tandem factus, idq; præter meam opinionem. Inter primos est Christophorus Stathmion, qui publicè priuatimq; nostra oppugnare parum feliciter & scitè tentauit. Deo volente cum occasione nactus fuero eam, quo multi eiusdem scriptum iam pridem respondi, at propter certas causas nondum edidi. Tunc eam, cum quorundam refutatio apparuerit. Nam Princeps meus nuper mihi Schleusinga scripsit, aliquot Doctores siue doctos quodam in loco conuenisse, deq; refutando libello deliberauisse. Scriptum hoc magno sanè desiderio expecto, vt vno labore vtriusque satisfaciam. Qui sint ignore, nec scire laboro: sed hoc illis ex

ex animo opto, & meliora, quàm Stathmion, promāt, quibus vel doceri vel certè exerceri possim.

Quod nullū philosophum Astrologiam damnasse opinaris, in eo plurimum deciperis. Nullus etenim clarus extitit philosophus, quod quidem scire hæctenus quiuerim, qui ipsam probarit, præter paucos Platonicos, qui & superstitiosissimi & summi præterea dæmonum cultores fuere. Inter hos Porphyrius numeratur, qui sæpe tamen in diuersam abiit sententiam, & prædictiones ex cœlo mendaces esse affirmavit. Ex Parisiensibus vix vnus atq; alter patrocinium ipsius suscepit. Patres hanc *maximè* nunquam probarunt, Astronomiam verò meritò plurimi commendarunt. Quo fit vt mirer, quòd tu rem cōtrà habere affirmes.

Quamquam negare ita non potuisti, quin asserueris, multos ex patribus asseuerare à Dæmonibus excogitatam traditam esse. Non abusum, vt tu malè iudicas, damnarunt hi omnes cum Imperatoribus, vt nuper exposui, rationibusq; confirmaui. Non enim temerè aliquid absq; ratione, quod Astrologorum penè proprium est, asseueranter affirmo. Librum me indignum ais esse, propter cōuicia, & quædam in eo malè collecta, & quòd parum sit eruditus. Si vera sunt, quæ in eo docentur, me dignus est, tametsi ineruditus sit. De conuicijs iam satis multa.

Docti quidam, inquis, *agerrimè tulerunt argumentationes & conuicia*. Qui agrè ferunt tales argumentationes, hanc nauent operam Reipub. vt falsas esse ostendant. Magnam sanè apud omnes bonos, pios & doctos laudem merebuntur hoc facto, meq; immortalis sibi deuincient beneficio, quòd me ab errore liberauerint. Si id facere non possunt, me certè non mouere aut ab instituto retrahere debebit, quòd aliqui veritatem publicè proponi grauiter ferunt. Si Astrologos alicubi ineptos & imperitos appellauit, optimo iure fecisse cenferi possum. Etenim dum dogmata eorum & præterea argumenta, quibus ea defendere frustra laborant, inepta esse doceo, nō video quomodo nō ipsos quoq; ineptos verè dicam. Qui me mendacium docuisse probauerit, is me illa in parte mentitum aut mendacem fuisse si

dicat, non magnopere iniuriam mihi fecisse cēseri poterit. Ad extremum iterum te hortor, ne temerè Astrologiam publico præsertim scripto defendere coneris. Illi, de quibus *suprà* memini, arma iam, copias, omnisq; generis *πραγματιστα*, communicatis inter se consilijs, studijs, operibus, expeditur dicuntur. Horum apparatus, vires, animos, pugnandi peritiam, & demum ipsius pugnae euentum observare securo tibi licebit. Cumque operam eos nauare vtilem & bonam conspexeris, prodire, & profligatas iam nostras copias ad internecionem delere poteris. Si autem frustra contastasse pugnam, infeliciterq; manus conseruisse cognoveris, illorum periculo cautior factus, id consilij, quod esse optimum atq; saluberrimum iudiciaueris, capies. Non scio an candidè magis tecum agere, tibiq; consulere quisquam aut velit, aut possit. Vale feliciter. Anno 58. Heidelbergæ.

AD EVNDEM.

Epistola XII.

AD diem Cal. Octobris literas tuas 20. Septembris istic à te scriptas, recepi. Quas cū longiusculas cernerem, maiore voluptate simul atq; attentione perlegi. Sperabam me explicationem aliquam illarum rerum, de quibus ad te iam antè verbosius scripisssem, in ipsis inuenturum. Cum nō semel perlegisssem, nihil aliud inde percepi, quàm quòd vidi, te mea minus diligenter legisse, nec tua quoq; qua soles, industria elaborasse. Rescribā ea tantum, quæ rectè præterire nō potero. Sequar verò tuam narrationem, nisi cum diuisa reperero cognata membra, vt singula singulis conferre promptius sit.

Ex priuatione & negatione cum me argumentari scribis, non te intelligo, nisi id velis, quod postea dicis, me, quia tres significationes vocis, Naturalis, Astrologiæ conuenire nequeant, concludere, nullam ei conuenire Sed de hoc postea suo loco. Excusare quoquo modo cupis quod scripsi, te immeritò me reprehendisse, quia tria tantum significatio dictionis

ditionis, Naturalis, enumerauis, sed frustra. Quocūq; enim modo tu de Astrologia scripseris, verū semper hoc est, me non habuisse in illis literis propositum docere, quomodo ea vox bonis authoribus vsurpata sit, sed quot modis Astrologiæ tribui posset, inuestigare voluisse. Vides iam, puto, me non torquere tua in alienā sententiam, duriusq; tua interpretari. Hoc nisi dixisses, præteriturus hæc fueram.

Putas me in primis meis literis probare voluisse, Astrologiam non esse naturalem, hoc modo: Tres significatio- nes vocis huius, Naturalis, non conueniunt Astrologiæ, ergo non est naturalis. Mihi tum id nō venit in mentem, qui hoc solum inquirere volebam, quid per naturalem Astrologiam intellexisses. Nō enim certō sciebam, an iudicalem illam totam, vel aliquam ipsius partem ita vocares. Non- dum persuasum mihi erat, te Astrologicis fabulis fidē habere. Diuinatricem Astrologiam, non vt tu putas, sed his rationibus non naturalem esse probaui, nempe quia sacræ literæ vt falsam, impiam & impossibilem damnent, & ratio futurorum præscientiam, qualem ipsa pollicetur, supra cap- tum humanæ mentis esse conuincat. Rationibus, quas tu refellere nunquam poteris, & veras esse iam antè factus es, demonstraui. Principia & fundamenta, super quæ extracta est, & ex quibus suas deducit conclusiones, ruinosa, falsa & inania esse docui.

Iam ad ratiocinationis meæ refutationem descendo, quæ his verbis à me proposita fuit, vt rectè eam tu hîc repetis.

Quæ Astrologi se præscire & prædicere posse ex arte sua credunt, antequam fiant, per accidens omnia futura sunt.

At quæ per accidens futura sunt, nulla præsciri possunt arte.

Nihil ergo eorum omnium, de quibus diuinant Astrologi, præsciri ex arte futurum potest, antequam fiat. Ad hæc tu ita, in nulla esse dispositione hanc ratiocinationem, ad quod cōsectariū sit, vitiosam esse. Probas autē in nulla esse figura, quia medium neq; subiiciatur in propositione & in

assumptione fiat attributum, neq; sit attributum in propositionibus ambabus, neq; in vtraq; subijciatur.

Quid si Medium subijci in propositione & in assumptione attributum fieri tibi commonstrem? Nō negabis arbitrator tunc, in prima dispositione rectè me collegisse. Hæc mea est conclusio.

Nulla prædictio Astrologica est artificiosa, siue ex arte procedit, vel quomodocunq; loqui libet, modò sensus permaneat idem. Voco prædictiones Astrologicas, Astrologorum ex siderum obseruationibus desumptas hariolationes. In hac conclusione Minor terminus est, Prædictio Astrologica Maior, Non est artificiosa. Semper enim conclusionis subiectum Minoris termini in omni syllogismo: Prædicatū verò eiusdem, Maioris rationē obtinet. Iam Medium quæramus, qui est, per accidens fieri aut futurum esse. Prædicatū dico, Quæ per accidens futura sunt, arte nulla præsciri possunt, Medium subijci Maiori termino vides. Erit ergo hæc propositio siue Maior. Deinde in primo loco posita propositio, hæc scilicet, Quæ Astrologi se credūt ex arte prædicere posse, omnia per accidens futura sunt: hæc inquam idem medium attributum factum vides Minoris termini. Erit igitur hæc Minor propositio siue assumptio, quantumuis primum locum occupet in meis literis. Quid igitur reprehendis?

Ego non ad locum propositionum, cum autores lego, sed ad conclusiones respiciendum mihi didici, vt quo in loco Maior, & quo rursus loco Minor posita sit intelligam. Vbicunq; enim Medius terminus cum Minore, siue conclusionis subiecto reperitur, ibi assumptio est seu Minor propositio. At vbi idem Medium cum Maiore termino, siue conclusionis prædicato ponitur, ibi propositio siue Maior posita est, siue primo siue medio siue vltimo loco reperitur collocata. Nec refert siue prædicetur Medius, siue subijciatur cæteris duobus terminis. Semper enim hoc verum inuenies quod dixi. Cum iam præterea scire volumus, in qua dispositione seu figura syllogismus collocari debeat, considerare oportet, quomodo vel attribuatur vel subijciatur duobus

duobus in conclusione inuentis terminis. Perfpicis iã, opinor, non fuiſſe tibi opus vt admoneres me, ne in argumentando Dialecticorum & Philoſophorum rationes negligã.

Quæ hîc interſeris vt Astrologiam naturalem eſſe probes, poſtea examinabuntur, vbi quæ de eadem hac mea ratiocinatione reſpondeſ expendero. Melius enim eſt diuulſas iſtas partes coniungere, vt res liquidior ſic fiat. Sic ergo ſcribis: *Si maiorem ex parte intelligis, vt verba ſignificant, totam ratiocinationem nego, quòd modus iſte ſit fallax in argumentando. Sin ex toto intelligis, vt ſepe authores ſolent, nimium tribuis Astrologis, quaſi nequeant errare. Aſſeris enim ea omnia futura eſſe, quæ ipſi credunt ſe præſcire poſſe, tanquam ſemper ſiant quæ ſi prædicunt, aut prædicere poſſe credunt.* Hæc tua ſunt. Non ego hîc attentionẽ & diligentiam à te requiram? Quam tu Maiorem ſiue propoſitionem iudicas, aſſumptio eſt ſiue Minor. Contrã verò quæ tibi aſſumptio videtur, propoſitio eſt.

Quod ad primam attinet, quæ tibi Maior eſſe perperam viſa eſt, quæris, an ex toto intelligam. Quid hîc dicam? Ita habet propoſitio ea: Quæ Astrologi præſcire ſe credũt, omnia per accidens eueniunt. Poſteſt ne dubitari, quin vniuerſaliter hæc ſiue ex toto, vt tũ loqueris, intelligenda ſit? Senſus eſt, Omnia quæ Astrologi prædicunt, per accidens ſunt futura. Certè nomen, Omnia, antecedens eſt, vt grammatica tibi oculos animi ſimul & corporis, perſtrinxit, vt iſta non cerneret, quæ tam ſunt trita? Quod deinde addis, ſi ex toto intelligam, nimium me tribuere Astrologis, quaſi in prædicendo errare nequirent, ſimile eſt iam dictis. Non dictis aio verbis, talia omnia quæ præſcire ſe Astrologi putent, per accidens euenire? Non ergo euenire ea ſemper dico, ſed eius eſſe naturæ aſſero, vt per accidens ſiant, ſi ſiant. Ideo falli ipſos, quòd talium ſibi præſcientiam ſtultè arrogant. Qui per accidens aliquid futurum eſſe ait, iſ oſtendit apertè, non etiã fieri tale poſſe, imò planè incertũ eſſe, præſciriq; nullo modo poſſe, vtrum futurũ ſit, an nõ futurũ ſit. Addis poſtea, te propter artis certitudinem admittere,

omnia futura esse, quæ futura prænunciant Astrologi: at quatuor esse in ratiocinatione terminos, minoremq; cum maiori pugnare. Quod dū probare studes, in eodē semper errore volueris, imò inuoluis te magis magisq;. Spero te ex prædictis perspexisse, quantū vbiq; sis hallucinatus. Tandē verò opinari te rectè scribis, me hoc velle, Omnia Astrologica, hoc est, quæ Astrologi futura prænunciare solēt, non nisi per accidens euenire. Coniectasse id te ex assumptione sequentis argumenti ais, cuius propositio de parte tantum asserat. Est autem hæc illa ratiocinatio.

Per accidens futura, nec arte nec ratione aliqua præcognosci possunt.

Astrologice prædictiões oēs cōtinēt tātū p accidēs futura
Astrologiæ ergo prædictiones nec ex arte nec ratione proficiuntur.

Hæc ratiocinatio eadē est cū superiore. Contraxeram in pauca ista, vt clarior esset. Rectè ergo hīc ex assumptione collegisti, qd suprà volueram. Hoc meritò mirari cogor, quòd, cum hīc ordine suo propositiones positas videre potueris, non animaduertes eam, quæ hīc est assumptio, suprà quoq; assumptionem fuisse.

Maiorē siue propositionē tu in hac ratione de parte asserere, nō de toto cur dicas nescio. Certè eadē est cum ista: Nulla res per accidēs futura, arte præcognosci, antequā fiat, poterit. Nescis indefinitas propositiones in necessaria materia vniuersales esse? An non principij vniuersalis rationē obtinet? Quinimò tu idē sentire ac dicere paulo pōst videris, cū ita scribis, cōtingentia nō sunt artis nec scientiæ: proculdubio id voluisti, Nulla cōtingētia arte cōtineri. At quæ per accidēs sūt, Contingēter sūt, seu cōtingētia sunt. Quomodo ergo negare eā potes. Suprà namq; negabas. Hæc, respōdebis, nego, Astrologica omnia per accidēs euenire seu futura esse. At hæc nō est Maior. Ergo Minorē negare voluisti fortasse. Atq; in primis eā literis Fræcofordia ad te scriptis præbui. Et vera esse q̄ attuli tu cōfessus es. Quare nullā à me aliā probationē tantisper petere debes. dū aut nō refutaues illa, aut non hoc efficere, quod voluisti, demonstraueris.

Equidem cum Astrologos de solis cōtingentibus, vt futura sunt, vaticinari negas, qd neges nescis. Quis enim res necessariò euenturas prædici sibi velit? Si, quæ nuper Francofordia ad te scripsi, perlegisti attentè, nō potuisti ignorare. Cur igitur tã acerbè me accusas ignoratiã? Sed quæ huius generis scribis vniuersa, facilè tibi cōdono, præsertim cū perturbatum & commotū te fuisse inter scribendū ostendant. In secūda ista ratiocinatione si Maiorē vniuersim accipiam (ita accipiendā indicaui) minorē te negare inquis, statimq; addis: *Nihil video hīc te probare contra Astrologiam, nisi argumentis per accidens longè magis quàm ipsa Astrologia probet.* An tibi argumentum prædictum per accidens videtur probare, Astrologorum conatus euanidos esse & inartificiosos? Refelle, siquidem potes, nec nihil te fecisse dicā. Nullus euentus per accidens futurus, potest arte, antequam fiat, futurus præcognosci.

Quæ Astrologi futura prædiuinant, omnia per accidens eueniunt, siue futura sunt.

Ergo quæ Astrologi se præscire & prædicere posse arbitrantur, præsciri futura nequeunt. Frustra igitur laborant. Falsum etiã est Astrologiam, cuius ope se præuidere dictitant talia, artem esse.

Quid hic negabis? Maiorem ne? Atqui concessisti eam paulo antè Minorem ne? Minimè gentium. Dicis enim neminem Astrologum, quod quidem tu scias, illa negasse, quibus eam probaui. Et certè nullus negare poterit, ita inquā, vt falsa esse probet, aut non firmiter efficaciterq; propositum probare ostendat. At conclusio rectè ex præmissis inferitur. Necessariò ergo sequitur, Astrologiam fabulam esse, deliramentum & superstitionē ociosorum & credulorum hominum. Si æquè firmis argumentis, quod tibi facilè esse asseris, Medicinam vanam, falsam, futilem probaueris, eris mihi magnus Apollo, imò nouus Apollo. & in differēdo ipso etiã magistro Aristotele peritior. Nō enim ex astris Medicina præfagit, nec omnino prædicere præsentireq; futura, quatenus futura sunt: sed quatenus iam fieri & esse inceperunt, docet. Sed de hisce in prioribus meis ad te literis plura.

Astra non particulares & proprias horum inferiorum
causas, sed maximè tum generales tum remotas esse dixi,
& verè quidem dixi. Harum autem nullam cognitionem
& scientiam haberi neq; dixi, neq; cogitavi vnquam, mul-
tò minus Aristotelem ita scripsisse alicubi affirmavi. Falsò
igitur me id dixisse censes, quod ne in mètem quidem mi-
sisti aliquando venit. Hoc dixi, tales causas nesciri, aut non
cognosci, quatenus effectum certū sint producturæ. Cum
enim per se nequeant, aliæ autem causæ ipsis accidunt, co-
gnosci vt tales nequeunt, nisi accidētes omnes cognoscan-
tur. At hoc impossibile. Ergo & illud. Hominem cognosce-
re possum, tametsi huius hominis, Petri scilicet, notitiam
nullam habeam, imò ne natum quidē sciam. Eodem mo-
do cœlestium notitiam habere nos nihil vetat, quantum-
uis hoc aliquid effectura ignoremus. Hæc quoq; iam antea
in literis meis tibi transmissis, licet breuiter, *exposita sunt.*
Non hoc quæritur, an vniuersalium causarum cognitio
aliqua habeatur, vel, an cœlestium vires percipiamus: sed
hoc quæritur, vtrum particulares inferiorum causæ sidera
censeri debeant. De priore nulla est quæstio, si cum quæ an-
tè scripsi, tum quæ nuper dixi considerentur. Sidera parti-
culares causas esse horū effectuum, vel te quoq; teste, fal-
sum est. Quæ de Dæmonibus & cōiucijs assuis, libens præ-
tereo, etsi non parum multa hîc quoq; haberem, quæ tuis
rectè opponerem. Quòd libellum à Sciolo scriptū tibi vi-
deri addis, nihil detrahit eruditioni Sauonarolæ.

Picum te legisse & intellexisse, atq; ad eò solutiones argu-
mentorum te inuenisse, demum Bellantiam & Raphaellem
(arbitror te Gabrielem voluisse dicere) quendā, qui ipsius
argumenta omnia doctissimè refutant, ipsi te opposuisse,
scribis quidem: an verè autem scribas, suspicari non imme-
ritò mihi licet. An te, qui mea & Sauonarolæ leuicula argu-
menta, (si cum Pici argumentis conferantur,) vt quæ pro-
pter vulgum scripta sint, inte ligere non potuisti, (nisi for-
tasse nolueris intelligere, quod certè libentius credo) Pici
viri doctissimi doctissima argumenta peruidisse verisimile
sit? Si nō videre potuisti quàm inscitè nulloq; iudicio Bel-
lantius

lantius argumenta ipsius reprehendat, quàm imperitè & temerariè damnet, quàm absurdè erret, cum se dissoluere ea putat, quàm astutè & malignè eleuet ac dissimulet, nunquam mihi persuadebis illius te sensum affecutū fuisse. In presentiarum satis sit monuisse, doctiores Astrologos Bellantium nō faciliè producere. Putas me Bellantium, & quidem maiore multò diligentia, quàm tu meas literas perlegeris, non perlegisse? Falleris plurimum, si credis.

Fallacibus me & captiosis argumentis uti non rectè sentis, dum ita scribis: *Nec patronum Astrologia me constituo.* Unde hoc sumis argumentum? Ex eodem sophismatis genere, quo & prius. Iste non sequitur Picum, ergo non legit, nec intellexit. Mox aliud adducis meum sophisma, his verbis: *Iste vult obiter in explicacione vsus astrolabij ad aliquorum calumnias respondere, ergo constituit se absurdissima causse patronum.* Facilis est ad utrunq; respōsio. Nullo enim sophismate vsus sum vel hīc, vel ibi. Prius argumentum tale est: Qui Picum Astrologiam recte vereq; confutantem legit ac intellexit, is aut non probabit vanitatem dogmatis, aut pertinacia quadam in cōcepta opinione vult persistere. Postremo hoc ideo non addidi, quia de te credere nō potui, & nunc quidem credo. Hac de causā iam quoq; nō apposuissem, nisi ita me ut facerem coegisses. Vides nullum hīc esse sophisma. Non enim dubitari potest, quin rectè & solidè Picus confutarit. Omnes facti hactenus sunt, & fatebuntur in posterum, qui argumētorum vim perspiciunt. Quòd Astrologi non multi cedūt, hinc euenire arbitror, quòd nō intelligunt, aut non legunt. Quosdā studiosè in errore permanere velle, non probabile solum, sed omnino verum est.

Alterū tale erat: Hic conabitur hoc anno aliquot argumentis probare Astrologiam esse naturalem, & ab homine posse sciri, Deumq; velle hanc ad nominis sui gloriā disci. Item, Si Deus ei concesserit vitam, bonam, Deiq; donum esse, certissimis & evidentibus argumentis se probaturum promittit: ergo constituit se patronum Astrologiæ. At hæc absurda est, si modò talia sunt, quæ falsa & mēta sunt. Falsam esse ratio, sensus, philosophia, sacræ literæ, huius inter-

pretes probarūt. Si nō credis, Sauonarolā, (vt Picū taccam) lege, & vel vnicū ipsius argumentū dissoluere tērato, minimeq; ignauū Astrologiæ expugnatōrē esse perspicies. Idem hoc magis intelliges, si plura vel omnia cū ratiōe refellere conari audebis. Sic nullo me sophismate vsūm clarē docui.

An verum sit, quod de Pico Bellātius scribit, Sauonarolæ precibus impulsū diuinū illud opus cōtra Astrologos cōscripsisse, ad causā nihil facit, dū quę scripsit vera sunt, vt rationi, philosophiæ, sanctæq; Religioni consona. Bellātius nō asseueranter, vt hoc etiam obiter dicam, scribit, Picū cum Sauonarolæ precibus adductū opus illud composuisse: sed verisimile putat, vt ex epist. dedicatoria ad Catharinā Sfortiam, & illis quæ post Præfationē in suas responsiones satis diligenter te legisse videas.

Tu nō Italo illi seni, à quo te accepisse scribis, magis quā ipsimet Bellātio credere debuisti. Is in principio libri, suarū respons. sic scribit: *Nec vnū tacendū videtur, cōplures sunt autē Florētiæ testes fide dignissimi, quibus, inspecta Hieron. Sauonarolæ genitura, quinq; ante eius iacturā menses, dū florebat, & ipsum Hieron. ad heresim inclinatū, & vitā laqueo terminaturū prædixi.* Hęc Bellātij sunt, ex quibus perspicies, te vnā cum Italo, cui imprudēter credidisti, decipi. Nō Pisis ille Sauonarolæ hoc prædixit. Nō Sauonarolæ, sed quibusdā Florētinis dixit. Nō comburendū aut Florētiæ aut alibi affirmauit, sed laqueo vitā finiturū scribit se de eo prænūciasse, quinto ante ipsius mortē mēse. Quomodo me vis credere, te cū iudicio Bellantiū Pico opposuisse, qui nihil eorū, quæ maximē scire te cōueniebat, in ipso animaduertisti? Si minus facillē crederes, ne Astrologiæ quidem fidem adhiberes.

Valde exultat in hoc loco Bellātius, & Astrologos supra vulgārē hominū sortē extollit, ac diuinā vocat Astrologiā. Cur faciat quæris? Quia, inquit, ex magna Iouis & Saturni cōiunctione Astrologi quidā, falsi prophetæ aduentū prædixerūt: quæ res minimē, vt Picus sensit, vana fuit. Sauonarolā namq; sidera significabāt. Bellātius Sauonarolā (æpe tamen nō vbiq; tā explicatē, vt hīc facit, falsum prophetā appell.

appellat. Quam verè, pij omnes & docti viri intelligunt. Sane cum à suà ætatis theologis discedit, ita ferè sentit, vt hodie pleriq; omnes boni, & tu quoq; sentis. Et propter hæc falsus propheta dictus est Bellatio. Libelli, quos pij omnes per Germaniam probant, suis q; legēdos proponunt, pietatem hominis testatam nobis faciūt. Quare si hæreticus ille fuit, nos quoq; omnes, qui à Pontificis dogmatibus discessimus, hæreticos esse oportebit. Ob eandem causam Cardanus Lutherum quoq; à sideribus ad hæresim impulsū opinatus est. Si ætatem nostram ille vidisset, Magnam illam coniunctionem nostri temporis viros sanctos significasse absq; dubio asseueranter affirmauisset.

Sed fac verum esse, quod hæreticus fuerit: an ideo cœli hoc indicarunt? Ponamus ita credidisse Bellantinum, quem ex alijs coniecturis ista coniecisse plus satis constat, an propterea Astrologia vera dicenda putandæ sit? Ego nō ita iudico, & cur non ita iudicem declarabo. Quis neget longè plura, & his multò admirabilia, Augures, Extispices, Geomantes, alios q; diuinatores olim ac hodie etiam diuinare consueuisse? Quod si propter a, quod euentus aliqui vaticinijs respondent, (siue casu quopiam, siue Dæmonū inspiratione eueniat,) ars illa vera iudicanda est, oportebit prædictas omnes non veras modò, sed verissimas damnatæ.

Si quo in loco Deus opt. max. Astrologiā damnarit, vbi Prophetæ impiā docuerint, quomodo ratio & philolophia inanem & putidā demonstrent, scire cupis, lege Picū, Saurorolam, Philosophos & Theologos omnes, maximè antiquos (de Theologis ipse non negas) lege sacras literas, & abundè quod quæris inuenies. Reperies in meis etiā literis non nihil, quod certè hæctenus refutare nō potuisti. Formā argumēti vitiosam malè credidisti. Assumptionem perperā negasti, quam ego validissimis rationibus, vel te ipso teste, cōfirmaui. Horum cū nihil neges, neq; nō conficere propositum ostēdas, immeritò plures à me probationes flagitas.

Nō vno tantū argumēto in primis meis literis ad te vsus sū, sed plurib⁹, præcipuè verò duob⁹. Quā infeliciter cofutare

prius tētaris vidimus. Ad alterū ne verbo quidē sigillatim respondisti. Habet aut, si in forma cupis videre, hoc modo:

Quæcunq; causā non potest suos effectus absq; ope & auxilio aliarum caussarum, quæ ipsi pro generatione illorū effectuum per accidens coniunguntur, producere, huius causæ solius accuratissima etiam cognitio nihil nos iuuat ad præensionem talium effectuum.

Sidera à natura ita facta sunt, vt hos effectus, de quibus Astrologi se diuinare posse opinātur, producere nequeant absq; coniunctione aliarum caussarum, quæ sideribus per accidens variè coniunguntur. Exempli gratia: Sidera non possunt generare hominem, nisi vir mulieri iungatur, multo minus pulchrum aut deformem, robustum aut valetudinarium, diuitem aut pauperem poterunt generare, nisi robustus cum robusta, diues, pulcher, &c. congregiatur. At hæc omnia sideribus accidere vel cæci peruideant.

Ergo ex perfectissima etiam siderū notitia intelligi non potest, an effectus tales futuri sint nec ne sint. Non enim quales ipsi causæ coniungendæ sint hominis mens comprehendere valet.

Iam aliud argumentum tuum recito. *Astrologia operam dantes, fidemq; habentes Diabolicos censet. At viri quidā docti id faciunt. Ergo, &c.* Ad hoc quia in superioribus respondi paucis me expediam in præsentī loco. Propositionē tuam falsam esse aio, neq; ex scriptis meis, quod tamen tu putas, probari vnquam poterit, si candidè interpretari voles. Hoc modo si ponas, veram esse cōcedam. Qui Astrologiam colunt, nec eam repudiant, tametsi impiam & Deo aduersariam cognouerint, impij sunt. Hoc pacto si mea intelliges, aio cætera rectè sequi, quamdiu non respiscunt. Scriptura ebrios nō possessuros regnū Dei pronunciat. Nemo est, qui non ita intelligat, si nō eos facti sui poeniteat. Hoc modo omnes loqui solemus. Si ergo impij non sunt absolute, qui scientes peccant, nisi re ipsere scribō nolint, multo minus impij mihi iudicati sunt vnquam, qui nescientes offendunt. Vides quā facilè me ex laqueo, quo me cōstrictum teneri arbitratus es, explicauerim. Veritate, acutissimō

licet gladio, semel totum difsecui. Frustra me iubes de quorundam sententia exquirere. Non enim censor constitutus sum, vt in aliorum mores inquiram superstitiosius. Ocioforum hoc est, & curiosorum hominum, à quorum ingenio mei mores meaq; vita semper fuit alienissima. Sed hisce & similibus alijs relictis, ad ea redeundum iam est quæ suprà in hunc locum reieci, ne disputatio de mea rationatione discerperetur.

Postulauì à te, vt, si modum aliũ nosses, quo Astrologiam naturalẽ dici posse constaret, eũ mihi indicares. Huic meæ petitioni satisfactorius, naturalem dici scribis, quia sit consideratio de corporibus naturalibus, & eorundẽ operationibus. Verũ ego hunc modũ non ignorabam. Inter alios recensui, & diuinatrici non rectẽ adhiberi docui. Alium te modum indicaturum putabam, cũ tot me significationes vocis, Naturalis, omisisse scriberes. Sed iã tua expendamus. Si Astrologiam naturalem esse solidẽ probaueris, non tu quidem inter homines infimum, sed summum obtinebis locum. Sex tuas rationes quibus probare tentas, ordine ad veritatis stateram examinabimus.

1 Prima huiusmodi est: *Omnis ars corporũ naturalium, naturalis est. Astrologia est ars corporum naturalium. Ergo est naturalis.* Assumptionem vehemẽter tibi metuo vt verã probaturus sis. Prudenter sanẽ probare tentasti, Astrologiam esse artem. Statim enim hoc negaturus fueram. Ergo quomodo probes consideremus oportet. Astrologiæ accõmodari seu tribui potest artis definitio. Ergo ars est. Etenim præcepta, inquis, multa huius artis extare, vnumq; finem spectare vtilẽ vitæ, nullus hominũ rectẽ negare potest, licet aliqui eũ nõ semper cõsequantur. Paulò post, quid per præcepta intelligas, satis dilucidẽ declaras, cũ Astrologos hoc anno vehementẽ æstũ frequẽtesq; grandines futuras prædixisse scribis, ob Planetarũ positũ in trigonis & signis calidus est. Præceptũ namq; Astrologicum tale erit: Planetæ & Mars si hac inter sese figura, cũ sol arietem attingit, constituti fuerint, æstum & grandinem expectabimus.

Talia præcepta (hac iã nominatione dignabor) cõtinere plurima Astrologiam nõ nescio. Eadẽ illa inter se cõspirare ad vnũ finẽ, scilicet ad futurorũ præsentionẽ, minimẽ nego. Concedo etiã, vtilẽ hominibus plurimis videri posse futurorũ præscientiã. Sic igitur artẽ esse pbas: *Astrologia est collectio multarũ ppositionũ cõsensione quadã futurorũ præsentionẽ spectatiũ. At hæc est ratio seu definitio artis. Quæ cũ astrologia cõueniat, artẽ probatũ est esse ipsam.* Bona, vt puto, fide rationẽ tuã deduxi. Ad eã ego ita respondeo, fallacẽ esse tuã collectionẽ. Nã caret illis pceptis Astrologia, quæ in definitione artis ponũtur. Quod quõ sit verũ, iã docere aggredior.

Artẽ cũ dicimus esse comprehensionẽ multorũ præptorum ad finẽ vtilẽ vitæ conspirantiũ, nõ quãlibet propositionum siue enunciationum collectionẽ intelligimus, tametsi mutua cõspiratione vtilẽ homini vitã quarãt. Veras esse tales propositiones, nõ falsas oportet. Argumento nobis sint, Auguriũ, Extispiciũ, Geomãtia, Onomãtia, & huius generis cõplura alia deliramenta. Quis tã est audax, qui nõ has quoq; artes (sic enim olim vocabantur) multa præcepta habuisse & habere, quæ aptè inter se consentiant ad intelligẽda futura? Equidẽ, vt de alijs, quas nunquã sciui, nihil dicã, de Geomãtia cui olim, dũ Astrologica mihi adhuc ariderẽt, nõ impigrã operã nauauì, hoc verè affirmare posũ. Sed negari de alijs nullo modo põt. Cur igitur nõ habẽtur inter artes istã supstitutiones? Quia artis ratio illis cõuenire negt. Vera nãq; nõ falsa esse oportet pcepta, ex qbus cõcinnẽ iũctis ars coalescere põt. (Loquor de honestis & liberalibus artibus. nhonestę ne nomine quidẽ hoc dignæ sunt.)

Vnde scitè Galenus tria in omni præcepto requirit, vt sit verum, vtile, cõsentiens. Horũ si aliquo careat, præcepti nomen pariter & naturam amisit. Quòd si vera esse oportet, vt ostensum iam est, sequitur primũ quidẽ, vt cum rebus concordent. Veritas enim orationis non aliunde, quã ex cõcordia cũ rebus æstimatur: deinde aliarũ artium principijs nõ repugnabunt. Verum etenim vero nunquam aduersatur. Postremò propositum finem vt plurimum si non semper possunt, & per se, non autem per accideus, efficiẽt
seu

seu consequi debent. Nam eorū quæ per accidens fiunt, nec ars est, nec ratio aliqua. Talia quoq; non plerunq; sed raro eueniunt. Artes autē plerunq; suos effectus seu fines assequuntur. Ac referuntur artificiosa omnia, quatenus talia, in artem, à qua effecta sunt, tanquam in per se causam. Quare et si præcepta aliquis complura congerat, itaq; inter se copulet, vt mutua consensione finem vnum quærant, illū tamen per se nunquam assequantur, nomen artis non merebuntur. Falsa nāq; talia esse palam est, nisi vera putentur, quæ eiusmodi promittūt, qualia præstare nequeunt.

Talia sunt, exempli gratia, Chymistarum præcepta, quibus aurum venantur infelices quidam. Tamen enim illa concinnè iunguntur, vnumq; omnia finem, scilicet auri effectionem, quærant: eum tamē, quia efficere & assequi non possunt, falsa meritissimò cēsenda sunt. Scio & experientia didici, multa & vulgò incredibilia per illa præcepta à peritioribus artificibus effici posse. Ad hæc si referantur, artis nomine dignabimur. At verò cum ad auri argentive effectionem, quam præstare non valent, conferuntur, falsa sunt, & à loco & dignitate præceptorum artis excidunt. Primum, quia non præstāt quod promittūt: deinde quia huic principio siue axiomati, *Ars naturam imitari potest, eadem qua natura facit, facere non potest, repugnant.*

Talis fuit illius conatus, qui se nauem fabricaturum receperat, in qua ita per aerem homines ad certum spacium veherentur, vt in aqua vehi videmus. Præcepta ad nauis fabricam, vt ille animo conceperat, collata, consentientia & vera potuerunt æstimari: at ad verum finē, hoc est, ad vsum illius nauis relata, falsa fuerūt. Ex quibus omnibus apparet, quo pacto intelligendū sit, cum artē dicimus comprehensionem esse multorū præceptorū ad finē vtilem vitæ prologia extare præcepta dicis, quæ finē vtilem, videlicet præensionē futurorū spectent. Nā de Geomātia, Augurio, Extispicio, alijsq; diuinādi modis eadē dici possunt nō minus verè, quàm de Astrologia, artes tamē inde eas pbare, nemo sanæ mentis conabitur. Sic igitur ratiocinari te oportuit.

Ars est cōprehensio multorū præceptorū verorū, ad finē
vtilē vitæ per se efficiendū conspirantiū. (Si per se finē, non
autē per accidens producant, patet vt plurimū eū attingi.)

Atqui Astrologia multa habet vera præcepta, quibus fu-
tutorū p̄sensio p̄ se docetur, vt rarò à scopo artifex aberret.

Ergo astrologia ars est nominanda & habenda.

Hoc modo si fueris ratiocinatus, assumptio siue Minor ti-
bi restat probāda. Quod cū facere incipies, quàm sint om-
nia vana intelliges, & cui humeros oneri subieceris cōpe-
ries. Loquor autē de præceptis Astrologicis, nō Astronomi-
cis aut naturalibus. Nā Planetas certo tēpore tali schema-
te in cœlo apparituros cū alijs stellis, præceptum Astrono-
micum est. At talem stellarū dispositionem, talem aliquem
certū effectum hīc producturū, quales Astrologi se præui-
dere iactitant, præceptū est Astrologicum. Talia omnia, aut
sunt manifestè falsa, aut ita incerta & dubia, vt probabili-
tibus semper cōfutari, quàm cōfirmari queant. Ergo non
dum te probasse, Astrologiam artem esse perspicuè vides.

Miror profectò te credere causas insoliti caloris, fuisse
planetarum in trigonis & calidis signis, ac Martis in Ariete
constitutionem sub ingressum solis in eundem. Miror illud
etiā, quòd torpens & frigore enectus veterator ille Satur-
nus, Martis æstū, quē ex solis propinquitate cōcepit, reprī-
mere nō potuerit, præsertim cum in Tauro signo secundū
vos frigido, (in quo etiā sol defecit), cōgressus cū eo sit. Ego
hoc anno quorundam, qui præcipui habētur, libellos pro-
gnosticos legi, nec tamē ab ipsis tale aliquid prædictum ad-
uertit. Tardum esse necesse est, qui præteritorum non caus-
as qualescunq; comminiscatur, cum & somnia hoc modo
apertent pleriq; præteritis. Sed hīc nō est de his locus. Vnum
præterire nō debeo, multis annis nunquā infrequentiores
grandines in his & vicinis locis visas esse. Nihil etiam apud
vulgares magis futilitatē Astrologiæ arguit, quàm de rem-
porum mutationibus infinita mendacia. Lege quæ Bellan-
tius in 2. artic. 13. quæstionis hac de re scripsit.

Quanquam si his terminis se contineret Astrologia, to-
lerabilis minusq; impia foret, quantumuis falsā manerē
nihil.

nihilominus. Quod ne tu quidem intra hosce cancellos te cōtinere possis, id probat, quod in fine de aduersarijs meis, de quibus ad te scripserā, affluis: *Illi*, inquis, *nihil contra te scribent hoc anno. Astra enim nolunt, nisi mirabile aliquid.* Hæc cū legerem, risum tenere nō potui, statimq; sic cogitavi. Astra nihil nisi mirabile permittēt. Atqui edere, bibere, ambulare, loqui nō sunt mirabilia. Nihil ergo horū faciēt illi homines. Nullā videbā rationē, cur loq; numerare, currere, legere, si ita placuisset ipsis, possent: scribere aut quæ cogitassēt, nō possent. Ita ne animi nostri alligati sunt cœlis, vt ne scribere quidem nobis liceat, nisi Astrologica aliqua figura id iubeat aut permittat? Lōgissimè extra terminū procurris, & nisi substiteris, regressum non facilè inuenies.

Tunc ex astris, quid homines facturi sint particulatim vides: Ab alijs Astrologis negari audio. Si eiusmodi actiones nostræ à cœlo pendent, vt eo nolente, nequeamus, quæ meditati sumus, scribere, quæ porrò nobis relicta est libertas? Præterea videris hoc velle, illos nihil pro Astrologia admiratione dignum posse præstare. Si possunt, & astra mirabilia non prohibent, inscitè concludis eos pro Astrologia nihil scripturos. Si nō possunt, ignauos & imperitos Astrologiæ patronos facis, nisi hoc pro excusatione adducas, quod ego vt verissimum libenter concedo, nihil præclari, quod scilicet præcipua laude admirationēue dignum sit, (hoc enim temirabile appellare suspicor) à quoquam pro Astrologia excogitari posse. Si aliud per mirabile intelligis, quid mirabilius illi facere possint, quàm vt pro Astrologia ita, vt tu, pugnent, non perspicio. Quare si ἀστρολογικῶς argumentari velim, maximè scripturos probem. Quod præterea dicis nihil me physicum arbitrari, quod nō expressè docuerit Aristot. hoc tu nunquā ostendes à me dictū scriptūme esse.

2 Secunda ratio tua hæc ferè est. Aristoteles non excludit Astrologiā à physica. Quinimò physic⁹ ab Astrologo motū, lumē, influētias ita mutuatur, vt ab arithmetico numeros, à Geometra lineas accipit. Ergo Astrologia est Naturalis.

Hoc primum falsum est, Aristotelē non excludere eam à physiologia. Si vbi faciat interrogas, respondeo, ibi, vbi artē

nō esse subindicat: vbi ex causſæ Vniuerſalis cognitione artificioſa nihil illorum præſciri poſſe docet, quæ ab ea ſine opera ſecundarum cauſarum fortuito cum ea concurrentium, effici non poſſunt: vbi contingentium futurorū præſenſionem impoſſibilem eſſe monet: deniq; in tota iplius physiologia Quòd ſi mentionem Astrologiæ iplum facere obijcies, verè tibi reſpondebo, iplum non ita hanc vocem uſurpare, vt nos ſolemus, id quod & tu cognouiſſe videris. Si meum argumentum, quod Ariſtotelem eſſe non negabis, conſideraſſes, non hoc modo interrogaffes. Primam ergo antecedentis partem nondum probatam vides. Nō verius eſt, quod phyſicum propriè dictum, ab Astrologo aut Astronomo influentias & lumen mutuari addis. Nō enim vnquam probabis. Motum, ſi rectè intelligas, ſiderum, ab Astronomo accipit. At diſputatio de operationibus, viribus, & qualitatibus ſiderum, itemq; de luminis natura, & poteſtate, non ad Astronomum, ſed ad philoſophum naturalem pertinet, ſi rationi, ſi philoſophorum ſententiæ, ſi Ariſtoteſi fides hīc habenda eſt. Quis, quæſo te, concedet tibi Phyſicum accipere motum ab Astronomo, vt iam taceam Astrologos? Ego ideo Astronomiam ex parte Phyſicæ ſubiectam putavi adhuc, propterea quòd motū ab ea mutuata fuiſſet. Ad Phyſicum pertinet diſputatio de motu omnis non ad Astronomum vel Mathematicum. Vbi nam hi docent quid ſit Motus, quomodo fiat, quæ ſpecies, & quæ præterea ad conſiderationē Motus pertinent? Plurimum certe hīc aberras. Proinde vides nunc tam eſſe falſam ſecundam tuam rationem, quàm falſa eſt prima.

3 Tertia talis eſt. Philoſophia diſtribuitur in Phyſicē, Logicen, Ethicē. Ergo cū Mathematicæ diſciplinæ ſub Phyſica contineantur, multò magis huc Astrologia referetur. Naturalis ergo eſt. Mathematicas diſciplinās ſub Phyſica late dicta (nam ſi propriè dictam intelligas, falſum eſt) contineri ſcio. Cur propterea Astrologiam ſub eadem cōtineri oporteat, non ſcio. Nam nihil illa Mathematicum habet. Hæc enim certiffima & veriſſima ſunt omnia. Astrologica incerta & probabilia ſunt tantum, vel iplorum Astrologorum

rum iudicio. Si propterea putes ad naturalē philosophiæ partē referendā, quia de siderū actionibus & potētijis differat, negabo tibi facultates in astris inueniri tales, quales Astrologi putāt dicūtq;: Quare cū somnia sint, frustra in diuinis illis corporibus asseneraueris, nisi rationibus demonstrēs.

Aues, atq; viscera animalium, ex quibus diuinabant omnes ferē olim nationes, naturalia erant corpora. Quis propterea species illas vaticinādi naturalis philosophiæ particulas hodie ponat? Quid in causa est? Nihil aliud, quàm quod in cōmemoratis corporibus naturalibus, vires illæ, quibus talia præsignificētur, nō insunt. Si sæpe tamē euentum præfensioi respondisse dicas, respondebo & ego, vel casualiquando ita euenisse, vel Dæmonum fuisse ludibria.

Quod quia nemo, vt cōfido, nunc negat ac nescit, probare pluribus iam nō volo, quantumuis facilis sit ostēsiō. Quod augures auium volatui gestibusq; tribuerunt, quod Geomantes appellati punctis, aut ex his concinnatis figuris adscribunt, sed falsō, hoc aut simile Astrologi perperam astris inesse affirmant. Non igitur considerat naturales Astrologiam siderum vires, sed fictitias. Frustra ergo hinc probabis potestates insitas ipsis esse, quæ res particulares nostras producant, quomodo producere Astrologi credidisse hæctenus videntur, non sine magno errore.

Quæ de Thalete Milesio ex Aristotele adfers, causam tuam nihil iuuāt. Neq; enim Aristoteles eo in loco aliquid affirmat, sed Thaleti hoc adscriptum fuisse scribit, propter sapientiā. Permultum refert scire, cū autoritate alicuius probare aliquid volumus, vtrum author, quē pro teste producimur, ex aliorū, an ex propria mente ac sentētia loquatur. Equidē vniuersa Aristotelis philosophia satis superq; declarat, nihil ipsum Astrologiæ credidisse. Adde quod ex historijs apertē admodū pbari potest, Thaletē Astrologiæ diuinæ principia incognita ferē fuerūt, nedum Astrologicas nugas sciebāt. Thaletē primū Physicū fuisse, & primū inter Græcos cœlestiū motuū causas indagare cœpisse referunt.

Post hunc annis plus minus 80. Anaxagoras floruit. Qui cū primus de Lunę defectiois causſa ausus fuisset scribere, ab Atheniensibus in carcerem cōiectus, vix est Periclis scribere, ab nec naturali ratione & lege contorqueri credebant, sed se ipsa pro suo arbitrio circumducere existimabant. Quomodo post totidem ferē annos Nicias Atheniensium res affligerit propter ignoratam causſam deliquit Lunę, docent Plinius & Plutarchus. Certē ante Platonis tempora, nemo præcipui aliquid inter Græcos in astronomicis percognuisse legitur. Huius amicus Eudoxus Cnidius, cū nō Astrologiā tātūm ab Aegyptijs, verūm etiā Astrologiā didicisset: hęc expressē damnauit, illā summo studio primus inter Græcos diligētius excoluit exornauitq;: Nō legimus vllum ex Græcia tanto studio hisce rebus operā dedisse. Tam studiosē omnia apud Aegyptios obseruauit, siderūq; motus notauit ex loco editiore, vt Eudoxi specularū nomen apud Strabonis adhuc locus ille retineret. Et hūc primum apud Græcos legimus Astrologiam nouisse, quem nihilominus damnasse eandē scribunt authores, propterea quōd fallacem & futilemprehēdisset. Qui veræ Mathematicæ studiosi sunt aut gnari, hi faciliē cum Eudoxo nugas istas reijcient. Sed redeo ad propositum.

Eudoxum secutus est Aristoteles, qui Callippi Cyziceni (vixit hic cum Polemarcho Cyziceno familiari & amico Eudoxi) familiaritate operaq; vsus, Eudoxi inuentis addere aliquid est conatus. Hunc si Astronomiā tu non admittis peritum fuisse credis, quem post Thaletē ferē 300. annis scripsisse ex historijs colligimus, quid de Thalete credes? Meritō, ait, de Thalete hoc dictum fuisse, & propter sapientiam ei attributū, hoc ipso significans se nihil certi affirmare de ea re, quam compertam nō haberet. Profecō si quid tale cognouisse Thaletē credidisset, nō voluisset ipse quoq; nō scire. Sanē quod hīc de Thalete dictū refert, Plinius de Democrito scribit, ita sunt incerta omnia. Taceo quōd post Aristotelē neminē inter Græcos aliquot sæculis Astrologica præbasse legimus. Ptolemæus Aegyptius primus quod

quod sciam, de hisce Græcè scripsit. Qui ipso antiquiores sunt, Astronomica duntaxat scripserunt. Hæc & huius generis alia te examinasse cōueniebat, antequam Thaletem diuinatricis Astrologiæ studiosum & peritum fuisse tibi persuaderes. Aristoteles certè hoc illi propter sapientiam adscriptum scribit ab alijs, ipse Astrologum fuisse non dixit, nec fuisse eum talem credere potuit.

Vt non te decipiat homonymia vocabuli, sciendum est, Aristotelem nomen Astrologiæ hoc loco ex aliorum sententia ponere, pro obseruatione ortus & occasus siderum, quibus antiqui tempora operarum Rusticarum describebant. Qui vel Plinium vel rerum Rusticarum scriptores perlegit, faciliè, quid vclim, percipit. Quippe Astrologia ista Diuinatoria, de qua nunc agimus, apud Græcos Thaletis ætate ignota fuit. Quanquam verò per se res est probabilis & nota, non tamen pigebit Plinij verbis atque auctoritate planiorem testatioremque facere.

Plinius lib. Nat. hist. 18. cap. 28. hæc habet: Ferunt Democritum, qui primus intellexit ostenditque cum terris cœli societatem, spernentibus hanc curam eius opulentissimis ciuium, præuisa olei caritate ex futuro Vergiliarum ortu, qua diximus ratione, ostendemusque iam plenius, magnatum vtilitate propter spem oliuæ coëmisse in toto tractu omne oleum, &c. Et paulo post: Hoc postea Sextius è Romanis sapientiæ adsectatoribus Athenis fecit eadem ratione.

Hic primum dissentit Plinius ab Aristotele in nomine, ille nanque Democritum, hic Thaletem fecisse hoc scribit. Deinde scribit ille, Democritum olei caritatem præuiderisse. Aristoteles autem ait, Thaletem vberem olei prouentum præintellexisse. Quod Aristoteles dicit Thaletem ex Astrologia cognouisse, idque ex aliorum sententia, hoc affirmat Plinius Democritum ex Vergiliarum ortu coniecisse. Et qua ratione præuiderit, explicatis verbis exponit, cum ait: Qua diximus ratione, ostendemusque iam plenius.

Cæterum constat, Plinium nullibi docuisse, quomodo more Astrologico, vt hodie Astrologi talia profitentur,

olei vel caritas vel vbertas sit præuidenda. At ita præcognoscere docuit, quemadmodum Agricola de hoc & alijs fructibus coniectat, & quemadmodum, supra monuimus. Inuenies hoc cum alibi, tum in lib. præcedente, cap. 2. luculentè expositum. In vtroque citato libro multa huiusmodi commemorat, ex quibus, quod dico, facile intelligi potest, qualia nonnulla in 25. & 26. cap. libri 18. reperies. Huc & illa disputatio referri aliquo modo potest, quæ de olei perfectione apud Theophrastum cap. 11. libri de plantarum causis sexti habetur.

Illud in Plinio & Aristotele primum apparet, admodum incertam fuisse olim eam historiam. Deinde vtrunque et scribere, quæ apud alios inuenit. Præterea Plinium non in Astrologiam istam hodiernam, sed in antiquam illam referre. Inter alia dissensionis capita hoc etiam vñ est, quod Aristoteles Thaletem non scribit oleum coemisse, sed arrabone data officinas Olearias pro eo anno conduxisse, id quod Io. Genesius Sepulueda primus, quantum ego scio huius rei, animaduertit, & ex Græco textu manifestum fecit. Hoc obiter, quanquam ad rem nihil admodum faceret, monere quoque placuit.

Non malè fortasse senserit, qui falso de Thalete hoc scriptum ac dictum putauerit. Neque primum sit hoc Græcorum in historia mendacium. Quinimò in eadem re non minus turpiter mentiti sunt, cum Anaxagoram ex Astrologia siue siderum scientia anno secundo. 78. Olympiadis dies prædixisse scripserunt, quibus saxum è Sole casurum esset, quod & ceciderit ad flumen Aegos. Quin & alium casurum prædixisse scripserunt, qui in Abydi gymnasio ea causa cultus postea sit. Vide Plin. lib. 2. cap. 58. Ratio quæ huc Anaxagoram perduxit, ea fuit, quòd Solem iudicauit lapidem ignitum. Quid miri fuerit, si tam verum illud sit, quam hoc est? Nisi plurimum fallor, minus post hac robore disputabis in hoc Arist. et Plinij loco siue testimonio inesse,

4 Quarta ratio hæc est: Vetustissimi gentium Theologi, inter quos vltimus Plato fuit, anima

di omnia per secundas stellas gubernari tradiderunt, ex quarum energia pro diuerso situ motuque omnes mutationes in inferioribus fiant. Ergo Astrologia naturalis est. Nihil hic de consequentia dicam tuæ ratiocinationis. Nihil de theologorum illorum gentilitatis mente & opinione. Nihil de Platonis sententia, quam constat non fuisse Astrologicam. Plato certè, sicut post ipsum. Aristoteles, & post utrunque Auerroes, nūquam crediderunt planetarū siue stellarum alias esse beneficas, alias maleficas, sed omnes omnino bonas putauerunt. At hoc principijs Astrologiæ ita aduersatur, vt vix aliquid, hoc non concessio, efficiant. Quomodo Plato animis ex astris descendentes peculiare inesse dixerit potestates, quas inde acceperint, nō nescio. Sed quā non sit vera illa sententia, & quā nihil Astrologiæ patrocinetur, similiter non ignoro. Istis omnis, ex quibus iam argumentū solutum est, alio modo apertius ita tibi respondere iam libet. Si omnes inferiorum mutationes à stellis, veluti à causis per se, proprijs & definitis fieri putas, plurimum deciperis. Etenim rationi, euidentiæ & sensibus repugnat. Si verò tanquam à causis vniuersalibus & remotis gubernari hæc nostratia à stellis opineris, pinatiq̃ sint olim veteres illi, vitiosa est tuæ ratiocinationis consequentia, vt ratio, sensus, experientia, doctorum omnium consensus, & ipsimet Astrologi (inuiti licet) declarant ac probant.

§ Quintam iam inspiciamus. Si Magia naturalis est, quid prohibet Astrologiam, quæ rudior est naturaliorque, & ad Aristotelis doctrinam accedit propius, naturalem esse? Si per naturalem Magiam intelligis eam facultatem, quæ rerum naturalium omnium cœlestium & terrestrium vires, naturas, operationesque perscrutatur, antipatheiam & synptheiam rerum obseruat, latentes earum potestates explicat, quæ quibus aptè coniungi, quo pacto, quo tempore per quæ media debent, perquiri: & vt semel omnia dicam, quæ nihil non facit, vt exactam rerum notitiam consequatur: dubium non est, quin eiusmodi ratio naturalis sit. Quinimò naturalium scientiarum omnium quasi

complexus quidam summumque fastigium sine extrema perfectio existit. Hanc minus accedere ad Aristotelis doctrinam, cuius est absolutio quædam, quam Astrologiam, tunc probabis, quando verum falsum esse ostenderit, aut contra falsum verum esse declaraueris. Si quaeris cur non ut hæc, Astrologia quoque possit naturalis censeris, respondeo, hoc obstare, quod Astrologia tota est falsa, ficta, vana. Quod sideribus tribuit, quæ nunquam habuerunt. Quod ex fabulosis & fictitijs principijs & imaginibus futurorum præscientiam pollicetur. Quod sensui ac intellectui notis principijs repugnat. Quod si per Magiam aliud intelligis, tum respondebo, cum quid intelligas ipse intellexero. Nô enim diabolicam illam Magiam omnibus bonis damnatam te commendare hic velle credere audeo.

6 Sexta & postrema ratio similis est ceterarum. Multi appellant Astronomiæ partem naturaliore, quæ est Astrologiæ, naturalem, Ergo est Naturalis. Quis amabo te Astrologiam non Astrologus naturalem unquam appellauit? Si hoc satis est, ut naturalis sit, quia à suis cultoribus ita nominetur; nulla tam impura inuenietur superstitio, quæ non ad minimum velit naturalis censeris. Pleræque non contentæ ista nominatione diuinæ videri volunt. Alia est probatio opus, quàm Astrologorum testimonio. Valde namque parum integri incorruptique sunt in præsentia causa testes. Scio quidem Aristotelem & antiquos, Astrologiam naturalem appellasse: verum non iudiciariam seu diuinatricem illi intellexerunt, sed Astronomiam notam Mathematicas scientias putauerunt. At hoc quid ad rem nostram? Non propterea vestra illa aut naturalis aut Astronomiæ pars censeris poterit.

Quemadmodum neque Onomantia illa rectè pars Arithmetices dicatur, quæ ex numeris præcipuè de cunctis hominis natura, moribus, ingenio, felicitate, infortunio, liberis, exoribus vaticinatur. Non enim quia numeris perperam vtitur, statim ad Arithmeticam pertinet. Sic neque Astrologia, quia sideribus abutitur, inter Astronomiam

miæ partes reponi debet. Astronomiam veram esse, omnes libenter docti consentunt. Astrologiam falsam esse, cum alij multi, tum Deus ipse docuit in Sacris literis. Tu igitur incertissimum certi, contingens necessarij, per accidens contingens eius quod per se euenit, falsum: & quod esse nequit, veri ac necessario veri partem arbitraris? Non si sapis. Mathematica sunt certissima, Astrologica vobismet testibus maximè incerta & dubia. Quare veram te antè probare Astrologiam oportet, quàm Astronomiæ partem facias.

Sex tuas rationes omnino Astrologicas, hoc est, euandas, elumbes, friuolas esse omnino perspicis, si non te cæcum reddidit Astrologia. Meas autem rationes ita suo loco persistere intelligis, vt ne pilum vnum dimoueri ab omnibus tuis arietibus quierint. Prima tua ex commemoratis sola speciem aliquam habebat, quam tamen ita perspicuè ostendi vanam esse nihilq; probare, vt nihil te desideraturum meritò confidam. Cæteræ vix dignæ responsione videbantur. Tam malè cohærent, tamque infelicitè confutæ sunt, vt hiatus nemo non palpet.

In fine tuarum literarum hæc scribis: *Rozo ne agrè feras, quòd durius aliquando te appellem. Feci, ut stylus appareret vehementior.* Hæc tua sunt. Quæso te, putabas me vehementiore oratione permotum stationem veritatemq; deserere, & in Astrologorum castra transfugere uelle? Non ista metuo, nec minas & conuicia pertimesco. Solis argumentum hoc modo acuere placuisset, equisimo iure me uicissim fereres, cum à me durius aliquid dictum uideris. Quippe nõ vt stylum acuerem, sed vt partim tuas accusationes depellerem, partim veritatem strenuè defenderem, quæ duriuscula vel acerbiusculè dicta videantur, dixi. Puto me, si tuas literas cum meis contuleris, modestissimè scripsisse. Nõ opus erat ista deprecatione. Nam, vt aliàs monui, non tam alios sine perturbatione & odio refellere, quàm ab alijs quoties à vero discedere videor, sine dolore refelli paratus sum. Vale felicis. Non. Octob. Anno 1558. Heidelbergæ.

Thom. Erastus viro clariss. D. Petro Lothichio
S. Medico, S. D.

Disceptationis quam nuper, vir ornatissime & clarissime de ortu, natura, motu, viribus Cometarū inter nos habuimus, adeo non memineram amplius, vt nunquam recordaturus viderer, si non misso ad me libro in memoriā reuocassēs. Nō enim ex professo in eā dissertationē, sed casu quodā incideramus. Nec eo studio ego tū quicquā asserēbā, quo, cū cōsultō aliquid ago, asserere soleo. Vbi verō librū misissēs, ac locum cōsignatū inspiciere iussissēs, minimē fuit difficile cunctōrum reminisci, præsertim cū recens adhuc res esset. Cæteris aut omnibus, de quibus nō admodū discordantes habebamus sentētias, omissis, de motu Cometarum, in quo plurimum dissentiebamus, & illis quæ præterea exponi tibi volebas tunc, in præsentia quantum res postulare videbitur, dicam. Non aliud à me petere iam videris, cum de hac re duntaxat legere me, commonstrato per puerum loco, librum iubes. Quo res clarior sit, & nihil me falsi dixisse magis perspiciatur, rem totam vt gesta est, breuiter repetam.

Cum amicis quibusdā & discipulis obiter insoliti caloris causas reddere tētarem, & in ea narratione mentionē Cometæ, qui illis diebus apparuerat, fecissem, signū ipsum esse affirmari, multitudine & copia siccarū exhalationū aërem crassiorē redditū fuisse, atq; ideo impressum à Solis radijs calorē pertinacius retinere. Quia verō neq; magnus, neq; vehementer ardens, neq; diu apparuisset, indicia nobis ea esse, nō tam multos in ipso vapores siue halitus potuisse contineri, quot sæpe in alijs animaduertissemus. Hæc tu cum audires, respondebas causam, quod miræ qualitatem & copiam, sed multo magis in Saturnum, quo esset accensus & ductus, referri debere. Nullū etenim nasci, qui non à planetarū aliquo succenderetur ac moueretur.

retur. Hoc ego cum mihi verisimile fieri non posse dicerem, propterea quod frequenter extra Zodiacum appaerent, nullaq; certa lege sæpe iam huc iam illuc inclinarēt, iā tardè, mox celerrimè mouerētur, & deniq; nullius planetæ motum seruarent: tu contrà, demonstrari posse rem ita habere, & iam pridem demonstratum fuisse, demū que omnes Astrologos ita semper sensisse aiebas. Omnium namq; sæculorum obseruationem ita rem habere demonstrasse.

Quomodo, inquam ego, demonstrari potuit, cuius causæ propria & proxima ignoratur? Vbi reperietur causæ huius affectionis in Cometis, quod motū planetæ potius ferre qui eos oporteat, quàm stellæ alius cuiuslibet? Non enim videre me potuisse hanc apud vllum probatum authorem causam. Cometæ ita ab exhalationibus generari, vt reliquæ traiectiones, eadēq; materiam vtrorūq; esse. Quod si illi non nisi à planeta ducantur & attrahantur, consecrari videri, vt hæc quoq; ab iisdem ducantur. Non generari eos certo & statuto tempore, vt eclipses, non ab vna eadēq; causâ, non ex vna semper & æquali materia. Deniq; tam esse in his, quàm in cæteris meteoris incerta omnia, ortum motumq; eorum tum solum sciri, cum præsentia fuissent aut essent. Formis differre, effectricem causam & materiam easdem esse.

Durare Cometæ longiore tempore, moueriq; non tam celeriter, sed magis accedere ad stellarum motus. Causam dissimilitudinis quæri à philosophis & inueniri etiam in materiæ caliditate, siccitate, raritate, densitate, lentore, grauitate, leuitate, multitudine, crassitudine, paucitate, distractione, coagulatione, inclinatione, agitatione, impulsione ventorum, & similibus materiæ qualitibus.

Ratiocinationem hanc tuam, Astrologi ita cuncti sentiunt, ergo verum est, nec veram nec necessariam mihi videri. Omnibus hoc sæculis ita obseruatum non posse dici, cum Aristoteles dicat, obseruatum inerrantes stellas aliquando materiam attraxisse, suoque motu circumduxisse. Talem etiam cometam Olympiodorum à se visum scribere.

Ad hæc tu, vehementer te admirari meam imprudentiã, imò potius temeritatem, quòd certa & confessa omnibus in dubium & controuersiam vocare nihil vererer. Facile esse omnia negare, at cum eiusmodi ne disputandum quidem esse, sapientes rectè prudenterq; præcepisse. Hic me nihil affirmare dixi, quod non à clarissimis antè viris comprobatum certò scirem. Itaque ex Aristotele eiusdemq; interpretibus, quæ memoria tenebam, (Tenebam autè præsertim quod sub apparitionem Cometæ, de hac re disputationes eorum attentè perlegissem) attuli.

Tandem non esse opus authorum testimonio dixi, ubi sensus controuersiam dirimere possent. Iudicare autem et videre nos oculis motus ipsorum ἀνωμαλίαν, nec posse eos ad vllius sæpe Planetæ motū aptari. Tametsi enim Planetæ errarent, & alij alijs motibus cierentur, esse tamen singulorū motus certos & regulares. At cometas iam tardè, mox celerrimè progredi, paulò post subsistere videri, & repenti aliquando cursum incœptum inflectere, atq; aut ad latus declinare, aut retrorsum contendere.

Hanc tu conuersionem ad retrogradationem Planetarum vocatam pertinere aiebas. Ego verò Planetas nō retrogredi, sed nobis ita nonnunquam videri, cum inter cætera hîc dicerem, seuerè monebas, ne Mathematicorū dogmata subuertere tentarem, magno meo malo. Non esse de eo dubitandum, quod summo ab omnibus doctis consensu esset semper approbatum. Ego quid hic dicerem aliter illi rem habere te docerent, errorem meum libenter cōfessurum. Multò magis mirabar, te Astrologiæ patrocinari voluisse sine causâ, nec tamen principia eorum, quæ huc pertinerent, perdidicisse. Quia consiliū secutus es, eosq; consuluisti, & verè id à me dictum fuisse, te intellexisse mihi significasti, nulla nobis porrò hac de re controuersia erit.

Hoc te permouisse, ais, quòd ex falsis suppositis, non videres, quomodo vera demonstrarentur. In philosophia nō semel impossibilia, vt sic appellem, supponuntur, vt ex illi

veritas propositarum rerum inuestigetur. Quod cum facimus, nec alios, nec nos ipsos fallimus. Ponimus substantiam corporatam aliquando à quantitate & qualitate separatim considerandam. Ponimus materiam primam omnibus carere formis. Ponimus Aethyopem candidissimum esse, & huius generis infinita alia, ex quibus alia deinde rectè concludimus. Non enim philosophi ex his positis ita ratiocinantur vt Astrologi, sed verum hoc modo indagare solent. Sic Astronomi quæ non sunt, esse ponunt, vt quæ sunt hinc inueniant.

Tota Mathematica disciplina constat ex talibus principijs, mente scilicet separatis rebus intentibus. Quòd si philosophus aliquis ita argumentetur, ponimus substantiam aliquam corporatam carere omnibus qualitibus: ergo talis aliqua in rerum natura extat. Vel sic: Materia ponitur carere omnibus formis & qualitibus, ergo reperitur alicubi talis. Si, inquam, aliquis ita argumentetur, an nõ rideatur ab omnibus doctis? Similiter non valet, Lineæ Mathematicæ ponuntur extra subiectum, ergo re vera inueniuntur abstractæ. Fuit qui Mathematicas disciplinas falsas existimaret, propterea quòd non prorsus eandem reperiret rationem in Mathematicis lineis ac superficiebus, & in illis quæ in subiectis corporibus insunt. Quamobrem nõ rectè argumentabuntur Astrologi, Planetæ ponuntur retrogradi, ergo verè retrogrediuntur.

Quòd si aliquis mihi hinc obijciat, Astrologos non ita ratiocinari, respondeo ipsos re vera ita argumentari. Dum enim ita colligunt, cum Planeta retrogreditur, Cometam qui prorsum antea mouebatur, retrorsum ire cogit, siue retrahit ab instituto cursu, & in contrariam partem impellit, nihil aliud propè affirmat. Argumentum certè vim roburq; si valeat, inde habere oportebit, quod retrocedere verè ponatur. Si namq; hoc non sit verum, quomodo aliquid efficiet? Quod enim non est in rerum natura, id ne agere quidem aliquid poterit, vt omnes homines nõ amentes libenter fatentur & præclare intelligunt. Non verius est bis quatuor octo facere, quàm hoc est. Quò fit, vt ratio tua valere

nullo modo possit, nec retrogressio Cometarum à Planetarum retrogradatione tanquam ab efficiente causa perficiatur, ut quæ in rerum natura non extet.

Quamquam si ea extet, nihil admodum Astrologos iuret, præsertim si Heliodorus rectè docuit, retrogredientes Planetas nõ aliter agere, quàm cū progrediuntur. Efficacius autè agere, cum propiores sunt, imbecillius cū plus absint. Iam propinquiores terræ sunt, cum retrogredi videntur.

Quare Cometam qui prorsum antè ferebatur, nõ retrahet, sed magis quàm antè impellet. Virtus enim Planetæ non mutata, sed efficacior est reddita, cum retrorsum ferri videtur, iuxta Heliodori opinionè, magni nominis Astrologi. Sed frustra hæc tã multis apud te expono, qui ab Astro-
nomis & Mathematicis persuasus iam es, nullas esse Planetarum retrogradationes, sed apparere tantùm. Etenim inter *Φαινόμενα*, non inter ea, quæ verè extant, numeratur Planetarum retrocessio.

In libro, quem mihi misisti, opinionem tuam probatam nõ rectè credis. Aduersatur enim author tuæ sententiæ omnino plurimum. In 2. & 3. argumento, quibus probat, cometas non esse stellas, ita scribit: *Cometa non apparent ullis stæ-
tis temporibus, & cum fulgent, motus habent dissimilimos. Et
mox: Deinde nec regulari motu aut certo feruntur. In 4. argu-
mento: Et varietas ac dissimilitudo motus, non obscure signi-
ficat, materiam esse hãlitũ in aere. Non vno aliquo loco, non spa-
cio certo oritur aut vehitur, sed aliàs alibi incenduntur, & va-
riè agitantur, propemodum vt aliæ traiectiones.* Hicce iam, si libet, adde: sed Planetæ habèt motus certos. Concludes inde, non semper motu Planetarum moueri.

Velim hïc obiter illud etiam notes, non posse ortum eorũ prædici, nisi fortasse casu aliquãdo euentus & forte fortuna respõdeat prædictioni. Si namq; nec loco nec tempore nec coeli spacio certo oriuntur, sed instar traiectionum nascuntur & propemodum agitantur: facillè apparet, incertum esse eorum ortum, nullaq; præsciri eum arte posse.

Verumenimuerò respõdebis hïc mihi fortasse, nihil adducta testimonia probare. Nã authorem diuersitatem seu
dissimi-

diffimilitudinem motus Cometarum in diuersis considerare. Iam nihil prohibere, quin motum nihilominus singuli alicuius Planetæ sequantur, cum etiam Planetæ diuersissimis moueantur motibus, quantumuis singuli suos habeant peculiare & certos. Non difficile mihi foret ostendere, verba authoris ita esse intelligenda, vt ego intelligo, præsertim cum falsum sit Cometæ irregulari motu cieri, si Planetæ alicuius motum imitentur, quos regulares esse constat. Cōparatione tantum dicuntur motus habere magis minusq; regulares. Deinde fatetur idem author, materiam Cometarum nō semper à Planetis eleuari atq; attrahi, sicut nuper tibi ex Aristot. & Olympiodori obseruatione probaui. Si ab alia stella attrahitur, ab eadem etiam duci valde est probabile.

Sed cōcedam hoc loco, (quia de huius duntaxat authoris sententia concertatio est) te prædicta verba interpretari vt voles, cū apertissimis ipsius verbis alijs ostendere propositum queam. Nam cum ad 1. argumentum Senecæ respondet, sic scribit: *Antecedens non est perpetuò verum. Sæpe enim prorsus irregulari motu vagantur extra Zodiacum. (Hoc est, non sequuntur signorum ordinem, nec alium quoq; vllum, vt ponebat in antecedente Seneca)* deinde etiam cum vehuntur iuxta signorum ordinē, id fit prorsus per accidens. *Rapitur enim materia alicuius Planetæ viribus, à quo inflammata est.* Non hic apertè dicit, Cometarum motus interdum prorsus esse irregulares? Regulares autem tum fieri, cum à Planeta materia illa rapiatur? Ergo aliquando nō feruntur Planetarū motibus. Idem sensus docet, quod hic author dixit. Nullus autē sensilium melior est certiorq; iudex, quàm sensus. Idē Aristotelem atq; Olympiodorum censuisse, supra indicaui.

Certum est inerrantes stellas nō moueri Planetarū motibus. Quare ne Cometæ quidē, qui harū stellarū motibus cientur, Planetarū motus imitātur. Nō minus certū est, traiectiones siue impressiōes igneas planetarū motus nō semper, imò rarò admodū, sequi. Materix motū sequuntur magis quàm stellarum. Porro Cometæ ex eadem gigni materia, & eodem propè modo, vel hic tuus author confitetur.

Sententia eadem est Aristotelis, qui non nisi materiæ densitate, duratione & similibus qualitatibus differre arbitratius est Cometas & traiectiones. Nec dubitare videtur quin à traiectione Cometæ aliquando incendantur. Cum enim materia in loco aliquo conglobata est, & pars tenuior instar radij cuiusdam longius extenditur, ignemq; concipit, ignis per tenuiorem materiæ partem celerrimè discurrès, vbi in crassiorem deuenerit, sistsitur.

Ex quibus liquet, non moueri eos semper aut necessariò motu Planetarum, quemadmodù neq; traiectiones. Hinc illud etiam intelligi poterit, cur modò huc, modò illuc inclinent moueanturq;. Sequitur enim materiã instar ignis, quæ iam in hanc, iam in illam partem exporrecta est, prout collecta in vno loco magis est, quàm in alio. Sape à vento in vnum aliquem locum cogitur. Certè ex motu traiectionum ventos spiraturos præuidemus ab illa parte, vnde ipsos moueri conspeximus. Huc etiam facit loci ^{consideratio}, ex quo continuè halitus isti ascendunt. Confirmat hæc omnia, quod Philoponus scribit, Ammonium Cometam vidisse, cuius vna pars magis quàm aliæ splendesceret. Pars vna exstinguebatur, dum alia quæpiam magis accendebatur, sicut in facibus quibusdam cõtingere aliquando solet.

Cæterùm motu primi mobilis circumducuntur Cometæ, sed plurimum *ὑπολείπεται*, vt & aer, in quo est, propter materiæ ineptitudinem. Quòd si casu propter nuper commemoratas & alias similes causas prope Zodiacum materia constiterit, & deinde à motu primi mobilis magis magisq; relinquatur, mirum non est, quod instar stellæ certo videatur motu per Zodiacum ferri. Motum Planetarum tunc solum sequuntur, cum ab aliquo ex ipsis materia est attracta, vt comã ei fecisse videatur. Vnde patescit, non esse verum quod Astrologi nugantur, à certa solum constellatione materiã pro Cometa attrahi. de qua re alibi firmiora diximus. Et vt verum esset, falsum nihilominus foret, præuideri eorù ortum posse. Nam qui in actione qualibet vel agens solum, vel patiens solum considerat, necessariò plerunq; fallitur. Sed nec philosophi aut prudentis intelliger-

tisq;

tisq; hominis est, ex agētis natura velle de effectibus, ignorata passi natura & aptitudine, cōiectare. Cæterum de istis hoc loco differere non fuit propositum. Quare finem faciam, præsertim cum mihi persuadeam, me, quod probare debebam, validissimè probasse, Cometas non semper motu Planetarū moueri. Iam quod præterea ex me scire desideras, quomodo Cometas negē principum mortes significare, & pestem mortalibus adferre, breuiter quidem, sed apertè tamen edisseram. Cometas significare aerem, quo tempore ipsi apparent, halitibus refertum esse, concedi ab omnibus scio. Quanto maiores sunt, longioreq; tempore apparet, tanto maiorem in aëre halituum copiam collectā esse necessariū prorsus est. Etenim ex tali materia ipsi consistant, imò nil sunt aliud, quàm exhalatio conglobata & incensa. Quare necesse est, si magni sint, magnā etiam exhalationum copiam de terra ascendisse.

Quòd si longo tempore ardeant, præterquā quòd crassiores indicant esse materiam densioremq;, necesse est, vt infernè continuè alimentum accedat, quo foucantur. Ne cogitari quidem aut fingi potest, quomodo vapor siue exhalatio tot diebus & septimanis, interdum etiam mēsis ignem sustineat, si non recens materia semper succedat. Quam celeriter materiā talem, præsertim tenuiorem ignis deuoret ac absumat, cū alia meteora ignita, tum stellæ cadentes nominatæ perspicuè demonstrāt, quemadmodum fulgura quoq;. Celerrimè namq;, ignis per eam discurrit. illo ferè modo, quo per puluerem illum tormentarium discurrit. Dubium non est, Cometæ materiam densiorem, crassiolem, magisq; lentam esse, quàm aliorum ignitorum meteororum, quæ celeriter postquam orta sunt, iterum dissipant ac dissipantur. At quantumcunq; lentam, crassam, densam imagineris, igni tanto tempore nunquam resistet, nisi continuè renouetur Etenim ne densissima quidem ligna vim actionemq; ignis tam diu sufferāt siue perferant. Quæ idcirco commemoro, vt rectè me posuisse liqueat, argumentum ipsos esse referti aëris crassis lentisq; vaporibus. Certum illud etiam est, ignem in ea materia accēsum,

ad se non ex vicina tantum, sed etiam remotiore aeris parte exhalationes omnis generis attrahere, quantum omnino attrahere potest. Quod non de illis tantum intelligi debet, quæ infernè ascendunt, sed etiam de illis, quæ per aerem antea sparsæ fuerant.

His ita positis, quæ negari à nemine possunt, alterum ex duobus consequatur oportet, nempe, vt vel consumi hanc materiæ maximam partem contingat, vel in aere relinquitur. Non de illa tantum halituum parte, quæ accèsa est loquor (hæc enim cõsumi aut semper, aut ferè semper, nemo, puto, ambigit) sed de omnibus per aerem vicinum dispersis, de quibus terra eleuatis. Ab his si aer repurgatus fuerit, necesse est, vt qui relictæ sunt, rariores, tenuiores, aridioresq; effecti sint, ac lentorem maxima ex parte exuerint. Vnde necesse est, vt ventos & siccitatem aeris consequi, id quod plerunq; euenire tum nos videmus, tum antiqui obseruarunt. Aristorem eiusdemq; interpretes hîc consulas moneo, qui hanc rem, vt cætera propemodum omnia, pulcherrimè accuratissimeq; explanant.

Si verò certa occasione eueniat, vt aer non expurgetur ab halitibus crassis ac lentis, & sequens aeris cõstitutio cõdem vel non dispulerit, vel etiam auxerit: facillè putrescent, præsertim si vel venti humidi & pluuiæ accedant, vel multi de terra vapores certa de causâ eleuentur. Non enim omnibus temporibus aut supra aut infra terram æqualis vaporum exhalationumque copia suscitatur: id quod neminè negaturum cõfido. Nec ego sum, qui primus id dico. Dixit ante me Aristoteles sæpe, & longa admodum oratione in 2. Meteororû exposuit. Præterea non sunt vnus semper naturæ vapores, qui tolluntur de terra in aerem. Ex quo fit, vt nunc ventosus, nunc pluuius, nunc aliter affectus sit annus. Si quid igitur nõ expurgetur ab expirationibus aer, & aliæ eiusdem generis præterea accedat, pestè generari nõ est mirum.

An verò post extinctionem Comeræ, in aere exhalationum magna vis remanserit, ex alijs est quàm ex Cometa coniectandum. Quanquam nõ negem, ex magnitudine ipsius ex duratione, ex augmento, ex decremento, ex motu & in-

clina-

clinatione, deniq; ex ipsius extinctione cōiecturas nō omnino leues sumi posse. Hoc tamē certū est, rarō ita euenire, vt nō post Cometā purior sit aer multo quā antē fuerit.

Neq; ego Cometam adferre pestem inter concertandū dixi, sed fieri posse, vt aliquando ipsius extinctionem pestis consequatur, affirmaui. Huius pestis nō Cometa causā fuerit, sed illa, quæ Cometam generauit. Hæc enim pestem generasse rectius veriusq; dixeris, quā Cometam. Hic enim aliud nihil est, quā accensus vapor, qui ab igne plerunq; consumitur. Et qui non absumitur, ita saltem attenuatur & difficitur, vt altius ascendat, & in suprema aeris regione totus pereat. Quæ autē causā hunc vaporem extulit, & in aere conglobauit, eadem etiam pesti materiam suppeditat, si nō maxima ex parte consumatur.

Si ante extinguitur, quā halituum maximam partem dissoluerit, quacunq; tandē ratione accidisse intelligatur, non dicitur propriè causā esse, tametsi per accidens causā dici queat. Quomodo enim aliquid effecerit, cum est extinctus? Quæ causā eum extinxit, ea propius accedit, vt pestis causā existimetur, tametsi hic quoq; per accidens id sequatur. Sed hac de re nimis multa.

Frequētius accidit, vt post Cometā aer nō tā multis vaporibus repletus existat, sed q̄ humidiores fuerāt, pluuijsq; generādis apti, exiccētur, & flatuū ventorūq; apta materia fiat, siccitatēq; pariāt. Superiore anno 1556. qualis quātusq; per hyemē Cometa apparuerit, vidisti. Quāta siccitas eū secuta sit, præclare omnes meminimus. Is quē proximè aliquot noctibus diligēter contemplatus nobiscū es, citō extinctus est, & non magnus fuit. Nihilominus calor eū solito maior & exoptatissima siccitas cum ventis siccis cōsecuta statim est, quæ iam tertium ferè perdurat mensem.

Prioris generis cometæ, vix rectè ab aliquo dicantur credanturque occidere Principes. Etsi nāq; pestis eos sequatur, eo modo quo diximus, plures tamē ex vulgo pereūt, quā ex nobilibus & opulentis, nisi omnino sæua sit latissimeq; regnet. Ditiore enim aut remedijs opportunis arcent, aut loco idoneo sibi cauent, infecta loca deserentes.

De posterioribus quid dicam nō habeo. Neq; vnqua. potest aut signū aut causā mortis Principū esse. Nā quomodo sint, ne Astrologi quidē exponere poterūt. Sed nō ideo non esse eos aut signa aut causas dico, quia quomodo aut alterutrum aut utrūq; sint nō video: sed quia multi apparēt, cū nullus Princeps moritur: & multi occumbūt Principes, cū nullus illis præluet Cometa. Quæ sit materia Comerariū, si perpēdere volumus, quomodo generētur, quæ forma, facile apparebit, tam nō esse eos aut signa aut causas interitus Principum, quā nō sunt alterutrū cætera omnes traiectiones. Vt vno me verbo expediā, & rationi & euidentie siue experiētiæ non cōsentire certō scio. Multo plures summi Principes & Monarchæ moriuntur sine præcedēte Cometa, quā cū Cometis. Sepenumero insignes apparuerūt Comete, post quos longo tēpore nullus Princeps mortuus fuit. Si quādo accidit, satis apparet casu ita cōtigisse, vt tum aliquis obiret mortem, cum Cometa nuper apparuisset.

Videtur hæc opinio inde nata esse, qd' inter aëreos ignes ita penè excellit Cometa, vt inter mortales hic Principes illustriores sunt, magisq; celebres. Sed quā vanè hoc ad hanc rem aptetur, nemini non videre licet.

Nō nescio interim, qd Aristotelis aliqui expositores hui cōmenti sint. Cum ex Aristotele didicissent, Ventorū & siccitatis indicia & causas modo exposito ipsos esse, sic ratiocinati sunt quidam: Constitutione sicca & calida aeris lecti corpora necesse est, præsertim verò imbecilliora & delicatiora. Talia ferè sunt Principum, quippe qui nec laboribus, nec perferēdæ aeris iniuriæ satis assuefacti sunt, & præterea delicatè viuunt, in ocio degunt, corpus vitiosis humoribus replent. Quare promptius ab aeris intemperie tales læduntur, atq; vitam cum morte frequenter commutant.

Quod si hoc modo & causæ & signa perhibeantur esse interitus Principum, nō repugno, modò longissimè petita ista cogites. Equidem per accidēs omnino & signa & causæ erunt mortis Principum. Nā si multos alios Principum more viuere contingat, necesse est, vt non minus his, quā
Prin-

principibus exitium minitentur & creent. Quod illi ipsi huius auctores sententiæ concedunt: quare non magis principibus, quàm alijs ominosi sunt hoc pacto Cometæ. Si probare hanc sententiam potes, facile patior. At hac ratione omnis, à quacunq; causa orta sit, aëris calida siccaq; intemperies, non minus quàm Cometæ, exitiosa principibus dicenda erit.

Quod de Porphyrij sententia in presenti causa legimus, nihil aliud probat, quàm incerta esse omnia, quæ Astrologi vaticinati sunt de Cometarum effectionibus. Nō enim non volunt hinc etiam suæ vanitati cōmendationem aucupari, quamuis ad Astrologiam hæc res non propriè pertineat. Est enim Cometa non in cœlo, sed in aëre. Sic ergo Porphyrius: *Si ad Austrum deferantur, pluiias dabunt. Si ad boreales cœli plagas tendant, siccitates denotant. Si ad occasum præcipitentur, egregiam anni constitutionem futuram significant. Sin ad ortum vergant, pestes noxiosq; alios morbos, quibus nequicquam manum Medicam admoueas, prænunciant.* Hæc Porphyrij, si iuxta modum suprâ à nobis expositum accipiantur, non carebunt ratione. Sin aliter interpretaris, satis constat, rationi ea non consentire, nec euentus semper respondere. Certè videtur ita intellexisse, vti iam demonstraui. Ad Austrum inclinantes indicium faciunt plurimarum exhalationum. Sed de his suprâ satis.

Hactenus perspicuè, vt arbitror, & meam sententiam veram esse ostendi de motu Cometarum, & quomodo Principum interitus ac pestis vel signa vel causæ dici posse videantur, exposui. Obiter etiam naturam, generationem, causam motus ipsorum iuxta signorum ordinem, si aliquando ita moueantur, declarauit. Omnia verò satis, puto, copiose, breuius tamen quàm res poscere videretur tractaui, propterea quòd negocijs impeditus aliter non possem. Festinationi igitur nostræ ignosces, spero, cum quod desiderabis addi semper à no-

bis queat. Vale felicis. Ex

nostro Musco.

Anno 58.

Vod in fine literarum tuarū à me petis, ne egre
ferā te hac in re à me dissentire, vir ornatissime,
& omni mihi officiorū genere colendissime, an-
tea quā peteres impetrasti. Debēt enim libera ef-
e hominum iudicia, nō ex alieno arbitrio pendere. Quare
nō modò nō grauiter fero, sed vehemēter etiā iudiciū in-
geniūq; probō, q̄ nō temerē à tuā sentētia recedēs, in alie-
nam pedibus discedas. Sapientissimē namq; Galenus mo-
nuit, ne temerē cuius assentiremur, sed rationum momen-
ta prius diligenter ponderemus. Ego ex te vehemēter di-
scere cupio, qua in re potissimum errasse censeo possim.
Vbi docueris, instar Doctoris & præceptoris meritò te co-
lam, gratiasq; publicē priuatimq; agam vti debeo. Quod
ad illa quinq; capita attinet, quæ in me reprehendis, culpa
me omni uacare arbitror.

Nam quod ad primū attinet, nihil vecor affirmare, me
doctorū hominū de siderib. obseruationes veras, & ratione
nitētes nō contēnere, sed omnino magni facere. Non hoc
quero, quomodo sidera suos effectus producant: sed illud
ingro, an ratione aliqua probari possit, à siderib. talia effici.
Alia quæstio est, cum, quomodo Rhabarbarum bilem pur-
get, inquiritur, & cum, an probari possit bilē à Rhabarbaro
educi, quaritur. Certē nemo facillē dicenti, Rhabarbarum
bilē expurgare, credet, nisi vel ratione vel experientia ve-
rum esse doceri posse cognorit.

Hoc scire velimus, an ratione vel experientia probari
queat, illos effectus, de quibus vaticinantur Astrologi, à si-
derib. veluti à causis per se, & nō accidens proficisci. Quod
si experiētia id ostendi posset, credere nos vtiq; oporteret
in sideribus potestatem inesse, qua hæc perficerent. Si ve-
rò nec ratione nec experientia demonstrari possit, nemo
certē doctus credet, talia à sideribus effici, præsertim cum
veræ & proximæ causæ notæ sunt. Si quis rectē confutet
ratione,

rationes, quas attuli paucas ad probandum, Astrologos nō posse experientia probare, quod tales effectus à sideribus efficiantur, fortasse credam aliquid huic vestræ experiētię. Non sequitur, Astrologi prædicunt interdum aliqd, q̄ ita ferè vsuuenit: ergo Astrologia vera simul & ars est. Non enim vlla est tam inepta diuinãdi ratio, quã nō artē esse, & quidem veram sis probaturus, si hæc ratio valeat.

Non satis est, vt aliquid, quod Astrologus euenturum prædixerit, acciderit, sed à siderum tali positu effectum fuisse probare oportet. Plurima eorum ita eueniunt, vt Aruspices euentura dixerunt; at probari non poterit, aues ista naturaliter significasse. Plurima hodie, cuius rei testis esse certissimus possum, Geomantes prædiuinant ex punctis suis, vt ipsi quidē opinantur, quę sic eueniunt ferè postea: at hinc non dices cōsequi, vt vel ars sit dicenda Geomãtia, vel vera existimanda. Rhabarbarum probare facillè possumus bilem extra corpus exigere, quo fit vt nemo dubitet, quantumuis causam huius effectus ignorent. Docet namque experientia ita rem habere, quæcunque tandem eius rei causa ponatur. Ergo non nego experientiam, sed hoc nego, experientia ostendi probari q̄; posse, tales effectus à sideribus, vt per se causa, effici.

Alterum caput accusationis est, me perpetuò ridere eruditas doctorum hominum de his rebus coniecturas. Puto te intelligere, me de Astrologicis, non alijs vllis obseruationibus loqui, in quibus nihil eruditi reperiri posse existimo. Quare non eruditas, sed Astrologicas, hoc est, vanas & friuolas coniecturas despicio.

Tertio illud tibi displicet, quod non videam, quam sideralium effectuum notitia pulchritudinem habeat in natura. Ego non solum, quam pulchritudinem habeat mediocriter video, sed etiã quã sit necessãria omnibus rebus eorum virtus, præclarè intelligo. Illos autem effectus, de quibus Astrologi diuinant, à sideribus non nisi per accidens euenire certissimum est. Quare non est, vt eos valdè admirer, tanquam arte præcognosci in sideribus possint.

Quarto loco damnas, quòd putem nullam esse homini cum cœlo cognationem, & non esse in temperamentorū varietate interdum ad cœlestes causas respiciendum. Prius nemo ex me vnquam audiuit. Sol & homo, inquit Magister Aristoteles, generat hominem. Non vbiq; ego & docteo & expono, cœlos esse generales horum inferiorū causas? Quomodo verò in uarietate temperamentorū ad cœlestes causas me respicere velis, non intelligo. Non enim magis temperamenta per se efficiunt sidera, quàm quid vis aliud, & quàm nos ipsos. Sidera cum homine generant hominem, nō absq; eo. Et cum ita temperatis hominibus, ita nō aliter temperatos generant, cum aliter temperatis aliter etiam temperatos gignūt. Si ergo hæc ita intelligis, nihil repugno, sed tecum sentio. Si verò vt Astrologi accipiunt, tu quoq; intelligas, optima ratione dico non tantū non vtilem esse Medico eam considerationem: sed etiam perniciosam, idq; ex omnium doctorum Medicorum sententia asseuero.

Quod postremò in me vituperas, id quoque nec dixi, nec credidi vnquam, scilicet omnium naturalium actionū rationes methòdo ex corporū temperaturis desumi posse. Scio permultas esse occultas rerum vires, quæ ex crasi nō propriè pendent, tametsi absq; certa crasi esse nequeunt. Scio formas rerum suas in subiectis rebus exercere operationes, quas nemo temperaturæ effectus existimarit. Astrologos rideo, & meritò quidem, qui cum in veras & proximatas causas referre tales rectè possunt, in generalissimas & remotissimas causas, siderum videlicet missiones, deducunt. Qui in philosophia mediocriter versatus est, non ignorat quamlibet stellarum figuram, quomodocunq; selemutuo intueri dicantur, facultate vniuersali hæc nostratia permutare, ita nimirum, vt singula perpeti apta sunt. Nec refert, quòd non omnium eadem esse vis & potentia existimatur.

Non igitur negamus magnam esse cœli vim in hæc inferiora. Nec illud etiam imus inficias, si ita velint Astrologi, cœlestium vires differre, non tantum vt Solis & Lunæ lumina

men differunt, sed alia etiam ratione. Quanquam si accuratè & ex Aristotelis sententia loqui velimus, non nisi maioris minorisq; discrimen statuemus. Sed ex omnibus istis confici pernegamus, cœlestia particulares & propinquas horum, quæ hîc fiunt, & quorum prænotionem profitentur Astrologi, causas existere. Non enim hæc efficiunt cœlestia, sed secundæ, propriæ, proximæ, & per se causæ, omnia talia generant & producant, actu à cœlestibus recepto, vt in libello exposui, quorum à te iam refutationem expecto.

Non tibi concedo Astrologiam à doctis partim bonam, partim verò malam iudicari. Totam enim, quanta quanta est, friuolam existimant, ac rationi, sensibus, philosophiæ, pietati, aduersari maximè affirmant. Nunquam probabis ideo ipsam à D. Basilio & Augustino repudiatâ & damnatâ esse, quia pars ipsius aliqua tantum sacrarum literarum auctoritatem imminuat. Totam totam, inquam, friuolam, vanam, falsam, impiam, asseuerarunt, quatenus de contingentibus futuris diuinat. Hactenus enim iudiciaria & diuinatrix est. Quod in ea præterea quiddam inesse aiunt, non ad hanc, sed Astronomiam pertinet.

Animum naturam, motum, & huius causam considerat Philosophus naturalis. At quid futurum sit, si in hac vel alia cœli regione volet vel confideat, prædicere ad Augustij superstitionem pertinet. Valde miror, quomodo nō sis veritus hoc de Basilio & Augustino affirmare. De Basilio legere potes, quæ in Genesim scripsit. Augustinus theologiæ studiosum ne Astronomiam quidem, (quam tamen vtilem concedit, ad loca quædam scripturæ intelligenda,) perdiscere permittit, hac de causa duntaxat, quòd Astrologiæ finitima est. Quomodo igitur partem Astrologiæ bonam seu veram concedat?

Non hi solum, sed alij omnes antiqui Theologi pariter & philosophi, eandem vituperarunt & cõdemnarunt, Hieronymus, Ambrosius, Athanasius, Origenes, Eusebius, Martyr Cyprianus, Chrysostomus, Lactantius, Gregorius, Seuerianus, Nemefius. Similiter philosophi Gentilium, quicqu;

alicuius nominis & authoritatis fuerunt, ipsam deriserunt & repudiarunt.

Iureconsulti quoq; Christiani nō partem aliquā huius vanitatis, sed totam prohibuerunt. Constantinus capitis poena afficit Mathematicum, hoc est, Astrologum cōsulētem. Non addit is exceptionem hanc, si de talibus reb. cōsulat, quæ sacrarum literarum authoritatem imminuant: sed absolutè occidi iubet omnes, qui Mathematicos de futuris rebus consuluerint. In lege. 2. dicit Imperator, artem Geometriæ interessē Reipub. vt discatur, Mathematicam autem (ita tunc vocabant Astrologiā) damnatibem esse & omnino interdictam. Eodem ferè loco, ita argumentatur Imperator, siue lex.

Omnis diuinationo punienda est gladio.

Astrologia est diuinandi species.

Astrologia igitur capitali supplicio prohibenda est. Execrari te dicis, quæ factę scripturę authoritatē minuunt, q̄ meritò probo. Si ergo quę huius authoritatē minucūq; modo eleuāt ac diminuūt, verè detestaris, torā te diuinatricē Astrologiā detestari oportet. An tu credere potes, oēs Theologos veteres, quos & doctissimos & summos fuisse Philosophos constat, tanto consensu Astrologiam dānaturos fuisse, si non perspexissent, ipsam pietati & sacrarū literarum veritati maximè aduersari?

Libet hīc argumētum Pici obiter adducere. Argumētū est extra causā, & ad hominē, scilicet Astrologos, hoc est, leue qdē, quod tamē eos perurgeat. Cum ostēdimus Theologos (taceo iam Philosophos & Imperatores) vniuersam Astrologiā, excipere Astrologi solent, vt tū quoq; hīc facis, ab usum duntaxat siue partē ipsos dānare, nō torā Astrologiā. Rationē esse putatis, quia quēdā in ea viderint nō satis pia & religioni consona esse. Sic ergo ex Pico arguo: Aut piē, sapienter & rectē fecerunt Theologi, quōd propter ab usum siue partem Astrologiæ, totam damnarunt, aut non rectē fecerunt. Posterius hoc dici nequit. Non enim errasse vniuersos vnā cum præclarissimis Philosophis et pijs Imperatorib. rectē credi potest. Nō inficior oēs errasse in malis,

tis: at oēs errasse in ea re, in qua cōsenserunt, hoc est quod pernego. Nā si aliqua in re vna ipsorum aliquis errauit, alij errorē correxerunt ac indicarūt. Vbi inter se cōsentiūt, nō facile ipsos errasse demōstraueris. At hac in re cōsentiunt omnino. Malè igitur putaueris eos hīc aberrasse. Rectè ergo & piè fecerunt. Cur igitur nō & vos eā abijcitis, & rectè factū sanctissimorū hominum imitamini? Nullā illi honestā artē spreuerunt. At Astrologiam modis omnib. lacerauerunt. Quòd si tot ac tanti viri Astrologiā ideo vituperarūt, ac vt diceretur vetuerunt, quia aliquid solū in se haberet vitij, vt tu ais, vel quia multi ea perperam vterentur, vt alij quidā affirmāt: quid existimatuos fuisse cogitas, si totā vanā cognouissent? Ac re vera vanā illi totā esse peruide-
derunt, ideoq; execrati eam sunt. Hęc respondere ad tuam
acculationem volui, expectans interim quomodo argumē-
tis sis confutaturus, quæ te refutare posse aiebas. Vale felicitate.
16. Ianuarij. Anno 59.

A D E V N D E M.

Epistola XV.

Vo tantū te attingere velle, vir colendissime, ex illis, quę in meis literis cōtinentur, scribis. Primū est, quòd scripsi, cœlum vniuersalē causam esse effectuum, de quibus Astrologi vaticinantur. Alterum, quòd per experiētiā cognosci posse negavi, an effectus eiusmodi à sideribus producti effectiq; sint. Hęc duo leuiter te attingere velle scribis. Maluissē te graui-
ter tractasse. Deinde vehementer cupiebā, vt argumēta edi-
ti libelli confutasses, sicut nō esse tibi diffcile affirmabas. Neq; te excusat, quòd iam nō omnia te perlustrasse dicis. Illorum nāq; refutationē tantū ex te discere desiderabam, quæ perlegisses, & refellere posse videri volebas. Sed quia aliter tibi visum est, libet hęc ipsa ordine expendere, quæ pro Astrologia adduxisti.

Principiò rectè colligis, me in ea opinione esse, ut putē, astra cōcurrere ad generationē & effectiōnem omnium, quæ hīc fiunt à Natura. Rectè illud etiam me responde-
re asseris, vt generales causas duntaxat concurrere, at

effectus nequaquam distinguere. Non rectè autem illud addis, Sauonarolam hac responsione prognostarū de morte sua sententiam eludere voluisse. Nam suum hunc librū anno 1497. conscripsit, quo tempore neminem illi mortē prædixisse legi. Equidem hostis ipsius Bellantius, quicquid vel à se vel ab alijs prædictum cognouit, quod de illo quo vis modo intelligi exponiq; posse iudicaretur, commemorat, sed tale nihil recitat. Narrat Episcopum quandam ex magna Saturni & Iouis cōiunctione, quæ ante aliquot annos apparuerat, de aduentu falsi prophetæ, in genere tantum, prædiuinasse. Hanc Episcopi hariolationem iniquissimè pariter ac imperitissimè in Sauonarolam detorquet. Refert idem se quinq; ante ipsius obitum mensibus inspecta ipsius genitura, prædixisse, ipsum ad hæresim propensum, vitamq; laqueo finitum esse. At cōbustus est anno 1499. Ante ergo ediderat suum libellum, quàm Bellantius de ipsius morte vaticinatus fuisset. Sed quid hæc dixit Sauonarola, quod non ante eum Picus rectè verissimèq; dixisset? Num & hunc ideo dixisse dices, vt prognostas eludematem non potuit Bellantius, tantus scilicet vates, & tam oculatus in cognoscenda aliena Astrologus.

Sed præstiterit videre quàm docta fuerit Bellantij hariolatio. Multo iam tempore publicè priuatimq; docuerat Florentiæ Sauonarola.

Communione sub vtraque specie percipiendam.

Indulgentias esse Paparum aucupia.

Primatum Papæ non esse iuris Diuini.

Claues non vni Petro, sed toti Ecclesiæ traditas.

Papam suas traditiones pluris facere, quàm Christi meritum, atque Antichristum esse.

Excommunicationes Pontificias non metuendas esse, & huius generis alia plurima. An erat Bellantio hæc audienti (exulabat enim tunc Florentiæ) difficile prædicere, quòd ad hæresim inclinaret, occidendusq; à Pontifice esset? Qui illis temporibus talia docebat, pro hæretico ab omnibus habebatur. Rustici inter Papicolos nunc etiam tantum

tantum habent ingenij, eruditionis, Astrologiæ.

Iam alterum consideremus, vt Astrologorum ineptias propius videas. Occidendum prædixit. Cur quæso? Quia hæreticus erat, respondebit. Cur hæreticus, rogo, erat? Quia Papam vocauit Antichristum, & cætera illa, quæ suprà connumerari docuit. Omnes igitur nos hæretici cõburendiq; Astrologorũ iudicio sumus. Vehementer velim scire, quomodo stellæ falsos faciãt prophetas. Bellantius intemperatas stellas fures, homicidas efficere ait, corrumpendo spiritus, humores, & elemẽta natorum. Tale quid ergo efficiendo, falsos prophetas generabunt. Non enim animum per se afficere mutareq; , ex omnium etiã Astrologorum sententia, stellæ possunt. Sed friuola est, à ratione & philosophia alienissima ista imaginatio.

Impiam esse vident omnes, qui nõ prorsus nihil vident. Quomodo enim pulcherrima Dei opera, à sui creatoris iussu nusquam discedentia (carent enim ratione & voluntate, qua resistere Dei præcepto queant) impellere ad scelerata, imò ad hæresim sine impietate credemus? Deum certè authorem huius rei faciunt, quicunq; stellis hanc potestatem stultè tribuunt. Nihil enim cū agant aliud, quàm quod agere à Deo, cuius voluntati repugnare non possunt, iussæ sunt, & homicidas, adulteros, fures generent, patet ipsas ita à Deo iussas fuisse. Porrò qui alius mandata exequitur, per se & ex sua natura ac sententiã nihil agit, non nisi instrumentum est effectoris. Sicut igitur non calamus, sed homo calamum ducēs, scripturæ author effectorq; rectè dicitur cogitaturq; : ita necesse est, vt Astrologi confiteantur, Deũ esse scelerum authorem & effectorem. Vel ex vno isto perspiciatur dogmatis impietas.

Sed Astrologorum etiã nostri sæculi præceptionibus idem repugnat. Sauonarolam intemperatæ stellæ falsum prophetã reddiderunt, corruptis videlicet spiritibus & humoribus ipsius, vnde occidendũ ipsum præuiderũt Astrologi. At fuit vir sanctus & bonus Propheta factus, talisq; ad finem vsq; permansit, ac propter veritatis doctrinam, non propter vllum scelus, tandẽ occisus est. Ergo intemperatæ

stellæ dū corruerūt spiritus Sauonarolę, vt falsū prophetā crearet, verū ipsum Prophetā, sanctū, & religiosum hominē effecerūt. Intēpatæ igitur stellę nōnunquā corrūpendo spiritus, humores, & elementa natorū, per se reddūt homines sanctos. An potest aliqd magis falsum ineptūq; excogitari?

Bellātius alibi negat, coelū indicare posse, quis religiosus aut irreligiosus futurus sit, hīc nefariē asserit. Sed & Cardanus hoc pacto quæda scripsit, quę valde crasa cupiūt homines Astrologi. Mirū certē est, eos tāto veritatis odio flagrare, vt quiduis admittāt potius, quā vanitatē suā p̄fiteantur. Tu quoq; p̄turbatē & iracundē hęc scripsisse videris, cū Sauonarolā exustū appellas Monachū. Quod gloria ducūt oēs boni, id tu acerbē tanquā malū carpis. Multo meliore possent ego iure, si qd ad rē faceret patrono vestro Bellātio ingulato insultare. Ille nāq; p̄pter Christū cōbustus est: hic p̄pter facinus ab hostibus suis foedē trucidatus est. Nec p̄tuit illi diligentissima coeli inspectio. Quāuis enim domo nunquā egressus dicitur, qn fausta coeli ominari viderētur, deceptus tamen in sua sapiētia fuit. Quis miretur infaustas stellas bona, & faustas mala facere? Iā enim audiuius intrēpatas sanctitatē creare in Sauonarola potuisse. Sed ad rem redeundū est.

Coelū & cœlestia vniuersa, cū vniuersales sublunarium causas negare te nō posse vides, interpretādo sententiā lenire, vt argumentū effugias, conaris, cū sic scribis: *Verū eius liquidō ostēdit, cœli lumina locāue posse habere causā etiam particularis rationem, aut omnino talis in natura causā, cuius aspectio cōducit nōnihil ad prœuidēda futura, quod cōtra experientiā cū Pico tu negas, &c.* Hęcine tua est, quam nobis promittebas, ingeniosa & docta argumentorū nostrorū cōfutatō? Rationū mearū dissolutionē expectabā, tu verò negas, ne vna quidē ratione prolata. Non te principiū petere, siue quod in cōtrouersia est sumere intelligis? Ego particularem causam coelū aut sidera esse posse nego, & rationationē habere posse affirmas, & ratione nulla comprobas.

Cæterū quia res huc perducta est, & tu, si coelū vniuersalis tantum causā sit, consequi vides, Astrologiā esse vanā

non fuerit præter rem exponere vniuersalis causæ actionē aliquot exemplis. Nam ex ista declaratione apparebit, nunquam cœlestia particulares causas ita fieri, vt ex ipsis futura prænosci queant. Vtar autē Medicis primū apud Medicum, deinde etiam alio rudi quidem illo, sed valde apto.

Cor vnica facultate vnā eādēq; vim, vitā scilicet, p̄ spiritū omnibus corporis partibus largitur. Hęc vbi accipiunt, suū queq; officiū facit, cui à natura p̄ficiēdo destinata est. Vēter cibos conficit. Hepar sanguinē generat. Oculus videt. Auris percipit sonos. Lingua saporū discrimina indicat. Fecē sanguinis attrahit ad se lien. Renes inutile serū. Musculi p̄ motu animalis explicātur & cōtrahuntur, & facit quælibet particula, quod p̄ sua natura facere debet ac potest. Nemo ignorat, si vim istā, quæ vnica est, & omnibus ex æquo cōmunicatur, pars aliqua amiserit, omnē ipsam mox actionē amittere. Quam rationē hic cor habet ad reliquas corporis particulas, talem propè cœlum habet ad res sublunares.

Si quis iā Medicus ex cordis eiusq; facultatis notitia p̄scire se posse diceret, quā rectē vnāq;libet corporis pars suū particulatim officiū faciat, aut quā natiuā habeat temperiem, nō tu eū rideres? At nō magis ex cœli viriū cognitiōe sciri pōt, quō hęc sublunaria sint actura seu futura. Non sequitur, Cor egregiē valet, vitāq; largiter de se spargit, ergo vētriculus bene tēpatus est aut male, bene malēue cōcoqt. Pōt enim hic optimē tēpatus esse, corde parū bene valēte: & cōtrā corde rectissimē affecto, pessimē tēpatus esse pōt. Ratio eadē est oculorū, hepatis & omnino partiū cunctarū totius corporis.

Si cur ita res habeat quis, in prōtu est verissima respōsio. Quia facultas cordis nō dat partibus, vt sint quæ sunt, sed actū omnibus eodē modo eadēq; potestate cōtribuit solū. Hoc accepto oculus videt, auris audit, nō videt, quātumuis eandem quam oculus vitā, non aliam à corde receperit. Suam quælibet pars actionem, nō à corde accipit, sed à sua insita natura habet. Hoc solum à corde accipit, vt pro sua natura in actum exeat. Simili modo cœlum idem præcisē dat vni homini, quod alij cuius in vno loco existēti, idem robusto quod imbecillo, idē bono quod malo, idē ægro quod sano.

Non magis dat vt sis bonus, quàm vt sis malus. Neutrum enim dat, sed actum solum tribuit, vt cor omnibus ex equo vitalem calorem de se mittit.

Sed dices fortasse magnum esse discrimē. Cordis namq; facultatem eandem permanere, cœlestium vires variè huc demitti, pro varijs ipsorum motibus. Ad hoc respondeo, nihil hoc rationes nostras turbare. Satis nobis est ex hoc exemplo rei naturam intelligere, quomodo scilicet vniuersalis causa nō distinguat particulares effectus. Quomodo cūq; cœlū mutari cogites, semper tamen vniuersalis causa manet. Aspectus siue contuitus Planetarū aliquis triangularis, etiāsi aliud posse atq; efficere cōcedatur, quàm quadratus aut ipsorū coniunctio, non tamē illius effectus minus est vniuersalis, quàm horū. Rectè igitur quadrat exemplum.

Quanquam si accuratè examines, non minus variè cor permutari quàm cœlum videbis. Certum est ipsum bene & malè, melius ac deterius valere, & perpetuè *subiectū esse* mutationi. Quomodo cūq; verò permutetur, semper vniuersalis causæ rationem possidet, particularis nunquā acquirat. Quæ causa est? Quia semper cōmunis est virtus illius membris omnibus, itaq; singula afficit, vt affici quouis tempore apta sunt. Siue igitur valeat, siue ægrotet, semper suam vim, quātum in ipso est, omnibus æqualiter cōmunicat, licet non similiter vitam operetur in ipsis, cum valet & cum ægrotat. Pariter cœlestia quoq; vt vt variè cōueniant, ac à se mutuò abeant, atq; ideo variè res subiectas afficiant, nunquā tamen particulares causæ fiunt. Sol aliter hyeme quàm æstate subiectas terras aspicit. At non minus aut magis cōmunis est potestas eius hyeme quàm æstate, tam celsi imbecillior huc descēdat. Inscitè igitur & contra tū rationē euentiā Astrologi cœlū particularē causam faciūt.

Secundū exemplum hoc sit. Rhabarbarum, Agaricum, Helleborumq; nigrum misce, ac homini deuoranda exhibe. Calor innatus vnicus eodem modo in omnia tria agendo, vnica virtute sua ad actum similiter perducet. Actū accepto, nō vnum trahent humorem, quia vnum actum specie ab vno calore receperūt, sed omnino diuersos. Rhabarbarum.

barum flauam bilē, Agaricus pituitam, Helleborus melancholiam expurgabit, vnūquodq; scilicet suæ naturæ familiarē. Nō enim naturā suam à calore innato accipiūt, sed actū pro sua natura agēdi. Eodē modo quælibet cœli figura, vnā eandēq; facultatē rebus cūctis infundit, qua recepta, singulæ pro suæ naturæ modo aliter atq; aliter agunt.

Tu ne speres ex solius insiti caloris notitia quenquam præintelligere posse, quomodo aut quid medicamēta, quæ certo homini offerēda oblataūe sint, perfectura sint? Non tantum, arbitror, de te nobis polliceri audebis. Quin potius impossibile dices, ac medicamentorum exacta cognitione singularum opus esse fateberis ei, qui prædicere ista rectē velit. At nō minus impossibile est ex inspectione & notitia motus siderū præintelligere, quid & quomodo hęc omnia actura sint, nisi pbē singulorū natura cognita sit. Cæterum si hęc sint accuratē cognita, ne opus quidē erit, nisi generaliquadā cognitione cœlestiū. Intelligi, quæ dixi, ex his potest.

Qui naturam Rhabarbari exactē percepit, is quid in corpore hominis possit agere, cū ab insito, calore ad actum perductum est, tametsi caloris naturā & modū, quo in actum ab eo perducitur ignoret. Qui nouit aliquē possidere ventriculum rectē apteq; temperatum, rectē cōcocturum oblatos cibos intelligit, tantisper dum ipsius temperies nō labefit, & à corde vitā recipit. Sic qui nouit equum vim habere generandi equum, non opus habet ad huius rei notitiam siderum aspectu, vt quando & quid generaturus sit præuideat. Sanē Rhabarbarum omni tēpore bilem purgat, cum à nativo calore est in actum perductum, quocūq; tandem sidere obtuleris, modò in corpore bilem quæ educi possit offendat.

Iam verò quis nescit Astrologos temperaturas, naturas, vires, proprietates illarum rerum, de quarū mutationibus nugantur in suis vaticinijs, prorsus ignorare, quin etiam nō inquirere? Supponūt, authore Bellantio, materias. An possit aliquid magis ridiculum fingi? Sic ratiocinantur:

Hic natus est, cum talis quidam in cœlo appareret siderum positus & aspectus.

At quicumq; sub tali sidere nascitur, prop̄sum gerit animum ad latrocinia vel homicidia.

Ergo hic homo ꝑ cliuē possidet animū ad ꝑ dicta scelera. Vitiū ratiocinationis ꝑculdubio cernis. Si cœlū rē quālibet ita afficit, vt affici apta est, falsā erit cōplexio apud illos etiā, qui talibus cœlestia viribus ꝑædita esse stultē credunt. (Plato, Aristoteles, Auerroes, ac verē Docti omnes aliter sentiunt.) Nō enim cōstat, vtrū qui nascebatur aptus esset, vt à cœlo huc impelli posset. Si dū cōciperetur ꝑparatam materiā cū Astrologis dicas, rursus respōdebo, tam nō cōstare vtrū ea materia apta esset ad recipiendū tūc talem ꝑparationē, quā est incertū, an, cū prodiret ex vtero in lucem, aptus idoneusq; ad peculiare istos cœli impulsor fuisset. Si omnes aptos respōdeat Astrologus, sic percunctabor: Cur non omnes homines, quos illi siderū latētes radij attingebāt, huc perpulerūt? Cur solius nati pueruli animū figura cœli flexit? An hic solus erat aptus? Aliud respōdetur, nō posse ostēdi, vtrū is, q̄ in lucē exiit, aptus esset. Quis q̄ Astrologos docuit, hūc nascētē magis, quā reliquos idoneū existere? An cœlū aptū reddidit? Redibit mox quæstio prima, cur non etiā alios reddiderit aptos. Quid hīc respondebis? Si ad cōceptionē refugias, eadē hīc quoq; interrogabo.

Addamus iam & tertium exemplū, ex lib. 1. Galeni de vlu part. cap. 3. desumptum. Oua diuersi generis, anatis scilicet, anseris, testudinis, columborum, gallinarum vni supponit gallinæ, vt calore suo foueat. Calor quo omnia hæc oua fouet, vnicus & simplex est. Nec aliud facit, quā quod ex quo omnia calefacit. Nō enim alio calore, siue alio modo gallinacea, alio anserina, alio rursus anatum oua calefacit ac fouet: sed vnico & simplici omnia æqualiter calefacit ac fouet, vt disparitatis ne fingere quidem aliquid hīc possis. Calefaciendo ergo ac fouendo excludentur diuersi generis pulli, gallinacci, anserini, columbini, anati, m. &c.

Quæ nam dicetur causā diuersitatis animalū istorum esse? Nō calor incubantis gallinæ, qui vnicus ac simplex est. Vnicū igitur quid per se, non distincta genere facit, nempe

tepefacit oua. Non ergo calor, sed ouorum natura in causa est, cur non vnus naturæ pulli ex omnibus prodeant, sed ex alijs alij. Quid igitur ouis cōtulit gallinæ calor? Vitalem vim in ouis potentia existentem excitauit, confirmauit, aulor ad actum perduxit. Hoc facto, qui in singulis inerat calor diuersus, ex subiecta sibi materia animal tale efformauit atq; finxit, quale fingere poterat. Nihil ergo aliud omnibus quàm calorem contribuit, à quo congeniti ouorum calores de potentia ad actum perducti sunt.

Non puto iam quenquā hominē inueniri tam fatuum, qui speret, se ex notitia caloris gallinacei, siue ex eo, quod gallinam intelligit desiderare ouis incubare (intelligi hoc potest ex ipsarum voce, scilicet cū glocitant) præintelligere cuiusmodi animalia fotu suo ex ouis sit generatura. Nō minus vel difficile vel impossibile est, ex inspectione cœlorū cognoscere, quid hic particulatim sit euenturū. Sicut enim gallinæ calor per se nec gallinam, nec anserem, nec anatem generat, sed cū calore ingenito anserini oui anserem, cū eo qui in anatū ouis inest, anatem, & cum gallinacei oui calore, gallinaceum pullū generat: ita cœlū per se nihil sigillatim efficit, sed cum secūdis caussis omnia. Et vt insiti ouorum calores, nisi caloris externi fotu, gallinæ, exēpli gratia, quasi de somno excitarentur, siue adiuuarentur, non poterant in actum exire, ac pullos sui generis excitare: ita propemodum terrena ista sine salutari & viuifica siderum potentia iacēt nec in actum exeunt. Adiuta autem pro suā natura omnia alacriter agunt, vt in ouis inclusi natiui calores. Præterea vt à valido gallinæ calore felicius oua excluduntur quàm ab imbecillo, & à tēperato melius quàm intemperato: ita cœlum quoq; felicius & melius quædam æstate, quædā verò hyeme afficit, quatenus videlicet vnus cuiusq; natura valido aut imbecillo indiget calore.

Eadē ratio est omniū cœli virtutū, quod ad hanc rē attinet. Hæc enim nostratia mouētur, quia illa mouētur. Quod autē hoc modores quilibet magis mouetur, quā alio quouis, hoc à sua natura singulæ habēt, non à cœlo p se acceperūt. Calores in ouis mouēt, q̄a calor incubātis gallinæ mouet.

Quòd autē hīc anferem, ille anatem, alius gallinam ex subiecta sibi materia fabricatur, hoc ex sua natura singuli habent, non ab incubantis gallinæ calore nanciscuntur.

Ex omnibus istis exēp^{is} pulcherrimè intelligis, vniuersalem causam, nunquam posse particularem causam fieri, ratione & comparatione illorum, quorū causā vniuersalis existit. Quod commune aliquibus rebus est, non potest alicuius illarum esse proprium, vt nemo non intelligit. Ceterum cœlum & coelestia vniuersales causas esse particularem effectuum huius mundi, alibi satis probatum est, hīc non eget probatione apud te, qui non negas.

Quod cum dico, nō nego sidera particulares causas fieri, quoties cum particulari causā iunguntur, cumq; ea effectum particularem producant. Sic virtus cordis cū ventriculi potestate coniuncta, particularis causā concoctionis, quæ in ventre fit, aliquo modo existimari potest. Sic eadem cordis potestas, cum hepate sanguinem generat, cum liene eundem à fece purgat, cū oculo (vt sic dicam) videt, cum auribus audit, & cū omnibus partibus omnia efficit. Sic etiam cœlum cum homine generat hominē, cum herbæ semine herbam, cum lepore leporem, & cum re quolibet rem quamlibet, vt iam expositū est. Nō aliud tu quoq; dicis, cum vniuersalem causam per aduentū secundarum causarum contrahi scribis. Vt autē res tota explicetur, nec scrupus tibi relinquatur, libet quæ Bellantius hac de re affert, confutare. Facio vel ob eam causam libentius, quòd prorsus idem tu quoq; sentis in his literis.

Verborum Bellantij in 2. quæst. artic. 6. vbi particularem causam trifariā dici monuisset, hæc ferè sentētia est. Cœlū etsi ratiōe plurimorū effectū vniuersalis causā sit, in quibusdā tamē particularis causæ rationē habere posse, scilicet in generatione muriū, ranarū, & aliorū animalū, quæ nō ex semine, sed ex putredine & limo nascuntur. Quæ mox de Ioue addit, ineptissimè adscribuntur ab ipso, cū aliud nihil sint q̄ principij petitio. Audio Bellantiū dicere cœlū particularem causā esse illorū, quæ sine manifesta causā ppria semē conferēte, ex putredine generantur. At p̄bationē nullā audio. *si affue-*

affeceratse satis est, omnia probari ab omnibus poterunt
Sed age expendamus accuratius.

Dum Sol in limum agit, ranasq; ex eo generat, virtute
illa sua ranarum generatrice non solum putrefactum li-
mum, sed alia omnia, arbores, herbas, animalia, &c. attingit
& afficit. Quare ergo non ex omnibus his ranas generat?
Dices ne hanc Solis βατραχοποιητικὴν δύναμιν (hanc enim
pro exemplo posui) duntaxat limum alterare posse? At hoc
est sensui, rationi, omnium doctorum hominum senten-
tiæ contrarium. Constat enim omnia omnibus cœli virib.
subiecta esse, omniaq; ab ipsis affici, mutari, moueriq; pos-
se. Nam sicut corporis nostri partes, aptæ sunt pro recipi-
enda à cordis viribus vita, ita naturalia cuncta apta sunt
pro recipiendo à cœlestibus actu. Quid igitur ad prædictā
quæstionem responderi aliud possit, quàm non esse omni-
um eandem naturam & dispositionem recipiendi, ego cer-
tè videre nequeo. Cæterum quæcunq; causa res diuersas,
vna eademq; potestate afficiens, unamquãq; ita mouet,
vt moueri idonea est, ac res omni tempore diuersissimas,
pro diuersitate patientium, efficit, communis generalisq;
causa est, ac dici debet. Sic vitalis in homine calor ex
quibusdam humoribus putrefactis uermes generat, ex ali-
ter vel temperatis vel affectis nõ generat, quantumuis eo-
dem vtrosq; modo afficiat.

Quid ad hæc respondebit Astrologus? Dicet ne Solem
disponere limum, nõ verò alia, pro tali receptione? (Ratio
prorsus eadem est, à quocunq; siue qualicunq; cœlestiũ
positu fieri cogites. Ego namq; claritatis gratia Solem ista
facere pono, vt plerique omnes censent.) At redibit prior
quæstio, cur, cum ad alias res plurimas pertingat, nõ easdẽ
illas similiter sic disponat siue præparet, vt præparare limũ
putridum creditur? Respondere Astrologi nihil aliud pote-
runt, quocunq; se vertant, quàm non omnia idonea fuis-
se, quæ ita præpararẽtur. Ex quo conficitur, cœlũ rem quã-
libet ita afficere, vt affici potest. At hoc vniuersalis causæ
munus est & officium, à qua particulares effectus non di-
stinguuntur, vt ex suprà enumeratis exemplis liquidò ap-
p

paret. Ergo ideo ex limo putrido ranas generat, quia aptitudinē et preparationē ad hęc habebat. Si cętera eandē habuissent, ex omnibus ranas produxisset. Eadē ista cęli vis, quę ex disposito luto ranas gignit, ex apta materia mures generat, uel alia consimilia animalia.

Quod si nondū rectē percipis quę dicta hactenus sunt, exēplum de ouis in memoriā reuocato. Certū est ingenitū in singulis ouis calorē, effectorē esse pulli q̄ generatur. Et hic nulla est cōtrouersia. Nō minus certū est, hunc cōgenitū ouis calorē imbecilliorē esse, quā ut pullū generet unquā, nisi ab externo calore corroboretur. Aequē notū cōfessumq̄; cunctis est hominibus, externū illū calorē, (gallinę scilicet aut huic aliū similit̄) ex ouis nūquā pullū generare, si non coniungatur cum innato ouorum calore.

Si non omnīū aetātū certa experientia id nōs fateri cogeret, ex eo saltē cognosci posset, quod cū subuēntancis ouis incubant gallinę, putredinē pro pullo generant. Cur non hic etiam generant pullos? Quia calor pulli effector, qui cuilibet ouo suus est & proprius, in talibus ouis nullus est. Sicut gallinę calor absq̄; ouorum calore tali corrumpit potius oua, quā pullos ex ipsis generet: ita cęlestis figura quaelibet siue Sol in limum agens, si non calorem in eo inueniat formandis ranis & muribus aptum atq̄; idoneū, tantum abest, ut talia tunc animalia ex luto generet, ut multo magis putrefaciat aliterue corrumpat. Non magis caret lutum pro generatione murium aut ranarum dispositum calore suę naturę accommodato, quā semina, licet non perinde nos intelligamus, vnde ipsum acceperit, aut quomodo paulatim in eo generatus sit.

Cogita carnes putrefactas asini, equi, bouis seu vituli soli eodē modo expositas esse, & ab eadem Solis aut cęli calore cōfoueri, & vespas, apes, crabrones, vermes, muscas diuersi omnino generis animalia nasci conspicias. An diuersa ista animalia absque ope & auxilio diuersorum cęlorum, qui in singulis carnibus inerat, generasse cęlum credes? Non arbitror, quemadmodum neque gallinę calorem pullum excludere ex ouis apto calore desit utis aude-

fi. Quomodo ergo vel Bellantius, vel tu potes credere, coelestia particularis causſæ rationem inducere, cum ex putrida terra aut fimo generantur animalia quædã? Non sicco indiget calore, qui in re putrida inest, eoq; certo? Nemo sane mentis dubitabit vnquam.

Hactenus exposui quæ esset vniuersalis causſæ natura & proprietas. Declarauit etiam, quomodo particularis causſa fieri nequeat, nisi per cõiunctionem particularium causſarum. Talis autem particularitas, vt sic vocem, Astrologos nihil omnino iuuat. Bellantij præterea sententiã, quæ eadẽ cum tua est, falsam esse planissimè docui. Cœlum vniuersalẽ causſam esse, hic non probaui ex professio. Hoc enim alibi feci, & quomodo ad ea tu respondeas, etiam nunc expecto. Deinde non fuit opus, vt pluribus ostenderẽ, cum præserim te negare non posse ex tuis literis appareret. Quamquam si attetẽ omnia obseruabis, hîc etiam ratione simul atque experientia conprobatum perspicies. Ex quibus omnibus liquet, falsum esse quod scribis, euentus liquidò ostendere, astra interdum particularis causſæ rationem habere. Si verum est superiora quolibet tempore hunc inferiorem mundum, & in eo res singulas ita mouere, vt moueri singulæ aptæ sunt, ac sine secundis causſis nihil particulatim efficiunt: manifestum est rectè me cum Pico negare, quod perperam tu cum Bellantio affirmas.

Malè illud etiam dicis, me viris doctis & prudentibus multis sensum communen adimere malle, quàm admittere aliquas esse demonstrationes ex effectibus sumtas. Ego hoc ne dixi nec scripsi vnquam. Hoc autẽ dixi, & nunc quoque dico, Astrologos non posse aut ratione aut experientia docere, particulares huius mundi mutationes à sideribus per se fieri. Nõ est verũ quod tu putas, præcepta Astrologica ex effectibus, vt Medicinæ & Nauticæ orta esse. Quos enim putatis siderum effectus esse, non sunt ab ipsis, vt à proprijs & per se causſis profecti, sicut iam copiose & planè explicasse me puto. At Medicina & Nautica effectuum, de quibus præfagiunt, proximas & per se causſas considerant, & ex his, siue ex harum actionibus

diuinant. Quinetiam quia variè actiones earum mutari, impediri, tardari, impelli ab accidentibus alijs caussis intel- ligunt Medici & Nautæ, non ante prædicunt aliquid futu- rum, quàm iam produci aliquo modo perspexerint. Sed nec caussas duntaxat proprias & finitimas inspiciunt, ve- rùm obiecta quoque contemplantur. Ex mutua horum actione & perpeffione cognita præfagiunt. Ex effectibus talibus, quorum caussas proximas, proprias, determinatas, veras peruiderant, sua præcepta collegerunt.

Astrogoli contrà, quæ in alias caussas veras & proximas referre debebant, in remotissimas, communissimas & in- contractas retulerunt. Et nunc in diuinando non alias con- tuentur, quas tamen per accidens producere talia certissi- mum est. Materiam nec considerant, nec considerare possunt, sed supponunt. Non secus faciunt, ac si tota natura id tantum facere posset ac vellet, quod illi præmentiri (volui- dicere prænunciare) statuisfent. Iactitant etiam se logo an- te tempore quàm eueniant omnia præuidere posse. Quo- fit, vt ex omni parte Nautarum & Medicorum præfagij: contraria sint Astrologorum vaticinia. Quis non rideret Medicum particulares crifes ex solius natini calorıs confi- deratione prædicere tentantem? Quid si respondeat, se humorem aptum expulsionı supponere? Perinde is faciat, acis, qui ex incubatione gallinæ prædicere velit, quos pullos exclusura sit, cum ignoret quibus ouis infideat. Ta- lis illius etiàm conatus fuerit, qui ex contactu arteriarum, hoc est, virtute cordis cognoscere studeat partium omnium corporis naturam, actionem, temperiem, robur, sanitatem, morbos, & quæ his similia sunt. An non meritò dicerentur insanire, qui talia stultè tentarent? At verò non aliud faci- unt Astrologi, cum ex cælo hariolantur, supposita materia rectè præparata.

Valde scire velim, cur tibi Picus oscitanter expendisse videatur sententiam Aristot. in x. Meteor. qua hunc mun- dum à superiore gubernari asserit. An tu aliud Aristot. illo loco per inferiorem mundum intellexisse censes, quàm e- lementarem hanc machinam? Equidem nullius rei quam element-

elemētorum affectiones, illis in libris tractat. Taceo quòd verba, quæ antecedunt, & mox sequuntur, hanc expositionē requirunt, imò nobis extorquēt. An vt illa scriberet, illo in loco caussa ei fuit alia? Certè omnes boni Philosophi ita semper interpretati sunt. Tibi plus videtur dicere voluisse. Verùm non quod tibi aut mihi videtur, dixit Aristoteles, sed quod verum iudicauit. Verba diligenter ponderanda primùm sunt. Deinde est intelligentia eorum ex dicendorum caussis, ex ipsa rei de qua dicuntur natura, ex antecessis & consequentibus eruenta. Tu vide ne locum parùm diligenter inspexeris, & magis quid Astrologi contra mentem authoris ex cœlo particularem caussam facientes, ipsum dixisse cupiant, quàm qui d dicere voluerit, spectaris. Quanquam non tecum litigem, si hac eum sententia illud significasse asseueres, Omnia huius mundi à cœlestiibus vniuersali & communi ratione gubernari. Idem nos & dicimus & sentimus. Et quid amplius ex propositis verbis dici possit, ego sanè non video.

Cum me dicis negare caussas naturales contrahi posse ad indiuidua, quid dicas ignoro. Iam exposui, astra cū homine generare hominē, cū equo equū, cū herbæ cuiuslibet semine talē herbā, cum diuersarum formarum indiuiduis, diuersa specie indiuidua, cū vnius speciei indiuiduis diuersis, vnius speciei indiuidua diuersa. Explanavi exemplis, præsertim verò gallinæ calore fouentis ova diuersa. Quæ si non intelligis, quid dicere possim clarius non scio. Possum ex tuismet verbis hoc loco positus probare, cœlestia vniuersales caussas esse.

Cœlestium vires lōgè lateq; patēt, nihil certi efficiunt, nisi ab alijs caussis determinētur, inq; angustū cōtrahātur, hoc est, ad certum effectum producendum dirigātur & circumscribātur. At tales caussæ vniuersales, cōmunes, interminatæ sunt, neq; effectus distinguunt. Ergo sidera vniuersales caussæ sunt, effectus nō distinguūt, ideoq; ad diuinādū inutiles existūt, siue particulares eiuscemodi effectus ex ipsis prenosci nequeūt. Rectè tu fateris amplum, hoc est, vniuersale p particulare cōtrahi, sicut nup declaravi. Quo fit,

vt meritò mirer, cur interrogas caussam, quòd Aristoteles vniuersalem caussam particulari copulauit. Sed profectò verum est, quod Galenus dixit, falsa dogmata cæcos et, surdos reddere, quoum animos occuparūt, vt nec videre nec audire possint, quæ alij vident audiuntq;

Nisi ita esset, iam dicta intellexisses, & præterea vidisses, cur Cicero sui dissimilimū generarit filiū. Nō ex eodē semine, nō eodē loco generatus ē filius, ex quo et in quo parer natus fuit. Nō eadē habuere matrē. nō ex simili vterq; nutritus est sanguine. nō eodē vterq; modo educatus extrat. Huiusmodi epistolam, quæ in 16. lib. Fam. epistolarum extrat. Huic adiunge Plutarchum in vita Ciceronis, & intelliges quæ res corruerint adolescentis mores. Nō ita multò autē vel ex tuis verbis ostendi, sidera cū diuerso semine & sanguine, cum diuersis indiuiduis diuersos seu dispares fetus procreare. Quid igitur miri accidit, q̄ filius nō eisdem moribus præditus fuit, nō eadem usus est fortuna, nō idem cū patre ingenium & iudicium nactus est. Dispare caussa dispares pariunt effectus. Sed hæc satis.

Non nego diuersos astrorum positus diuersè & dissimiliter huc agere, scilicet efficacius & minus efficaciter. Aliter namq; Sol oriens & occidēs, aliter in medio cælo hærens calefacit. Aliter, dico, non alia vi alioue calore, sed potentius, & imbecillius. Sic & Lunæ motus hoc abundè arguit & demonstrat. Nec illud etiā negaui vnquam, hominiam cum cælo esse cognationem, quæ rebus naturalibus omnibus est. Hoc negabam, cælos particulares caussas esse effectuum, quorum præuisionem sibi falsò arrogant Astrologi. Huius rei probationē ex te auditorū me sperabā, aut saltem, quia facilius est docere cur aliquid falsum sit, quā cur verū sit, nostra te cōfutaturū, sicuti pollicitus fueras, suspicabar. Tu verò horum nihil adfers, sed tantum fingis me dicere & scribere, quæ per omnem vitā nunquā cogitauit, q̄ sciā. Tale illud etiā est, q̄ me existimare ais, caussarum vniuersaliū indagatiōem impossibilem & inutile esse. Item quòd sensibus neglectis, te rationes meas sequi iubeam. Certè quod scripsi hæctenus, non vllis magis testibus quam

quàm sensibus iudicari cupio. Tu, si potes, non cōsona sensuum iudicio doceto.

Post multa huius generis hæc demum scribis: *Quæ hæc est consequentia, Aristoteles primos Stimulos dixit esse stellas, nec longius est progressus, ergo nemo mortalium aliquid certi diuinare potest ex primis & communibus illis impulsibus.* Hæc tua est ratiocinatio, quam mihi tribuis, sed frustra. Neque enim sic ego argumentatus sum. Præclare intelligo, non propterea non posse mortales diuinare ex astris, quia non potuit Aristoteles. Ergo quod ad antecedens attinet, verum esse concedo, tibiq; probari gaudeo. Dum non aliud quam consequentiam negas, Aristotelem Astrologica nō consecratum fuisse aperte satis te credere ostendis. Consequens non minus est verum, tametsi consequentiam non esse firmam & bonam, aperto, vt dicitur, ore fatear. Ex supra commemoratis patet, me non ita fuisse ratiocinatum. Ideo non possunt ex siderum motibus futura prævideri, quia rerum natura id non patitur, vt cum alibi, tum hæc etiam, quantum res postulabat, probaui.

Vt nostrum in schola viuat, in qua *αὐτὸς ἔφα* valeat is intelliget, qui nostra cum iudicio leget. Ego argumenta plurima attuli. Tu nullum ex his confutare potuisti hæctenus, imò me tentasti quidem. At absque probatione complura scripsisti. Quo argumento, vt præteream alia, confirmare conatus es, quod confidenter supra asseruabas, coelos particularis causæ rationem habere posse? Certè nos rem non nuda asseruatione, vt tu, gessimus, sed firmamenta nostræ causæ minimè leuia attulimus. Ea cū tu loco mouere, sicut te facere posse nuper iactitabas in aliorum præsentia, huc vsque nequiueris, quomodo sola affirmatione pugnare tecum tibi videar?

Si vidisset, ais, apotelesmata Ptolémæi Aristoteles, probaturus credo fuisset. Bene est quod credis. At ego non quid tu credas, sed quid probes specto. Nisi vniuersam abijcere dānareq; suā voluisset philosophiā, probare nō potuisset. Nā ex diametro hæc cū Astrologicis fabulis pugnat.

Quæ de Democrito scribis, nihil ad rem nostram. Hippocrates, inquis, *Ptolemæi de siderũ potestatibus sobriam (rectius dixisse ebriam) inquisitionem non fuisset, credo, refutaturus.* At ego non credo. Plus enim habuit iudicij & ingenij, quam vt talibus nugis fidem adhiberet. Atqui iussit, in quies, obseruari ortum & occasum certorum siderũ, Arcturi, Pleiadum, Canis, &c. Si vel ipsum Hippocratem hæc scribentem accuratè consideraueris, vel Galenum hæc interpretantem attentè perlegeris, in primo scilicet comm. in. i. Epidẽ Hippocratis, nihil Astrologiæ ea patrocinari aptissimè cognosces.

Vinum, ais, plus trudit ad arma scio, quam Martium sidus. Et Satyriones ad aphrodisia potētius incitãt, ergo Veneris influxum nihil est. Falsa est consequentia. Sed hæc ἀτοπώτερα, verba tua sunt. Miror te tales producere nugas, quales à me nunquã audisti. Argumenta potius mea sicut receperas, proferre, & in illis dissoluendis desudare te decebat. Quæ hæctenus attulisti, non ἀτοπώτερα, sed planè ἀτοπώτατα sunt. Quòd si hoc ipso fuisset argumento, te concedente, vsus, multum certè effecissem. Si namq; plus vinũ trudit ad arma, quam Martium sidus, non quidem sequitur, Martij sideris vim nihil esse: at hoc sequitur, ex sidere Martis bellũ prædici præsciriue nullum vnquam posse. Nam si ex vini viribus & actione in corpora nostra prædiuinare ex arte hoc nemo potest, multò minus ex actione huius sideris quisquam poterit. Prius verum esse nemo sanus negabit. At maiorem vini vim hic esse tu ipse fateris. Concedes ergo profus, quod inde sequi dixi.

Frigidè primam te disputationis tuæ partem defendisse, omnino vides. Iam an felicius alteram tuearis, videndũ nobis erit. Argumentum primum tale est: *Ptolemæus, Cardanus, Trapezuntius, experimenta sua narrant, ergo de siderum operationibus experientia potest haberi.* Si talibus ipse vterer argumentis, quid non tu diceres? Sed faciliè patior mihi nō licere ἀσπολογίειν. Nego tibi hos viros probare posse, quod aliquid eorum, de quibus nostra disputatio est, à sideribus per se, non per accidens, effectum sit. Rationes & argumẽta

ta flagito, non Astrologorum testimonia. Nunquam dubitavi eos pro sua vanitate absq; argumentis testimonium dicturos. Miror tamen te Cardani autoritate hac in re, quem impiè Astrologum esse, & de Christo mentiri non erubescere, non potes ignorare. An talibus tu me in hac re & causa fidem adhibere iubes? De Trapezuntio nihil affirmare aut negare possum, vtrū tale aliquid dixerit. De Ptolemeo frustra respondeam. Si huius apud me plus valeret autoritas quàm veritas, tecū de his rebus nō concertarem.

Quæ de Mauritij Ducis Astrologo narras, audisti tātum. Quæ de Mauritij Ducis Astrologo narras, audisti tātum. Falsa esse potuere. Scis quā coactè Astrologi suas predictiones ad facta aptent, cū antè ne somniasent quidè aliquid simile. Similiter ac illi faciūt, qui somniū vident. Hi namq; tunc nihil intelligunt, cum somniauerunt. Postridie quicquid illis accidit, hoc à somnio præsignificatum rentur, & sæpe violenter & ineptissimè facto accommodant. Sed finge vera fuisse, quæ de ipso audisti, scilicet prænunciassè eum talia, antequam euenirent. Non potuit alia fraude, vt plerunq; faciunt Astrologi, vti? Si & hoc neges, esto ita. Verum ne continuò erit, à sideribus effecta fuisse, quæ ille prædixerat? Minimè gentium.

At in sideribus hæc vidit, respōdebis. Ponamus ita ipsum credidisse. Attamen non est consecrarium, sidera illa aut effecisse aut significasse. Nam si consequi cōtendas, concedere hoc etiam velis nolis cogaris, Aues præsignificasse volatū & gestibus, quæ ex his Augures se præuidere putabant. Huius certè vanitatis impiæ, sicut Extispicij, & Geomantiæ plura & illustriora exempla ex omnibus historijs adferre & ex quotidiana exercitatione Geomanticorum poterimus, quàm Astrologiæ. Non nescis Romanos (vt gentes alias taceam) nihil inauspicatò domi forisq; inchoasse ac gessisse. An infinita propemodum euenisse, quæ futura prædixerant augures, dubitas? Falsi crebrò sunt isti diuinatores omnes, scio. At crebrius aberrant Astrologi, quod omnes homines fateri coguntur, qui obseruant.

Quod si artificum, non artis (sic enim iam nomīno) vitio cōtingere dicas, idem Augures, Aruspices, Geomantes,

cum vniuersa diuinatorū turba respondebūt. Quid iplis respōdebis? Si dicas experiētiā ipsorū fallacē esse, nec fuisse talia ab auibus & extis & pūctis p̄indicata, sensum cōmunē te doctis & prudētibz omnīū ætatum viris adimere velle vociferabūt, & expiētiā identidē vrgebūt, ita nimirū euenisse dictitātes, sicut euetura in auium volatu vel garritu & similibz prauisa fuerint. Nō tu hic rationē ab iplis petes, quæ ab auibus talia præsignificari potuisse doceat ac p̄bet? Cur nō idē nobis in vos liceat? Ecq̄d tandē interrogari hoc modo, respōdebitis? Augures à Dijs suis ita cōmotas aues vt hæc p̄mōstrarēt fortasse dixerint. Vos autē qd̄ habebitis? Naturalē hęc siderū vim esse dicitis. Nos vero id negam⁹, & vt p̄betis petim⁹, p̄sertim cū validissimē nos p̄bem⁹ fallū esse qd̄ dicitis, nec argumēta vos dissoluere cōfutareq̄; possitis.

Auguriū multo illustrius verū esse probauit Accius Nauius Tarquinio Prisco regi Romanorū, quā omnes Astrologi suā Astrologiā. Historiā reperies apud Liuiū lib. 1. decadis primæ, apud Dionysiū Halyc. sub finē libri tertij, apud Lactant. li. 2. instit. cap. 8. Tametsi hæc ita habent, nihil tamē aliud sunt oēs istę species vaticinādi, quā indoctę, ineptę, falsę & impię gentilitatis sup̄stitutiones, rationi ac sensui repugnātes. Quod si ex euetis hic p̄bari nihil pōt, vides faciliē te quoq̄; nihil p̄baturū, etiāsi aliquid ita accidisse cōstet, vt euenturū p̄dixit Astrologus, nisi pariter cōmonstres sidera talia p̄ se efficere posse. Cōueniebat instituto tuo argumēta mea & Sauonarolæ refellere, q̄bus p̄batur, nullā expiētiā taliū haberi posse, quod scilicet à sideribus, vt per se caussis, nata profecta q̄; sint. Sed præstiterit forasse hanc rē verbosius explicare hoc loco, vt minus dubitare posthac possis.

Experiētia est eiusdem rei sæpe eodemq̄; modo factæ obseruatio Ergo non poterit quisquam rectē affirmare, se per experiētiā cognouisse, hoc ab illo factum, nisi ab eodem sæpe eodemq̄; factum modo percognouerit. Dico necesse esse, vt ab eodem factum sciat per se, nō per accidens. Deinde vt caussā nulla p̄sens fuerit alia, à qua idē effectus potuerit produci. Postremò vt neq̄; sensui neq̄; rationi repugnet, illum effectum ab illa caussā produci. Nemo ergo rectē

rectè gloriabitur de experientia, nisi eandem rem sæpe fieri obseruarit. Deinde vt eodem modo siue ab eadē causā sæpe produci cognorit. Hoc autē scire nunquam poterit, nisi duo ista explorata habeat. Primum, nullam adfuisse aliam causam, dum fieret, in quam rectè referrī effectus potuerit. Postea vt non repugnet rei naturæ, si ab illa causā generatus talis effectus ponatur. Hæc iam examinabimus, vt ea necessariò requiri liqueat.

Primum quod sæpe ita euenisse oporteat, ipsa notio experientiæ indicat. Non enim satis est, vt re aliqua præsentē, quippiã fiat, ad hoc, vt ab ea re factū credi debeat. Nō enim quod præcedit aut adest, causā semper est eius, quod fit aut sequitur. Sic enim solis ortus causā p se foret omniū illorū ^{dicēda,} quæ post ipsius ortū homines faciūt. Sæpe tonitru factū, aut dū fieret, aliquis fortè in febrē incidit, nec tamen tonitru p se causā fuerat illius febris. Sic aliquādo causā certi effectus putāt homines esse, cuius causā nullo modo est, nisi p accidēs. Quia ergo q̄ p accidēs eueniūt, fermè raro eueniūt, oportet nos scire, idē eodē modo sæpe euenisse.

Sed hoc nondū satis est. Multa namq; sæpe fiunt eodem ferè modo, præsentē aut præcedente causā aliqua, quæ tamen effectū illorū causā non est. Omnibus aliqui diebus scribūt, studēt, &c. Nec tamē solis exortus & dies causā harū rerū propriæ existimari debēt. Scire ergo præterea oportet, nullā aliam adesse causā, quæ aptè recteq; dici queat effectū pduxisse. Quàm difficile sit iudiciū, cū in plures præfatas causas pbabiliter effectas aliqs referrī valet, ipsa res satis declarat. Potes quē de hac re Galenus in cōm. i. aphor. i. cōscripsit plegere. Qui Medicā artē exercēt, nimis frequenter experiūtur. Quare nō satis est scire, eandē causā aliquā præsentē fuisse, cū vnus idēq; effectus sæpe fieret, sed nullā præterea adfuisse oportet, in quā, vt verā causā, effectus ille referrī potuerit. Sol semp est in cœli medio, aut certè plerunq; cū horologiū duodecies pulsat, exēpli gratia: sed ista pulsatio ab alijs causis fieri potuit, vel cōmodius vel æquē cōmodè, ac à sole. Ex hoc exēplo cætera cognosci facillimè poterunt. Ideo enim rudi vti placuit, vt dilucidior res esset.

Verumenimuerò ne hoc quidem satis est. Potest enim quæ verè caussa effectus est latère, & quæ nõ verè caussa est, apparere, ac ita vsuuenire, vt quæ caussa non est, caussa putetur fuisse. Et contrà, quæ caussa verè est, effectumq; produxit, caussa esse nesciatur, vt quæ latuerit, ea interim apparente, quæ caussa effectus non fuit. Quare hoc quoq; considerare oportet, vt rum pugnet cum sensu, cum ratione, cum ipsa rerum natura, vt illum effectum ab ea, quæ nobis occurrebat tunc caussa, productum asseramus.

Hæc iam ad rem nostrâ accommodaturi exemplo prius declarabimus Rhabarbari. Hæc radicem purgare bilem dicimus. Et si quis roget, quomodo aut vnde sciamus, respondemus, experientia id nos docuisse. Etenim cū homini aliquando exhibitum fuisset, bilemq; multam eduxisset, orta suspicio fuit, Rhabarbarum hac vi præditum esse. Cum idè postea plurimis saturis, famelicis, calefactis, perfrigeratis, ociosis, exercitatis mulieribus, viris, adolescentibus, pueris, propinatum fuisset, semperq; bilis deiectio consecuta fuisset, Rhabarbarum virtutem in se bilem purgandi habere cognouerunt per experientiam. Si tu id neges, responde tibi, qui huius rei periculum fecerunt, hoc modo: Quoties Rhabarbarum homini exhibetur, siue calidus, siue frigidus is sit factus, siue æger sit siue sanus, expurgat semper bilem, tunc etiam cum caussa nulla fingi posset alia præfens, quæ idem hoc efficere potuerit. Ambigi hac de caussa non potest, quin huius effectus per se caussa sit Rhabarbarum, si non aliter, certè vt instrumentum idoneum naturæ corporis. Ergo rectè bilis ista deiectio in Rhabarbarum tanquã causam refertur. Nõ aduersatur autè rerum naturæ, si fungus aut radix aliqua pituitam detrahit, aliquã esse quæ bilẽ ducat. Rectè ergo dicetur, experientia cognitum esse, quod Rhabarbarum bilẽ trahat. Omnes enim cõditiones cõmemorate adsunt.

Iã, an Astrologi possint effectus, quos præscire cupiunt, imò videri præscire volūt, sic aptare sideribus, dispiciamus. Eundem cõditiones omnes repugnāt. Nã nec eundem effectum sepe obseruarūt ab eadẽ caussa, puenisse. Nec possunt negare, quin ijdem effectus, quos à sideribus profectos contem-

dunt, in alias propiores & veriores causas referri queant. Quod postremò ipsorū positio, euidētiā, rationi ac naturæ aduersetur, ex suprā declaratis patet, vbi dilucidè expositū est, qua ratiōe fieri nequeat, vt vniuersalis cōmunisq; causa, particularis fiat. Attamē vt res illustrior sit & clarior, exēplum adferā Astrologicū, nō parū aptū proposito nostro.

Ponamus certā solis eclipsim bellum ciere posse, vt tu in tuis literis affirmas. Si quomodo id cognoueris percūcter, experiētia te cognouisse respōdebis. Quēro ergo ex te iam, vtrū eandē specie solis eclipsim sæpe bellū suscitasse obseruaueris? Quēro deinde, an belli cuiuslibet, quod eclipsim eam secutū ponitur, nō veriores hīc inuenire licuerit causas? Quēro tertio, an nō rerum euidentiā contrarium credit, qui eclipsim excitare per se bellum credit?

Quid ad primum responsurus sis ignoro, quid verum sit probe scio. Certū est eandē prorsus specie eclipsim, aut aliā quamuis siderū figurationē redire nunquā posse: aliqua ex parte similē posse, at nō nisi post longū tēpus. Non id dico, quod aliquibus placuit, mihi placere nisi rectè intelligatur, nō potest, totius coeli sidera concurrere ad effectū quēlibet particularē producendū. Nihil tamē isti quoq; dicūt, quod, qui cādide interpretatur, facile dānare possit. Hoc certū est, maximā partē hēmisphērij siue dimidij coeli vires sibi mutuo secundū Astrologorū dogma cōmunicare. Radij nāq; omniū suo modo vniūtur, pro diuersitate tamē positus, diuerse. Iā constat hoc etiā, sidera siue stellas perpaucas notas esse Astrologis. Nō enim omniū, imò ne plurimarū quidē se vires cognoscere affirmare audēt. Quare cū diuerso positu aliæ aliarū vires augeāt, pmoueant, retardēt, impediāt, mutēt: sciri nō pōt, quatenus singularū figurationū potestates pmutatæ sint, nisi omniū vires exploratè cognitæ habeāt, & quantū ex figuræ mutatione qualibet, viriū vel accedat vel detrahatur, perspexerint. Nā vt sol in eodē signo similiter deficiat, nō tamē cæteræ oēs stellæ eū in cœlo sitū habēt, quem cū antea in hoc signo deficiebat, obtinebant. Quantū igitur nuper promouerāt efficacitatē eclipsim, tantum fortasse iam impediūt. Hoc autē ignorare eos necesse

est tantisper, dum singularū vires perdidicerint. Quod cum fieri nequeat, quis quæso non videt, prima statim conditione Astrologorum experientiam priuatam esse?

Respōdet hoc loco ineptissimus Astrologus ineptissimē. Medici, ait, etsi herbarū omniū vires nō explorarūt, multarū tamē facultates p̄ exp̄ientiā cognouerūt. Quid igitur prohibet idē de Astrologis sentire? Nō opus est, arbitror, multis declarare qd̄ prohibeat. Iā enim expositū est. Herbe singularē p̄ se adhiberi corporibus, vel intra corpora sumi solēt ac possūt, cū, qua potestate p̄ditæ sint, inuestigatur. Quare singularū p̄ se actionē obseruare sigillatim Medici possūt. Nā quæ nec admoventur nec sumūtur, eā admotarū vim nec augere nec impedire possūt. Si eodē modo singularū stellarū potentiā, ab aliarū viribus separatā ostendere mihi aliquis possit, credā tūc Astrologis eos aliqd̄ interdū scire amplius cēt, ac radios seorsum nullū solū agat: certū est mutarē figurę potestatē ignorari, dū nescitur quantū singule stelle, propositus diuersitate, figuræ cuiuslibet actionē vel p̄mouere vel retardare valeāt. Etenim nullius sideris vires tātā (exceptis solis atq; lunæ potestatibus) ad nos perueniūt, vt sensibiler ab aliorū viribus discernere possimus. Possunt ergo Medici plantarū vires quarundā cognoscere, tametsi lōgē plurimarū virtutes ignorent, Astrologi stellarū hoc modo nō possūt. Taceo qd̄ p̄ter exp̄ientiā sensū ac ratione variarū vires diiudicare possumus, illarū si possemus, nō nisi p̄ exp̄ientiā possem⁹ notare & discernere. Putidā ergo, impitā, & verē Astrologicā cōstat hāc esse respōsionē, & primā cōditionē Astrologicę exp̄ientię profus deesse magis elucet.

Videamus ergo nunc, an secunda cōditio adsit, vtrū bella quæ post dictas eclipses secuta sunt, nō potuerint rectē, aptē, prudēter, verē in alias causas p̄p̄iores referri, in Principum & Regum odium, avaritiam, regnandi libidinē, ambitionem, vanæ gloriæ studium, opes amplificandi cupiditatē, & quæ huius generis alia Principes extimulant, vt bonis alij aliorū inhiēt? Si neges ab his nasci bella, siue appareant siue nō appareāt in cœlo eclipses, verē de te dici poterit,

test, quod de me falso dicis, te doctis & prudentibus cōmunem sensum adimere, imò te ex hominibus plus quā bruta facere conari. Si affirmes, non ideo bellum exortum esse vides, quia eclipsis apparuit: sed quia hæc adfuerunt, & præterea arma, vires, copiæ, pecuniæ, occasio. Non dubito quin credas absq; his bellum neminem suscipere.

Si ergo hæc adsunt, nec ab eclipsi dari potuerint, frustra nobis narras eclipsim suscitasse bellum. Sanè qui aliena inuadere cupit, & suis adijcere satagit, atq; iam commemorata habet in promptu, bellum vicino inferet, siue eclipsis in cœlo visa sit, siue non sit visa. Vnde plurima bella nulla eclipsi præcedente exorta sunt, ac multas eclipseis etiam nulla bella secuta sunt. Atqui, respōdeat fortè Astrologus, eclipsis Principum animos qui ad bellū parata omnia habent, excitat. Respondeo, falsum esse. Nam nec animos cœli permouere possūt, nec corpora aliter afficere quā affici idonea sunt, sicut suprā ostendimus. Et quomodocunq; cogitur hoc perficere eclipsis, semper tamen rectius in prædictas causas propinquas referetur bellum, quā in cœlum, ex omnium non infatuatorum hominum sententia. Ruit ergo hac quoq; in parte experientia vestra, cum quæ à cœlo effecta dicitis, aptius & verius in proximas causas referuntur. Eclipseis certè non nisi prorsus per accidens causæ vocari possunt.

De tertia cōditione, quòd illa etiā absit, nō opus est lōga disputatione. Tu ab eclipsibus bella cieri asseueras, & nihil probas. Ego nego, & illis argumētis demonstro, quæ tu refellere nō potes. Nō possum mihi persuadere te nolle, cum præsertim in his literis aliquo modo tentaris. Quā feliciter, ex iam dictis perspicies. Perinde facit qui eclipsim bellum suscitaturam affirmat, ac si quis glorientem gallinam anseres exclusuram narret, cum, an subiiciēda anserina oua illi sint, prorsus & simpliciter ignoret. Si etiam eclipsis aliqua permouere ad bellum Principis animum posset alicuius, non tamen constaret cuius. Nam omnium dici nequit. Sic enim omnium hominum permoueret, quod perspicuè falsum, & absurdorum absurdissimum est.

Deinde si hoc etiã cognitũ foret, quod impossibile esse tu ipse vides, nondum tamen cõstaret, an vires, milites idoneos, pecunias, & occasionẽ obtineret. Nisi fortasse ei thesaurũ ostẽdat latentẽ alicubi eclipsis, & exercitũ ei consecraret, ac animos eorum, qui à cõsilijs ipsi sunt, ita flectat, vt à proposito Principem nõ dehortẽtur suum. Nõ faris est eclipsim in cœlo apparere, alijs præterea opus est. Si quia illa præcessit, hæc sequi oportet, causa eorum vt sit, & quidem per se causa, est necesse. Sed hoc falsum tu quoq; credo, fateberis. Quod si sæpe post eclipsim bellũ secutum respondeas, nihil dixeris. Nõ enim quod præcedit, semper est causa eius quod sequitur. Fortasse causa vera effectus latuit, & eclipsis proxima te impulit, vt tam præclare Astrologiam tuis argumentis defenderes.

Sed hæc satis multa sunt ad ostendendum, nulla vos experientia probare posse à cœlo fieri, quæ ab eo effici vos somniatis. Generali modo à cœlo ista proficisci non nego, sed ita, vt vos putatis, inde manare nego, ac rectè me negare probo. Proinde nõ verè de me scribis, me experientiam negare, cum vos nulla experientia didicisse affirmo, quod à cœlo eiusmodi facta sint. Experientia id præstare non potestis, ratione caretis. Nos contrà, rationes ac sensus habemus testes nostræ sententiæ, experientiamq; iudicem pro nobis sententiam ferentem. Vtra ergo pars veriorẽ causam tueatur, valde considerare te velim.

Ad eclipses tuas facile iam quid respondendũ sit vides. Eclipsim solis anno 1540 æstũ effecisse aut significasse scribis. Signum quomodo potuerit esse æstus non video. Cœlestia causas poni ab Astrologis scio. Quare de signis hęc disputare nolo, apud Medicum præsertim & philosophum, quem signorum omnium ortum & proprietates ignorare non decet. Causa igitur fuit etiam tibi. At hoc anno non fuit minor æstus (quemadmodum & 1556, cuius æstum nemo Astrologus præsensit) nulla tali præcedente eclipsi. Nam quæ hoc anno minima fuit, eam nihil aut perparum ad nos pertinere, cũ cæteris Astrologis omnibus, quorum iudi-

iudicia vidi, tu quoq; in Ephemeride, nisi vehementer fallor, affirmasti.

Quæro te, cum eclipsis solis aliud nihil sit, quàm ereptio luminis & calor per interiectionem Lunæ, quo pacto æstum creabit? Tale est hoc, ac si dicam, cæcum acutius visu rum, aut qui clausos habet oculos, aut absentē magis esse præsentem. Aristoteles in. 12. sect. probl. 2. cum de Iride loquitur, quam aliqui odoris causam ponebant, sic ait: τὸ δὲ αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς τῇ ἰρίδι ἀποδοτέον, ἄλλωστε καὶ εἰ μὴ ἐστὶ τῆς φύσεως ἡ ἰρίς, ἀλλὰ τῆς ὀψέως πάθος ἀνακλωμένης. Sanè minus est reuera aliquid eclipsis, quàm Iris, aut certè similiter, vt consideranti vtriusq; naturam patet. Multò ergo magis erit per accidens causa, quemadmodum suprà dixi, quam iris: aut saltem non magis erit causa belli, quam Iris causa odoris. Est enim mera & simplex priuatio, atq; ita belli causa, vt absens Nauta submersionis nauis. Fortè per eclipsim putas Solis vim augeri, vt in oculis clausis spiritus multiplicari solent. Sed malè hoc putas. Soli nec accedit nec decedit aliquid ex ista Lunæ interpositione. Nobis hoc accedit, quod interea lumine ipsius caremus. Cum redit, non aliud nec aliter, redit quàm antè nobis adfuisset.

Illud magis miror, quòd eclipsim Solis anno 44. visam belli Germanici, quòd biennio pòst erupit, causam fuisse scribis. Bellū tantū quātū Germania multis retrò annis nō vidit, ab eclipsi, quæ tanto antè tēpore euauerat, excitatū credam? Perinde hoc est, ac si dicam te biennio post mortē tuam, artem Medicam maiore vi & doctrina publicè docturum viua voce, quàm viuus docueris. An tu naturalem causam agere aliquid posse censes, cum non est in rerum natura amplius? Si Bellantium hanc rem explicantem legisti, & extremam absurditatē nō animaduertisti, est quod meritò admirer. Nemo ferè est, qui non huius belli causas multò veriores norit, quàm coelum illud vestrum Astrologicum. Tu ipse, puto, non ignoras hoc bellum multis retrò annis, atq; adèò ante eclipsim cogitatum, consultatum, institutum q; fuisse. Occasio rei iam antè cogitatæ non ante se obtulit. Hanc ab eclipsi datam non dices, ne si plum-

beus quidē sis. Non puro te veras & proximas causas, atq; ipsos etiam auctores antē eclipsim nesciuisse. Saltē remota à memoria nostra adducere debebas, si minus vanitatem conspici desiderabas. Hæc ad ea, quæ ad duos meos articulos (sic vocas tu) respondi, refellenda satis esse iudicavi. Ad tertium venio, de quo ita scribis. —

Super tertio, quo nos etiam terrefacis, dicam. Astrologos nihil habere, in quo sibi metuant à theologis & Imperatoribus magis, quàm Medici habēt, qui viti osas inclinationes referūt ad inliqua Physices partes. Nec ledere possunt religionē magis quàm re-literis dixeras Basiliū, Augustinū, & Imperatores quosdam ideo dānasse Astrologos, quod propter abusus aliquos, siue quia aliqua ex parte visa ipsis Astrologia fuisset sacrarū literarū dignitatē imminuere. Ego eōtrā ostēdi, nō partē aliquā solū, sed omnino totā eos dānasse Astrologiam. Quod si propter abusum totam ipsos dānasse cōcederes, vt cōcedere videbaris, ex Pico argumentabor hoc pacto: Aut rectē fecerunt, quod totā propter partē siue abusum reiecerūt, aut non rectē. Si prius, decet vos exemplum sequi, & totā negligere. Si posterius, probandum id vobis erit. Non facile autē in ea re errasse omnes vetustos Theologos probari poterit, in qua omnes consensum habuere.

Ad hæc tu ne verbū quidem respondes, sed ad priora aliquid dicere conatus es. Vt autē videas antiquos totā damnare, Tertulliani tibi, quē, cum hæc describerem, præ manibus habebā, audi sic scribētē: *Quas artes (loquitur de Astrologia, Aruspicina, Augurio & Magia) vt ab angelis desertorib. producat, & à Deo interdictas, ne suis quidem causis adhibent Christiani.* Tantum abesse, ait, vt de Imperatoris euentu in suis quidem priuatis rebus prænoscentis illis vtantur. Causam manifestam addit, quia sunt à Dæmonibus prodita, & à Deo interdicta. Locum inuenies in Apolog. aduersus gentes, cap. 36. Si illustriora testimonia videre cupis, Augustinum atque alios lege, quos hoc loco citare non est opus. Sauonarola quædam produxit. *Qui plura cupit.*

cupit, apud ipsos autores inueniet. Non adduxi autem hæc vt terrerem quenquam, sed vt non rectè affirmare te ostenderem, Basilium, Augustinum, Imperatores totam propter partem siue propter abusum execratos fuisse.

Ad tua redeo, in quibus argumenti vim non volo examinare, sed rem expendere. Videris autem hoc velle, si Astrologia damnata sit, quia doceat cælum nos ad peccandum flectere. Medicinam eadem ratione damnandam, quæ temperamenta nos huc impellere doceat. Consequentia falsa est, quia nihil similitudinis inuenitur inter Medicorum & Astrologorum sententias. Qui medio-criter Sacras literas vel inspexit solum, infinitum discrimen cernit. Quis nescit hominem, cum liber esset, sua sponte peccasse, & peccato peccati seruum fuisse factum? Vix iam vestigium pristini & diuini splendoris in eo reliquum cernitur. Et hæc omnia merito suo patitur, quod Dæmoni magis, quàm creatoris sui voci præceptoque parere voluit. Flectitur & impellitur ergo iam homo à sua natura, quia serua facta est peccati. Talis autem à Deo facta nequaquam fuit, sed à peccato quod sponte admisit, huc miseræ deducta est. Poena est peccati ista ad peccandum propensio inclinatioq;.

Quòd si Deus ne naturam quidem nostram talem fecit, vt nos ad præuaricandum impelleret, quomodo cælum ita factum esse ab eo rectè cogitemus, vt nos nescientes incitet aduersus pietatem & honestatem? Medicina ergo nihil à Sacris literis alienum docet, cum pro temperamentorum ratione inclinatum hominis naturam ad scelera exponit, quantumuis huius infelicitatis causam non norit. Sed ne pertinet quidem ad ipsam huius rei & causæ inquisitio. Philosophorum potius munus fuerit, qui peruidere natura duce nunquam originem tanti mali potuerunt. Antea quàm primi parentes nostri peccassent, natura non erat, sicut iam est ad peccata prona & facilis. Nec à cælo etiam impellebatur ad transgressionem.

Postquam verò peccarunt, & ingenium naturamq; hanc in nos transfuderunt, propendemus huc toti, non aliunde, quàm ab innata nobis malicia impulsì. Cœlum per peccatum hominis mutatum nō legimus. Quare sicut ante peccatum iussu creatoris faciebat, nec ad peccandum tamen hominem inclinabat, ita ne nunc quidē inclinat. Et posset sanè homo excusare se Deo, si à cœlo ad flagitiose faciendum incitaretur. De sua carne queri naturaq; non potest, propterea quòd hanc sibi pestem vltro contra Dei præceptum accersuit. Hoc Basilius voluit, ad cuius argumentū tu respexisse videri potes, cum hæc scribebas. Puto te iam intelligere, quàm non sit argumentum solutum tua ista euania responsione de Medicina & Physica. Siue hoc, siue aliud spectaris, parū refert, modò quòd res est intelligas.

Verbosius ista exposui, quàm fortè conueniret, non tamen quàm res apud Astrologos flagitaret, qui ne illa quidem intelligunt, quæ satis dilucida alijs videntur. Præcipuè me mouit, quòd te id quòd maximè cupiebam, & tibi facile fore aiebas, non præstaturum suspicor ac metuo. Argumenta suspicionis nō leuia in hisce mihi literis præbuiti. Cœlum quomodo vniuersalis causa fit, & quòd particularis fieri non possit aliter, quàm per cōiunctionē particularis causæ, perspicuè exposui. Deinde etiam quæ & quot requirantur, vt experientia nos aliquid cognouisse rectè affirmemus, similiter ostendi. Postremò Medicos nihil didicoq; demonstraui malè te hac in parte has scientias Astrologiæ comparasse, quæ tota falsa, impossibilis, impia, & à Deo interdicta est, ut cum Lex, tū Tertullianus loquitur? Tuum erit ista legere, ponderare, & quæ vera esse perspexeris, amplecti. Vale Febr. mense,

Anno Domini 1559.

RERV M

accipitur 2
 Astrologiam in Græcia nemo ante Galenum docuit 65
 Astronomiæ commendatio, Astrologiæ derivatio. 165
 Astronomica præcepta ab astrologicis distinguuntur. 180
 Astrologi non prædicunt futura ex veris causis. 154
 Astrologicum est vaticinari ex observatione siderum, non Astronom. 131
 Astrologia nihil mathematicum habet. 182
 Astrologia quid differat ab Astron. 125
 Astronomia non excludenda à Philosophia. 14
 Astrologica vaticinia Medicorum & nautarum sunt longe diuersa. 200
 Astrologia vt Astronomia Platonis tempore in Græcia floruit. 60
 Astrologica prædictio. 168
 Astrologia exercentibus Medicinam nihil commodat. 30
 Astrologia Astrologorum alia, quæ rusticis & nautæ vtuntur. 64
 Astrologi non vt Medici & Nautæ, ex effectibus potest prædicere. 200
 Astrologia à Doctis simpl. pro mala habetur 205
 Astrologia Galeno falsa. 87
 Astrologi diuinat de effectibus per accidens euenturis. 151
 Astrologia non conducit ad morbos præuidendos 106
 Astrologia non Medico utilis esse, & si detur tempestates cognoscere. 104
 Astrologia neque ad rationem victus, neque ad futuros morbos præuidendos conducit. ibid.
 Astrologia an ars. 177
 Astrologiam futilem probant Theologi philosophici 175
 Astrologia non est ars 155. 178
 Astrologia neque vera neque ars. 253
 Astrologia non est donum Dei. 105

Astrologia arte caret. 134
 Astrologia damnata est ab antiquis cū patribus, Patriarchis, Imperatoribus, Philosophis & Medicis, tum ipsi S. literis 163. 177
 Patribus 234
 Imperatorib. Iureconsultis. 132. 205
 Aristotele, Auicenna, Gal. 53. 182
 Astr. rectè ab his dānata 207. 206. 234
 Astrologia cur damnata. 167
 Astrologia diuinatrix reprehenditur hoc loco saltem. 59
 Astrologia post Hipp. tempora ex Ægypto in Græciam est translata 60
 Astrologi causas affectuum veras non obseruant 136
 Astrologorum prænotiones futurorum præsci nesciunt. 170
 Astrologia considerat fictitias siderum vires. ibid.
 Astrologi figuraciones celestes aiunt agere, priusquā ex rerū natura sublatæ. 51
 Autores pro Astrologia, Bellanius, Raphael 172
 Astrologi versantur circa affectus particulares. 145
 Astrologi versantur circa futura cōtinua gentia 11
 Astrologi inepti. 165
 Astrologia naturalis, que motus coniunctiones obseruat, non est naturalis 160
 Secunda ratio cur Astro. naturalē probans 181.
 Tertia ratio 182.
 Quarta ratio quid astrologia naturalis. 186
 Quinta ratio 187.
 Sexta ratio 188
 Astrologia naturalis non continetur sub naturali doctrina. 130
 Astrologi pollicentur, quod præstare non possunt 13
 Astrologia naturalis 130
 Astrologia aduersatur rationi & Physicis principijs. 1
 Astra sunt sublunarium causa generalis 165

I N D E X.

les ordinis & dispositionis effectrices cause	14	Causa communis quid	138
Astrologi dum ex arte futura cognoscere volunt, sibi arrogant quod solius est Dei	10	Causæ per accidens plurimæ inter effectum cæli, & horum quæ in terra fiunt	86
Astrologus seu prædictor	154	Causa intellectui nota ut præsciri faciat effectus	155
Astra quæ rerum omnium causæ	25	Causæ naturales effectus suos per accidens etiam inducunt	148
Astra si sunt omnium causæ, & hominis leonisq; sunt causæ	25	Causa proxima facit ut sit res	146
Astra si sunt vniuersales tantum causæ, Galeni ratio est fluxa	27	Cardani iudicium de Luthero quale	74
B		Causæ dierum decreteriorum quærere sunt non ex motu Lunæ, sed ex ætatis causæ natura	18
Basilius & Augustinus de Astrol.	205	Causæ naturales & particulares effectus suos producunt per accidens.	151
Bellorum causæ veræ	210	Causæ remotæ effectum non possumus prædicere	135
Bellantij inepta vaticinatio de Saouonaria	208	Causæ rerum particularium omnium	147
Bellantij prædictio de morte Saouonariæ	174	Causas ratione præditas docet Aristoteles	ibid.
Bellantij calumnia aduersum Saouonariam virum pium	ibid.	Cælum quæ efficiat	142
Bellantius occisus ab hostibus	210	Chymia impossibilia docet	179
Bonus medicus intelligit crism in statu & initio	89	Christianis non est integrum dies obseruare, quia Deus prohibuit	1
C		Cælum & astra causæ sunt horum inferiorum generales	204
Calor natiuus actum dat assumptis, ut hoc quod à natura facere apta sunt, facta efficiantur	212	Cælum vniuersalis causa sublunarium	27
Calor subterraneus copiâ spirituum generat, ex quibus lapides metallaq; oriuntur	119	Cæli quid per se, quidq; per accidens faciant	141
Calor extenuans & rarefaciens duplex	117	Cælestia corpora non agunt in hæc inferiora ut causa proxima	36
Calor subterraneus quando fortissimus & qualis	117. 118	Cælum singulis actum dat, ut vnum quodque agat, ad quod agendum est natum	14
Calor attenuat elementa, materiam meteororum	117	Cælestia sunt generationis & alterationis in his inferioribus causæ, sed non causæ particulares	112
Caloris in terra inclusi vis & imbecillitas qualis	118	Cælum an tempestatum causæ existat.	ibid.
Causa cõmunis nihil futurorũ docet	139	Cælestia quid in hæc inferiora faciant	47
Causa indefinita necessaria est ad præscientiam	137		
Causæ vniuersales quid	145		
Causæ vniuersalis officium	146		
Causarum diuisio	35		

I N D E X.

Cometarum ortus 190
 Cometarum materia & ortus 197
 Cometarum mora diutina 198
 Cometa sequitur motum materie suae 195
 Cometarum motus 191
 Cometae duratio vnde 190
 Cometarum in ventos resolutio 199
 Cometarum motus vt regulares 155
 Cometae quomodo pestem significant 198.199
 Cometae non significant principū mor-
 tes aut pestem venturam 197.199
 Cometa vtrum signū sit interitus prin-
 cipum 200
 Confutatio ratiocinationis, cœlū & as-
 tra sunt generales cause horum in-
 feriorum: ergo ex ipsorū aspectu pos-
 sunt futura contingentia prædici 15
 Contingentia quid 45
 Cognitio futurorum Deo tribuēda 158
 Constitutio Hippocratis non significat
 aeris temperiem 157
 Contingentia à contingentibus oriun-
 tur 156
 Contingentia futura quae 18
 Coniunctiones astrorum nō diu durāt,
 quo fit vt effectus imbecilliores e-
 dant 101
 Contingentia quotuplicia 45
 Contingentia habent causas 56
 Contingentia non carent causis 21
 Contingentium principia 151
 Cōstantinus capitis pœna afficit eos qui
 astrologos consulunt 206
 Crisis futurae expectatio 12
 Cor omnibus partibus actum contri-
 buit non esse 211
 Corporis partes à corde vires vitamq̄
 accipiunt 15
 Crises in medicina indicantur non ex
 astrologia, sed pulsibus, accessionibus
 & alijs similibus 54
 Crisim futuram quis intelligat 68
 Crisium causae nō possunt intelligi, nisi

iam effectum producere cœperint 55
 Crisis particularis non potest prædici
 nisi iam fiat 56
 Crisis sola medica arte cognoscenda re-
 cte Gal. 55
 Cuius rei causa Gal. tertium Decret.
 scripserit 28

D

Deus solus futura contingentia intelli-
 git 19
 διαβάδων 42
 Discrimen inter peritum Med. & ru-
 dem. 12
 Dierum decretoriorum propositū 32
 Dies decret. quomodo possint motui lu-
 nae aptari 17
 Dies Critici Medico sunt obseruandi 23
 Dies obseruatorij vani sunt, nec habēt
 in natura causam 20
 Diuinitio astrologica nō est naturalis
 12
 Duo scribendi genera sunt 10

E

Eclipsis quid 233
 Eclipsium causa Graecos longo tempore
 post Anaxagoram latuit 61
 Eclipsis quomodo causa sit aestus 232.
 233
 Eclip. animos Principum non potest
 inducere ad belligerandum 231
 Effectus particulares per accidens en-
 niunt 145
 Effectus est, etiamsi nondum sensibilis
 sit 26
 Effectus refertur ad efficientem cau-
 sam 37
 Effectus à causis necessarijs & contin-
 gentibus quales 146
 Effectus accidentarij non possunt cor-
 gnosci 151
 Effectus pro opere non potest sumi 38
 Effectus pro affectu absurde sumitur.
 ibid. 38
 Ephemeridum siue Calendariorum
 examen 183
 Eudoxus

I N D E X.

Eudoxus Cnidius Astron. non Astrol. calluit	187	Gal. quid de tertio Decret. senserit	30. 31
Eudoxus Astron. in Græciam transportavit	64	Gal. in tertio Decret. astroligizatus est	41
Ex Animalium gestibus tempestates prædicimus	92	Gal. propter 20 diem lib. Decretiorum scripsit	16
Ex matu lunæ non potest Medicus cognitionem morbi, statum futurum intelligere	87	Gal. dies decretorius est vicesimus, non vicesimus primus	20
Experientia quid	40	Gal. negat Hipp. causam criticorum lunam ponere	63
Experientia confirmatio sensuum	26. 27. 39. 40	Gal. primus causam dierum Decret. lunam posuit	33
Expectatio felicitatis diei, sæpe occasionem bene agendi amisit	22	Gal. non cogit vt. 3. Decret. addiscatur	44
Ex quibus rebus Medicus morbos futuros prædicat	107. 110	Gal. rectius in reliquis lib. dies Decret. decuit, quam in com. dierum Decret.	18
Exhalationes non trahuntur à sideribus	122. 123	Gal. autoritas ad confirmandos criticos non sufficit	17. 23
Exemplum, quo declaratur quomodo Medici futura præsentiant	19	Gal. contra astrologos	44. 53
Exemplum quo Gal. in 3. decret. vitur, Aegyptiacum est	15	Gal. in arte facienda non adhibuit astrologia 21. 24. 32. 41. 43. 49. 51. 58. 66. 67. Itæ rationes quib. conficitur Gal. astrologia in medendo nõ etiã vsum. Prima 51. 84. Altera 51. Tertia 52. Quarta ibid.	58. 51. 58. 51. 58.
F			
Falsæ opiniones imbibitæ excæcant	58	Gal. præcepta alijs sequenda, ipse imitatus est	70
Falsum est, nullam alterationem esse sensum	36	Gal. ex arte med. non astrol. prævidit futura circa ægros 80 vsque ad 82	82
Fortuna quid	147	Gal. quomodo crifim ante triduum prævidet	72. 76
Futura contingentia quid	20	Gal. in curando & præfagiendo præstantiss.	73. 74.
Futura contingentia non possunt ex celo prædici	3. 11	Gal. crifeos horam & diem prænovit.	74
Futurorum cognitio quid Gal.	74	Gal. ex quibus euentus præfiri doceat	76. 83.
Futurorum cause sunt ignotæ	46	Gal. adscriptus est lib. de decubitu ægrorum	66
Futura Astrologica nulla arte prædicantur.	160	Gal. in lib. præfagiorum nullam fecit mentionem astrol.	72. 82
Futura quæ talia, non sunt præsentia	155	Gal. tãtũ in 3 Decret. astrol. meminit	2
Futura non nisi in causa posita intelliguntur	134	Gal. futurorum præfensionem docuit accuratè	71
Futura ex signis constare, quæ in Medicina præfciuntur, Gal. rationibus probat	79	Gal. astr. inter vates collocavit	76. 82
G			
Galenus mensis ficticius	2		
Gal. disputatio in lib. de diebus Decretorijs philosophica est nõ Medica	85		

I N D E X

Gal. mathem. diuinatio astrologica est	84	Hip. & Gal. aeris mutationes in præ- noscendis, iudicandis, & curandis morbis obseruarunt	2
Gal. astrol. aut aliã vaticam artẽ me- dicinæ non coniunxit	83	Hip. integram rationẽ præfagiendi tra- didit excepta pulsuum doctrina	59
Gal. se vatem negat	82	Hip. ex indicys & signis quæ in corpor- re sunt prædixit	60
Gal. non fuit astrologus.	48	Hippocrates in libro de aere, aquis, &c. nihil Astrologicum voluit doce- re	107
Gal. quomodo astrologica scripserit. ibid.		Hippocrates quomodo ex siderum ortu & occasu futuros morbos ciuitatis alicuius præsentiri posse docuerit.	93
Gal. astronom. non astrol. queritur ne- gligi	54	Hipp. & Galenus artem præfagiendi integre docuerunt	114
Gal. tantum tres futurae pluuiæ modos nouit	91.95	Hippocrates & Galenus eandem præ- fagiendi methodum habuerunt	69.
Gal. in tertio decret. nihil de tempesta- tum prænotione docuit	95	Hippocrates quid per constitutionẽ an- ni intelligat	108
Gal. & Ptolemæus coeui	64	Hippocratis & Galeni dogmata cur in tanta existimatione	75
Gal. vocabulo <i>ἰατρικὴ</i> non semper in proprio significato vsus est	24	Humectatio fit tribus modis	107
Graeci ab Hipp. vsque ad Gal. tempora astrologiam ignorauerunt	64	Humectari nihil potest sine humid- corporis accessione	ibid.
H			
Hippocrates doctrinam sublimium & subterraneanarum rerum incertam dixit	61		
Hip. Astrologiæ nunquam meminit	60.69		
Hip. non voluit Medicum ortum sidea- rum obseruare	61.110		
Hip. per anni tempora quid intellexe- rit	110		
Hip. quid siderum obseruatio	92		
Hip. tempestatum mutationes vnde norit.	90		
Hip. non fuit studiosus Astrol. diui- nationum	2		
Hip. Gal. Auicenna Astrolog. despexe- runt	3		
Hip. Medico futuro Astronom. neces- sariam voluit	93		
Hip. quid per sidera intellexerit	109		
Hip. & Gal. in medicationibus siderum aspectus positionesq; non obserua- runt.	4.59.63.66.69		
I			
Ignis natura			
Indiuidua accidentibus tantum differ- runt			
In lectione authorum ad conclusionem non ad locum propositionum respic- ciendum			
In libris de crisißibus omnia quæ faciunt ad decretorios, eorumq; causas doc- cuit Galenus			
Iustus qui inest in rebus cunctis, quid			
K			
Kaltnorthheim miraculum, atq; eius ex- positio			
L			
Liber de decubitu egrorum spurius est, non			

I N D E X

non Galeni
 Luna non potest in corpore contingens
 aliquid præsignificare 34 45
 Luna 7. & 14. die quadratum habet
 aspectum. ergo tum efficacissima 75
 Luna res quaslibet afficit, at pro natura
 tamè eius quem afficit, effectus pro-
 ducit non simul in omnibus agit 24
 Luna æquè in omnes res agit, itaq; vni-
 uersalis causa 57
 Luna crismum vniuersalis causa 56
 Luna quare non potest temporum di-
 scrimina similia efficere 101
 Luna prout se habet, ita & humores in
 sublunaribus habent 112

M

Maior propositio quæ 168
 Math. scientiæ & astrologiæ discrimen 124
 Mathematica circa quæ versetur ibid.
 Math. non naturalis quæ 43
 Martianus Galeno infestus ibid.
 Martianus Galen. cauillatus est. ibid.
 Medicus non debet præagere, quod
 idiotæ iam intelligunt 108
 Medicus quo pacto de futuris differat
 12
 Medico nõ est necessaria astrologiæ cog-
 nitiõ, quia decretoriæ dies non à
 motu lunæ pendent 23
 Medico futuro quæ faciendæ 107
 Medici præstantiis. sine astrologia ar-
 tem exercuerunt 47
 Medicinam & astrologiam nihil ha-
 bere simile 235
 Medicina non præfugit ex astris, sed ex
 illis quæ iam esse comperuit 171
 Mensis medicinalis 28
 Mensis medicinalis fundamentum.
 ibid.
 Menses si apud omnes ydem essent:

Hip. non fecisset mentionem artus
 ri 92. 93
 Memoria quid 40
 Memoria non gignitur ex eadem re
 sæpe eodem modo facte. ibid.
 Memoriam sensus non confirmant.
 ibid.
 Medici & nautæ quomodo obseruent
 dies eosdem 19. 20
 Metalla in montibus salicinis proue-
 niunt 193
 Minor propositio quæ 168
 Modus alter præsentendi tempesta-
 tes, boreas 92
 Morbi non facti indicium nullum
 12
 Motus causa est dierum, dies effectus
 motus lunæ 17
 Murium & ranarum generatio secun-
 dum Bellantium qualis 216
 Mutationes inferiorum non fiunt à
 stellis 169
 Mutationes in agris sicut vi morbi aut
 nature aut vtriusq; 75

N

Naturalis vocabuli significatio apud as-
 trolog. 159. 167
 Natura morborum iudicatrix ac me-
 dicatrix 26
 Natura quomodo crismum faciat, & me-
 dico cognoscenda 67
 Natura crismum causa propinqua.
 56
 Natura crismum efficit pro humorum qua-
 litate & quantitate 26
 Nautarum exemplum quomodo ipsi
 tempestates præuideant 77
 Nautæ & agricolæ nõ ex siderum con-
 uersionibus, motibus vt affectibus
 tempestates futuras præfagiunt, sed
 ex aeris affectionibus 3
 Necessaria est conclusio, quæ ex veris
 principijs deducitur 15

I N D E X.

Nihil si: sine causa efficiente	55	Præceptum tris debet habere	180
Non omnis affectus sensibilis	38	Præcepta astrologica non sunt ex effectibus orta	219
Noticia affectuum in corporibus ex indicijs, quæ in corpore sunt cognoscenda	76	Præcognoscere quid prædictiones medicorum, nautarum, rusticorum & astrologorum quomodo differant	71 153
Nugari & fallere non idem	29	Prædictiones ex sole quæ propter quod unumquodque tale est, illud magis tale est, explic.	142
Nullum futurum pathema à Medicis potest presentiri, nisi iam eo in corpore sit	78	Prudentes medici, nautæ, rustici vitæ iura prædicant	96
Nulla contingentia arte continetur.	170	Ptolomæus astronomus præstantissimus fuit, non philosophus	153 142
Nulla potest dari experientia, quæ ex contuitu siderum aliqua fieri probeatur.	15	Ptolomæus astrologus ante eum astronomi nomi	185
O		Ptolomæo quis bonus astrologus	130
Observatio quid	40	Puer non accipit à cælo ingenium, sed à temperatura	137
Onomatia qualis	192		
Oui calor innatus causa est pulli	218		
Omnes astrologi sunt vates	82		
P		Quare Hippocrates tempora anni iuxta ortum & occasum siderum deseris	95
Particularis cause acceptiones secundum Bellantium	215	Quare æstate aer non tot exhalationibus replentur	121
Particularibus effectibus communis quædam natura est, quod per se fit	152	Qualis vis uniuersalis cælestium corporum exemplo cordis docet.	36
Particulares effectus per accidens sunt tales	147	Quæ per accidens fiunt, contingenter fiunt	170
Particulares effectus præuideri nõ possunt	153	Quæstio virum Galeni in medendo secundum la arte medica vsus sit, an astrologia adhibuerit	67
Per accidens tales, quales sumus generamur	150	Quæ per accidens fiunt, eorum nec ars est, nec ratio	179
Picus & Manardus astrologiam diuinatricem damnarunt	132	Quid Astrologia vocabulo intelligendum	3
Philosophi munus	1	Qui astrologia fidem habet, neque medicus neque philosophus est	1
Philosophis astrologi quid	165	Quomodo cælum uniuersalis sublunarium causa ex exemplis declaratur	210, 232
Physiognomia Hip.	127	Quomodo medicus de morbo aliquo prædicere possit	20
Physicus non sumit motum & lumen ab astrologis	182	Quomodo ex falsis suppositis vera concludantur	192
Physici propria est motus & lucis distinctio, non astrologi	182	Quod propositum sit scribendi	11
Plato stellas oes beneficas voluit	187	Quomodo	
Planete non retro gradiuntur	260		
Pluuia, nix ex vaporibus & exhalationibus	117		
Pluuie vide generentur	98		
Porphyrius de significatione cometæ	65		

I N D E X.

Quomodo alteratio sensus	39	pestatas, at non sunt astrologi	91
Quod disputatio Galeni de diebus decretorius ad artis opera nihil faciat	16	Rustici & nautæ predicunt ex luce lune & imagine, non vt ex causa ibid.	
Quod dies critici ad lunam referendi sint, & 7. cum 14 sint Critici	25	S	
Quod astrologia falsa sit ratiocinatio	9	Sententia Galeni in 3. Decretorius	33
Quod medico motus lune non sit necessarius ad crises menstruas cognoscendus	23	Scribendi duo sunt genera	11
Quod vnam rem altera magis mouet, potest esse communis et vniuersalis	57	Sensus apud philosophos tria signifi.	39
R		Sauonarolæ liber publicatus	2
Rhabarbarum bilem purgat	26. 228	Sensus in pati quodam consistit	39
Ratio quare Galenus vicesimum diem criticum posuerit	2	Sensio est alteratio	ibid.
Rationes actionum omnium rerum non possunt dari ex corporum temperaturis	204	Sensio passio	ibid.
Ratiocinatio, qua probatur astrologica vaticinia inania esse	144	Sydera vniuersales cause	211
Ratiocinatio Galeni ex 3. Decret. astræ cause esse mutationum quæ fiunt	23	Sydera vniuersalissima cause sunt rerum	157
Ratiocinatio, qua astrologiam falsam probatur	175	Sidera non attrahunt exhalationem à calore subterræneo generato, vt tēpestatas fiat	122
Ratiocinatio falsa experientia est, obseruatio rei eodem modo sepe factæ: ergo est sensuum confirmatio	40	Sidera non possunt semper eundem effectum producere	99
Ratiocinatio quod astrologi futura contingentia non norint, repetita ex superiori epistola	18	Sydera coniuncta potentiam Solis minime adequant	101
Ratiocinationes, quibus probatur ante Galenum in Græcia nihil astrologicum esse scriptum	65	Sydera quomodo particulares cause possint fieri	216
tertium ibid. argumentum quartum ibid.		Sydera non agunt semper eodem modo in corpora	97
Res quælibet agunt pro sua natura, quæ accipiunt à suis speciebus	114	Sidera perse non efficiunt aut ventos aut pluias	98
Res ab illius causis generantur, quibus miscentur	157	Sydera terrenis dupliciter actum largiuntur	188
Responsio ad Martiani criminationes	31. 32. 42	Siderum aspectus nihil facit ad tempestates	122
31. 32. 42 eiusque refutatio	42	Si 7 & 14 sunt critici, quia tunc lumē lune augetur, 9 & 11 sunt magis	26
Romanensium medicorum in Galenum columnie	81	Singularia sunt quæcunque fiunt	148
Rustici & nautæ predicunt futuras tēpestatas, at non sunt astrologi		Similitudo de pulsibus & astrologia claudicat	47

Si motus lunæ efficit, vt quidam dies decreuant, alij verò non: omnes sunt decretorij 17	uenit	159
Situs loci ad ventum quomodo morbos edoceat 110	Tetragone & diametrales stationes in principijs bonis bonas alterationes, in malis malas faciunt 15	15
Sol aërem nõ eodem modo calefacit 97	Vates & astrologi nunquã vera prædi- cunt in morbis 82	82
Sol quomodo actiones adiuuet 15. 117	Vates Romæ non potuerunt de ægris prædicere 117	76
Sol serenitatis & tempestatũ causa 122	Vapores vnde generentur	117
Sol tantum calfacit 143	Vnde cometæ signa mortis principum sunt constituta 200	200
Sol nõ agit aliter, sed alio modo agit 222	Venti quidam regionibus & locis qui- busdam proprij 120	120
Sol non dat rebus suas naturas, sed tan- tum excitat vt pro ea faciant 114	Venti à montibus ferè nunquam disce- dunt ibid.	ibid.
Sol efficit astra: em, diem 142	Victus ratio non mutanda ob aeris ra- tionem futuram 105	105
Sol causa quare subterraneus calor au- geatur & minuat 122	Vigesimali diem Decretoriam posuit Galenus 57	28
Sole ad nos accedente frigus in profun- dum propellitur 122. rursumq; à no- bis discedente calor frigus propel- lit ibid.	Vniuersalis causa quid vniuersali ex causa nihil certi de parti- cularibus deduci potest 17	17
Solius Dei est futura cõingentia intela- ligere 5. 12	Vires astrorum vniuersales possunt de- prehendi, at particulares non 26	26
Subterraneus calor necessarius est ad exhalationes generandas 121	Vniuersalis causa non potest particu- laris fieri 116	116
T	Vnus calor & idem diuersorum gene- ratorum causa esse potest 214	214
Tempestatum generatio 117	Vtrum Galenus in medeudo vsus fuit rit astrologia 41	41
Tempus quod obseruatur in cædendis lignis, habet rationem & causam in natura 20	Vtrum eclipsis solis bellum mouere pos- test 229	229
Terræ motus è spiritibus collectus 119	Vtrum Hippocrates lunam criticorum causam voluerit 63	63
Testimonia ex Galeno, quòd nunquam vsus sit Astrologia in medendo 31. 32		
Thales Milesius astrologus 183		
Theologi astrologiam damnant 132		
Triplex vocabuli naturalis significa- tio, quarum neutra astrologiæ con-		

1840

RA DOX ABYM

NOV 25 1840

RECEIVED OF THE

OFFICE OF THE

DEPT. OF THE

WAR

FOR THE

SUM OF

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

